

T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**DIŞ GÖÇ ETKİSİNDE GAZİANTEP: GÜNCEL ŞEHİRLEŞME
POLİTİKALARI ÜZERİNDEN BİR KENTİ OKUMAK**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esra ŞENER

1520001249

Anabilim Dalı: Mimarlık

Program: Mimarlık - Kentsel Tasarım

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Evrim TÖRE

HAZİRAN 2019

T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**DIŞ GÖÇ ETKİSİNDE GAZİANTEP: GÜNCEL ŞEHİRLEŞME
POLİTİKALARI ÜZERİNDEN BİR KENTİ OKUMAK**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esra ŞENER

1520001249

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 11 Temmuz 2019

Tezin Savunulduğu Tarih: 12 Haziran 2019

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Evrim TÖRE

Jüri Üyeleri : Dr. Öğr. Üyesi Asiye AKGÜN GÜLTEKİN

Prof. Dr. Murat Cemal YALÇINTAN (MSGSÜ)

HAZİRAN 2019

Enstitü : Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Anabilim Dalı : Mimarlık
Programı : Mimarlık - Kentsel Tasarım
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Evrim TÖRE
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans - Haziran 2019

ÖZET

DIŞ GÖÇ ETKİSİNDE GAZİANTEP: GÜNCEL ŞEHİRLEŞME POLİTİKALARI ÜZERİNDEN BİR KENTİ OKUMAK

ESRA ŞENER

Göç kavramı insanlık tarihi kadar eski bir kavramdır. Dış göç hareketlerinin, ülkelerin ekonomik, demografik, sosyal, siyasal ve mekansal yapılarında değişimler meydana getirdiği; kültürlerin, yaşama biçimlerinin, gelenek ve göreneklerin, mekansal kullanımların yeniden biçimlendirilmesine etki edebildiği bilinmektedir. Günümüzde, barınma olanağı sağlama, ekonomiye ve istihdama dahil etme ve sosyal uyum gibi meseleler kentsel politikalar üretmeyi gerektiren konular olmaktadır.

Türkiye Osmanlı Dönemi'nden günümüze kadar çok sayıda göçün odağı olmuştur. Özellikle 2011 yılında Suriye Arap Cumhuriyeti'nde başlayan iç savaş sonucu büyük bir kitlesel göçle karşı karşıya gelmiştir. Sözü edilen göç hareketi bu çalışmanın eksenini oluşturmaktadır. Çalışmada, dış göçe ilişkin kavramlar, Suriye'de başlayan iç savaş ve Türkiye'ye yapılan göçler konusu irdelenmiş, çalışma alanı olarak seçilen Gaziantep şehrinin geçmişten günümüze tarihsel süreç içerisindeki değişimleri ve kentsel politikaları incelenmiştir. Çalışma, bu iki kavramsal düzlem üzerinde, göç sonrası Gaziantep kentinde sosyo-mekansal ve ekonomik yapılarındaki değişim ve bu değişimin kentsel politikalara olan yansımalarına odaklanmıştır. Gaziantep şehrinde derinlemesine yapılan görüşmeler çalışmanın ana alan bulgularını oluşturmuştur. Bu bağlamda çıkarımlar yapılmış ve çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Gaziantep, Dış Göç, Kentsel Politikalar

Institute : **Institute Of Graduate Studies**
Department : **Architecture**
Programme : **Architecture - Urban Design**
Supervisor : **Prof. Dr. Evrim TÖRE**
Degree Awarded and Date : **MA - June 2019**

ABSTRACT

GAZIANTEP IN THE EFFECT OF INTERNATIONAL MIGRATION: UNDERSTANDING A CITY ON CURRENT URBANIZATION POLICIES

ESRA ŞENER

The concept of migration is as old as the history of mankind. It is known that migration movements have a change in the economic, demographic, social, political and spatial structures of countries, and they influence the reshaping of cultures, lifestyles, customs and traditions, spatial uses. Today, issues such as providing accommodation, to include people in economy and employment, and social cohesion are issues that require creating urbanization policies. The mentioned migration movement constitutes the axis of this study.

Turkey has been the focus of numerous migrations from the Ottoman period to the present day. In particular, the civil war in the Syrian, Arab Republic that began in 2011 was caused a massive mass migration. In the study, the concepts of migration, the civil war that started in Syria and migration to Turkey, the changes in the historical process of Gaziantep that selected as the working area from past to present and urban policies have been discussed. The study focuses, on these two conceptual planes, the change of after the international migration on the socio-spatial and economic aspects in the Gaziantep and this change on urban policies. The in-depth interviews in Gaziantep constituted the main findings of the study. In this context, inferences have been made and solutions are presented.

Key Words: Gaziantep, International Migration, Urban Policies

ÖNSÖZ

Tez çalışmam süresince beni bilgisi ve öngörüsü ile yönlendiren, değerli fikir ve görüşlerini benden esirgemeyen, bana inanan, güvenen ve beni cesaretlendiren tez danışmanım Prof. Dr. Evrim Töre'ye teşekkürlerimi sunarım.

Her durumda yanımda olan fedakar anneme ve desteğini arkama aldığım sevgili babama teşekkür ederim.

Ayrıca, alan çalışmamda bana yardımcı olan Nizip 2 Geçici Barınma Merkezi Müdürü Sayın Mehmet Özdeniz ve İdari İşler Sorumlusu Sayın Oktay Altınbaş başta olmak üzere, tüm idari çalışanlara, öğretmenlere ve görüşme yapılan diğer tüm kurumlardaki ilgili kişilere, alanda benimle fikirlerini paylaşan, görüşmelere katılan herkese yardımları için teşekkür ederim.

Haziran 2019

Esra ŞENER

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
ŞEKİL LİSTESİ	vi
ÇİZELGE LİSTESİ	viii
KISALTMALAR	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı	2
1.2. Çalışmanın Kapsamı.....	4
1.3. Çalışmanın Yöntemi.....	5
2. DIŞ GÖÇ	9
2.1. Dış Göç Olgusu	10
2.2. Dış Göç Hareketlerinin Genel Etkileri	12
2.3. Mülteci Olgusu ve İlgili Mevzuat	15
2.4. Türkiye’de Dış Göç	17
2.4.1. Suriye İç Savaşı ve Türkiye’ye Göç.....	18
2.4.2. Sığınmacıların Türkiye’de Yaşadıkları Şehirler ve Kentlerin Tercih Edilme Nedenleri	20
2.5. Bölüm Sonucu	23
3. GAZİANTEP	26
3.1. Kentin Gelişim Süreci ve Kentleşme Politikaları.....	28
3.1.1. Osmanlı Hakimiyetinde Gaziantep	28
3.1.2. 20. Yüzyılda İngiliz ve Fransız İşgalinde Gaziantep	30
3.1.3. Cumhuriyet Dönemi’nde Gaziantep	31
3.2. Kente İlişkin Temel Bilgiler.....	42
3.3. Bölüm Sonucu	48
4. GÖÇÜN GAZİANTEP KENTİNE ETKİLERİ	52
4.1. Göç Sonrası Sosyo-Mekansal Yapı.....	55
4.1.1. Güncel Durum.....	55
4.1.2. Sosyo-Mekansal Yapıya İlişkin Kentsel Politikalar	87
4.2. Göç Sonrası Ekonomik Yapı.....	94

4.2.1. Güncel Durum.....	94
4.2.2. Ekonomik Yapıya İlişkin Kentsel Politikalar	104
4.3. Bölüm Sonucu	107
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	117
KAYNAKÇA	125
EKLER.....	141

ŞEKİL LİSTESİ

<u>No</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 2.1: Ülkelerde bulunan Suriyelilerin karşılaştırmalı yüzdesi.....	19
Şekil 2.2: Sığınmacıların demografik dağılımlarının harita üzerinde gösterimi-ilk 10 il	21
Şekil 3.1: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Gaziantep'in yeri.....	26
Şekil 3.2: Gaziantep'in çevresine göre konumu	27
Şekil 3.3: Gaziantep 1938 İmar Planı - Hermann Jansen	34
Şekil 3.4: 1938 Hermann Jansen Planı'na göre Gaziantep'in ana ulaşım arterleri	35
Şekil 3.5: Kemal Ahmet Aru ve Hamit Kemali Söylemezoğlu'nun Gaziantep Şehir Planı	36
Şekil 3.6: Zühtü Can ve Ekibine Ait Gaziantep İmar Planı arazi kullanım kararları	37
Şekil 3.7: 1990 H. Oğuz Aldan Gaziantep Kent Planı	39
Şekil 3.8: 1/100.000 ölçekli Gaziantep İli Çevre Düzeni Planı	41
Şekil 3.9: 1/25.000 ölçekli Gaziantep Nazım İmar Planı	41
Şekil 3.10: Gaziantep ilçeler haritası	42
Şekil 3.11: Bakırcılar Çarşısı	44
Şekil 3.12: Gaziantep Kalesi	45
Şekil 3.13: Zeugma Antik Kenti'nden bir kesit	46
Şekil 3.14: Zeugma Antik Kenti'nden Çingene Kız mozaïği	47
Şekil 3.15: Gastroantep Uluslararası Gastronomi Festivali el broşüründen (1)	48
Şekil 3.16: Gastroantep Uluslararası Gastronomi Festivali el broşüründen (2)	48
Şekil 4.1: Ramazan ayı imsakiyesinden.....	63
Şekil 4.2: "Sosyal Uyum" ve "Sosyal Uyum Rehberi" kitaplarından	65
Şekil 4.3: "Sosyal Uyum" kitabı "İçindekiler" bölümünden	65
Şekil 4.4: "Sosyal Uyum Rehberi" kitabı "İçindekiler" bölümünden	66
Şekil 4.5: İşrak Gazetesi ön ve arka sayfalarından	67
Şekil 4.6: Çocuk boyama kitabından harita görseli	67
Şekil 4.7: Çocuk kitabından	68
Şekil 4.8: "Küresel Barış Vizyonu Çalıştay Raporu" ön kapağında	68
Şekil 4.9: Hemhal Dergisi ön kapağında	70
Şekil 4.10: Suriyeli sığınmacıların Gaziantep şehrindeki sayısal dağılımları	71
Şekil 4.11: Gaziantep şehrinin arazi rayiç bedelleri üzerinden gösterimi.....	72
Şekil 4.12: Suriyeli sığınmacı sayısının Gaziantep şehrindeki mahalle nüfuslarına göre oransal dağılımı.....	74
Şekil 4.13: Tarihi Bey Mahallesi'nden bir sokak	76
Şekil 4.14: Gaziantep'te en büyük sokak sağıklaştırılmasının yapıldığı tarihi mahalle dokusu	76
Şekil 4.15: Geçici Barınma Merkezleri.....	79

Şekil 4.16: Nizip 2 Geçici Barınma Merkezi'nin Nizip ilçe merkezine uzaklığı	80
Şekil 4.17: Nizip 2 Geçici Barınma Merkezi'nin kent merkezine uzaklığı.	80
Şekil 4.18: Nizip 2 Geçici Barınma Merkezi hava fotoğrafı	81
Şekil 4.19: Tunca Bengin 29 Aralık 2014 tarihli köşe yazısından.....	88
Şekil 4.20: Arapça tabelalardan örnekler	101

ÇİZELGE LİSTESİ

<u>No</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1.1: Görüşme yapılan kişi, kurum ve kuruluşlar.....	8
Tablo 2.1: Suriyelilerin demografik dağılımına göre sırasıyla ilk on il	20
Tablo 2.2: Suriyelilerin kent nüfusuna oranı bakımından sırasıyla ilk on il	22
Tablo 2.3: Geçici barınma merkezlerinde yaşayan Suriyeli sayısı	23
Tablo 4.1: Gaziantep'in yıllara göre nüfusu	53
Tablo 4.2: Gaziantep'in yıllara göre nüfus artış hızı	53
Tablo 4.3: Gaziantep'in yıllara göre aldığı ve verdiği göçler	54
Tablo 4.4: Kent içinde yaşayan Suriyelilerin yaşadıkları konut tipleri	56
Tablo 4.5: Suriyelilerin Barınma Merkezinin öncelikli tercih sebepleri.....	82
Tablo 4.6: Barınma Merkezindeki Suriyelilerin Gaziantep şehrini öncelikli tercih sebepleri	84
Tablo 4.7: Barınma Merkezindeki Suriyelilerin Türkiye'yi tercih etme nedenleri	85

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Anabilim Dalı
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BM	Birleşmiş Milletler
EBRD	Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası
EVDS	Elektronik Veri Dağıtım Sistemi
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
GBB	Gaziantep Büyükşehir Belediyesi
GİGM	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
GİZ	Uluslararası Alman İşbirliği Kurumu
GTO	Gaziantep Ticaret Odası
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
İKA	İpekyolu Kalkınma Ajansı
SODES	Sosyal Destek Programı
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TCMB	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TİKA	Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
TMMOB	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TOKİ	Toplu Konut İdaresi
TUBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNHCR / BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

1. GİRİŞ

Göçle beraber sınırların silikleştiği, bütünselliğin parçalandığı kentlere dönüşen *olmayan yerler* (Yüceşahin ve Tüysüz, 2011: 160) tezinin aksine, günümüzde kentler uyum, barınma, ekonomi, çatışma gibi birçok parametrede mücadele veren yerlere dönüşmüş; göç, güvenlik, istihdam gibi konular “mesele” haline gelmiş, böylece sınırlar daha da belirginleşmiştir.

Türkiye, coğrafi konumu ve göreceli olanakları ile dış göç konusunda uzun yıllar hedef/transit ülke olagelmıştır. Gaziantep ise, tarihi ipek yolu üzerinde bulunması sebebiyle yüzyıllar boyu ticari ilişkilerin geliştirildiği hareketli bir merkez, bir geçiş rotası olmuştur. Zamanla gelişen sanayisi ile işgücüne imkan sağlaması, şehri uzun yıllar göç konusunda ev sahibi şehir yapmıştır.

Arap baharının etkisiyle, 2011 yılında Suriye’de de kendini gösteren siyasi iradeye karşı çıkan sivil halk ayaklanması, kısa sürede ivme kazanmış ve iç savaşa dönüşmüş, Suriyeliler güvenli bölgeler arayışı içinde zorunlu göçe maruz kalmıştır. BM raporuna göre 6,6 milyon insan ülke içerisinde yer değiştirmiş ve 5 milyondan fazla insan başka ülkelerde mülteci duruma geçmiştir (UNHCR, 2019). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin (BMMYK) 2017 yılına ait sayısal verilerine göre farklı ülkelerde kayıtlı 5,2 milyon Suriyeli ile (UNHCR, 2017), bu kitlesel hareket, II. Dünya Savaşı’ndan bu yana yaşanan en büyük göç hareketi olmuştur. Dünya genelinde en çok mülteci barındıran ülke 3,5 milyonun üzerinde kayıtlı Suriyeli ile Türkiye olmaktadır (GİGM, 2018). Türkiye’yi sırasıyla Pakistan (1,6 milyon), Lübnan (1 milyon), İran (978.000), Etiyopya (742.700), Ürdün (691.800), Kenya (523.500), Uganda (512.600), Almanya (478.600) ve Çad (386.100) izlemiştir (UNHCR, 2016). Bu veri doğrultusunda kıyaslamaya gidildiğinde, Türkiye, sığınmacıların ülke nüfusuna oranı bakımından %4 ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Türkiye’ye ilk giriş, 29 Nisan 2011 tarihinde Hatay Cilvegözü Sınır Kapısı’ndan 252 Suriye vatandaşı ile gerçekleşmiştir (AFAD, 2014). Daha sonraki yıllarda, özellikle de açık kapı politikasının etkisiyle farklı sınırlardan sığınmacı akını devam etmiş, 2019’daki son durumda Suriyeli nüfusu 3.605.615’e ulaşmıştır. Söz konusu nüfusun

çokluğuna göre sıralandığında; İstanbul (555.951), Şanlıurfa (449.019), Hatay (435.955), Gaziantep (429.302) ve Adana (236.901) illeri sırasıyla ilk beş şehir olmakta, Gaziantep bu sıralamada 4. sırada yer almaktadır (GİGM, 2019).

Göç eden kişi, göç ettiği yerde barınma olanağı edinme, ekonomik hayata katılma, yeni yerin sosyal yapısına ve kültürel özelliklerine uyum sağlama konusunda etkilenmekte; göç ile birlikte taşıdığı gelenek, kültür ve yaşam biçimi göç edilen yeri de birey, toplum ve mekan üzerine çok yönlü etkilemektedir. Bu karşılıklı etkileşimin sosyo-mekansal ve ekonomik hayata yansımaları, dış göçün etkileri yönünden ana alt kırılmalar olarak düşünülebilir. Bu ana kırılmalar arasında karşılıklı bir ilişkisellik bulunmakta olup, birbirinden ayrı düşünülemez. Her kırılma kendi içinde yeni dinamikler, etkiler ve sonuçlar doğurur. Bu kırılmaların etkin yönetimi ile ana dinamikler oluşturulacak, potansiyel etkileri yönlendirilmiş ve sonuçları kontrol altına alınmış olacaktır.

Gaziantep 2023 yılında ulaşmayı hedeflediği nüfusa, 2015 yılı başındayken ulaşmıştır. Kente eklenmiş bu yeni nüfus, ciddi yükler getirmiştir. Gaziantep, gelişmiş sınır şehri olması yönüyle, Suriye iç savaşı sonrası kentte transit geçen, dönemsel kalan, kalıcı ikamet edenlerle birlikte geçen 8 senede; sosyo-mekansal ve ekonomik ana kırılmalar altında mücadele vermeye, tedbirler ve önlemler almaya, politikalar geliştirmeye çabalamıştır. Gaziantep bu beklenmedik kitlesel akından daha ilk aşama kırılmalarda ciddi biçimde etkilenmiş, entegrasyon, gettolaşma, istihdam gibi alt etkiler ve sonuçlar yaşamıştır ve uzun vadede yaşayacaktır.

1.1. Çalışmanın Amacı

Göç meselesi, düzgün yönetilebilmesi açısından planlı olmalıdır. Ancak göçler, her zaman planlı ve öngörülebilir olmamakta, ani ve beklenmedik olabilmektedir. Bu da kentsel politikaları ve üst ölçekli politikaları ani ve beklenmedik şekilde etkilemektedir. Ayrıca zorunlu göç, iradi göçün karşısına konumlandığında, göç edenler bu konunun “mağdurları, kurbanları” olarak kodlanmakta ve yerel düzeyde tek düze, homojen, *pasif nesnelere* olarak algılanmaktadır. Uyum, yerinden edilme ve iş alanı kaybı gibi konular da eklenince zorunluluk ve isteksizlikle yer değiştiren bu *aktif özneler* ile yeni yerlerde göçün inşası zorlanmakta, gündelik hayat pratikleri

değişkenlik göstermekte; böylelikle konu, kentsel politikaları ve üst ölçekli politikaları daha anlamlı hale getirmektedir.

Dış göçle ilgili yapılan araştırmalar; toplumsal, mekansal ve ekonomik açılardan ayrışma/bütünleşme, uyum/uyumsuzluk gibi birbirinden farklı sonuçlar ortaya koymaktadır. Bu çalışmalar bize, göç sonrasında ortaya çıkan etkileşimin, kent yapısında değişime neden olduğunu göstermektedir. Sözü edilen değişimin kentsel politika alanında çeşitli yeni müdahale ve tedbirler yaratması beklenmektedir. Bu bağlamda çalışmanın hipotezi; göç sonrasında sosyo-mekansal ve ekonomik alanlarda ortaya çıkan değişimin, kentsel politikalara yansıdığı yönündedir. Bu hipotez, bir sınır kenti olması, büyükşehir olması ve sığınmacı yoğunluğu bakımından sayıca 4. sırada Suriyeli bulundurması gibi gerekçelerle çalışma alanı olarak seçilen Gaziantep'te test edilmiştir. Çalışmanın amacı; göçün Gaziantep kentinde yarattığı sosyo-mekansal ve ekonomik etkileri ölçmek, bu etkilerin kentsel politikalara nasıl yansıdığını ortaya koymaktır. Bu yönüyle çalışmanın başta Gaziantep olmak üzere, dış göçe maruz kalan diğer büyükşehirlere ve sınır kentlere sosyo-mekansal ve ekonomik çözümler sunmada ve kentsel politikaları yönlendirmede rehberlik etmesi beklenmektedir.

Çalışmanın hipotezi ve amacıyla ilişkili olarak ortaya çıkarılan araştırma soruları aşağıdaki gibidir:

- Suriyeliler ve yerel halk arasında bir sosyo-kültürel etkileşim var mıdır? (Varsa) ne yöndedir? Suriyelilere yönelik toplumsal kabul ne yöndedir?
- Çift taraflı bir entegrasyondan bahsedilebilir mi? (Yoksa) entegrasyonu engelleyen faktörler nelerdir?
- Kentin sosyo-mekansal yapısı değişmiş midir? (Varsa) bu değişiklik ne yönde olmuştur?
- Yerel halkın Suriyelilerle etkileşimi sonrasında, her iki tarafın da kentsel mekan kullanımları nasıl oluşmuş/değişmiştir?

- Göç sonrası kentin ekonomik yapısının işgücüne katılım ve istihdam gibi temel göstergelerinde nasıl bir değişiklik gözlenmektedir? Göç, Gaziantep'in marka kent olgusunda bir değişiklik yaratmış mıdır?
- Belediyenin, toplumsal entegrasyon sağlayacak/güçlendirecek kentsel politikaları var mıdır? (Varsa) nelerdir?
- Göç sonrası kentin mekansal düzeninde (plan, projeler ve altyapı bağlamında) değişikliklere ihtiyaç duyulmuş mudur? Bu konuda ne tür çalışmalar yürütülmektedir?
- Belediyenin, Suriyelilerin kent ekonomisiyle entegrasyonuna (istihdam, mikro krediler vb.) dair yürütmekte olduğu çalışmalar var mıdır? (Varsa), bu projelerin yürütülmesinde yerel halkın ekonomik hak ve faydalarını zedeleyici gelişmelerin ortaya çıkmaması için alınan önlemler nelerdir?
- Kent yönetiminin parçaları olan sosyo-mekansal ve ekonomik alanlardaki ihtiyaç ve talepler tespit edilirken ve (varsa) çözüme dair projeler üretilirken, meslek odaları, STK'lar ve Suriyeliler gibi ilgili aktörleri içeren katılımcı bir yöntem benimsenmiş midir?

1.2. Çalışmanın Kapsamı

Çalışmada dış göç olgusu geniş çaplı incelenmiş olup; iç göç, zorunlu göç gibi diğer kavramlar tanımları ile sınırlandırılmıştır. Mülteci, sığınmacı, geçici koruma kavramları çalışmanın bağlayıcıları olmuş, bu kavramlar çalışmada anlamları ile birlikte verilmiştir. Uyum, mekansal ayrışma ve gettolaşma gibi sosyo-mekansal kavramlar, istihdam ve turizm gibi ekonomik kavramlar temel veriler üzerinden incelenen ve alan çalışması ile derinleştirilen kavramlar olarak çalışmanın önemli bir bölümünü kapsamaktadır.

Dış göç hareketleri incelenirken göç tarihi oldukça hareketli olan Anadolu'ya Osmanlı tarihinde yapılan yoğunluğu bakımından en önemli göçlere kısaca değinilmiş,

Türkiye’deki dış göçler çalışma kapsamında detaylandırılmış, diğer göçler ve Osmanlı tarihinden önce gerçekleşen göçler kapsam dışında bırakılmıştır. Gaziantep’in Osmanlı tarihinden önceki dönemlerdeki gelişiminden kısaca bahsedilmiş, kentin tarihsel gelişimi, aldığı göçler ve kentsel politikaları yakın tarihi dönemler içinde incelenmiş, kente ilişkin diğer detaylı bilgiler kapsam dışında bırakılmıştır.

Çalışma alanı olarak Gaziantep ili seçilmiştir. Göçün sosyo-mekansal etkilerini incelemek amacıyla kent içinde Suriyelilerin yoğunlukla yaşadığı Güneykent ve Merveşehir mahalleleri Suriyeli mülakatları için çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Ayrıca Nizip 2 Geçici Barınma Merkezi Suriyeli görüşmeleri için belirlenmiş diğer çalışma alanıdır. Yerel halkla yapılacak görüşmeler için Güneykent Mahallesi, kent merkezi, esnaf mülakatları için ise Tarihi Bakırcılar Çarşısı ve kent merkezi görüşme alanı olarak belirlenmiştir. Bu alanlar dışında kalan bölgeler çalışma kapsamının dışında bırakılmıştır.

Türkiye’nin karşılaştığı kitlesel akınlar karşısında aldığı tedbir ve önlemlerle ilişkili olarak 2012 yılında İçişleri Bakanlığı tarafından yürürlüğe konulan “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge” dikkate alınarak, Suriye’den göç eden bu iki grup çalışmada kısaca “Suriyeliler” olarak ifade edilmiştir. Bu bağlamda, bir süredir Ortadoğu’da sürmekte olan savaş ve yıkım dolayısıyla ülkelerini terk ederek Suriye’ye yerleşmiş ve Suriye iç savaşı sonrasında Türkiye’ye göç etmiş farklı kitleler (örneğin Filistinliler ve Afganlar) çalışma kapsamı dışında bırakılmıştır.

1.3. Çalışmanın Yöntemi

Çalışma, literatür araştırması ve alan araştırması olmak üzere iki koldan yürütülmüştür. Araştırmaya ilişkin terminolojinin oluşturulmasını sağlayan ulusal ve uluslararası mevzuat, kavramlara ilişkin araştırmalar ve ilgili diğer çalışmalar; ayrıca teorik kısmın oluşturulmasına yardımcı ana akım kaynaklardan yüksek lisans ve doktora tezleri, kitaplar, bildiriler, makaleler incelenmiş; bu teorik kısım, sahada yapılan görüşmelerin toplandığı detaylı alan araştırması ile devam etmiş ve çalışma, derlenen tüm bu bilgiler ışığında değerlendirme yapılarak sonuçlandırılmıştır. Alan

araştırmasının içeriği, derinlemesine mülakatlardan, haritalama, fotoğraflama, gözlem gibi unsurlardan ve ilgili aktörler tarafından üretilmiş olan raporlar, kitaplar ve süreli yayınlardan oluşmaktadır. Ayrıca alan bulguları literatüre ilişkin örneklerle zenginleştirilmiştir. Mülakatlar, kurum ve kuruluşlara, Gaziantep yerel halkına ve Suriyelilere yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Bu mülakat grupları kendi içinde alt gruplara ayrılmıştır. Kurum ve kuruluş mülakatları çalışma alanlarına göre belirlenmiştir. Yerel halk, yerel halk ve esnaflar olarak, sığınmacılar ise Barınma Merkezi'nde ve kent merkezinde yaşayanlar olarak gruplandırılmış, sorular her bir grup için farklı olacak şekilde hazırlanmıştır.

Görüşülen kurum ve kuruluşlar arasında; Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığına bağlı Göçmen İşleri Şube Müdürlüğü, GBB İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı, Şehitkamil Belediyesi İmar Birimi, Şahinbey Belediyesi İmar Birimi, Mimarlar Odası, Şehir Plancıları Odası, Esnaf ve Sanatkarlar Odası, Ticaret Odası, Sanayi Odası, Kent Konseyi, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, İpekyolu Kalkınma Ajansı, GAP Gazetesi, Gaziantep Üniversitesi Sosyoloji ABD, Bülbülzade Vakfı ve beş Turizm Acentesi yer almaktadır. Aralarında esnafların da olduğu Gaziantep'lilerle yapılan mülakatları, kampta ve kent içinde yaşayan sığınmacı mülakatları takip etmiştir. Tüm bu mülakatlar sırasında her bir farklı kurum ve/veya aktöre hazırlanan yarı yapılandırılmış açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Sözü edilen yöntem ve kaynaklardan; Gaziantep kentinin göç sonrası sosyo-mekansal yapısını, ekonomik yapısını ve kentsel politikalarını yorumlamak amacıyla faydalanılmıştır. Yapılan mülakatlar sırasında Şehitkamil Belediyesi ve Şahinbey Belediyesi konunun Belediye ile ilişkili olmayıp, konu hakkında bilgi, belge ve çalışmaların olmadığını; Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu konunun Müdürlüğün iş kapsamının dışında olduğunu belirtmişler, Şehir Plancıları Odası'ndan geri dönüş alınamamış, Gaziantep Üniversitesi Uluslararası Öğrenci Ofisi için belgeler tamamlanmasına rağmen, görüşmeye esas kişiyle irtibata geçilememiştir. Mülakat talebinin çoğunlukla reddedilmesi sonucunda, yalnız 5 turizm acentesi ile görüşme sağlanabilmiştir. Kamp alanlarına giriş için İçişleri Bakanlığı'ndan alınan izin belgesinde (bkz.: EK 1) süre ile ilgili herhangi bir sınırlama yazısı bulunmamasından doğan çelişki nedeniyle, kamplara tek seferlik giriş hakkı elde edilmiş olması karşılaşılan en büyük sorunlardandır. İzin belgesinde ses kaydı alınmasına izin verilmemesi, dil engeli de düşünüldüğünde alanda karşılaşılan diğer önemli sorun

olmuştur. Kamp mülakatları için kamp sakinlerinden isim alınmadan mülakat gerçekleştirilmesi şartı konulmuştur (bkz.: EK 1). Ayrıca görüşme süresinin kısıtlı olması sebebiyle, muhtarlar dışında kamp alanının diğer kullanıcılarıyla iletişime geçilememiş, sınırlı görüşmeler Barınma Merkezi'nde yaşayan Suriyeli öğretmenlerle gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Barınma Merkezi idari biriminin bazı çalışanları alan hakkında çeşitli bilgilendirme ve yönlendirmelerde bulunmuş, alandan elde edilemeyen bazı bilgilerde idari birime başvurulmuştur. Alana gidildikten sonra ortaya çıkan uygulama güçlüğü nedeniyle, alan sakinleriyle yüzyüze görüşmeler yerine; kullanıcıların kağıt üzerinde yöneltilen açık uçlu soruları yazarak yanıtlamaları beklenmiştir. Uygulama güçlüğü ve alınan cevapların niteliğinden sonra alanın daha çok ankete elverişli olduğu anlaşılmış, kampta gerçekleştirilen mülakat sonuçlarının bir kısmı tez içerisinde tablolarla ifade edilmiştir. Kent içinde ise Suriyelilerle yapılan görüşmelerde birçoğunun mülakat talebine fazla yanaşmaması ve kısmen dil engelinin bulunması sebebiyle cevaplar kısa ve benzer nitelikli olmuş, böylece alandan sınırlı görüşme sağlanmıştır. Bunun yanında, bazı kurum ve kuruluşların, yerel halkın, esnafların ve turizm acentelerinin ise birçoğunun mülakat talebine yanaşmaması mülakatları engellemiştir. Görüşme yapılan kimi kurum ve kuruluş, isimlerinin değil, temsil ettikleri kurumun/kuruluşun adının çalışma içerisinde geçmesini istemişlerdir. Bu kurum/kuruluş mülakatlarından edinilen bilgiler, metin içerisinde temsil ettikleri kurum/kuruluş adıyla geçirilmiştir. Mülakatı gerçekleştirilen birçok kişi ise isim haklarının saklı tutulması şartı ile görüşme talebini onaylamıştır. Çalışma içerisinde geçmesinde sakınca görmeyen esnaf, yerel halk ve sığınmacıların bazılarının isimleri, çalışma içerisinde geçirilmiştir. İsimlerinin bu çalışmada geçmesini istemeyenlerin isim bilgileri gizli tutulmuş ve çalışma içerisinde "i.y." kodu ile ifade edilmiştir (Tablo 1.1).

Tablo 1.1: Görüşme yapılan kişi, kurum ve kuruluşlar

Kurum Adı		İsim/Görüşme Sayısı
KURUM VE KURULUŞLAR	Gaziantep Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı	i.y.
	Şahinbey Belediyesi	Murat Kalyenci
	Şahinbey Belediyesi Sosyal Yardımlaşma Müdürlüğü	Erdal Bozkurt
	GBB Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı-Göçmen İşleri Şube Müdürlüğü	Önder Yalçın
	Mimarlar Odası	Hasan Özgür Girişgen
	Esnaf ve Sanatkarlar Odası	i.y.
	Ticaret Odası Göçmen Masası	Suphi Kord Arabo
	Sanayi Odası	i.y.
	Kent Konseyi	Gonca Kılıç
	İpekyolu Kalkınma Ajansı	Cihan Ardili
	GAP Gazetesi	Murat Güreş
	Gaziantep Üniversitesi Sosyoloji ABD	Mehmet Nuri Gültekin
	Bülbülzade Vakfı	i.y.
	Turizm Acenteleri (JOLLY TUR, GEZİNOMİ, 3 i.y.)	5
Toplam	18	
GAZİANTEPLİLER	Yerel Halk	
	Kent Merkezinde Yapılan Görüşmeler	26
	Güneykent Mahallesi'nde Yaşayanlar	22
	Kentin Diğer Alanlarında Yaşayanlar	12
	Gaziantepli Esnaf	22
Toplam	82	
SURİYELİLER	Kamplarda Yaşayanlar	50
	Kent İçinde Yaşayanlar	
	Merveşehir Mahallesi'nde Yaşayanlar	20
	Güneykent Mahallesi'nde Yaşayanlar	20
Toplam	90	
GENEL TOPLAM		190

2. DIŞ GÖÇ

Göç olgusu ilk çağdan beri var olan bir olgudur. 2 milyon yıl süren Paleolitik Çağ'da (eski taş, yontma taş veya üretim öncesi evre) insanlar avlandıkları için zaten yerleşik hayata geçmemişler, göçebe bir hayat benimsemişlerdir. 10 bin yıllık Neolitik Çağ'da (yeni taş, cilalı taş veya üretim evresi) insanlar bazı hayvanları evcilleştirmiş ve tarımsal üretime geçmiş; böylelikle bu çağ göç hareketlerini modern göç kavramıyla gördüğümüz bir dönem olmuştur (Güvenç, 1997). Bu devirlerin sonrasında Endüstri Devrimi ile göçler kendini "uluslararası işgücü göçleri" ve "zorunlu göçler" şeklinde göstermiş ve varlığını günümüze kadar devam ettirmiştir.

Türk Dil Kurumu'na göre göç: "Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret" olarak (URL 1) tanımlanmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü'ne göre göç; "Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna, mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, yerinden çıkarılmış kişiler ve ekonomik göçmenler dahildir" (IOM, 2009). Başka bir tanımlamada ise göç, "insanların buldukları yerden ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel nedenlerden dolayı başka bir yere hareket etmelerine verilen genel bir isim ve evrensel bir olaydır" (Çağlayan, 2011).

Toplumsal değişimin üç odağı vardır. Bu odağın öznesi olan insan, toplumsal değişimde etkileyen ve etkilenen konumundadır. Her toplumsal değişim bir sürece yayılır ve belli bir coğrafyada gerçekleşir. Bu bağlamda insan, mekan ve zaman göçün üç temel unsuru sayılabilir (Doğan, 2012) ve toplumsal değişim bu üç unsur üzerinde izlenebilir (Alver, 2007: 205).

Göç siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, mekansal koşullarla tekil olarak ya da bu koşulların birbirleri ile ve karşılıklı olarak etkileşimi sonucu ortaya çıkabileceği gibi, aynı zamanda bu koşulları etkileyen bir unsurdur (Oğuz, 2013). Yani bazı sosyo-ekonomik ve mekansal unsurlar göçe neden olan aynı zaman da göçün neden olduğu olgulardır (Kılıç, 2012).

Göçe kavramsal bir çerçeve çizmek, neden ve türlerinin belirlenmesi ve etkilerinin anlaşılabilmesi açısından oldukça önemlidir (Ekici ve Tuncel, 2015). Her göçü

sebepleri, işleyiş şekilleri, etkileri vb. özellikleri bakımından değişik şekillerde ele almak mümkün olsa da, farklı açılardan değerlendirmeler sonucu bazı genellemeler yapılmıştır. Bu genel sınıflandırmalar bazı göç kavram ve türleri olarak literatürde yerini almıştır. Genel olarak göçler; dış göçler, iç göçler ve zorunlu göçler olarak sınıflandırılabilir.

Dış göç (uluslararası göç): “kişilerin geçici veya daimi olarak başka bir ülkeye yerleşmek üzere menşe ülkelerinden veya mutad olarak ikamet ettikleri ülkeden ayrılmaları” şeklinde tanımlanmaktadır (Göç Terimleri Sözlüğü, 2009: 59). Burada dış göçün altında düzensiz göç kavramından da bahsetmek gerekir. “bir ülkeye yasadışı giriş yapmak, bir ülkede yasadışı şekilde kalmak veya yasal yollarla girip yasal süresi içerisinde çıkmamak” (GİGM, 2015) olarak tanımlanan düzensiz göç; evraksız göç, müsaadesiz göç ve gizli göç gibi eş kavramlarla da anılmaktadır (Erder ve Kaşka 2012, Aktaran Başçı ve Kartal 2014).

İç göç: “Nüfusun ülke içindeki iki nüfus sayımı arasındaki ikametgah farkı” (Parasız ve Bildirici, 2002: 139) şeklinde tanımlanmaktadır. Buna göre dış göçün iç göçten farkı genel olarak siyasi bir sınır aşılması ile ilgilidir.

Zorunlu göç ise; Göç Terimleri Sözlüğü’ne göre, “doğal ya da insan yapımı nedenlerden dolayı içerisinde yaşama ve refaha yönelik tehditleri de içeren bir zorlama unsuru bulunan göç hareketi” dir (Göç Terimleri Sözlüğü, 2009: 69). Buradan zorunlu göçlerde irade dışında gerçekleşmenin esas olduğu anlaşılmaktadır.

2.1. Dış Göç Olgusu

Canlı yetiştiği mekanla, sosyal ve kültürel ortamlarla yakın bir ilişki içinde olmakla birlikte ciddi bir bağ kurar. Bu canlı-mekan ilişkisi belirli kültürel etkilere, yaşama biçimlerine ve sosyal değerlerin oluşmasına yol açar. Göç hareketleri bu bağın aşınmasına sebep olsa da bu ilişkiyi ve oluşan değerleri tam anlamıyla koparamaz. “Dış göç” ya da “uluslararası göç” bu etkileşimlerin daha net hissedildiği ve sorunları ve potansiyelleriyle birlikte yansımaların çok daha belirginleştiği, ırk, dil, din, etnisite ayrımların mekansal, kültürel, sosyal ve ekonomik bazı ayrışmalara sebep olduğu bir göç türü olarak karşımıza çıkar. Göç alan ve göç veren iç göçe uğramış bölgelerde aynı toplumun farklı kesimleri arasında kabullenme, benimseme ve eşitlik parametrelerinde

daha olumlu izlenimler görülmesine karşın; dış göç hareketlerinin olduğu göç alan ve göç veren toplumlar arasında kültürel, mekansal ve toplumsal benimseyiş, kabullenme ve eşitlik anlayışları daha keskin değişiklikler göstermektedir.

“Yapısal birçok benzerliklerin yanı sıra, iç göç ve dış göç arasında belirtilmesi gereken ayrımlar da vardır. Göç veren ve göç alan birimler arasındaki farklı düzeylerdeki “uzaklık”, (fiziksel olduğu kadar ekonomik ve kültürel uzaklık); siyasi anlamda göç hareketinin kontrolünün daha belirli olması ve göç edenlerin uyum sorunlarının farklı boyutları gibi noktalar dış göçü iç göçten ayıran en önemli yönlerdir” (İçduygu ve Sirkeci, 1999).

Dış göçlerle daha fazla belirginleşen kültürel uzaklık, toplumsal yapı ve kültür değişmelerinin daha net hissedildiği bir göç türüdür. Dış göç, veren ve kabul eden toplumlar içinde birçok türden yeni ilişkiler yarattığı gibi her iki tarafın insanların psikolojilerinde, davranış ve dünya görüşlerinde de köklü değişikliklere neden olmaktadır” (Karpat, 2003: 8). Buna göre dış göç hareketleri öncesiyle, göç sürecindeki ve sonrasındaki etkileşim ve yansımalarıyla da bazı toplumsal formasyon ve/veya deformasyonlara ya da politik karar ve uygulamalara zemin hazırlayarak, toplumsal, ekonomik, mekansal ve siyasal dengeleri değiştirici etkide bulunur.

Dış göçün şu anki varlığı küreselleşme olgusuna dayanan dünya düzeni, ulus-devletlere bölünmüş yönetim sistemleri, kapitalist politikaların iş gücü ihtiyacı ve savaşlar çevresinde anlamlanmıştır. Dış göç olgusunu yakın tarihi süreç içerisinde değerlendirmek için Wimmer ve Schiller’in uluslararası göçü 20. yüzyıl içinde dört ana döneme ayırarak inceledikleri *“Methodological Nationalism and the Study of Migration”* (2002) (Wimmer ve Schiller, 2002, Aktaran İçduygu, 2010: 20-21) çalışmalarına bakılacak olursa, yakın tarihi süreçte uluslararası göçün devinimi, Yeni Dünya’nın uluslararası göç ve uluslararası göçmen algısındaki dönemsel değişimi ve ülke politikalarına etkileri daha iyi anlaşılabilir. Bu çalışmaya göre 1870-1918 dönemi, dünyada ilk işgücü göçlerinin yaşandığı, ulus-devlet anlayışının belirginleştiği, uluslararası göçlerin kısıtlamalarının az olmasına karşın, bu dönemin sonlarına doğru sınır aşırı göçlerin ve yabancıların ulusal egemenliğe tehdit olarak algılanmaya başlanması ve buna paralel olarak sınır güvenliği ve kısıtlamaların ilk örneklerini gördüğümüz dönemdir.

1919-1945 dönemi, uluslararası göçmenlerin ve yabancıların ulus-devlet inşasına tehdit olarak algılanmasının belirgin olarak hissedildiği, buna paralel yeni uluslaşan devletlerin ortaya çıktığı, sınır güvenliği ve sınır kontrollerinin arttırıldığı, uluslararası serbest dolaşım hakkının kısıtlandığı, etnisite ayrımlarının arttığı, asimilasyon ve etnik kırım hareketlerinin görülmeye başlandığı bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır.

1946-1989 döneminde ise gelişmiş ülkelerin işgücü ihtiyaçları uluslararası göçmenlerle karşılanmaya başlandığını, asimilasyon politikalarının yerini entegrasyon politikalarının aldığı, yabancıların tehdit olarak görülmesinin yerini “çokkültürlülük”, “etnik çeşitlilik” gibi kavramlarla eşleştirildiğini ve işgücü göçlerinin daha kontrollü ve planlı bir hal aldığı görmekteyiz.

1989 sonrası ise, “küreselleşme” ve “ulusaşırı” dönemin egemen olduğu, göç ve sığınma hareketlerinin ivmeli bir şekilde arttığı, “göçe ihtiyaç” ve “göç karşıtlığı”nın birlikte konuşulduğu ve bazı kısıtlayıcı uygulamaların getirildiği bir dönemdir.

2.2. Dış Göç Hareketlerinin Genel Etkileri

Göç insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Yakın tarihe kadar dünya üzerinde yaşanan tüm göç hareketleri, sadece kitlelerin yer değiştirme hareketleri olarak değerlendirilmiştir. Tarihi süreç içerisinde göçle yer değiştiren insanlar, gittikleri yeni yerleri çeşitli alanlarda çok yönlü etkileyen aktif özneler olarak algılanmaya başlanmış, etkilerinin daha net hissedilmesi, uluslararası göçlere bakışı değiştirmiştir. Zamanla bazı ülkeler dış göçler konusunda, *asimilasyon politikası*, *entegrasyon politikası*, *segregasyon (mekansal ayrıştırma)¹ politikası* gibi farklı politikalar geliştirerek kendi sistemlerinin sağlıklı bir şekilde devam etmesi için çabalamışlardır (Akgül, Özkaya ve Soyupek, 2015).

Toplumsal yapı ve mekansal ayrışma arasında etkileşimli ve sürekli bir iletişim bulunmaktadır. Sosyal ve mekansal ayrışma, çoğu zaman birlikte açıklanan kavramlardır. Andersen sosyal ayrışmayı “etnik ya da sosyal olarak farklı grupların mekansal ayrımlaşmasıdır” şeklinde tanımlamaktadır (Andersen 2004, Aktaran Özgür,

¹ Segregasyon; geniş toplumla ilişkilerin asgariye indiği yalıtlanma hali, ortak özelliği olan grupların belli bir yerde gruplaşması ve hükümet tarafından bu ayrı gruba ayrı hukuk uygulanmasıdır. Mekansal ayrışmadan farkı “ayrıştırma” şeklinde devlet eliyle yapılmasıdır (Akgül, Özkaya ve Soyupek, 2015).

2006). Buna paralel olarak mekansal ayrışma, sosyal veya ekonomik yönden geniş topluluktan farklı grupların mekansal olarak yalıtılmasıdır. Buna göre sosyo-kültürel ayrışmaların mekansal boyutları olabileceği gibi, mekansal ayrışmaların da sosyal boyutlarının olduğu ve bu kavramların birbirleri ile etkileşim içinde olduğu söylenebilir (Marmasan, 2014). Toplumsal ve mekansal ayrışmaların sebebi, etnik ve kültürel farklılık, dil farklılığı, sosyal yaşama dair farklılıklar ya da ekonomi temelli olmak üzere sosyal ve sınıfsal nitelikte olabilmektedir. Özellikle sosyal ve mekansal yönden ayrışan gruplar, kendi yerleşim alanlarını ve yaşam biçimlerini koruyarak, bu oluşumun ve eşitsizliğin sürekli olarak yeniden üretilmesini sağlamakta ve böylelikle ayrışmayı daimi hale getirmektedir (Marmasan, 2014). Bir mekansal ayrışma çeşidi olan getto ise; “büyük oranda bir grup tarafından ikamet edilen mahalle ya da mahalleler kümesi” (Wilson 1997, Aktaran Alacahan ve Duman 2012) ya da “ırkı/etnik kökeni itibariyle belli bir topluluğun hakim topluluktan ayrıştığı mekansal yoğunlaşma alanı” (Alacahan ve Duman, 2012) olarak tanımlanmaktadır. Belli sınıfların kendilerine benzemeyen diğer toplumsal katmanlardan uzaklaşmasıyla ortaya çıkan bu mekanlardaki daimilik; örgütlenmeleri, suç, korku gibi diğer tehditleri beraberinde getirmekte ve bir çatışma ortamı yaratabilmektedir (Alver, 2007). Bu eksende günümüz dünyasında göçler genel olarak, *mekansal kümelenme, mekansal yoğunlaşma,, mekana eşit dağılım, mekansal ayrışma, toplumsal kabul, toplumsal bütünleşme, toplumsal ret, gettolaşma, çok kültürlülük, kültür kaynaşması, sosyal uyum, uyumsuzluk, eritme, dahil etme, dahil olma, asimilasyon, ırkçılık, ötekileştirme, soyutlanma, sosyal ayrışma, ekonomik potansiyel, ekonomik kayıp, suç, güvenlik* gibi birçok kavram üzerinden çeşitli yönleriyle konuşulan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle göçlerin artık, toplum, mekan ve ekonomi temelli çeşitli kavram ve boyutlarıyla irdelendiği ve böylece göçün doğru yönetilebilmesi adına uygun politikalar üretmeyi gerekli kıldığı açıktır.

Özellikle dış göç alan ülkelerde, göçle gelenlere mekansal ayrışmalara ve gettolaşmalara engel olacak şekilde barınma olanağı sağlama, gelenlerin yerel halkla ve toplumsal kurullarla sosyal entegrasyonunu sağlama ve gelenleri yerel halkın istihdamını engellemeyecek şekilde ekonomiye ve işgücü piyasalarına dahil etme gibi konularda adımlar atılması, iç göçlere kıyasla daha güç bir durumdur. Çünkü dış göçle gelenlerin yerel halkla çoğunlukla etnik köken, dil, yaşama biçimi ve kültür farklılığı göçle gelenlerde entegrasyon sürecini uzatan, yerel halkta yabancıların ülke

paylaşımına yönelik toplumsal kabulünü güçleştiren bir durum olmakta ve bu gibi nedenlerle dış göç alan ülkelerde sosyo-mekansal ve ekonomik ayrışmalar daha hızlı sonuç vermektedir. Bununla birlikte dış göçün zorunlu şekilde gerçekleştiği durumlarda bahsi geçen ayrımların sınırlarının keskinleşmesi söz konusudur. Çünkü zorla yerinden edilen ya da zorunlu olarak başka bir ülkeye sığınan göçmenlerin göç ettikleri yeni bölgeler, istekleri dışında gittikleri *mecburi* ikamet yerleridir. Aynı şekilde zorunlu göçle gelenlerin “zorunlu” gördükleri yeni yaşam bölgeleri, o bölgelerin mevcut kullanıcıları açısından da olumsuz değerlendirilmektedir. Bu nispeten bütünleşmenin önünü kapatan ve ayrışmalara alan açan bir durumdur.

Yurtdışında bazı ülkeler dış göç konusuna eğilerek bu konuda çözüme dair modeller geliştirmiş ve çeşitli politikalar belirlemiştir. Örneğin, Danimarka’da dış göçle ülkeye gelen yeni kişiler ile “Entegrasyon (Uyum) Kontratı” imzalanmakta ve devamında “Giriş Programına” tabi Danimarka dili ve kültürüne ait bazı eğitimler verilmektedir. Eğitimler sonucu girilen sınavdan başarısız olma ya da kontrat maddelerinden herhangi birini ihlal etme durumunda, kişinin devlet yardımlarından yoksun bırakılacağı belirtilmektedir. Bu anlaşmaya uyulduğu takdirde, sürecin sorunsuz işleyeceğini garanti eden bu kabul programının kapsamında, istihdam, entegrasyon, eğitim, barınma meselelerine dair bazı uygulamalar bulunmaktadır. Örneğin, mülteciler iş yeteneğine bağlı olarak bazı stajlar yapmakta ve bu sayede yetkin oldukları iş kollarında istihdam edilmektedir. Mülteci çocuklar 3 yaşından itibaren dil kursuna gönderilmekte; böylelikle, ilköğrenimine başlayan çocuklar sorunsuz olarak eğitim hayatına katılarak, psikolojik yan etkiler önlenmekte ve daha hızlı bir şekilde entegrasyonları sağlanmaktadır. Belirlenmiş bir kasabada ya da kent merkezindeki konutlardan birine yerleştirilen mültecinin en az üç yıl yerleştirildiği bölgede ikamet etme zorunluluğu bulunmaktadır. Bu kontrat koşullarından herhangi birinin ihlali sonucu devlet mülteci den yardımlarını kesmektedir (Anderson 2010, Aktaran Sönmez, 2016). Danimarka hükümeti, Berry’nin *eritme potası* uygulamasıyla mültecileri kısmen *asimile* ederek topluma kazandırma stratejisini benimsemektedir.

Almanya’da ise göçmenlerle yerel halk arasında *karşılıklı uyum* programları bulunmaktadır. Berry’nin *çok kültürlülük stratejisine* uyan bu sistemde, göç edenler desteklenmekte, eğitimde fırsat eşitliği sağlanmakta, çocuklara dil eğitimi verilmekte,

ortak *güvenlik* sistemi, komşuluk ilişkilerine katılım ve uluslararası oryantasyon konuları düzenlenmektedir (Anonymous, 2009, Aktaran Sönmez, 2016).

Hollanda’da 1970’li yılların ortalarında göçmenlerin mekanda eşitsiz dağılımları medyada birçok tartışmaya yol açmıştır. Bunun üzerine yerel yönetimler entegrasyonu kuvvetlendirmek adına göçmenleri farklı yöntemlerle diğer mahallelere dağıtmayı amaçlamıştır. Dünyada en çok bilinen örneği 1850’li yıllarda Rotterdam Belediyesi’nin *yoğunlaşmaya karşı* izlediği *dağıtım politikası* olmuştur. Hükümet 1983 tarihinde “Azınlıklar Notası’ını” çıkararak yoğunlaşmanın toplumsal ayrışmalara ve böylece yaşamın diğer tüm alanlarını etkileyen olumsuz sonuçlarına değinmiştir. 1993 yılında hükümet tarafından “Etnik Azınlıkların Entegrasyon Politikasına İlişkin Çerçeve Notası” ile segregasyon sürecinin gettolaşma eğiliminde mahalleler yarattığı belirtilmiş, bu çerçevede daha katı ve somut kanunlar konmuştur. Bu kapsamda başta ayrımcılık gibi görünerek tepki alan “etnik kökene göre konut dağıtımına” geçilerek, yoğunlaşma ve gettolaşmaya karşı *mekanda heterojen bir yapı* benimsenmiş, böylelikle ayrışmaların ve suça ilişkin tehditlerin önüne geçilmeye çalışılmıştır (Canatan, 2011).

2.3. Mülteci Olgusu ve İlgili Mevzuat

1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi’ne göre “mülteci” statüsü için;

“ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahsa uygulanacaktır”²

² 1951 Sözleşmesinin 1. maddesinin (A) fıkrasının 2. bendidir.

denilmiştir. Ancak 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun (YUKK)³ 61. Maddesi'nde mültecilik statüsü için;

“Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir” (Resmi Gazete, 2013).

denilerek uluslararası hukukta mülteci statüsü belirleme şartlarına iç hukukta coğrafi çekince konulduğu anlaşılmaktadır. Buna göre mültecilik statüsü coğrafi sınırlamaya tabi olmakta, yalnızca Avrupa'dan gelenler mülteci statüsünde olabilmektedir (GİGM, 2005). YUKK içinde Suriyelilere statü belirleme işlemi yapılmıştır. Buna göre; “Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.”⁴ ibaresi konularak, ülkemize kitlesel akılla gelen Suriyelilerin “geçici koruma” statüsünde yaşadıkları anlaşılmaktadır (GİGM, 2015). Kitlesel sığınma durumunda acil çözümler bulmak üzere geliştirilen ve iç hukukta yerini alan geçici koruma, içerik olarak ülke topraklarına serbest olarak kabul, geri gönderilmeme ilkesine riayet ve temel ihtiyaçların karşılanması gibi üç temele dayanmaktadır. Uluslararası hukuka göre herhangi bir statü verilene kadar geçen sürede yabancıların “sığınmacı” statüsünde değerlendirilmesinden ve ülkemizde statü belirleme işleminin geç olmasından kaynaklanan hukuk boşluğundan dolayı Suriyeliler, “sığınmacılar” ya da “geçici koruma altındakiler” şeklinde birbirini yerine ifade edilebilmektedir.⁵

³ 04/04/2013 tarihinde Suriyeliler esas alınarak çıkarılmış bir kanundur.

⁴ 6458 Sayılı YUKK'nin “Geçici koruma” başlıklı 91. maddesinin 1. fıkrasıdır.

⁵ Aralarında GİGM kaynaklarının da olduğu (GİGM, 2016), literatürdeki tezler, makaleler ve diğer yayınların birçoğunda iki şekilde de kullanılmaktadır.

2.4. Türkiye’de Dış Göç

Anadolu jeopolitik konumu, iklim özellikleri ve stratejik bir güzergaha sahip olması dolayısıyla tarih boyunca ekonomik, sosyal, kültürel ve mekansal birçok açıdan çekim merkezi olmuştur. 1468 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından çok sayıda Arnavut Anadolu’ya getirilmiş, bugünkü Arnavutköy’e yerleştirilmiştir. Bu büyük göç hareketlerinden diğeri ise 1850’li yıllarda Kırım Tatarlarının Anadolu’ya gelmesiyle olmuştur. Bu tarihten sonra Gürcüler ve Çerkezler başta olmak üzere Dağıstanlılar, Çeçenler ve Lazlar gibi Kafkaslar’da yaşayan diğerk halklar da Anadolu’ya kitleler halinde göç etmiştir. 1828 – 1829 yıllarındaki Osmanlı – Rus Savaşı sonrasında 1 milyonun üzerinde Gürcü, I. Dünya Savaşı’na kadar 1,5 milyon civarında Çerkez, 19. Yüzyılın başında 10 bin civarında Azeri göçü ve Bosna-Hersek’te meydana gelen savaşla çok sayıda Boşnak göçü olmuştur. 19. yüzyılda 10 bin civarı Polonyalı göç etmiş ve bu etnik kimlik bugünkü Polonezköy’e adını vermiştir. Anadolu’ya Osmanlı tarihi boyunca savaşlar, akrabalık, ticaret gibi amaçlarla farklı zamanlarda Arap göçleri olmuş, Osmanlı tarihindeki en büyük Arap göçü ise 1916 yılında Suriye, Hicaz ve Mezopotamya bölgelerinde yaşanan siyasi sebepler sonucu yaşanmıştır (GİGM, 2015).

Göçün yakın tarih içindeki seyrine bakılacak olursa, Türkiye’de 1950’li yıllardan sonra özellikle ülke içinde yapılan ve dışa verilen göçler söz konusudur. Tarımda makineleşme, yeni teknikler ve kapitalleşmeyle ile kırsalda etkinlik alanı azalan nüfusun dışa göçü, Almanya başta olmak üzere diğerk Avrupa ülkelerine işçi göçleri şeklinde gerçekleşmiştir. 1960-1970’li yıllarda, İkinci Dünya Savaşı’ndan çıkan Avrupa’nın iş gücünü karşılamak amacıyla işçi göçleri devam etmiştir (Kaygalak, 2001; Köymen, 2014).

1950’li yıllar kırdan kente iç göçlerin anlamlı düzeyde olduğu ilk dönemdir. Amerika’dan gelen Marshall yardımları kırsal alanlarda makineleşmeyi getirmiş, bu döneme paralel olarak kent merkezleri ulaşım, altyapı ve teknoloji alanlarında ilerleme göstermiş ve kırsal alanda çıkan istihdam fazlası nüfus kentsel bölgelere yönelmeye başlamıştır (Tümtaş ve Ergun, 2016). Türkiye’de tarımsal alanlardaki liberalleşme sonrası 1980’lerde Türkiye içinde büyük şehirlere göçler yaşanmış, bu dönem daha çok iç göçün ivmelendiği bir dönem olmuştur. Genel olarak Türkiye’de iç göçler

kentlerdeki istihdam, sağlık, eğitim gibi çeken kuvvetlerle ve kırsaldaki yoksulluk, topraksızlaşma, az gelişmiş evre gibi iten kuvvetlerle gerçekleşmektedir. Bu yönüyle Türkiye’de iç göçün genelde kırsal alanlardan kentsel alanlara, az gelişmiş kentlerden büyük şehirlere doğru itme-çekme etkisinde bir seyir izlediği söylenebilir. 1990’lı yıllarda ise iç göç, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde çıkan silahlı çatışmalar neticesinde güvenlik endişesi ile zorunlu göçler şeklinde gerçekleşmiştir (Tümertekin ve Özgüç, 2002; Keleş, 2000).

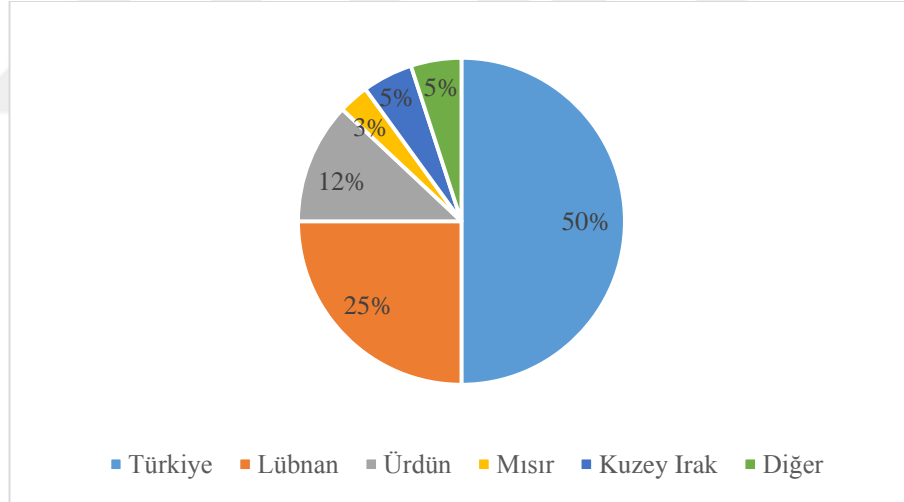
Türkiye’ye yapılan dış göçler ise Cumhuriyet döneminden sonra önemli bir düzeyde olmuştur. Bunlardan sayıca en fazla nüfus değişimlerine bakılacak olursa ilk sırada, Cumhuriyet’e geçiş döneminde Lozan’da imzalanan sözleşme gereği Türkiye’deki Rumlar ile Yunanistan’daki Türklerin yer değiştirmesi gelmektedir. Mübadele adıyla yapılan bu göçle, İkinci Dünya Savaşı sonuna kadar Balkanlardan 384 bin insan zorunlu nüfus değişimi ile Türkiye’ye gelmiştir. 1989’da Bulgaristan’dan ölkemize yeni bir göç hareketi yaşanmış, 1992-1995 yılları arasında Yugoslavya’nın parçalanmasıyla sonuçlanan iç savaş sonuna kadar devam etmiştir. Yugoslavya’dan 188.600 kişi iç savaş sonucu ölkemize göç etmiştir. 1951 sonuna kadar ise 154.393 Bulgar Türkü Türkiye’ye gelmiştir. Bulgarlaştırma politikası ile 311.862 Türk 1980’in sonuna doğru Türkiye’ye sığınmıştır. Son olarak Türkiye’nin yaşadığı en büyük dış göç ise, Suriye iç savaşı ile 2011 yılında başlayan göçtür (Kirişçi, 1999, Aktaran Tümtaş ve Ergün, 2016).

2.4.1. Suriye İç Savaşı ve Türkiye’ye Göç

2010 yılı sonunda, Tunus’ta bir gencin kendisini yakmasının ardından önce tüm Tunus halkının giriştiği, çok kısa bir sürede neredeyse tüm Arap dünyasına yayılarak Tunus, Mısır, Libya, Bahreyn, Ürdün ve Yemen gibi ölkeleri etkisi altına alan “Arap Baharı”, Arap dünyasında halkların memnun olmadıkları anti-demokratik devlet yönetimlerine karşı ayaklandıkları, bölgenin tüm dinamiklerini etkileyen bir süreç olmuştur. Ortadoğu ve Kuzey Afrika’nın bazı Arap ölkelerinde yönetim değişikliğiyle, bazılarında idari ve hukuki düzenlemelerle sonuçlanan Arap Baharı süreci, Suriye’de ise tabiri yerindeyse “kara kış” süreci olmuştur. Suriye devlet başkanı Beşar Esad siyasi rejimine karşı başlayan gösteriler, rejim tarafından askeri tedbirlerle bastırılmaya çalışılmış; kısa süre içinde ölkeyi kaos ortamına sürükleyecek bir dönem

başlamıştır. Ülke iç savaşa sürüklenmiş, gelinen noktada yarım milyona yakın insan hayatını kaybetmiş, milyonlarca insan yerlerinden olmuş veya iltica etmek zorunda kalmış, toplumun hemen hemen tüm kesimleri temel insani ve sosyo-ekonomik ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma gelmiştir (Demir, 2018). BM raporuna göre 6,6 milyon insan ülke içerisinde yer değiştirmiş ve 5 milyondan fazla insan başka ülkelerde mülteci duruma geçmiştir (UNHCR, 2019).

Bu süreçte, Suriyeliler tarafından ülkemize gerçekleştirilen ilk göç hareketi Hatay'ın Yayladağı ilçesi Cilvegözü sınır kapısından 252 kişilik kafilenin girişiyle olmuştur. Bu göç hareketleri 4,5 yıl süreyle devam etmiştir. Türkiye, gelenlerin “geri gönderilmemesi” ve sığınmacılara “açık kapı politikası” uygulamasına geçmiştir. Bu süreçte en fazla göç Türkiye'ye yapılmıştır. Kabaca kıyaslamaya gidildiğinde zorunlu dış göçe maruz kalanların %50'si Türkiye'ye, %25'i Lübnan'a, %12'si Ürdün'e, %5'i Kuzey Irak'a, %3'ü Mısır'a ve kalan %5'lik kısmı diğer ülkelere göç etmiştir (Öztürk ve Çoltu, 2018) (Şekil 2.1).

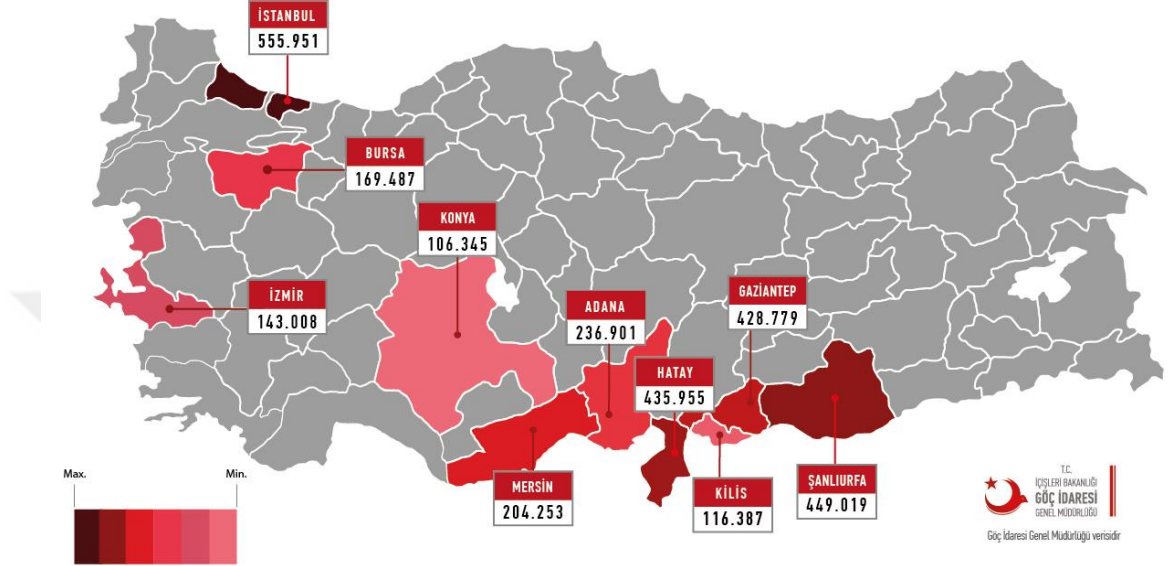
Şekil 2.1: Ülkelerde bulunan Suriyelilerin karşılaştırmalı yüzdesi

2.4.2. Sığınmacıların Türkiye’de Yaşadıkları Şehirler ve Kentlerin Tercih Edilme Nedenleri

Geçici koruma altında bulunan Suriyeli sığınmacıların demografik dağılımları İçişleri Bakanlığı’nın verileri temel alınarak incelendiğinde, Türkiye’de göçle gelen Suriyelilerin bulunmadığı hiçbir il olmamakla birlikte; en küçük ilçeye dahi yerleştikleri bilinmektedir. Suriyelilerin sayıca en çok buldukları ilk on şehrin sırasıyla İstanbul, Şanlıurfa, Hatay, Gaziantep, Adana, Mersin, Bursa, İzmir, Kilis, Konya olduğu (Tablo 2.1); Suriyelilerin kent nüfusuna kıyasla en çok oranda buldukları ilk on şehrin ise sırasıyla Kilis, Hatay, Şanlıurfa, Gaziantep, Mersin, Mardin, Adana, Osmaniye, Kahramanmaraş, Bursa olduğu okunmaktadır (Şekil 2.2 ve Tablo 2.2).

Tablo 2.1: Suriyelilerin demografik dağılımına göre sırasıyla ilk on il (GİGM, 2019 kaynağındaki verilerden yeniden derlenmiştir)

	ŞEHİRLER	KAYITLI SURIYELİ NÜFUS	ŞEHİR NÜFUSU	KARŞILAŞTIRMALI YÜZDE
1	İSTANBUL	555.951	15.067.724	%3,69
2	ŞANLIURFA	449.019	2.035.809	%22,06
3	HATAY	435.955	1.609.856	%27,08
4	GAZİANTEP	429.302	2.028.563	%21,16
5	ADANA	236.901	2.220.125	%10,67
6	MERSİN	204.253	1.814.468	%11,26
7	BURSA	169.487	2.994.521	%5,66
8	İZMİR	143.008	4.320.519	%3,31
9	KİLİS	116.387	142.541	%81,65
10	KONYA	106.345	2.205.609	%4,82

Şekil 2.2: Sığınmacıların demografik dağılımlarının harita üzerinde gösterimi-ilk 10 il (GİGM, 2019)

Suriyelilerin öncelikli kent tercihlerine bakıldığında; Kilis, Hatay, Şanlıurfa, Gaziantep, Adana, Mersin gibi sınıra en yakın şehirler ve İzmir, Konya, Bursa, İstanbul gibi diğer büyük şehirlerle (Şekil 2.2) birlikte 10 şehrin toplamında oransal olarak Suriyeli nüfusun %80'e yakınının bulunduğu anlaşılmaktadır (Tablo 2.1). Bunun yanında bazı illerde; örneğin Kilis gibi kendi yerel nüfusunu neredeyse ikiye katlayan (%80'leri geçen) oranlarda ve Gaziantep, Şanlıurfa ve Hatay gibi yerel nüfusun %20'lerini geçen oranlarda birikme gösterdikleri (Tablo 2.2) çarpıcıdır (GİGM, 2019).

Tablo 2.2: Suriyelilerin kent nüfusuna oranı bakımından sırasıyla ilk on il (GİGM, 2019 verilerinden yeniden derlenmiştir)

	ŞEHİRLER	KAYITLI SURİYELİ NÜFUS	ŞEHİR NÜFUSU	KARŞILAŞTIRMALI YÜZDE
1	KİLİS	116.387	142.541	%81,65
2	HATAY	435.955	1.609.856	%27,08
3	ŞANLIURFA	449.019	2.035.809	%22,06
4	GAZİANTEP	428.779	2.028.563	%21,14
5	MERSİN	204.253	1.814.468	%11,26
6	MARDİN	88.618	829.195	%10,69
7	ADANA	236.901	2.220.125	%10,67
8	OSMANİYE	48.820	534.415	%9,14
9	KAHRAMANMARAŞ	88.060	1.144.851	%7,69
10	BURSA	169.487	2.994.521	%5,66

Suriyelilerin kentleri tercih etme sebeplerinden bazıları ise acil çözüm sunan geçici barınma merkezleridir. 10 ilde toplamda 23 geçici barınma merkezi oluşturulmuş, bunların 17'si çadır kent, 6'sı ise konteyner kent olarak yapılmıştır. İlerleyen süreçte bazı barınma merkezleri kapatılmış (URL 2) ve günümüzde 8 ilde toplamda 13 geçici barınma merkezi kalmıştır. Suriyelilerin 140 bine yakını bu barınma merkezlerinde yaşamaktadır (Tablo 2.3).

Tablo 2.3: Geçici barınma merkezlerinde yaşayan Suriyeli sayısı (GİGM, 2019 verilerinden yeniden derlenmiştir)

İL	GBM SAYISI	GBM ADI	GBM MEVCUDU (KİŞİ)	TOPLAM MEVCUT (KİŞİ)
ŞANLIURFA	3	Ceylanpınar	16.328	41.412
		Harran	9.612	
		Suruç	15.472	
ADANA	1	Sarıçam	27.022	27.022
HATAY	3	Altınözü	7.880	16.622
		Yayladağı	4.343	
		Apaydın	4.399	
KİLİS	2	Öncüpınar	4.224	14.705
		Elbeyli	10.481	
KAHRAMANMARAŞ	1	Merkez	13.634	13.634
OSMANİYE	1	Cevdetiye	14.096	14.096
MALATYA	1	Beydağı	8.728	8.728
GAZİANTEP	1	Nizip 2	3.614	3.614
TOPLAM	13		139.833	

2.5. Bölüm Sonucu

Dış göçler, ülkeler arasında olurken, iç göç ülke sınırları içinde olmaktadır. Zorunlu göç ise, ülke sınırları içinde veya dışında, sadece mecburiyet arz eden durumlarda gerçekleşmektedir. Dış göç konusunda 19. yüzyılın sonlarına doğru ülkeler sınır politikaları geliştirerek tedbirler almaya başlamıştır. Zaman içerisinde şekillenen politikaları dönemlere ayırarak inceleyecek olursak, 1870-1918 arası, dünyada ilk işgücü göçlerinin yaşandığı, buna paralel olarak sınır güvenliği ve kısıtlamaların getirildiği bir dönem olmuştur. 1919-1945 dönemi, yeni uluslaşan devletlerin ortaya çıktığı ve sınır güvenliği ve sınır kontrollerinin artırıldığı dönemdir. Bu dönemle birlikte ulus devletlerde homojen nüfus oluşturmaya yönelik zorunlu göç hareketlerinin oluştuğu söylenebilir. 1946-1989 dönemi, işgücü göçlerinin daha kontrollü ve planlı bir hal aldığı bir dönem olmuş, işgücü ihtiyacı yabancılardan karşılanmaya çalışılmıştır. Bu dönemde göçmenlere bakış çok kültürlülük esastır.

1989 sonrası ise, sığınma hareketlerinin ivmeli bir şekilde arttığı, bununla birlikte bazı kısıtlayıcı uygulamaların getirildiği dönem olmuştur.

Yakın tarihi süreç içerisinde dış göçün ülkeler için çeşitli etkileriyle birlikte incelenmeye başlandığı görülmüştür. Birçok ülkede entegrasyon politikası, asimilasyon politikası, segregasyon politikası gibi politikalar geliştirilmiş ve göçün etkin yönetilmesine uğraşmıştır. Burada öne çıkan meselelerden bazıları ise toplumsal ve mekansal ayrışmalardır. Çoğunluk arz eden toplumsal gruptan sosyal olarak ayrışan bireyler yeni yerlerde mekansal ayrışmalara, mekansal ayrışmalar yine sosyal ayrışmalara sebep olmaktadır. Mekanda ayrışan gruplar toplumsal eşitsizliğin devamına ve gettolaşmalara, gettolaşmalar ise çeşitli güvenlik endişelerine sebep olabilmektedir. Günümüzde göçler; barınma olanağı ve sosyal entegrasyonu sağlama, istihdama ve işgücü piyasalarına dahil etme temelinde, eşit dağılma, mekansal ayrışma, gettolaşma, toplumsal kabul, toplumsal ret, sosyal uyum, uyumsuzluk, soyutlanma, kültür kaynaşması, ekonomik potansiyel, suç, güvenlik gibi birçok kavram üzerinden çeşitli yönleriyle konuşulan bir konu olarak sosyo-mekansal ve ekonomik etkileri ile birlikte çok yönlü değerlendirilmekte ve göçün doğru yönetilebilmesi için politikalar geliştirilmektedir. Etkilerinin daha net hissedilmesi dış göçün içe göçlere göre yönetilmesini zorlaştırmaktadır. Özellikle bu göç zorunlu şekilde gerçekleştirilmişse dış göçün uygun politikalarla etkin ve doğru yönetilmesi oldukça güç, bir o kadar gereklidir. Dış göç konusunda Avrupa'nın birçok ülkesinde entegrasyon, istihdam, mekana eşit dağıtma gibi daha birçok konuda çeşitli politikalar geliştirilmiştir.

Çıkarılan yeni kanunlarla mültecilik statüsüne coğrafi bölge engeli getirilmiş, Suriye iç savaşı sonucu ülkemize geçiş yapan Suriyelilere, geçici koruma statüsü verilmiştir. Suriyelilerin ülkemizdeki durumu uluslararası hukukta sığınmacı statüsüne oturtulmakta, iç hukukta geçici koruma statüsü almaktadırlar. Bu nedenle Suriyeliler için GİGM kaynakları da dahil olmak üzere birçok kaynakta “sığınmacılar” ve” geçici koruma altındakiler” olmak üzere iki kavram da kullanılmaktadır.

Anadolu Osmanlı döneminden bu yana önemli kitlesel göçler almıştır. 1950’li yıllardan itibaren Türkiye’de yaşanan iç göç ve dış göçler genelde, tarıma makinelerin girmesiyle birlikte yaşanan işgücü göçleri olmuştur. Türkiye özellikle mübadele

döneminde yoğun dış göçe maruz kalmıştır. Türkiye'nin günümüze değin yaşadığı en büyük göç, 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı kaynaklı kitlesel göç olmuştur.

Ortadoğu'da başlayan Arap Baharı süreci Suriye'yi de etkisi altına almış, kısa sürede milyonlarca insan başta Türkiye ve Lübnan gibi yakın ülkeler olmak üzere dünyanın birçok yerine göç etmişlerdir. Suriye'den yapılan göçlerin demografik verilerine bakılacak olursa, Türkiye'nin bu sayısal düzlemdeki yeri sığınmacıların %50'sini alarak en fazla mülteciye sahip olmasıyla ölçülebilir. Buna göre, Türkiye en çok mülteci barındıran ülke olmasının yanında, mültecilerin ülke nüfusuna oranı (%4) yönünden de 3. sırada yer almaktadır.

Türkiye'de göçle gelen Suriyelilerin bulunmadığı hiçbir il olmamakla birlikte; en küçük ilçeye dahi yerleştikleri bilinmektedir. Suriyelilerin sayıca en çok buldukları ilk on şehir sırasıyla İstanbul, Şanlıurfa, Hatay, Gaziantep, Adana, Mersin, Bursa, İzmir, Kilis, Konya'dır. İlk on şehirdeki sığınmacı nüfusu, toplamda, Suriyeli nüfusun %80'e yakındır. Suriyelilerin kent nüfusuna kıyasla en çok oranda buldukları ilk on şehir ise sırasıyla, Kilis, Hatay, Şanlıurfa, Gaziantep, Mersin, Mardin, Adana, Osmaniye, Kahramanmaraş ve Bursa'dır. Burada da Kilis tek başına sığınmacı nüfusun yerel halka kıyasla %80'ini bulundurmaktadır. Suriyelilerin kent tercihlerine bakılacak olursa, genelde sınıra yakın illeri ve büyük şehirleri tercih ettikleri görülmektedir. Bununla birlikte çok azı için şehirde geçici barınma merkezi olmasının da kent tercihiinde etkisi vardır. Son dönemlerde birçok geçici barınma merkezi kapatılmıştır. Günümüzde, barınma merkezleri, Şanlıurfa (3), Kilis (2), Adana (1), Gaziantep (1), Hatay (3), Kahramanmaraş (1), Malatya (1), Osmaniye (1)'de olup, toplam 8 ilde 13 adet adettir ve yaklaşık 140 bin Suriyeli bu geçici merkezlerde kalmaktadır.

Bu bölümden anlaşıldığı üzere uluslararası göçler; iki toplum arasındaki etnik köken, dil, kültür, ekonomi ya da sosyal yaşama dair uzaklıklar bakımından iç göçlerden ayrılarak etkilerinin ve sonuçlarının daha belirgin olduğu bir göç türü olması bakımından 1800'lü yılların sonlarına doğru birçok ülkede bazı sınır politikalarının geliştirilmesine sebep olmuştur. Sosyal ve sınıfsal uzaklığın mekansal ifadesi olan mekansal ayrışma; toplumsal eşitsizliği ve uyumsuzluğu beslemekte ve bu fiziksel uzaklık uzun vadede benzer sosyal mesafelerin devamlılığını sağlamaktadır. Zaman

içerisinde birçok ülke dış göçü etkin ve doğru yönetebilmek ve sistemlerinin sağlıklı devamı için entegrasyon, asimilasyon, segregasyon gibi çeşitli politikalara gitmişse de bu politikalar içinde; uzun vadede sosyal ve mekansal ayrışmaları, gettolaşmaları, çeşitli uyum sorunlarını, ekonomi sorunlarını ve suça ilişkin çeşitli tehditleri önleyen, çözüme yönelik bir politika olarak entegrasyon (uyum) politikası karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda birçok ülkede çeşitli model önerileri, deneme uygulamalar ve/veya yasalar bulunmaktadır.

Suriyeliler çıkan iç savaş sonucunda zorunlu bir dış göçle ülkemize gelmişlerdir. Sayı ve oranları bakımından küçük bir ülke nüfusu ülkemizde, bir şehir nüfusu da Gaziantep'te yaşamaktadır. Gaziantep'in tarihi süreç içindeki gelişimi, aldığı diğer göçler ve şimdiye kadar uygulanan kentleşme politikaları incelenerek kentin kitlesel göçten önceki yapısının açıklanması, göç sonrası yapının anlaşılması bakımından önemlidir.

3. GAZİANTEP

Gaziantep ili Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin batı kısmında (Şekil 3.1), Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile Akdeniz Bölgesi'nin kesiştiği noktada yer alır (Şekil 3.2). Batıda Osmaniye ili, doğuda Şanlıurfa ili, kuzeyde Kahramanmaraş ve Adıyaman illeri; güneyde ise Kilis ili ve Suriye sınırı ile çevrili olup (Şekil 3.2) 6.03 km² yüzölçümüne sahiptir (URL 3).

Şekil 3.1: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Gaziantep'in yeri (URL 4)

Şekil 3.2: Gaziantep'in çevresine göre konumu (URL 4)

Şehir, ilk çağ uygarlıklarının doğduğu Mezopotamya ve Akdeniz bölgelerinin arasında kalması sebebiyle tarih boyunca yerleşim ve geçiş yeri olarak tarihi değerini korumuş, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile kuzey Suriye arasında iktisadi ve askeri yönden de önemli bir tampon bölge olmuştur. (Peirce 2005, Aktaran Kılıç, 2012). Önemli yollar üzerinde olmasından dolayı kuzeye çıkan Mısırlılar, Asurlular, İranlılar, Doğu ve Güneye giden Romalılar, Selçuklular, Bizanslılar, Haçlı orduları, Timur'un akıncıları, Araplar ve Osmanlıların şehri kullanmasına sebep olmuş olmasıyla yüzyıllar boyu önem bir güzergah, bir bağlantı ve kavşak noktası olmuştur (Göğüş, t.y.).

Gaziantep'in bilinen tarihi M.Ö. 4000'li yıllara dayanmaktadır (URL 5). Gaziantep'te yapılan kazı çalışmalarıyla bölge tarihinin Alt Paleolitik (Eski taş) dönemine kadar uzandığını gösteren kültür izlerine rastlanmıştır. Gaziantep'te bilinen ilk yerleşim merkezi, Dolike (Doliche - Dolikhe) şehridir. Bizans kaynaklarında Diba (Daluk) olarak geçen bu yerleşim Gaziantep'in 10 km. kuzeyinde, Dülük köyü yakınlarında bulunur (URL 6). Bu verilere göre bölgenin Anadolu'daki ilk yerleşim alanlarından biri olduğu düşünülmektedir (Kuban, 2001). Şehirdeki Dülük bölgesinin adı da buradan gelmektedir. Gaziantep'te Sakçagözü beldesi ve aynı beldede bulunan Coba Höyük isimli yerleşim yerinin Kalkolitik dönemden kaldığı bilinmektedir. Sakçagözü, Tilmen Höyük, Zincirli, Yesemek ve Karkamış'ta yapılan kazı ve araştırmalar, M.Ö.1800-1700 yılları arasında bölgede 20 küçük krallığın oluşturduğu büyük bir devletin yaşadığını ortaya koymaktadır. Hititler döneminde burada önemli kültür merkezleri de oluşturulmuş olup; Karkamış, Zincirli ve Sakçagözü günümüzde

Gaziantep'te hala karşılığı olan yerlerdir (URL 6). Tarihi boyunca bölgenin aynı zamanda bir geçiş konumunda olması şehre diğer uygarlıklardan da kültür izlerine rastlanan zengin bir miras özelliği kazandırmıştır (Göğüş, t.y.).

Gaziantep'te tarihi dönemler, M.Ö. 1800'de Hititler, M.Ö.850- 612 yılları arasında Asurlular, M.Ö. 612-333 yılları arasında Medler ve Persler, M.Ö.333- M.S.395 yılları arasında Helenistler, M.S. 395-638 yılları arasında ise Bizanslılar dönemi olarak devam etmiştir. Bölge eski Babillere aitken, Anadolu'ya egemen olan Hititlere geçmiş, Hititlerin son döneminde Hitit Kargamış krallığında kaldığı süre içerisinde zaman zaman Mısır firavunlarının istilasına uğramıştır. İskender M.Ö. 4. yüzyılda bölgeyi Makedonya krallığına katmış, İskender öldükten sonra ise bölge Slevkosların eline geçmiştir. M.Ö. 1. asırda Roma İmparatorluğu'na geçmiş, M.S. 395 yılında Romalılar ikiye bölününce Doğu Roma hakimiyetinde kalmıştır (URL 5). Hz. Ömer zamanında Müslümanların, 1071 Malazgirt Savaşı ile de Türklerin eline geçmiş; Selçukluların uyguladığı iskan politikası ile bölge Türkleşmiş, daha sonra İlhanlılara, onlardan da Memlûklere geçerek 1516 yılında tekrar Osmanlı himayesine girmiştir. (URL 6; Özlü, 2017).

“Antep” isminin menşei ise; “sağlam kale” bazı kaynaklarda “parlak pınar” (URL 6) anlamına gelen “Aynütap'tan”⁶ gelmektedir. Kentin adının süregelen kullanımlarla şekillenerek⁷ Cumhuriyet öncesine kadar Ayıntab (Ayıntap) olarak anıldığı bilinmektedir (URL 7).

3.1.Kentin Gelişim Süreci ve Kentleşme Politikaları

3.1.1. Osmanlı Hakimiyetinde Gaziantep

1516 yılında Yavuz Sultan Selim'in Suriye ve Mısır'a düzenlediği sefer sırasında Gaziantep –o zamanki adıyla Ayntab- yakınlarındaki Merzban'da ordugah kurmuş; bu sırada Memluklerin Antep naibi ordugaha gelerek Osmanlı hizmetine girdiğini açıklamasıyla şehir Osmanlı topraklarına katılmıştır (Şıvgın, 2000). Şehir ilk

⁶ Sağlam kale anlamına gelen Aynütap ismi ölgeye muhtemelen Haçlı seferleri öncesinde Araplar tarafından verilmiştir (URL 7).

⁷ Haçlı seferleriyle ilgili Vekayi namelerde Antep; “Hamtap”, Ermeni kaynaklarında “Anthoph”, diğer bazı kaynaklarda ise “Hantap”, “Entap”, “Hatap” gibi isimlerle geçmektedir.

zamanlarda Arap (Şam) vilayetine bağlı olup, 1531 yılında Dulkadir beylerbeyliğinin (Maraş) kurulmasıyla da buraya sancak statüsünde bağlanmış ve 16. yüzyılın sonlarına kadar iktisadi açıdan Maraş'a bağlı durumda kalmıştır. Daha sonra bazı ekonomik ve sosyal nedenlerle 1598 yılında şehir "Halep" vilayetine bağlanmıştır. Yapılan bazı hesaplamalarla Gaziantep şehrinin tahmini nüfusunun 1536'da 10.600, 1543'te 10.746, 1574'te ise 17.138 olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çakır, 2010).

Gaziantep'in 1516 yılında Osmanlı idari teşkilatına girmesiyle kent, kısa sürede Osmanlı şehirlerinin özelliklerini kazanmış; fiziki, demografik, ekonomik ve kentsel özellikleri bakımından hızla gelişmiş; özellikle Osmanlı yükselme devriyle şehirde diğer çoğu şehirle kıyas edilemeyecek kadar çoklukta camii, han, hamam, bedesten ve çeşitli imaretler yapılmış, imar, kültür ve ticari yönden gelişmiştir. Şehrin şu anki çizgilerinin ortaya çıktığı 18. yüzyıla gelindiğinde ise idari yapısı, nüfus özellikleri, mekansal düzeni, esnaf teşkilatları, vakıf birlikleri ve medrese gibi eğitim kurumlarının teşekkül ettiği yaklaşık 54 mahalleli (Gelir, 2006) bir merkez durumuna gelmiştir (Göğüş t.y.; Bakırcı, 2015). Antep, mimari özellikleri, iki katlı evleri, taş kaplamaları, merdivenli çıkmaz sokaklarıyla klasik bir Türk –İslam şehri niteliği kazanmıştır (Çukurova, 1999).

Osmanlıda mahalleler, şehrin en küçük yerel birimleri olmalarının yanı sıra; işlevsel ve sosyal bütünlüğü olan, sosyal ve fiziksel mekanın da en önemli belirleyicileri fizikososyal olgular olarak karşımıza çıkar. Osmanlı mahalleleri genellikle savunma amaçlı yapılan bir kalenin etrafında, her mahalle merkezinde bir mescitin konumlandığı, konut ve yol ilişkilerinin ve çıkmaz sokaklarının bulunduğu klasik İslam şehirleri özelliğini taşır (Kuban, 1994). Gaziantep (Ayntab) şehrinde de, 16. yüzyılda varlığı tespit edilen 29 mahallesinin bir kaçı hariç hemen hepsine camii veya mescit adı verildiği, mescitler etrafında oluşan birimlerin genellikle kalenin çevresinde kurulduğu bilgisine ulaşılmıştır (Kıvrım, 2009).

16. yüzyılın sonlarından itibaren şehirde yeniçeri ayaklanmaları ve aşiret ayaklanmaları görülmüş; bu durum Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar devam etmiştir (Şıvgın, 2000). Antep 19. yüzyıla kadar bütün olumsuz iç ve dış etkilere rağmen Halep dışında kuzey Suriye, Güneydoğu ve Orta Anadolu bölgelerinin önde

gelen şehri olmuş⁸; Antep için “Antep mahmiyesi” (Antep büyük şehri) ibaresi kullanılmıştır (Şıvgın, 2000).

Antep, Mısır valisi M. Ali Paşa'nın saldırısına uğramadan kısa bir süre önce Maraş'tan alınıp Halep'e bağlanmıştır. Daha sonra şehir Osmanlı-Mısır sınırında olduğundan 1832 – 1840 yılları arasında 8 yıl süreyle M. Ali Paşa'nın saldırılarına maruz kalmıştır. Girit, Cidde, Sayda, Şam, Halep, Adana valilikleri Araplara bırakılmış; böylece Antep'in bir kısmı da Araplara kalmış olup; bundan sonraki 8 sene Arap yönetiminde kalmıştır.⁹ Osmanlı-Mısır arasındaki sorun kısa sürede tüm Avrupa'nın sorunu haline gelmiş, dört devlet Mehmet Ali Paşa'ya hücum etme kararı alınca M. Ali Paşa Suriye'den askerlerini geri çekmek zorunda kalmıştır (1840). Bu tarihten sonra Osmanlı Yönetimine geçen Antep bölgenin sanayi, ticaret ve eğitim merkezi olmaya devam etmiştir (Şıvgın, 2000).

3.1.2. 20. Yüzyılda İngiliz ve Fransız İşgalinde Gaziantep

İngiltere I. Dünya Savaşı'nda imzaladığı gizli SykesPicot Antlaşması gereği Antep, Maraş ve Urfa'nın Fransız hakimiyetinde olduğunu kabul etmiş, savaşın sonlarına doğru ise Musul'da kuvvetlenerek pazarlık yapma isteği ile Antep, Maraş ve Urfa'yı 1918-1919 yılları arasında Mondros Ateşkes Antlaşması'nın 7. maddesini gerekçe göstererek işgal etmiştir. Bu tarihlerde Fransa ve İngiltere Musul için çekişmeye başlamışlar; iki taraf arasında yapılan görüşmeler neticesinde İngiliz ve Fransız kuvvetler yer değiştirmiş; Adana, Maraş, Antep ve Urfa illeri ve Suriye'nin bir kısmı Fransız birliklere bırakılmıştır. Bunun üzerine 1919 yılının Kasım ayından itibaren Fransızlar Antep'e girmeye başlamış, son İngiliz birliği de aynı ayda çekilmiştir. Antep İngilizlerden sonra Fransız işgaline maruz kalmıştır. Bu işgal sırasında Antep'te sosyo-ekonomik hayat neredeyse durma noktasına gelmiş, şehir tarihe geçecek halk ayaklanmaları ve direnişlere sahne olmuştur. Fransızlar kendilerine direnenleri aç ve

⁸ 17. yüzyılda Evliya Çelebi şehre gelerek şehir hakkında ayrıntılı fiziksel ve sosyal analizler yapmıştır. Evliya Çelebi şehirde 32 mahalle, 8.000 civarı ev, 40 tekke, 6 han ve 14 hamamın olduğunu kayıt etmiş (URL 8) ve ayaklanma dönemine rağmen seyahatnamesinde şehir için “Şehr-i Ayıntab-ı Cihan” (Dünyanın Gözbebeği Şehri) ifadesine yer vermiştir (URL 6).

⁹ Yönetime karşı gelen Antep halkı, Arap yönetimi tarafından idam ettirilmiş, halktan zorla ve ağır vergiler alınmış, Anadolu içerlerine girme isteğiyle Antep yerel halkından zorla asker toplanmıştır. Osmanlı Rusya'nın desteğini alarak valisi M. Ali Paşa'yla savaşmaya karar vermiştir. Savaşın başladığını gören Antep halkı Mısır kuvvetlerini kaleye hapsedmeyi başarmış, hapsedilen askerler Osmanlı hizmetine girmeyi kabul etmişler; diğer taraftan da savaş bölgelerinde Osmanlı askerlerine dahil olmuşlardır.

cephanesiz bırakarak 8 Şubat 1921’de şehri ele geçirmiştir. Bu olay üzerine tüm ülkede özellikle TBMM önünde protesto gösterileri yapılmıştır. Bu üstün savunma ve gayretlerinden dolayı ise 6 Şubat 1921 tarihinde TBMM’ye Savunma Bakanı Fevzi Çakmak tarafından Antep’in adının “Gaziantep” olarak değiştirilmesi yönünde bir önerge sunulmuştur. Önerge kabul edilerek 8 Şubat 1921’de “Gaziantep ” adı Resmi Gazete’de ilan edilmiştir. O sıralarda TBMM Hükümeti batı cephesinde başarılı durumda olduğundan, Fransa Anadolu’dan çekilme kararı almış, imzalanan Antakya Antlaşması (20 Ekim 1921) ile Antakya civarı dışındaki işgal bölgelerinden geri çekilmeye başlamıştır. 17 Aralık 1918’de İngilizlerin, 25 Ekim 1919’da Fransızların işgaline uğrayan Gaziantep, 25 Aralık 1921’de dış güçlerden tamamen temizlendiğinde virane bir durumdadır (Aydın, 2015).

3.1.3. Cumhuriyet Dönemi’nde Gaziantep

Milli mücadele döneminde bozulan iktisadi yapı nedeniyle Osmanlı Bankası memurları şehri terk etmiş, banka kapanmış ve sistemin bozulması bunun gibi birçok alanda hizmetleri durdurmuş; şehir ekonomik yönden oldukça zayıflamış, sosyal dengeler bozulmuştur. Şehrin geri kazanılmasından sonra Gaziantep halkı kendi özveri ve çabalarıyla şehri tekrar tarım, hayvancılık, sanayi, küçük imalat gibi sektörlerle canlandırmaya çalışmış (Gaziantep’liler 1992 Rehberi, Aktaran Özlü, 2017), Cumhuriyetin ilk yıllarıyla devlet eliyle de şehrin yenilenme ve kalkınma çabalarına girişilmiş, 1923-1950 yılları arasında şehir hızla kalkınmıştır.

1923 yılında Gaziantep’te ekonomik faaliyetleri canlandırmak amacıyla ilk anonim şirket Mensucat T.A.Ş. ve deri işleme sanatkarları tarafından Gaziantep Ticaret Odası “Ziraat, Ticaret ve Sanayi Odası” adıyla kurulmuş; bu tarihten itibaren birçok anonim şirket daha kurulmuştur (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 1923, Aktaran Özlü, 2017). O dönemde Gaziantep’te dört adet dakik fabrikası, on dokuz debbağhane, dört adet un ve bir adet buz fabrikası, üç sabunhane ve yedi sabun imalathanesi, üç çulha¹⁰, iki abacı¹¹, on marangozhane gibi küçük ve orta ölçekli sanayiler bulunmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi, 1927). 1927 yılı sanayi sayımına göre Gaziantep’te 2.016 sanayi işyeri bulunup, bu işyerlerinde 7.887 kişi çalışmakta; şehir tarıma dayalı

¹⁰ Çulha: El tezgahında bez dokuyan kimse, dokumacı.

¹¹ Abacı: Aba yapan, abadan yapılmış giyecek, heybe, terlik ve benzeri şeyeri satan ya da diken kimse.

sanayide 1.117 işyeri ve 5.284 işçi, dokuma sanayide 426 işyeri ve 1282 işçi bulunmakta; aynı tarihte kamuya ait işyeri ise bulunmamaktadır (Pekdoğan, 2015, Aktaran Özlü, 2017). Aynı sanayi sayımı verilerine göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi toplam sanayi tesislerinin % 8,2'sine sahipken, Gaziantep tek başına bu tesislerin % 37,9'una sahiptir. O dönemde şehir, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin en büyük sanayi merkezi olmuştur (Akdemir ve Öngel, 2017).

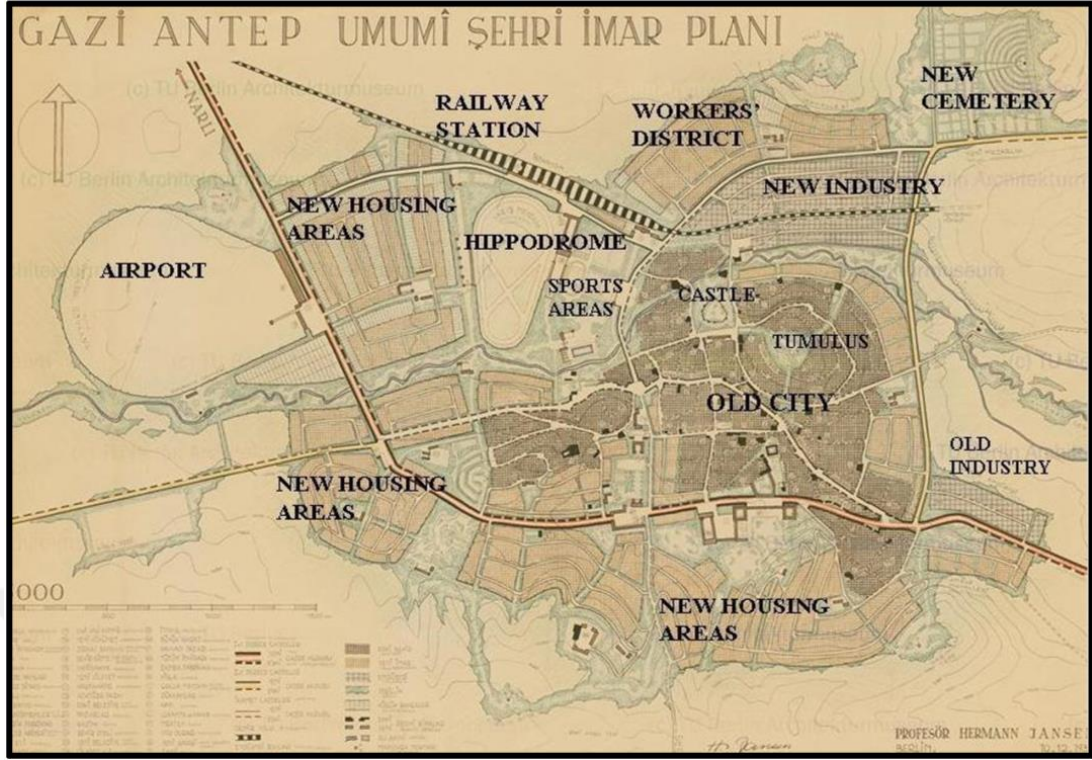
Aynı dönemde Gaziantep halkı, pekmez, üzüm, Antep fıstığı ve zeytinden yapılan sabunlar gibi gıda maddeleri üretmiş, o dönemde canlı olan geleneksel dokumacılık işleriyle ilgilenmiş ve Ticaret Odası aracılığıyla Antep fıstığını yurt dışı pazarına açmış (Kopar, 2011), bakır işleme makineleri kente getirtilmiş, kokulu sabun üretimine geçilip ihracatının yapılmıştır (Gaziantep Gazetesi, 20 Ağustos 1931: 2, Aktaran Özlü, 2017). Gaziantep'te üretilen ürünlerin tanıtılması için büyükşehir fuarlarının düzenlenmesi ve yeni pazarlar bulunması (Gaziantep Gazetesi, 29 Teşrin-i Evvel¹² 1936: 6, Aktaran Özlü, 2017) gibi faaliyetlerin de eklenmesi ile şehir ekonomisi canlandırılmıştır. Bakıldığı zaman Gaziantep'in, Fransız işgalinin hemen ardından kısa sürede hızlıca toparlanıp, eski ekonomik ve ticari canlılığına döndüğü görülmektedir (Kopar, 2011).

İmar ve bayındırlık alanında ise başta savaş zamanında bozulan yolların yeniden yapılmış, yeni yol ve kaldırımlar, eğitim ve dini tesisler inşa edilmiştir. Bu dönemde bazı demiryolu, şehirlerarası karayolları ve bağlantı yolları yapılmış, bazı mahalleler birleştirilmiş ve Türkçe isimli olmayan mahallelerin isimleri Türkçeleştirilmiş, ağaçlandırma ve park çalışmaları yapılmış, şehre yeni bir mezarlık yapılmış ve şehrin kanalizasyon sorunu çözülmüştür. Bu sırada yapılan iktisadi bir değişiklikle Osmaniye il olmuş ve İslahiye ilçesi Gaziantep'e bağlanmış; Gaziantep'in bir ilçesi olan Besni ilçesi ise Gaziantep'ten alınarak Malatya'ya bağlanmıştır (Gaziantep Gazetesi, 25 Mayıs 1933: 1).

Osmanlı Devleti'nin son yüzyılında batılılaşma hareketleri ile çağdaş imar sistemi ve kent planlaması hareketi yeni Türkiye'nin gündemine gelmiştir (Özcan, 2006). Bu dönemde yasal ve yönetsel alt yapı hazırlanarak ilk belediye teşkilatları ve imar meclisi kurulu oluşturulmuş; şehir haritalarının projelendirilmesi için yabancı mühendislerle

¹² Teşrin-i Evvel: Ekim Ayı.

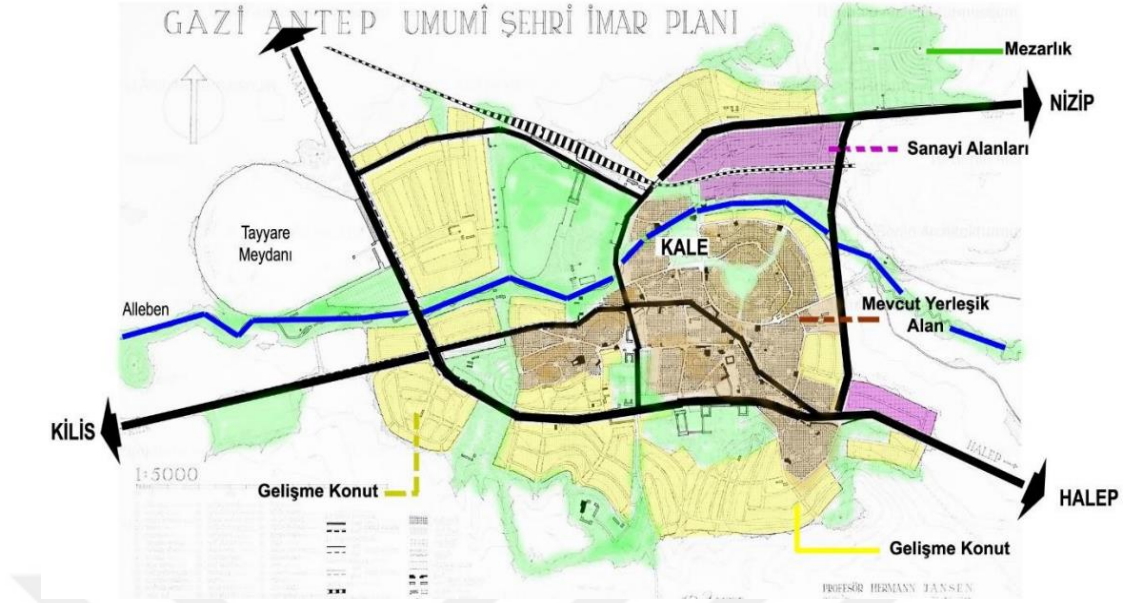
çalışılarak ilk kent planları ve imar yasaları yürürlüğe girmiştir. Bu dönemde yapılan ilk kent planlarının amacı yangın sebebiyle yok olmuş konut ve ticaret bölgelerinin yeniden imarı, çağdaş yollar için alt yapı geliştirilmesi ve savaş sonrası Anadolu'dan göçle gelen nüfusun barındırılması üzerine olmuştur (Tekeli, 1980). Ekonomik kalkınma ve “modern toplumun kentli yaşamı” olarak bakılan kentlerin çağdaş planlama ilkelerine göre düzenlenmesi yeni Türkiye'nin başlıca hedefleri olmuştur (Tekeli, 1998; Keskinok, 2010). Buna istinaden, 1930'da hazırlanan Belediye Yasası ile tüm belediyelere plan hazırlama zorunluluğu getirilmiş; planların hazırlanması için yerel plancıların sayısı yetersiz olması sebebiyle yurtdışından yabancı plancılar davet edilmiştir. Daha çok sanayi / sanayi ilişkili ve ulaşım kurgulu planlar hazırlanmış; kentler genellikle geleneksel ve modern dokuyu barındıran ikili yapıda olmuştur (Yenice, 2012, Aktaran Yenice ve Yenice, 2018). Gaziantep'in ilk kapsamlı, planlı ve bütüncül kent modeli 1938 yılında Alman plancı Hermann Jansen tarafından çizilen kenti, kuzey, güney ve batı yönlü geliştirmeyi amaçlayan bir kent planı olmuştur. İmar planı çizildiği dönemde Gaziantep nüfusu yaklaşık 50.000 civarı olup, kent planı 1/2000 ölçekli, yaklaşık 600 ha.'lık alanı kapsayan, hedef yılı tahmini nüfusu 150.000-200.000 kişi olan bir plan olmuştur (Şekil 3.3). Bu plandan hareketle ilk imar planının sanayi odaklı bir kent planı olduğu, Nizip-Halep yolu gibi yollar üzerinde işçi evlerinin planlandığı görülmektedir (Yenice ve Yenice, 2018).

Şekil 3.3: Gaziantep 1938 İmar Planı - Hermann Jansen (Yaman, 2015)

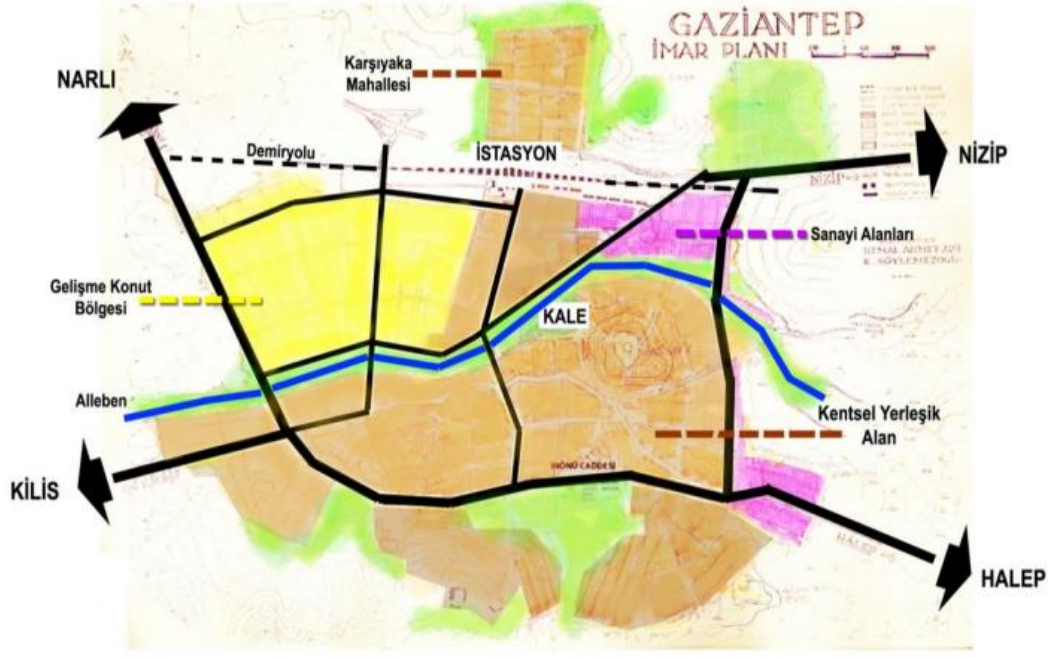
Master plan incelendiğinde kentin açık yeşil alanı toplam alanın %16'sı kadar olmasının planlandığı görülmektedir. Bu yeşil alanın önemli bir kısmı Alleben deresi çevresinde planlanmıştır. Planda bir adet hipodrom alanının kurgulandığı, kentin 33 ha.'lık alanının demiryolu bağlantısı olacak şekilde sanayiye ayrıldığı görülmektedir. Bağlantı yollarının yeniden planlandığı, Adana, Nizip ve Kilis ile şehri çevreleyen bir ulaşım ağının öngörüldüğü (Şekil 3.4) ve kentin şu anki ulaşım ağının bu ağların izi olduğu anlaşılmaktadır (Yenice ve Yenice, 2018).

Sanayi odaklı ilk kent planı ile şehir giderek sanayi şehri olmaya başlamıştır. 1950 yılına gelindiğinde tarımda makineleşme sonucu kırsal alanlarda yaşayan işgücü fazlasının kent merkezlerindeki kamu yatırımlarına ve özel sektörün geliştirmekte olan fabrikalarına doğru hareketi ile topraksız ve küçük toprak sahibi köylüler kentlere göç etmeye başlamıştır. Gaziantep de ilk önemli göç dalgasını kırdan kente göçün başladığı 1950 yılı ile birlikte yaşamıştır. O dönemde sanayi kenti olmaya evrilen şehre yoğun göçler gerçekleştirilmiştir. Bu iç göç hareketleri 1970'lerin ortalarına kadar devam etmiştir (Akdemir ve Öngel, 2017).

Şekil 3.4: 1938 Hermann Jansen Planı'na göre Gaziantep'in ana ulaşım arterleri
(Yenice ve Yenice, 2018)

1955 yılında Kemal Aru ve Hamit Kemali Söylemezoğlu tarafından çizilen 680 ha.'lık alanın 1/2000 ölçekli Revizyon ve İlave İmar Planı'na göre şehrin kırdan kente göçten etkilenerek nüfusunu arttırdığını ve buna paralel olarak Karşıyaka ve Düztepe bölgelerine eklenen yeni alanların ortaya çıktığı görülmektedir (Şekil 3.5) (Yenice ve Yenice, 2018). Gaziantep'e göç hareketlerinin önemli bir kısmı bahsedilen ilk dalga göçler ile olmuştur. Söz konusu göç hareketleri Karşıyaka, Düztepe ve Çıksorut adı verilen mahallelere ve kentin kuzey ve batı bölgesine doğru yapılmıştır (Akdemir ve Öngel, 2017). Revize edilen bu yeni plan önceki -1930 ilk imar planı- planın devamı niteliğinde, Jansenn planının plan kurgusunu gütmektedir. Plana göre şehir tek merkezli bir desene sahiptir. Demiryolu bağlantısı kentin kuzeyine taşınmış, İpek yolu ise bu demiryolu hattına ve gar hattıyla bağlantılı olmuştur. Bu gelişme, İpek Yolu, Nizip Caddesi ve Araban yolu çevresinde küçük sanayiler ve yasadışı konut bölgelerinin oluşmasına sebep olmuştur (Ay, 2001, Aktaran Yenice ve Yenice, 2018).

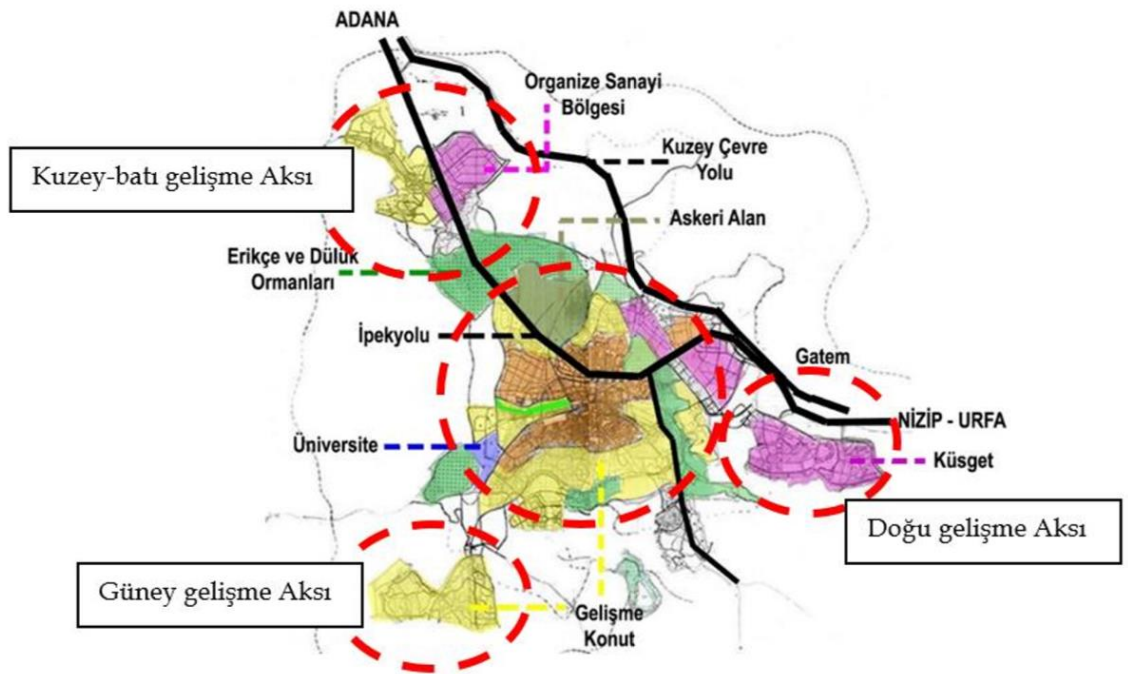
Şekil 3.5: Kemal Ahmet Aru ve Hamit Kemali Söylemezoğlu'nun Gaziantep Şehir Planı (Yenice ve Yenice, 2018)

Bu planla birlikte kent merkezi güneye ve batıya doğru planlı bir gelişme göstermiş, üst gelir grubunun yer seçtiği bölgeler bu tarafa kaymıştır. Eski kent merkezinin araç trafiğini kolaylaştıracak şekilde yollarının genişletilmesi ise geleneksel şehir dokusu üzerinde tahribata yol açmıştır. 1938 planından farklı olarak yeşil alanların bazılarının konut bölgelerine dönüştürüldüğü görülmüştür (Yenice ve Yenice, 2018).

Tek partili dönemden çok partili hayata geçilmesi, uluslararası ilişkilerin ve sınır ötesi ekonomik işbirliklerinin artması, dünya ekonomik sistemine uygun yeni sosyo-ekonomik kararların alınması ve çağın getirdiği yeni kentleşme olguları ülkemizde hızlı bir kentleşme sürecine girilmesine ve yoğun göç hareketleri yaşanmasına sebep olmuştur (Işık, 2005; Ataöv ve Osmay, 2007).

Gaziantep'te 1969 yılında Gaziantep'te Türkiye'nin ilk Organize Sanayi Bölgesi kurulmuş, 1970'li yıllar Gaziantep'in en fazla iç göçe maruz kaldığı yıllar olmuştur. Kente yeni gelen maddi olarak daha dezavantajlı olan gruplar kentin doğu ve güney bölgelerine yerleşmiş, zamanla bu bölgelerde düzensiz yerleşim, alçaklı-yüksekli konutlar, niteliksiz yapılar ve plansız bölgeler meydana gelmiştir. Daha çok hizmet sektörü sınıfının olduğu maddi olarak daha avantajlı olan gruplar ise şehrin kuzey ve doğu tarafında yer seçmiş ve bu bölgeler zamanla geniş caddeli, nitelikli toplu konut

yapılaşmaların olduğu planlı bölgeler halini almıştır (Akdemir ve Öngel, 2017). Gittikçe sanayileşen ve nüfusu artan kente paralel olarak yeni bir imar planı gündeme gelmiştir. Gaziantep'in üçüncü imar planını 1973'te İller Bankası'nın açtığı yarışmayı kazanan Zühtü Can ve ekibi tasarlamıştır. Planın hedef yılı 1995, tahmini kitle nüfusu ise 1 milyon kişidir (Şekil 3.6). Yeni imar planının doğu ve batı yönünde yeni sanayi bölgelerinin konumlandığı, arazi kullanım yüzdesine bakıldığında 8.010 ha.'lık alanın %36'sının konut, %22'sinin sanayi bölgesine ayrılmış olması bakımından sanayi ve üretim alanların fazlalaştığı, tamamen bir sanayi kenti modelinin benimsendiği, üç taraflı bir şehir gelişim planı olarak hazırlandığı anlaşılmaktadır (Yenice ve Yenice, 2018).

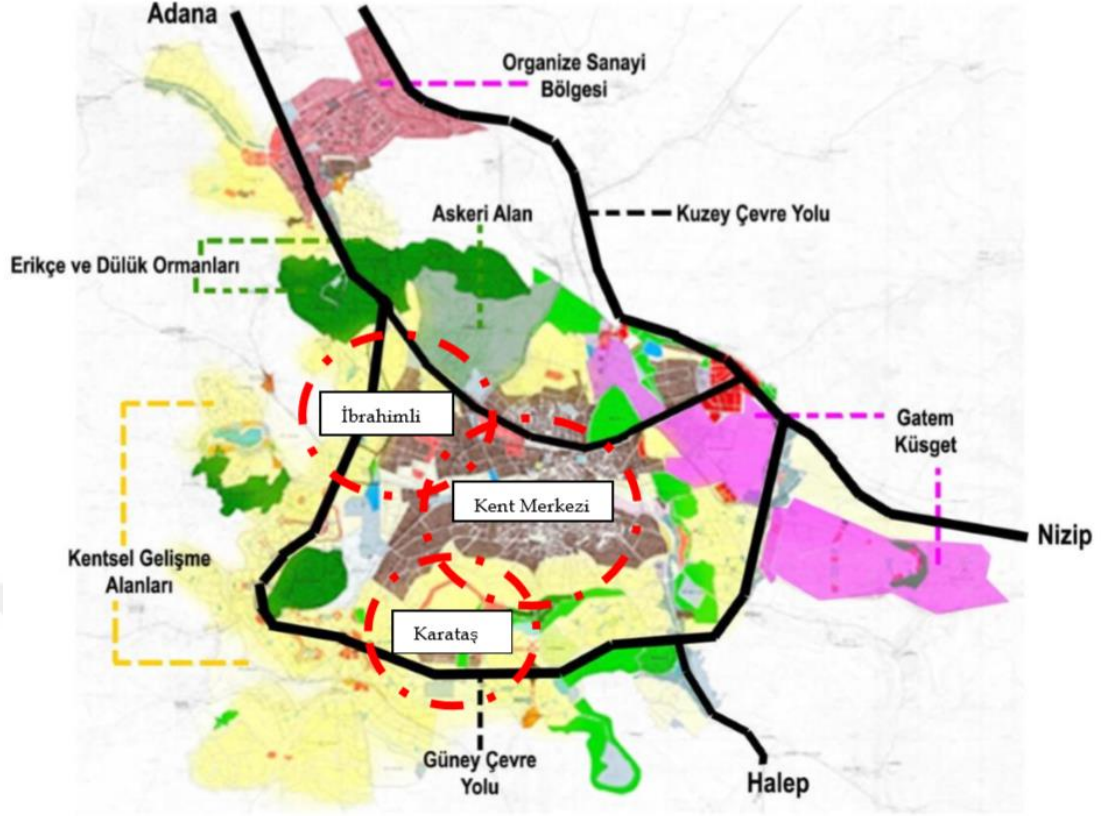

Şekil 3.6: Zühtü Can ve Ekibine Ait Gaziantep İmar Planı arazi kullanım kararları (Yenice ve Yenice, 2018)

Bu tarihten sonra 1974, 1987 ve 1998 yıllarında organize sanayi bölgeleri ve serbest bölgeler kurulması şehrin diğer şehirlerden ayrılarak bölgesel sanayi kenti olmaya evrildiğinin göstergesi olmuştur (Eraydın, 2002).

1980'li yıllarda kentlerdeki bu hızlı nüfus artışına paralel olarak oluşan yasadışı konut bölgelerini denetim altına almak ve göçün yarattığı mekansal ve toplumsal sorunları çözüme kavuşturmak amacıyla "775 sayılı Gecekondu Yasası" ve "634 sayılı Kat

Mülkiyeti Yasası” çıkarılmıştır. 1980 askeri darbesinden sonraki süreçte de kentleşme uygulamaları azalarak devam etmiş, makro ölçekli mekansal kararlar alınmış, küresel pazara girilmeye ve nüfus ve sermaye dağılımının yönlendirilmesine çalışılmıştır (Tekeli, 1998). Yürürlüğe giren “İmar Kanunu” ve “Büyükşehir Kanunu” ile beraber kent planlarının oluşturulması ve düzenlenmesi görevi yerel yönetimlere devredilmiştir. Kent planlamaları genel olarak sanayi bölgelerinin arttırılması ve serbest bölgeler oluşturulması amacına eşlik eden rekabet araçları haline gelmiştir. Bu dönemde, artan yasadışı konut bölgeleri için imar affi uygulaması getirilmiş olup; bu affla birlikte kentlere nitelikli ve niteliksiz konutların bir arada olduğu mekansal yapılaşmalar hakim olmuş, Gaziantep de bu afftan etkilenmiştir. Kent 1973 planının dışına çıkan, yerleşim yerlerinin kentte düzensiz ve kopuk parçalar halinde olduğu bir sonuca sebep olmuştur. Yerel yönetim ise ıslah imar planları ve mevzi imar planları ile bu ters yöndeki gelişmeyi yönlendirmeye çalışmış; ancak bu müdahaleler parçacıl olduğundan, kentin bütününe bakıldığında niteliksiz ve sağlıksız kent parçalarından oluşan, mekansal yapılaşmaların kopuk kopuk olduğu bir tablo meydana gelmiştir. Tüm bu gelişmelerle birlikte kente daha bütüncül bir plan hazırlanması gerekliliği ortaya çıkmış ve Gaziantep’e dördüncü imar planı H. Oğuz Aldan tarafından 1990 yılında hazırlanmıştır. O sırada kentin nüfusu 600 bin civarı olup, yeni planlamada 8.010 ha.’lık alanda çalışılarak hedef kitle 1.800.000 kişi, ve projeksiyon yılı 2005 olarak belirlenmiştir (Şekil 3.7). Planlamada şehrin % 26’sının konuta, %22’sinin sanayi ve üretime, %17’sinin de açık yeşil alanlara ayrıldığı, kentte planlanan ulaşım yolları dikkate alındığında ise kentin güney ve batı yönlerde gelişiminin hedeflendiği görülmektedir. Bu bağlamda incelendiğinde günümüzdeki Karataş ve İbrahim bölgelerinin gelişim göstermiş olması, plan hedeflerinin uygulandığını, kente önerilen yeni ticaret yapılanmaları ise kentin tek merkezli olmaktan çıkıp çok merkezli bir modele sahip olacağını işaret etmektedir (Yenice ve Yenice, 2018).

Şekil 3.7: 1990 H. Oğuz Aldan Gaziantep Kent Planı (Gaziantep Büyükşehir Belediye Arşivi, Yenice ve Yenice, 2018)

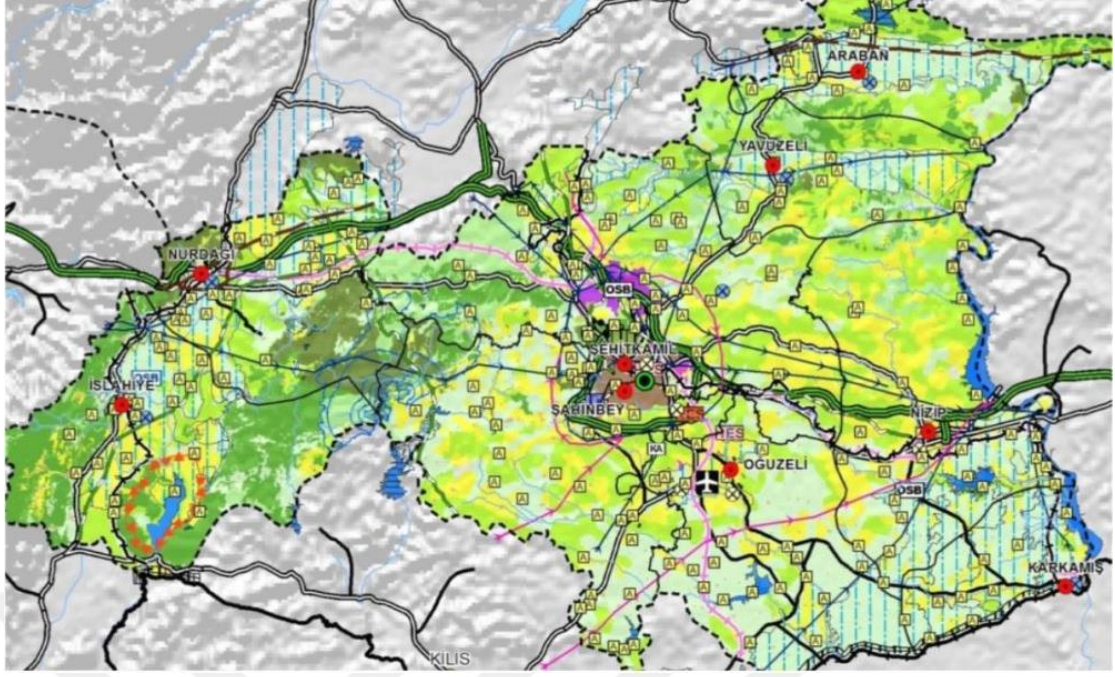
1990'lı yıllarda tüm ülkede Kürt göçleri başta olmak üzere etnisite temelli göçler ve akraba göçleri görülmeye başlanmıştır. Bu dönemde Gaziantep gıda ve tekstil sanayi ve ihracatında önemli ölçüde öne çıkan, ucuz işgücü piyasalarında rekabetin yaşandığı ve yeni iş alanlarının peş peşe açıldığı bir dönemdedir. Kent bu dönemde ikinci büyük göç dalgasıyla karşı karşıya gelmiş, bu yıllarda kente genel olarak etnisite göçleri, iş bulmak isteyen yoksul kesimin göçleri ve iş yeri kurmak isteyen sermaye göçleri yaşanmıştır. Bu tarihten itibaren kent sanayi alanında ivmelenme yaşamış; bölgesel üretim üssü ve önemli bir yurtdışı pazarı konumuna gelmiştir (Akdemir ve Öngel, 2017).

Türkiye'de 1999 Marmara depremi sonrası kent içindeki riskli yapı stoğunu sorunu ve olası afet riskleri esas alınarak 2012 yılında "6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun" çıkarılmıştır. Şüphesiz 1999 Marmara depremi ve sonrasında yaşanan Van depremi gibi depremler, bu dönemlerde artış yaşanan kentsel dönüşüm uygulamalarının yönünü niteliksiz ve riskli bölgelerin dönüşümü üzerine

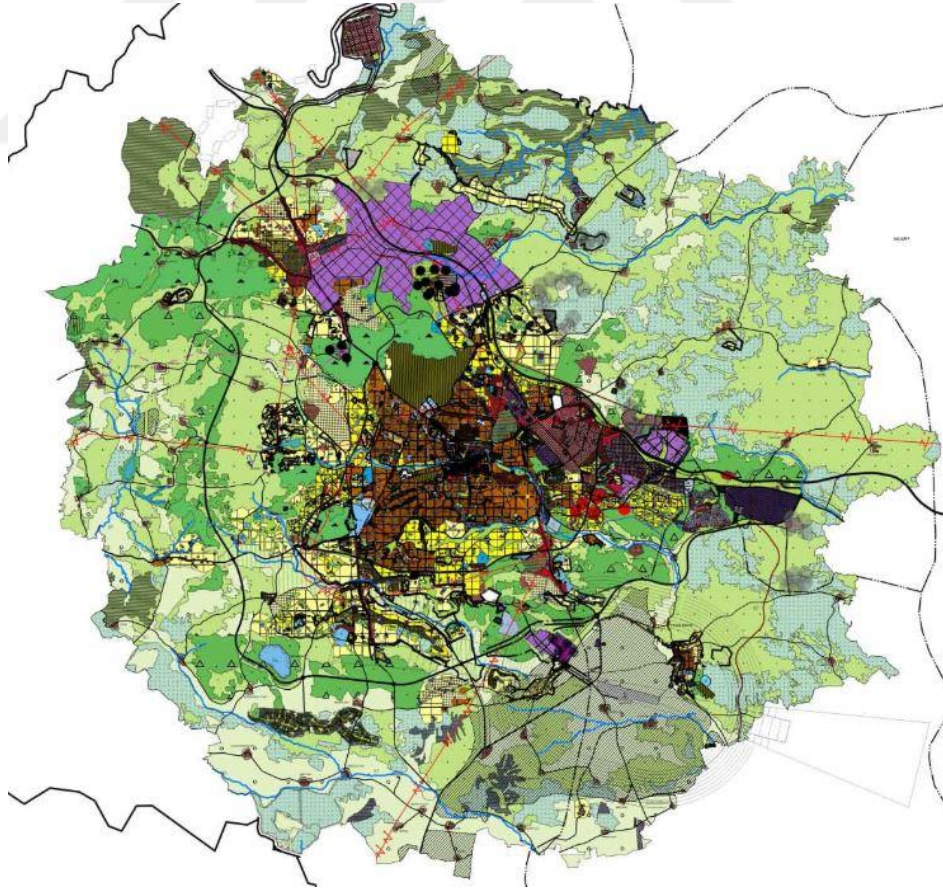
çekmiştir. 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5366 sayılı “Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun” ve 2012 yılında çıkarılan 6306 sayılı kanun ile belediyelerin yetki sınırları genişletilmiştir. Bu kanunlarla birlikte kentsel dönüşüm uygulamalarının öncelikli hedefleri işlevini yitirmiş ve ekonomik ömrünü tamamlamış, çevre kalitesi ve güvenlik açısından sorunlu alanların, risk taşıyan alanların, kente yakın boşlukların ve kenti baskılayan alanların yeniden planlı hale getirilmesi olmuştur (Daşkiran ve Ak, 2015). Bu tarihten itibaren Gaziantep’te önemli kentsel dönüşüm uygulamaları yapılmıştır. Özdemirbey Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı, Geneyik Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı, Tüfekçi Yusuf Bulvarı Kentsel Dönüşüm Alanı, Yeşil Vadi Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı, Bayramlı Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı gibi çeşitli alanlar seçilerek kentsel dönüşüm uygulamaları bunlardan en önemlileridir (Şahin, 2016).

Cumhuriyet tarihi boyunca Gaziantep’e gerçekleştirilen önemli göçler işgücü ya da sermaye göçleridir. Bu göçlerin ağırlıklı bir kısmını iç göçler oluşturmuştur. Gaziantep’e üçüncü önemli göç dalgası ise Suriye iç savaşı sonucu 2011 yılıyla ortaya çıkan kitlesel göçlerle yaşanmıştır. Bu göçler zorunlu şekilde gerçekleştirilen dış göçlerdir.

Gaziantep’teki güncel planlamalar incelendiğinde 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı 1993’te yapılmış, plan üzerine sonraki yıllar ilaveler ve revizyonlar yapılmıştır. 2011 yılında 2040 yılı projeksiyonlu 1/100.000 ölçekli İl Çevre Düzeni Planı (Şekil 3.8) ve v20 km çaplı bir alan için 1/25.000 Nazım İmar Planı (Şekil 3.9) yapılmış, güncel revizyonlarla hala yürürlükte bulunmaktadır (GBB, 2018). Yeni Belediye Yasası ile hizmet sınırları genişleyen GBB’nin 20 km çapındaki 1/25.000 ölçekli Nazım İmar Planı, bu kapsamda ilk olma özelliği taşımaktadır.

Şekil 3.8: 1/100.000 ölçekli Gaziantep İli Çevre Düzeni Planı (GBB, 2018)

Şekil 3.9: 1/25.000 ölçekli Gaziantep Nazım İmar Planı (GBB, 2018)

Yeni planlara göre, kent çevresindeki yeşil alanların korunması kararı alınmış, 2. çevre yolunun güzergahı belirlenmiş, ayrıca 3 yeni üniversite alanı ve 2 yeni organize sanayi bölgesi planlanmıştır. Nazım imar planında bazı kentsel yenileme alanları belirlenmiştir. Sarıgüllük, Emek, İbrahimli, Yeditepe, Güneykent, Karataş gibi günümüzde orta ve üst-orta gelir grubunun yaşadığı mahaller, gelişme konut bölgeleri olarak ele alınmıştır. Günümüze kadar bu alanların hızlıca yapılaştığı bilinmektedir. Ancak bu gelişmiş bölgelerin, iç göçle meydana gelen, sorunlu, plansız ve niteliksiz gelişme gösteren kent merkezinin çevresindeki alanların gelişimine katkısı olmamıştır (GBB, 2011 ve Şahin, 2016). Bu alanlardaki sorunlu durum Suriye göçüyle birlikte devam etmiştir. Kente göçle gelen Suriyeliler daha çok sosyal ve ekonomik yönden benzerlikleri bulunan, kentin merkezinde kalmış bu kenar mahallelere yerleşmişlerdir.

3.2.Kente İlişkin Temel Bilgiler

Gaziantep'in yüz ölçümü 6819 km²'dir. Fırat nehrine sınırı bulunmaktadır. Bir uluslararası havaalanı, demiryolu ve otobana bağlanan karayolları vardır. Şehitkamil, Şahinbey ve Oğuzeli olmak üzere 3 merkez ilçesi bulunan kentin diğer ilçeleri Nizip, İslahiye, Araban, Nurdağı, Karkamış ve Yavuzeli'dir (Şekil 3.10). Güneydoğu Torosların uzantısı olan Sof dağları, Sam, Sarıkaya, Dülükbaşa ve Ganibaba dağları; Yavuzeli, Oğuzeli, Barak, İslahiye ve Araban önemli ovaları; Fırat Nehri, Merziman ve Afrin çayları, Alleben deresi ise önemli akarsularıdır (URL 9).

Şekil 3.10: Gaziantep ilçeler haritası (URL 10)

Gaziantep Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin en kalabalık şehridir. Gaziantep'in 2018 yılı il nüfusu 2.028.563 olup, ilçelere göre dağılımı farklılık arz etmektedir. Nüfusun %82'si Şahinbey (906.043 kişi) ve Şehitkamil (774.179 kişi) olmak üzere merkez ilçelerde toplanmıştır (URL 11). Gaziantep'teki, kentleşme oranı da oldukça yüksektir. İl nüfusunun %92,3'ü il ve ilçe merkezinde yaşarken, sadece %7,7'si kırsalda yaşamaktadır (İHA, 2017).

Liman kentlerine yakınlığı, önemli ticari yollar üzerinde bulunması, kültür turizmine fırsat vermesi, çevre şehirleri el sanatları, sanayi ve tarım gibi önemli geçim kaynakları bakımından etkisi altına alması şehri bölgesinde cazibeli bir konumda tutmuştur. Kentin ekonomisindeki önemli unsurlardan biri sanayi diğeri turizmdir. Türkiye'nin ilk Küçük Sanayi Sitesi ile 1969 yılında Türkiye'de kurulan OSB'lerinden biri olan ve inşaatına 1973 yılında başlanan Organize Sanayi Bölgesi yapılaşmaları kentte hızlı nüfus artışının kaynağı olan göçü ortaya çıkarmıştır (Severoğlu, 2015). Gaziantep'te toplamda 5 adet organize bölgesi, bir küçük sanayi sitesi vardır (GAOSB, 2019; GASBAŞ, 2019).

Şehrin 1/4'ü tarıma elverişlidir. Tarım ürünleri olarak Antep fıstığı, zeytin, keten, üzüm, pamuk, kırmızıbiber gibi yüksek değerli sanayi bitkileri ile mercimek, buğday, arpa gibi hububat ürünleri yetişmektedir. Zengin ve verimli topraklara sahip olan kent; Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin tüm tarım ve gıda ürünlerinin işlendiği, iç ve dış pazara sunulduğu bir merkezdir. Türkiye'nin Ortadoğu pazarıyla arasında önemli bir ticari nokta görevindedir. Gaziantep, GAP projesi dahilinde yer almaktadır (URL 9).

Turizm, Gaziantep ekonomisinin önemli bir koludur. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan Türkiye Turizm Stratejisi (2023) ve Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı (2007-2013) raporunun hedefleri arasında, Gaziantep'in kültür turizmi canlandırılarak *marka kültür kentleri* arasında olması yer almaktadır (TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007, 21). 2010–2014 yılları arasında uygulanması hedeflenen “Kültür ve Turizmde Marka Kent Gaziantep Eylem Planı”, Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından hazırlanmış; ilgili çalışmalar bu eylem planına göre yapılmıştır. Bu planlama kapsamında marka logosu oluşturulmuş, geleneksel el sanatları desteklenmiş, alternatif turizm envanteri çıkarılmış, geleneksel Gaziantep

mutfağının tanıtılması çalışmaları yapılmış, arkeoloji kazılarının yapılması amaçlanmış, Rum Kale'den Zeugma'ya turizm havzası oluşturulması hedeflenmiştir (İKA, 2011: 76-83).

Gaziantep'te birçok mesire ve park alanı bulunmaktadır. En önemli parkları Celal Doğan Parkı, Masal Parkı ve Hayri Tütüncüler Parkı'dır. Aynı zamanda şehri uzun bir hat boyunca dolaşan 100. Yıl Parkı, Türkiye'nin en büyük parkı olma özelliğine sahiptir. Gaziantep hayvanat bahçesi, yüzölçümü ve 300 türde 7 binden fazla hayvan bulundurması ile Türkiye'de birinci, Avrupa'da ikinci, dünya genelinde ise dördüncü sıradadır. Hayvanat bahçesinin bir bölümüne yapılan ve Türkiye'de ilk olma özelliğine sahip Safari Park'ta 25 türde 250'den fazla hayvan bulunur. Bu alan özel araçlarla, doğal ortamda, herhangi bir ayırıcı engel olmadan gezilmekte ve bu özelliği turistlerin dikkatini çekmektedir (URL 12).

Dericilik, bakırcılık, yemenicilik, kuyumculuk, el işlemeciliği gibi el sanatları bölgede hala yaygın olarak yapılmakta, kimi bölgelerde buna paralel eskiden kalma geleneksel doku sürdürülmektedir. Bunlar içinde, ahşap dükkanlar ve taş kaplı yollarıyla en önemli yeri alan Bakırcılar Çarşısı, birçok el sanatçısı ustanın günümüzde hala üretim yaptığı bir çarşılar kompleksidir (Şekil 3.11). Çarşı hanlar bölgesinde yer alır ve kemerli geçişlerle sokaklara bağlanır. Bu çarşının 19. yüzyıldan günümüze kadar bu şekilde geldiği düşünülmektedir. Çarşı "Kültür Yolu Projesi" kapsamında Tarihi Kentler Birliği'nin "Başarı Ödülüne" layık görülmüştür (URL13).

Şekil 3.11: Bakırcılar Çarşısı (İl Kültür Turizm Müdürlüğü, 2019)

Tarihi Bey Mahallesi, Bakıcılar Çarşısı yakınında Osmanlı'dan kalma taş evleri ve dar sokakları bulunan tarihi sit alanıdır. Birçok ev avlulu yapıdadır. Mahalle restore edilerek bazı konut yapıları tekrar konut olarak, bazıları ise otel, kafe ve dükkan olarak yeniden işlevlendirilmiş ve turistlerin uğrak yeri olmuştur (URL 14).

Tarihi Naib Hamamı 1640 yılında kalenin eteğine yapılmış, Osmanlı'dan günümüze yaşatılmış bir eserdir. 2007 yılında "GAP Kültürel Mirasının Korunması ve Yaşatılması Hibe Programı" kapsamında AB'nin desteği ile tekrar hamam işleviyle ve diğer hizmet birimleriyle faaliyete girmiştir (URL 15).

Gaziantep Kalesi (Şekil 3.12) şehrin merkezinde, hemen her yerden görünen bir tepe üzerinde 25-30 metre yükseklikte bulunan ve ayakta kalan kalelerin en iyi örneklerinden biridir (URL 16). Tarihi Roma dönemine dayanan kalenin inşa edildiği tarih tam olarak bilinmemektedir. Kale'nin birkaç burcu ve bu burçlardan oluşan bir gözetleme kulesi vardır (Uğur, 2004). Kale Ayıntab şehrinin yerleşimini oluşturan ilk unsur olarak şehrin kuruluşunun başlangıç noktası olmuştur (Çınar, 2000).

Şekil 3.12: Gaziantep Kalesi (URL 17)

Kent, Zeugma Müzesi, Oyun ve Oyuncak Müzesi, Gaziantep Müzesi, Emine Göğüş Mutfak Müzesi, Gaziantep Savunması ve Kahramanlık Panoraması Müzesi, Gaziantep Arkeoloji Müzesi, Bayazhan Gaziantep Kent Müzesi, Hamam Müzesi, Atatürk Anı Müzesi, Gorgo Medusa Cam Eserler Müzesi, Mevlevihane Vakıf Müzesi, Yesemek Açık Hava Müzesi, Ali İhsan Göğüş Müzesi ve Araştırma Merkezi, Kendirli Gazi Kültür Müzesi, Devr-i Alem Para Müzesi, Hasan Süzer Etnografya Müzesi, Gaziantep Kültür Tarihi Müzesi, İslam Bilim Tarihi Müzesi, Bakır Eserler Sergisi, Saklı Konak, Gaziantep Gezegen Evi ve Bilim Merkezi ile müzeleri bakımından ülkede 5. sırada

yer almaktadır (URL 18). Ayrıca restore edilerek hizmete açılan Türkiye'nin en büyük kervansaray oteli Şirehan Oteli (URL 19) ve Gaziantep el işçiliğinin, turistik güzelliklerinin, mutfak kültürünün ve tarihinin bulunduğu Bayazhan Müzesi de Gaziantep'te bulunmaktadır (URL 20).

Belkıs/Zeugma Antik Kenti de Gaziantep'te bulunmaktadır. M.Ö. 300 yılında Büyük İskender'in generallerinden I. Selevkos Nikator, Selevkeia Euphrates adıyla bir kent ve bu kentin karşına eşi Apama'nın adıyla köprüyle bağlantılı ikinci bir kent kurmuştur. Bu kent M.Ö. 31 yılında Roma'ya "geçit-kent" anlamına gelen "Zeugma" adıyla bağlanmıştır. M.S. 256 yılında Sasaniler tarafından yakılana kadar kente Roma döneminde dünya ile yarışacak nitelikte ve çoklukta mozaik döşeme ve diğer sanat eserleri verildiği, kazı çalışmaları ile çıkarılan eserlere bakıldığında şehrin neredeyse bir mozaik şehri olduğu anlaşılmaktadır. Kazı sırasında çıkarılan bullalar (mühür baskı) Zeugma'yı eşsiz kılmakla kalmamış, alanından Gaziantep'e ve Türkiye'ye "dünya rekoru" ödüller kazandırmıştır (URL 21). Ayrıca 1998 yılında üzerindeki sütundan dolayı kaçakçıların fark etmediği parçası çıkarılan, günümüzde dünyaca ünlü olup, geçtiğimiz günlerde kaçırılan parçalarının yurtdışından alınarak tamamlandığı, mitolojideki ana tanrıça Gaia'ya ya da Büyük İskender'e ait olabileceği düşünülen, Gaziantep'in simgesi "Çingene Kız" mozaïği de Zeugma Müzesi'nde özel bir bölümde sergilenmektedir (Şekil 3.13-3.14) (NTV, 2018; CNNTURK, 2018).

Şekil 3.13: Zeugma Antik Kenti'nden bir kesit

Şekil 3.14: Zeugma Antik Kenti'nden Çingene Kız mozaïği

Gaziantep tarihi tren garı 1947 yılında, başlangıçta Güneydoğu Anadolu illeriyle yapılan alışveriş yolunu Suriye topraklarını kullanmadan kısaltmak ve herhangi bir savaş durumunda yol ve zamandan tasarruf etmek amacıyla yapılmaya başlanmış, 180 km'lik demiryolu hattı uzantılıdır. Günümüzde kentin odak merkezinde bulunması ve tarihi özelliği nedeniyle kent imgesi niteliğinde olup Gaziray hızlı tren projesine eklenmesi planlanmaktadır (Uzun ve Karabeyeser, 2018).

Her yıl birçok ünlü ismin katılımıyla gerçekleştirilen “Uluslararası Antep Antep Fıstığı Kültür ve Sanat Festivali” ve “Altın Baklava Film Festivali”, 2018 yılında düzenlenen ve dünyaca ünlü Michelin yıldızlı şeflerin ve sanatçıların katılımıyla gerçekleştirilen “Gastro Antep Festivali” gibi Gaziantep'in yöresel ürünlerinin tanıtıldığı, Gastronomi turizmine olanak sağlayan etkinlikler yapılmaktadır (Şekil 3.17-3.18) (URL 22). Ayrıca belediye, farklı kentlerde Gaziantep yemeklerini tanıtan etkinlikler yapmakta da bu gibi etkinliklere katılmaktadır (URL 23). 2015 yılında, UNESCO'nun 116 farklı kentin katılımıyla kurulan “Yaratıcı Şehirler Ağı”na 33 ülkeden 47 şehir farklı dallarda aday gösterilmiş, Türkiye'den de gastronomi dalında Gaziantep 9. kent olarak sıralamaya girmiştir (URL 24). Mutfak kültürünün gelişmiş olduğu kent, yaptığı tanıtıcı faaliyetler ile günümüzde gastronomi denince akla gelen ilk şehirlerden olmaktadır.

Şekil 3.15: Gastroantep Uluslararası Gastronomi Festivali el broşüründen (1)

Şekil 3.16: Gastroantep Uluslararası Gastronomi Festivali el broşüründen (2)

3.3. Bölüm Sonucu

Gaziantep, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alır. Bilinen en eski tarihi M.Ö. 4000'lere dayanmaktadır. Kazı çalışması verilerine göre Anadolu'daki ilk yerleşim bölgelerindedir. Kesin olarak bilinmemekle birlikte Gaziantep, önemli ticaret yolları

üzerinde olması, ilk çağ uygarlıklarının doğduğu topraklar arasında bulunması, yüzyıllarca bugünkü Ortadoğu'da Halep'ten sonraki en gelişmiş şehir olarak kabul edilmesi gibi sebeplerle şehrin bir göç bölgesi olduğu düşünülmektedir. Kazı çalışmaları ile elde edilen bulgular, kent üzerinde çok sayıda uygarlığın kurulduğunu ve kentin bir geçiş zonu olduğunu göstermektedir.

O zamanki adıyla Ayıntab, 1516 yılında Yavuz Sultan Selim'in Suriye ve Mısır'a düzenlediği sefer sırasında Osmanlı topraklarına katılmasıyla kısa sürede mahalle dokusu Osmanlı mahalle dokusuna dönüşerek klasik bir Türk-İslam şehri niteliği kazanmıştır. 16. yüzyılın sonlarından itibaren bölgede çeşitli ayaklanmalar çıkmıştır. 1800'lü yıllarda Mısır'ın saldırısına uğrayan kent kısa süre Araplara geçmiş ve Halep'e bağlanmıştır. I. Dünya Savaşı'ndan sonra İngiltere, Mondros Ateşkes Antlaşması'nın 7. maddesini gerekçe göstererek şehre girmiştir. O sırada Musul'u işgal eden Fransız kuvvetleri ile şehirler arasında rotasyon yapılmış, İngiliz kuvvetleri şehri bu defa Fransız kuvvetlere bırakmıştır. Fransız işgali sırasında Antep şehri direnişlerle üstün başarılar göstermiş ve 8 Şubat 1921'de TBMM'de alınan kararla şehrin adı "Gaziantep" olarak değiştirilmiştir. Üstün başarılar sonucu 25 Aralık 1921'de Antakya Anlaşması ile Fransız kuvvetleri şehirden tamamen çekilmiştir. Milli Mücadele döneminden sonra şehrin tekrar kalkındırılmasına çalışılmış; bu kapsamda yeni yatırımların yapılması desteklenmiş, yeni teşvikler sağlanmış, ticaret ve sanayi yönünde önemli adımlar atılmıştır. 1927'ye gelindiğinde şehir, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin en büyük sanayi merkezi konumuna gelmiştir.

Bu dönemde ülkemizde çağdaş imar sitemine geçilmiş, planlı şehirleşme adımları atılmaya başlanmıştır. Ülkede yasal ve yönetsel alt yapı hazırlanarak ilk belediye teşkilatları ve imar meclisi kurulu oluşturulmuş; şehir haritalarının projelendirilmesi için yabancı mühendislerle çalışılarak ilk kent planları ve imar yasaları yürürlüğe girmeye başlamıştır. İlk olarak 1930 yılıyla tüm belediyelere plan hazırlama zorunluluğu getirilmiştir. Gaziantep'in ilk kapsamlı, planlı ve bütüncül kent modeli de 1938 yılında Hermann Jansen tarafından çizilen sanayi odaklı bir kent planı olmuştur. Daha sonra 1955 yılında Kemal Aru ve Hamit Kemali Söylemezoğlu tarafından çizilen Revizyon ve İlave İmar Planı kente gelen göçü dağıtmak amacıyla çizilmiştir ve 1932 yılındaki ilk imar planının devamı niteliindedir. Bu planla birlikte göçle gelenler

Karşıyaka ve Düztepe gibi yeni mahalleleri oluşturmuştur. 1969 yılında Gaziantep'te Organize Sanayi Bölgesi'nin kurulmasıyla birlikte şehir göç almaya başlamıştır.

Cumhuriyet tarihine bakılacak olursa 1970'li yıllar kentin en fazla göç aldığı ilk yıllar olmuştur. Göçle gelen ekonomik yönden yeni dezavantajlı kesim kentin henüz gelişme göstermemiş doğu ve güney bölgelerine yerleşmiştir. Bu bölgeler zaman içerisinde düzensiz yerleşim şekilleri, alçaklı-yüksekli konutlar, niteliksiz ve sağlıksız yapılar ve plansız bölgeler halinde gelişme gösterirken; kentin doğu ve kuzey bölgesi ise daha nitelikli ve planlı şekilde gelişme göstermiştir. 1973 yılında gittikçe sanayileşen ve nüfusu artan kent için gündeme gelen 1995 projeksiyonlu yeni imar planını İller Bankası'nın açtığı yarışmayı kazanan Zühtü Can ve ekibi tasarlamıştır. Bu yeni planla birlikte kent artık bölgesel bir sanayi kenti olarak gelişme gösterecektir. İmar affi uygulamasının gelmesiyle, 1973 planının dışına çıkan, düzensiz ve kopuk parçalar halinde yayılmış bir kent ortaya çıkmıştır.

1990 yılında Gaziantep'e gerçekleştirilen 2. dalga yoğun göçler olmuştur. Tüm diğer gelişmelerle birlikte Gaziantep'e H. Oğuz Aldan tarafından 1990 yılında 2005 projeksiyonlu, şehrin % 26'sının konuta, %22'sinin sanayi ve üretime, %17'sinin de açık yeşil alanlara ayrıldığı, kentin güney ve batı yönlerde gelişiminin hedeflendiği bir şehir planı tasarlanmıştır. Bu planlama ile Karataş ve İbrahimli gibi üst ve üst-orta gelir grubuna hitap edecek yeni bölgeler gelişme göstermiş, kent çok merkezli bir plan yapısına sahip olmuştur. 1999 Marmara depreminden sonra riskli yapı stoğu sorununu çözmek amacıyla başlatılan kentsel dönüşüm uygulamaları Gaziantep'te de geniş çaplı karşılık bulmuştur.

2011 yılıyla birlikte Suriye iç savaşı sonucu yaşanan üçüncü dalga göçler olmuştur. Bu göç Gaziantep'e gerçekleştirilen ilk büyük kitlesel dış göçtür. 2011 yılında yapılan 1/25.000 ölçekli Nazım İmar Planı ve 1/2.500 ölçekli Nazım İmar Planı güncel revizyonları ile günümüzde hala yürürlüktedir. Bu planlamalara bakıldığında Sarıgüllük, Emek, İbrahimli, Yeditepe, Güneykent ve Karataş gibi günümüzde üst ve üst-orta gelir grubunun yaşadığı "yeni" mahaller, nitelikli ve planlı bir gelişim gösterirken, kentin merkezi noktasına etkisi olmadığı anlaşılmaktadır. Kentin ana çekirdeğinde iç göç sonucu oluşmuş ve plansız gelişme göstermiş, önemli ölçüde niteliksiz yapı stoğunun olduğu, ulaşım, eğitim, sağlık, yeşil alan gibi sosyal donatı

alanları açısından problemleri yerleşimler olan Karşıyaka, Cumhuriyet ve Düztepe gibi bölgelerin günümüze kadarki varlıklarını bu mekansal sorunları ile devam ettirdikleri görülmektedir.

Şehir bölgenin en kalabalık ve en gelişmiş şehridir. Nüfusun %82'si Şahinbey ve Şehitkamil olmak üzere merkez ilçelerde toplanmıştır. Kentin ekonomisindeki önemli unsurlardan biri sanayidir. Kentte toplamda 5 adet organize bölgesi, bir küçük sanayi sitesi vardır. Turizm, Gaziantep ekonomisinin diğer önemli koludur. Kent, Büyükşehir Belediyesi çalışmalarında "marka kent" olarak ifade edilmiş, ilgili stratejiler ve eylem planı belirlenmiştir. Tarihi ve doğal güzellikler, kültür turizmi ve gastronomi turizmi kentteki önemli turizm kollarına örnek verilebilir. Türkiye'de birinci, Avrupa'da ikinci, dünya genelinde ise dördüncü sırada yer alan hayvanat bahçesi ve içerisinde bulunan safari parkı, Tarihi Bakırcılar Çarşısı, Tarihi Bey Mahallesi, Gaziantep Kalesi, Naib Hamamı, Türkiye'nin en büyük kervansaray oteli olan Tarihi Şirehan Oteli, dünyaca ünlü Zeugma Müzesi ve Çingene Kız mozaiği, Antep fıstığı ve baklava gibi yöresel ürünlerin tanıtıldığı çeşitli etkinlik ve festivaller bu alanlardan bazılarıdır.

Buraya kadar edinilen bilgilere göre, Gaziantep'in ilk çağlardan itibaren önemli coğrafi, askeri, iktisadi ve ticari konumu; şehri yüzyıllar boyu göç konusunda hedef ülke ve transit ülke yapmıştır. Özellikle 1930'lu yıllardan itibaren hızla sanayileşen kente önemli oranda işgücü göçleri olmuştur. İlk kent planlarından günümüze kadarki planlamaların genellikle sanayi odaklı ve kenti farklı akslarda geliştirdiği görülmüştür. Kente göçle gelen yeni bireyler kentin Düztepe, Karşıyaka ve İncilikaya gibi mahallelerine yerleşmiş, zamanla bu mahalleler iç göçlerle oluşan gettolaşmaya meyilli alanlar haline gelmiştir. Bu bölgeler niteliksiz yapı stoğu olan ve imar affi sonucu müdahalede nispeten geç kalınmış alanlardır. Göç konusunda 2011'den önceki durumda kentin sosyal yapısının birçok ile göre göçe alışkın ve toplumsal kabulünün oldukça yüksek olması beklenmektedir. Göçten önceki son durumda kentin sosyo-mekansal yapısında işgücü göçlerinin yerleşim alanlarının bazılarında kontrol edilememesi sonucu gettolaşma eğiliminde mahalleler bulunmakta, sanayi ve turizm alanında önemli bir ekonomiye sahip olduğu görülmektedir. Kitleli göçten önceki son durumda kente ilişkin bazı sosyo-mekansal ve ekonomik analizler yapılmış, göç sonrası sosyo-mekansal ve ekonomik yapıdaki güncel durum ve uygulanan kentsel politikaların yer aldığı alan bulguları

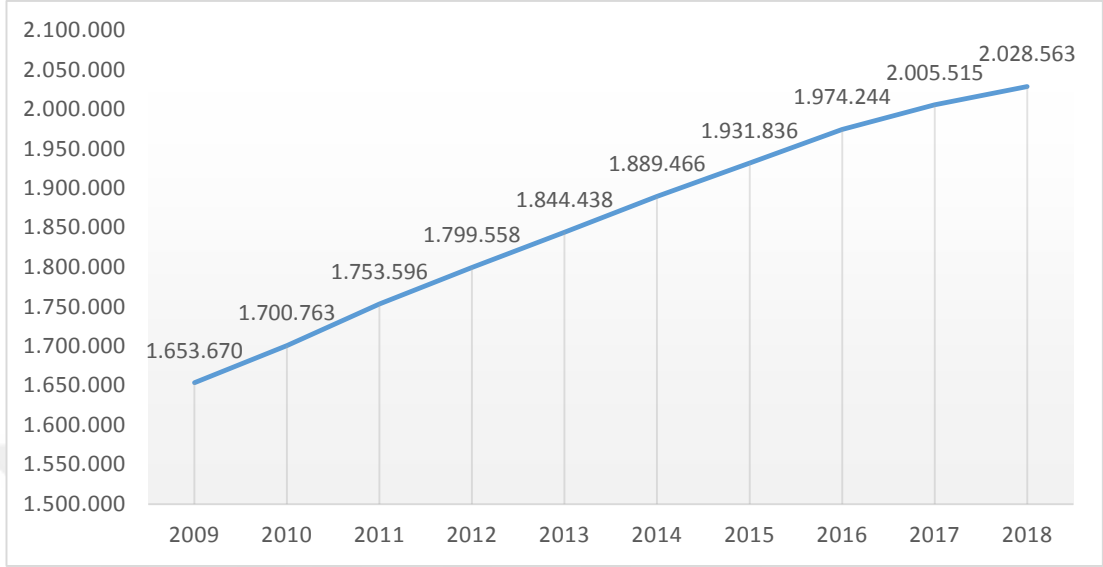
4. GÖÇÜN GAZİANTEP KENTİNE ETKİLERİ

“Göç-Mekan-Siyaset birbirinden ayrı düşünülemez. Birlikte ele alınarak incelenmesi gerekir”

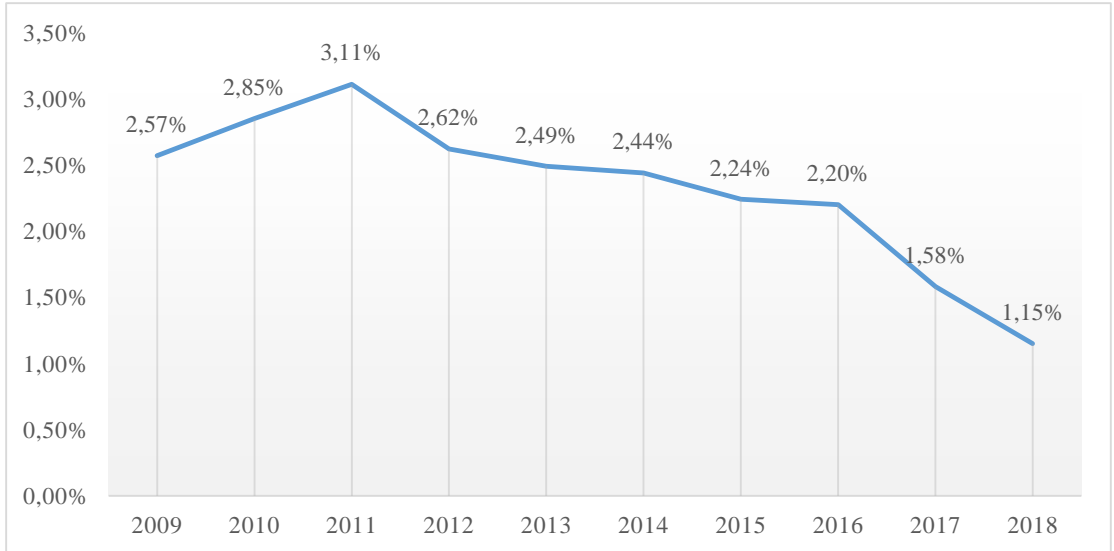
(Orhan Sariatun, 2018)

Dış göçün başladığı 2011 tarihinde Gaziantep’in nüfusu 1.753.596’dır. 2012 yılıyla sığınmacılar ülkemize kitleler halinde gelmeye başlamışlardır. Günümüzde hala geliş gidişler yapılmaktadır. Göçün başladığı tarihten günümüze kadarki 2011-2018 yılları arasındaki süreç içerisinde, Gaziantep’in yıllık nüfus artışı %19,1’dir. Aynı dönem için Türkiye’nin yıllık nüfus artışının %12,1 olduğu göz önüne alındığında, Gaziantep’in yıllık nüfus artışı oranının Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu söylenebilir (Tablo 4.1). Gaziantep’in 2018 yılı nüfusu 2.028.563 kişi olup, 2023 projeksiyonlu nüfusunun 2.248.943 olacağı öngörülmüştür (TUIK, 2017). Gaziantep, Cumhuriyet tarihinden bu yana ciddi oranda göçler almış, özellikle çevre illerden Gaziantep’e yoğun işgücü göçleri olmuştur (İKA ve GAÜN, 2011). Ancak kitlesel göç akımının ilerleyen zamanlarında, Gaziantep’teki nüfus artış hızı azalmış, son yıllarda ciddi düşüşler göstermiş (Tablo 4.2); hatta verdiği göçler aldığı iç göçleri geçmiştir (Tablo 4.3). Temel göstergeler son dönemlerde Gaziantep’teki nüfus artışının doğurganlıkla olan doğal nüfus artışı olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.1: Gaziantep'in yıllara göre nüfusu (TUİK verilerine göre yeniden derlenmiştir)

Tablo 4.2: Gaziantep'in yıllara göre nüfus artış hızı (TUİK verilerine göre yeniden derlenmiştir)

Tablo 4.3: Gaziantep'in yıllara göre aldığı ve verdiği göçler (TUİK verilerine göre yeniden düzenlenmiştir)

Yıllar	Aldığı Göç (Kişi)	Verdiği Göç (Kişi)	Aradaki Fark (Kişi)
2011	45.991	38.634	+ 7.357
2012	41.672	39.410	+ 2.262
2013	41.978	42.291	- 313
2014	46.438	44.415	+ 2.023
2015	46.435	48.858	-2.423
2016	45.726	50.003	-4.277
2017	47.431	50.485	-3.054
2018	44.704	62.206	-17.502

Gaziantep şehrinde 429.302 Suriyeli yaşamakta, bu sayıyla şehir nüfusunun 1/5'inden fazlasını oluşturmaktadır (GİGM, 2019). Ancak kayıt altına alınmayan Suriyelilerle bu sayısın 500 binlerin üzerinde olduğu tahmin edilmektedir (URL 25). Kayıtdışı nüfusla birlikte, Suriyelilerin Gaziantep yerel nüfusuna oranı %25'leri bulmaktadır (Türkiye genelinde bu oran %4). Bu hesaplama göre Gaziantep'te yaşayan her 4 kişiden birinin Suriyeli olduğu söylenebilir. Suriye göçünün başladığı tarihten itibaren Gaziantep'in, yaşayan, transit olarak geçen, geçici süre yaşayıp başka bölgelere göç eden sığınmacı nüfusu ile Türkiye'de en fazla sığınmacı bulunduran kent olduğu (Gültekin, 2019) düşünüldüğünde, etkileşimlerin ve karşılaşmaların en çok yaşandığı şehirler arasında olduğu da akla getirilmelidir.

Gaziantep şehrine göçün etkileri araştırılırken göçün, mekansal ayrışma, sosyal ayrışma, gettolaşma gibi temel sosyo-mekansal etkilerinin, istihdam, işgücüne katılım, suç gibi temel ekonomik etkilerinin olduğu; bu etkilerin süreç içerisinde kentsel politikaların oluşumunu/gelişimini yönlendireceği öngörülmüştür. Çalışmanın bu bölümünde göçle gelen sığınmacı nüfusun sosyo-mekansal yapı, ekonomik yapı ve kentsel politikalar üzerindeki etkileri yönünde kategorize edilerek detaylandırılan alan bulguları yer alacaktır.

4.1. Göç Sonrası Sosyo-Mekansal Yapı

“Sesleri duymazlıktan gelinen ya da susturulmuş olanların yaşamlarına ve öykülerine tanık olmak için araştırma yaptığımızda dinleme eylemi kendi başına radikal bir eylem olabilir”

(Glesne, 1992/ 2013: 33).

Gaziantep’te göç sosyo-mekansal yapıyı genel olarak sosyal ve kültürel uyumsuzluk, toplumsal ayrışma, mekansal ayrışma ve gettolaşma gibi birçok parametrede etkilemiştir.

Bu başlık altında sığınmacıların ve yerel halkın çift taraflı entegrasyonunun önündeki engellerden, kente etkileyen genel sosyal ve mekansal yapıdan, göç ile beraber Suriyelilerin tercih ettiği yaşam bölgelerinden, bu duruma neden olan etmenlerden ve bu durumun neden olduğu sosyal ve mekansal etkilerden bahsedilerek göç sonrası kentin sosyo-mekansal yapısına ilişkin genel bir güncel durum analizi yapılacaktır. Güncel durum analizinden sonra yerel yönetimin konu hakkında yaptığı ve yürütmekte olduğu projelerin yer aldığı kentsel politikalar incelenecektir.

4.1.1. Güncel Durum

Günümüzde kampta 3.614 kişi yaşarken, Barınma Merkezi’nin dışında 425.688 Suriyeli yaşamaktadır (8/1000). Gaziantep’e sınırdan geçerek gelen Suriyelilerin bir kısmı, buldukları neredeyse ilk yere sığınmış, ilk etapta gayri insani şartlarda yaşadıkları alanda yapılan görüşmelerden öğrenilmiştir.

“Garajda yaşayanlar vardı. Durumlar çok kötüydü. Bir yere gittik. Adam kepengi kaldırdı; içeri bakıyorsunuz lavabo, banyo, mutfak yok. Ve sorduğumda, erkek ‘güvenemiyorum; kapatıyorum kepengi’, demişti” (Murat Güreş, 30 Mayıs 2018).

“Kent merkezine gelecek olursak, burada Suriyeli sığınmacılar imkanları dahilinde nereye bulabiliyorlarsa –buna depolar, terk edilmiş atölyeler, fabrikalar, sanayi bölgeleri ve dükkanlardan tutun da orta ve üst-orta sınıfın yaşadığı mahallelere kadar- kentin neredeyse her türlü yerinde ve her fonksiyondaki yapısında yaşıyorlar. Bir dükkanda 30-35 kişinin kaldığını gördük. Isıtma sistemi, tuvaleti, banyosu olmayan yerde onlarca insan bir arada yaşamak zorunda kalıyorlar... Mülteci olmak her yerde, her zaman zordur. Özellikle dar gelir grubundan, kaynakları kısıtlı olan ve güvencesi olmayan mülteciler için durum daha da zor...” (Hasan Özgür Girişgen, 30 Mayıs 2018).

Göçün ilerleyen zamanlarında sığınmacıların bir bölümü elverişsiz alanlardan ya da birkaç aileyle bir arada yaşadıkları apartman dairelerinden kendi sosyal yapılarına ve ekonomik durumlarına uygun buldukları diğer yaşam bölgelerine geçmişlerdir. Bir kısmı ise hala elverişsiz koşullar altında ya da birden fazla aile bir arada olacak şekilde yaşamaya devam etmektedir. Yapılan bazı araştırmalara göre, Gaziantep’te birden fazla ailenin bir arada yaşadığı Suriyelilerin toplam Suriyelilere oranı %28’tir. Suriyeli ailelerin %72’si bir hanenin tekil kullanıcısıdır (Gültekin, 2019). Ayrıca 2014 yılında Valilik tarafından hazırlanan rapordan edinilen bilgilere göre Gaziantep’te gecekondularda yaşayanların sayısı hayli fazladır. Bunun yanında, hane halkı ortalama sayısı gecekondularda 12,2 kişi, apartman dairesinde 10,3 kişidir (Gaziantep İl Valiliği 2014, Aktaran Sandal, Haçerkıran ve Tıraş 2016) (Tablo 4.4). Sahada yapılan görüşmelerden edinilen bilgiler bu durumun varlığını desteklemektedir.

Tablo 4.4: Kent içinde yaşayan Suriyelilerin yaşadıkları konut tipleri (Gaziantep İl Valiliği 2014 verilerinden yeniden derlenmiştir)

Konut Tipi	Kişi Sayısı	Oransal %	Ortalama Hane Halkı
Apartman Dairesi	33.424	% 11,67	10.3 kişi
Gecekondular	217.062	% 75,73	12.2 kişi
Konteyner	5.058	% 1,80	5.0 kişi
Çadır	30.789	% 10,80	5.3 kişi
Toplam	286.333	% 100	8.2 kişi

Uyum sürecinin önündeki engellerden ilki dil sorunudur. Suriyelilerin birbirleri arasında belirgin bir dil farklılığı olmadığından, kolayca anlaşmaya geçtikleri bir ortam söz konusudur. Kayıt altına alınamayanlarla birlikte 500 binin üzerinde bir nüfusla kentte yaşayan halkın, nüfusu fazla olduğundan, ulaşım araçları ya da hastaneler gibi dil kullanımının mecburiyet arz ettiği alanlarda civarda bir Suriyeli bulup, kendi aralarında iletişime geçerek sorunlarını hallettikleri, bu sayede Türkçe'yi kullanmaya ihtiyaç hissetmedikleri görülmüştür.

Yerel halkın birçoğu kültürel yapı ve sosyal yaşama dair farklılıkları uyumun önünde engel niteliğinde görmektedir.

“Kültür açısından bir şey katmak bir yana, bizim kültürümüzü bozdular. Geri dönmeliler, nefret duyuyorum” (Emine Merve Çavdar, 17 Eylül 2018).

“Türkler Türki Cumhuriyetlerle bile çok benzerlik göstermezken, Suriyelilerle aynı şekilde konuşmuyoruz, aynı şekilde yemiyoruz, aynı köke sahip değiliz. Aynı otobüsü bile aynı şekilde kullanmıyoruz. Çağın gerisindedeler. Nezaket ve genel ahlak kurallarına uymuyorlar. Sayıları fazla olmasa uyum sağlayabilirlerdi; ama zaten sağlamalarına gerek kalmıyor; çünkü adeta Suriye buraya geldi” (Osman İlgin, 20 Eylül 2018).

“Çok gürültü yapıyorlar. Evde, işte, yolda, parkta...” (i.y., 20 Eylül 2018)

Entegrasyon sürecini engelleyen temel farklılıklardan diğeri düşünce yapısı farklılığıdır. Yerel halkın bir kısmı Suriyelilerin, kendileri gibi düşünmeyen, cahil insanlar olduğunu; bu durumun başka illere göç edemeyerek kentte kalan Suriyelilerin genel profilleriyle ilgisi olduğunu savunmaktadır.

“O kadar çağın dışında düşünüyor ve yaşıyorlar ki...” (i.y., 21 Eylül 2018).

“Bilmiyorum. Okumuşlarsa da eğitimsizler...” (i.y., 21 Eylül 2018).

“Suriyelilerle çalışma yapılırken en çok karşılaşılan sorun düşünce yapısıdır. Yıllarca Baas rejiminin baskısı altında kaldıkları için zihin dünyaları çok daha klişe, ufukları çok daha dardı. Okuma oranı bizim ülkemizden iyi olmasına rağmen; eleştirmeye, düşünmeye, fikir üretmeye dönük zayıf kalmışlar.

Dolayısıyla bu insanlarla sahada çalışırken bunun ciddi sıkıntısını yaşıyorsunuz. Çünkü sizin gibi bakmıyorlar, sizin gibi okumuyorlar, sizin gibi düşünmüyorlar; onların referansları ile sizinkiler örtüşmüyor. Medya birimiz TRT Avaz'da yayınlanan "Muhacirler" adında bir belgesel programı çekiyor. Çekimler sahada oluyor. Her bölümde yaşanmışlığı olan bir aileyi çekiyorlar. Bu durumu dünya kamuoyuna duyurmak istiyorsunuz; ancak aile görüntü vermek istemiyor ya da programa çıkmak istemiyor" (Bülbülzade Vakfı, 16 Ekim 2018).

Suriyelilerin doğurganlık hızının yerel halkın doğurganlık hızına kıyasla fazla olması doğal yoldan nüfuslarının daha hızlı şekilde artmasını sağlamıştır. Bu durum yerel halkta etnik köken, dil, kültür, milliyet, düşünce ve yaşama tarzı kendilerinden farklı olan bir nüfusun kentte daha çok varlık göstermesi, hatta ileride yeni nüfusun yerel halkın nüfusunu geçmesi anlamına gelen bir endişeye sebep olmaktadır. İçişleri Bakanlığı'ndan yapılan açıklamaya göre 2018 yılının Kasım ayına kadar Türkiye'de 405.521 Suriyeli bebek dünyaya gelmiştir (URL 26). Ayrıca Gaziantep eski Valisi Ali Yerlikaya, Gaziantep'teki doğumların %15'inin Suriyelilere ait olduğunu belirtmiş, 2012-2017 yılları arasında gerçekleşen 373.949 doğumun 53.512'sinin Suriyeli sığınmacılara ait olduğunu ifade etmişlerdir (Milliyet, 2017). Gaziantep'te Suriyelilerin sahip olduğu çocuk sayılarına yönelik bir araştırma, hanelerde ortalama 4,2 çocuk olduğunu ve en az birinin Türkiye'de doğduğunu göstermektedir. Ayrıca Türkiye'de hane büyüklüğü ortalaması 3,4 çıkmakta, Gaziantep'teki Suriyelilerde 6,6 olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak yine de sığınmacıların %28'inin bir hanenin tekil kullanıcısı olmadığı bilgisi burada hesaba katılmalıdır (Gültekin, 2019).

"Erken yaşta evlenip, bir de her yıl çocuk yapıyorlar. Yakında bizim nüfusumuzu geçecek olmaları hepimizde endişeye sebep oldu bile" (Rıdvan Akmaz, 10 Ekim 2018).

"Benim oğlum asker. Onlar her sene bir çocuk doğuruyorlar. Biz de her sene şehit veriyoruz (Ramazan Ceylan, 17 Eylül 2018).

Suriyelilerin eğitim hayatına katılımları özellikle yeni yetişen çağ nüfusun entegrasyon sürecini hızlandıran ve ileride yaşanabilecek ayrışmaların önünü tıkayan bir parametre olarak görülmektedir. Büyükşehir Belediyesi tarafından, Gaziantep'te 18 yaş altı 140-

150 bin civarı Suriyeli nüfusun olduğu ve bu nüfusun 1. sınıflar için okullaşma oranının %98'e ulaştığı; ancak üst sınıflara gidildikçe bu oranın düşerek, liseye gelindiğinde %20'leri bulduğu belirtilmiştir. Gaziantep'e ilk etapta gelen daha eğitimli kesim batıya gitmiş, genelde dönmek isteyenler ya da sanayi gibi diğer iş kollarından faydalanmak isteyenler kentte kalmıştır (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018). Bu konu sığınmacı çağ nüfusunun eğitimden yeterli ölçüde faydalanmadığını göstermektedir. Bu duruma sebep ise, ekonomik yetersizliklerin öncelikleri değiştirmesiyle, çocukların iş kollarında çalıştırılmasıdır (Bülbülzade Vakfı, 16 Ekim 2018).

Yerel halktan Suriyelilerin sosyo-mekansal etkileri yönünde alınan ifadelerden biri kent içi ortak alanların kullanımına ilişkindir. Yerel halk, Suriyelilerin park ve bahçeler gibi kamusal açık alanlardaki varlığından dahi rahatsız olmaktadır. Suriyelilerin gürültülü ortamlar yaratmaları, geç saatlere kadar dışarıda olmaları gibi alışkanlıkları ile yerel halk arasındaki alışkanlıkların farklı olmasından kaynaklı yaşanan ilişkisizlik, şehirde dezavantajlı grupların fazla olmasından kaynaklı suça eğilim düşüncesi ve yakın zamana kadar dilenen gruplarının kamusal alanları işgalinden dolayı ortaya çıkan güvenlik endişesi kamusal alan kullanımını sınırlayan başlıca sorunlu konulardır. Ancak, uygulanan bazı politikalarla uzun süredir kentte dilencilik yapan sığınmacı kalmamasına rağmen yerel halktan alınan cevaplar, sığınmacıların varlığından rahatsızlık duymasıyla kökleşmiş bir algıdan kaynaklı olarak, dilencilerden rahatsız olduğu şeklindedir. Güvenlik konusu yerel halk tarafından Kent Konseyine de gelmiş; güvenlik endişesine sebep olan bazı mekanlarda ve konaklama alanı olmayan metruk yerlerde barınma olanağı bırakılmaması konusu Kent Konseyinin çözüm önerisi olarak hayata geçirilmiştir (Gonca Kılıç, 25 Nisan 2018).

“Tarihi yapıları barınma alanı olarak kullanıyorlar. Sadece gece hayatı değil gündüzümüzü dahi etkilediler. Dilenci olanlar çok fazla” (Semra Yalçın, 17 Eylül 2018).

“Hiçbir şekilde güvenliğimizin kaldığına inanmıyorum. Savaş görmüş insan, ekonomisi kötü olan insan, yokluk içinde yaşayan insan daha kolay her şeyi yapar” (i.y., 17 Eylül 2018).

Yerel halkla yapılan mülakatlardan edinilen bilgilere göre, Suriyelilerin mekansal etkileri en çok konut kiralalarının ani ve ciddi biçimde artışı ile hissedilmiştir. Suriyeli birkaç ailenin birleşerek kiralayabilecekleri düşünüldüğünden ve talep artışı olduğundan, ev sahiplerinin konut kiralalarını arttırdığını ve Suriyelilerin kiralık konut talebine arzın yerel halktan önce gerçekleştiğini belirtmişlerdir. Bu hususlarda Merkez Bankasının EVDS verileri incelendiğinde 2010-2015 arasında konut-fiyat endeksinin en çok yükseldiği bölge Gaziantep, Adıyaman ve Kilis'ten oluşan bölge olmuş, Gaziantep'te bu artışın çok daha fazla olduğu görülmüştür (TCMB, 2019).

“Kiralaların fiyatlarının uçması, her şeyin bu kadar pahalılaşmasının ve iç karışıkların sebebinin tamamen Suriyeliler olduğunu düşünüyorum” (Emine Merve Çavdar, 17 Eylül 2018).

“Çevremdeki kimsenin durumdan memnun olduğunu görmedim. Şöyle aslında tam olarak: olumlu olanlar, durumdan dolayı olumlu değiller. Sadece vicdanen olumlular ve o yüzden seslerini çıkarmıyorlar. Eleştiri yapıldığı zaman onlar da durumun farkında bir tavır içindeler” (Sevil Uzun, 20 Ekim 2018).

“Suriyeliler gelmeden önce bizim üst kat 500 liraya kiraya verildi. Suriyelilerin gelmesiyle bir anda 900 lira oldu kira...” (i.y., 20 Ekim 2018).

“...kiralar astronomik rakamlara ulaştı...” (H. Özgür Girişgen, 30 Mayıs 2018).

Yerel halk, artan nüfusun yeni alt yapı ve üst yapı yük ve sorunu getirdiğini belirtmişlerdir. Bu sorunlardan dolayı GBB'nin ekstra ödenek ayırmak zorunda olduğu gerçeği de yerel halk için ayrıca sorun olup, durum belediye tarafından fark edilir boyutlara ulaşmıştır (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018).

“Zaten sağlıklı bir yapılaşma ve sağlıklı bir altyapıya sahip olan bölgeye 500 bin nüfus eklendi. Ciddi bir konut talebi vardı. Belediyeler birçok yeni yeri imar alanı ilan etmesine rağmen, ilan edilen birçok yere altyapı götürmek konusunda yavaş davranıldı. Nüfusun talebi bir türlü karşılanamadı. Kentin hala yarısından fazlası, kaçak, ruhsatsız ve sağlıklı yapıardan oluşuyor” (H. Özgür Girişgen, 30 Mayıs 2018).

Yerel halkla sığınmacılar arasında zaman zaman yaşanan anlaşmazlıklar, sürtüşmeler, hatta can kayıpları ulusal basında yerini almıştır. Ulusal ve uluslararası basında yer alan önemli bir diğer sorun ise kentte yaşanan terör olaylarıdır. Kent Konseyi'nin raporuna göre; kayıt dışı yaşayan sığınmacılar, kentte kimliği bilinmeyen suç olaylarının ve kentte yaşanmaya başlayan terör olaylarının sebebi olarak görülmekte, terör olayları yerel halkta Suriyelilere yönelik algıyı değiştirmektedir.

“Başta İstanbul olmak üzere birçok kentte asayişini bozan Suriyeliler kentimize gönderilmektedir. Bu durum kentin asayişini olumsuz yönde etkilemekte olup, gerek kent halkı ve gerekse diğer Suriyeli misafirler açısından önemli bir güvenlik sorunu oluşturmaktadır” (Kent Konseyi, 2014).

Yerel halkla yapılan mülakatlardan da öğrenildiği kadarıyla, kentteki en önemli endişelerden biri suça ilişkin güvenlik endişesi ve artan terör olayları sebebiyle kent imajında ortaya çıkan olumsuzluklardır. Şehirde kayıtsız Suriyelinin kesin sayısı, sığınmacıların yaşadığı yerlerin kesin raporu, yaş, cinsiyet ve eğitim durumları, sabıka kayıtları gibi temel verilere dair herhangi bir kaynağın bulunmaması, özellikle açık kapı politikasıyla alınan Suriyelilerin bir kısmında giriş yaparken kimlik kartı dahi olmayışı (Murat Güreş, 30 Mayıs 2018) Kent Konseyinin 2014 yılı raporuna: “Bu insanların bazılarında kendilerini tanıtacak pasaport ya da kimlikleri bulunmaması nedeniyle kayıtları beyana göre; basit usulde¹³ yapılmaktadır ve bu da beraberinde bazı usulsüzlüklere ve mağduriyetlere açık kapı bırakmaktadır” ifadeleri ile yansımıştır (Kent Konseyi, 2014).

“Noterde taşıt satış sözleşmesi yapılıyor, yarısında farklı isim geçiyor, yarısında farklı. Bir kadının Suriye'deki adı farklı burada kendisini kaydettirirken farklı isim vermiş. Sabıkası var mıydı, bilemezsiniz” (H. Özgür Girişgen, 30 Mayıs 2018).

¹³ Basit usul kayıt; Kent Konseyi raporunda ve bu çalışma içerisinde kişilerin sözlü beyanına göre kimlik belirleme işlemini ifade etmek için kullanılmaktadır.

Bu konuda, nüfus, eğitim durumu, yaş ve cinsiyet gibi bazı temel bilgileri elde etme adına İpekyolu Kalkınma Ajansı'nın veri çalışmaları yürütmekte olduğu öğrenilmiştir (Cihan Ardili, 20 Eylül 2018).

“Topluma her türlü hırsızlık yönünden güzel ayak uydurdular, onun dışındaki hiçbir alanda ayak uydurduklarını düşünmüyorum. Bizden çok farklılar” (E. Merve Çavdar, 17 Eylül 2018).

“Suriyelilerle ilgili olumlu bir gözlemim yok. Kültür seviyemiz düştü ve sosyal yaşantılar çok etkilendi. Kadınlar 21.00'den sonra sokağa çıkamıyor” (Mehmet Yılmaz, 17 Eylül 2018).

“Korkuyoruz sokağa çıkmaya... Hırsızlık onlarda, suç onlarda, illegal, yasadışı ne varsa onlarda...” (i.y., 17 Eylül 2018).

“Özellikle burada doğan ve büyümeye başlanan Türkçe öğrenen çocukların bize nefretle dolma ihtimali beni endişelendiriyor. Yaşadıklarının bir bölümünden bizi sorumlu tutuyorlar. Nefretle yetişip, burayı terk etme ihtimali düşük olan bu jenerasyonun, toplumumuzun huzuru ve ülkemizin salahiyeti için risk oluşturduğunu düşünüyorum. Suriyeliler tarafında ve bizim toplumumuzdan Suriyelilere karşı, oluşabilecek nefret, önümüzdeki en büyük tehlike. Bunu ancak politika yapıcıların akılcı ve geleceği göz önünde bulunduran politikaları ve entegrasyonu yoğunlaştırma çabaları çözebilir. Başka türlü on yıl içinde, hiç konuşmadığımız türden sorunları konuşuyor olabiliriz” (H. Özgür Girişgen, 30 Mayıs 2018)

sözleri uyumun sağlanması açısından önem arz etmektedir.

Kent içindeki Suriyelilerin Gaziantep'i tercih etme sebepleri sıralandığında şehrin yakın olması, şehirde iş imkanlarının fazla olması, tanıdık ve akraba etkeni, Gaziantep'in Halep'e benzetilmesi olarak sıralanabilir. Ancak bu tercihler, barınma merkezinde yaşayan kamp sakinlerinin tercihleri sıralamasındaki gibi birbiri arasında belirgin farklılıklar içermemektedir. Kent içindeki Suriyelilerin Türkiye'yi tercih etme sebepleri ise ülkenin yakın olması, ülkenin demokratik bulunması, tanıdık ve akraba etkenidir.

Sosyo-kültürel farklılıkların belirginliği, yerel halkın Suriyeliler, Suriyelilerin yerel halk algısı anlaşmazlıklarının temelini oluşturmaktadır. Bu sebeple uyum konusunda yerel düzeyde birçok kurum ve kuruluş tarafından önemli çalışmalar yapılmakta ve entegrasyonu engelleyen meseleler çözülmeye çalışılmaktadır.

Örneğin, Suriyelilerin devletten karşılıksız ciddi maddi yardımlar aldıkları, üniversitelere sınavsız girdikleri, araç vergisi vermedikleri gibi doğru sanılan yanlışların olduğu görülmüş, bir ekip oluşturularak Türk vatandaşların sosyal medyada en çok tepki gösterdikleri konular araştırılarak derlenmiş, bu konuda “Suriyelilerle İlgili Doğru Bildiğimiz Yanlışlar” başlıklı bir kitapçık oluşturularak dağıtımı sağlanmış ve ön yargılardan oluşan çatışmayı azaltıcı önlemler alınmıştır. Yine Ramazan ayının başlangıcında birlik ve beraberlik mesajları içeren çeşitli ayet ve hadislerin bir araya getirildiği, arkasında imsakiyenin olduğu hem Arapça hem Türkçe bir kitapçık bastırılmıştır (Şekil 4.1) (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018).

Şekil 4.1: Ramazan ayı imsakiyesinden

Gaziantep İpekyolu Kalkınma Ajansı tarafından, Suriyeliler konusunda çeşitli araştırmalar yapılmış, analiz ve raporlar hazırlanmış; tedbir ve stratejiler belirlenmiştir. Yapılan ve yapılmakta olan projeler, verilen maddi destekler konusunda Kalkınma Ajansı Planlama Birimi uzmanlarından Cihan Ardili ile gerçekleştirilen mülakatlardan edinilen bilgilere göre yapılan çalışmalar şu şekildedir; “Beşeri ve Sosyal Sermayenin Geliştirilmesi” gelişme ekseninde “Göçün Yönetilmesi ve Yoksullukla Etkin Mücadele Edilmesi” hedefiyle birtakım stratejiler belirlenmiş, STK ve Üniversite işbirliğinde “Suriyeli Misafirlere Yönelik Sosyal Uyum ve Eğitim Müfredatları

Çalışması Raporu” hazırlanmış, sosyal uyum ve göçle gelen dezavantajlı grupların ekonomik ve toplumsal hayata katılımı konusunda araştırma ve analiz çalışmalarının yapılacağı öngörülerek, “Göç Araştırmaları Merkezi’nin kurulması hedeflenmiş ve bölge kalkınma ajanslarıyla birlikte *bütünleşik göç haritasının* hazırlanması çalışmalarına başlanmış, STK ve Üniversite işbirliğinde Gaziantep’teki “Mülteci Kadınlar ve Ailelerine Yönelik Uyum Araştırma Raporu” ve “Ortak Geçmişten Ortak Geleceğe Doğru Sosyal Uyum” kitapçığı hazırlanmıştır. Bilgi notlarına göre yapılması planlanan çalışmalar ise şu şekildedir: hazırlanması yaklaşık 9 ay sürecek eğitim, yaş ve cinsiyet gibi verileri esas alan Adıyaman, Kilis ve Gaziantep için *göç profilleme* çalışması ile yapılarak, şehirde yapılacak tüm çalışmalara kaynak niteliğinde olacak temel veriler oluşturulacak, Suriyelilerin hem kendi aralarında hem de Türk vatandaşlar ile aralarında doğabilecek ticari ihtilafların en hızlı şekilde çözülmesi için bir “Ticari Uzlaşma Komisyonu” kurulması hedeflenecektir (Cihan Ardili, 20 Eylül 2018).

1995’te kurulan, eğitim, kültür-sanat, spor ve medya alanlarında faaliyet gösteren Bülbülzade Eğitim, Sağlık ve Dayanışma Vakfı’nın diğer çalışmalarının yanında, Suriyeliler ve Suriyeli-yerel halk ile ilgili yaptığı çalışmalar dikkat çekici nitelikte çokluğa ve farklılığa sahiptir. Sığınmacı meselesinde ilk günden bu yana çalışma yürüten en güçlü sivil toplum kuruluşlarından biri olan vakıf, Suriyelilerin yoğun yaşadığı diğer bölge illerde de partner kuruluşlarla çalışmalar yürütmektedir. Vakıf öncülüğünde Gaziantep yerelinde, Belkıs Kadın Derneği ve Minber Şam Derneği olarak Suriyeli dernekler kurulmuştur ve yönetiminden, çalışanlarına ve gönüllülerine değin Suriyelidir. “Sosyal Uyum” ve “Sosyal Uyum Rehberi” adında iki kitap çıkarılmış (Şekil 4.2), bu kitaplar, bir sığınmacının Türkiye’de yaşarken karşılaştığı/karşılaşacağı sorunlar, bu sorunlara yönelik hangi kurumlara başvurabileceği ve hukuki haklarının yer aldığı bilgilendirici ve yönlendirici kitaplar (Şekil 4.3-4.4) olmakla sığınmacıların hızlı entegrasyonu yönünden önemlidir (Bülbülzade Vakfı, 16 Ekim 2018).

Şekil 4.2: “Sosyal Uyum” ve “Sosyal Uyum Rehberi” kitaplarından

SOSYAL UYUM 7		ORTAK GEÇMİŞTEN ORTAK GELECEĞE DOĞRU 6	
ERKEN DÖNEM TÜRKİYE MİMARİSİ VE BELLİ BAŞLI MİMARİ YAPILAR ... 111		TÜRKİYE'DE KADIN VE ÇOCUĞUN KÜLTÜREL VE HUKUKİ DURUMU ... 61	
• MİMAR SİNAN (29 MAYIS 1489-17 TEMMUZ 1588)..... 112		• 1. TÜRKİYE'DE CUMHURİYET ÖNCESİ DÖNEM 61	
• BOYACI CAMİİ (KADI KEMALİTTİN CAMİİ)..... 112		• 2. TÜRKİYE'DE CUMHURİYET DÖNEMİ 62	
• BOYACI CAMİİ'NİN MİMARİ KULLANIMI 113		• KADINA KARŞI ŞİDDETE VE KÖTÜ MUAMELEYE KARŞI TEDBİRLER..... 63	
• DİYARBAKIR ULU CAMİİ(DİYARBAKIR)..... 113		• TÜRK HUKUKUNDA KADINA YÖNELİK POZİTİF AYRIMCILIK..... 65	
• SÜLEYMANİYE CAMİİ (İSTANBUL)..... 114		• ÇOCUK İŞÇİLİĞİNİN YASAKLANMASI..... 68	
• SULTANAHMET CAMİİ (İSTANBUL)..... 115		• ÇOCUK İSTİSMARININ ENGELLENMESİNE YÖNELİK TEDBİRLER... 69	
• DİVRİÇİ ULU CAMİ (SİVAS)..... 116		TÜRKİYE'DE SAĞLIK SİSTEMİ VE İŞLEYİŞİ 71	
• BURSA ULU CAMİ(BURSA)..... 117		ANA HATLARIYLA TÜRK EDEBİYATI VE GELİŞİM EVRELERİ 77	
• ERZURUM ULU CAMİ (ERZURUM)..... 118		• İSLAMİYET'İN KABULÜNDEN ÖNCEKİ TÜRK EDEBİYATI..... 77	
• SELİMİYE CAMİİ VE KÜLLİYESİ (EDİRNE)..... 119		• İSLAMİYET ÖNCESİ GEÇİŞ DÖNEMİ ESERLERİ 79	
• TOPKAPI SARAYI (İSTANBUL)..... 120		• HALK EDEBİYATI 80	
ACIL DURUM REHBERİ 123		• 13. YÜZYIL 81	
• YANGIN 124		• 16. VE 17.YÜZYIL 81	
• DEPREM..... 126		• 20. YÜZYIL 82	
• SEL OLAYLARI VE SU BASKINI..... 130		• 16. YÜZYIL 84	
• LÜZÜMLÜ TELEFONLAR 131		• 17. YÜZYIL 85	
TRAFİK 133		• 18. YÜZYIL 86	
• KARA YOLLARI İLE İLGİLİ KAVRAMLAR 134		• BATI UYGARLIĞI ETKİSİNDE GELİŞEN TÜRK EDEBİYATI..... 86	
• TRAFİK İŞARETLERİ VE TRAFİK İŞARET LEVHALARI..... 135		• EDEBİYAT-I CEDİDE (SERVET-İ FÜNUN)..... 88	
• KARA YOLLARINI KULLANMA KURALLARI 136		• FECCR-İ ATTI..... 89	
• SÜRÜCÜNÜN TRAFİKTEKİ SORUMLULUKLARI 139		• MİLLİ EDEBİYAT DÖNEMİ..... 89	
• KUSURLU HALER VE CEZALARI 143		SİVİL TOPLUM 99	
• 1. TRAFİKTE TEMEL DEĞERLER 144		• SİVİL TOPLUM NEDİR?..... 99	
• 2. TRAFİKTE EMPATİ VE İLETİŞİM 146		• BATI'DA SİVİL TOPLUM..... 101	
YARARLANILAN KAYNAKLAR 149		• SİYASAL SORUNLARIN ÇÖZÜMÜNDE SİVİL TOPLUMUN YERİ..... 105	
		• SİVİL TOPLUM VE DEMOKRASİ..... 106	
		• SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ VE SOSYAL SORUMLULUK 108	

Şekil 4.3: “Sosyal Uyum” kitabı “İçindekiler” bölümünden

8 SURIYELİ MUHAJİRLERE SOSYAL UYUM REHBERİ	
• 13- Mülteciler evlenme usulleriyle ilgili nereden bilgi alabilirler?	75
• 14- Pek çok mülteci Türkiye'ye gelmeden önce menşe ülkelerinde veya önceki ikamet ülkelerinde evlenmektedirler. Bu kişilerin Türkiye'de boşanmaları mümkün müdür?	75
• 15- Boşanma usulleri nelerdir? Mülteciler boşanma usulleri için hukuki destek alabilir mi?	75
• 16- Mültecinin menşe ülkesinden aldığı evlilik belgesinin yanında olmaması hâlinde boşanma sırasında sorun çıkar mı?	76
• 18- Bazı aileler kaçış sırasında ayrı düşmektedir ve bazen eşlerden birisi menşe ülkede veya üçüncü bir ülkede ikamet ediyor olabilir veya nerede olduğu bilinmiyor olabilir. Bu durumda Türkiye'deki eş boşanma başvurusunda bulunabilir mi?	76
• 19- Mahkeme, boşanma kararı verdikten sonra mültecinin makamlara bilgi vermesi gerekmektedir mi?	77
• 20- Mülteciler boşanma usulleri ile ilgili olarak nereden bilgi alabilir?	77
• 21- Bir mülteci çocuk Türkiye'de doğarsa, çocuğun doğumunu kaydetmek gerekli midir?	77
• 22- Yeni doğan Suriyeli çocukların Türkiye'de kaydı nasıl ve nerede yapılır?	78
• 23- Doğum kaydı sırasında mültecilerin Nüfus Müdürlüklerine hangi belgeleri sunması gerekmektedir?	78
• 24- Doğumu İl Göç İdaresi Müdürlüğü'ne bildirmek yeterli değil midir?	79
• 25- Evlilik dışı doğan çocuğun doğum kaydı yapılabilir mi?	79
• 26- Türkiye'de doğan mülteci bir çocuk Nüfus Müdürlüğü'ne kayıt yaptırırsa, doğum kaydı ile birlikte Türk vatandaşlığı da alır mı?	79
• 27- Mülteciler doğum kaydı ile ilgili olarak nereden bilgi alabilir?	79
• 28- Türkiye'de kadına şiddet ve kötü muamele karşı hangi tedbirler uygulanmaktadır?	80
• 29- Türk hukukunda kadına yönelik pozitif ayrımcılık var mıdır?	82
• 30- Türkiye'deki Suriyeli refakatsiz çocukların ve kadınların korunması ile ilgili destek mekanizmaları nelerdir?	85
• 31- Türkiye'de çocuk işçiliğinin engellenmesine yönelik tedbirler nelerdir?	86

SURIYELİ MUHAJİRLERE SOSYAL UYUM REHBERİ 9	
SAĞLIK VE BARINMA	89
• 1- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında sağlık alanındaki temel haklar nelerdir?	89
• 2- Türk sağlık sisteminde hastaların hizmet almasında hangi derecelendirme yöntemi kullanılmaktadır?	89
• 3- Suriyeliler tıbbi yardıma nerede ve nasıl ulaşabilir?	90
• 4- Bir Suriyeli hastanın devlet hastanelerinde hangi kuralları takip etmesi gerekir?	91
• 5- Suriyeli ve geyir içindeki ayakta hastalara nasıl hizmet verilmektedir?	91
• 6- Suriyeli hastaların üniversite hastanelerinde takip etmesi gereken kuralları nelerdir?	92
• 7- Suriyelilerin buldukları kamplarda sağlık hizmetleri nelerdir?	92
• 8- Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin barınma sorunu ile ilgili bugüne kadar neler yapıldı?	93
• 9- Kamp dışında yaşayan Suriyelilerin temel barınma sorunları ve çözüm önerileri nelerdir?	93
EĞİTİM VE ÖĞRETİM	95
• 1- Osmanlı-Cumhuriyet dönemi eğitim geleneği, ana hatlarıyla nasıl bir içeriğe sahiptir?	95
• 2- Türk Millî Eğitiminin temel ilkeleri nelerdir?	97
• 3- Türk Millî Eğitim sisteminde 4+4+4 düzenlemesiyle eğitim sisteminde yapılan önemli değişiklikler nelerdir?	98
• 4- Suriye ders kitaplarında Osmanlı ve Türk imajı hangi hatalara neden olmaktadır?	99
• 5- Uluslararası sözleşmelerde mültecilerin eğitim hakları hakkında neler söylenebilir?	101
• 6- Türkiye'de göçmenlerin eğitimine yönelik programlar ve uygulamalar hakkında neler söylenebilir?	102
• 7- Suriyeli sığınmacıların eğitimde temel problemleri nelerdir?	103
• 8- Bir Türk okuluna kaydolmak için hangi belgeler gereklidir?	105
• 9- Suriyeli gençler Türkiye'de üniversiteye girebilir mi?	105
• 10- Suriye'deki bir okuldan veya üniversiteden alınan belge Türkiye'de tanınacak mı?	106
• 11- Geçici eğitim merkezleri ve Suriyeli öğretmenlerin çalışma durumlarıyla ilgili düzenlemeler nelerdir?	106

Şekil 4.4: “Sosyal Uyum Rehberi” kitabı “İçindekiler” bölümünden

Bülbülzade Vakfı, stüdyosu vakıf içinde bulunan, Gaziantep’e, çevre illere ve Suriye kara parçasının %60’ına Arapça dilde yayın yapan “Radyo Fecir” adında bir radyo kanalı açmışlardır. Suriyeliler nezdinde oldukça popüler olan bu radyo, internet üzerinden de dinlenebilmektedir. Gaziantep’teki Suriyelilere, tüm kamp alanlarına, sığınmacılar konusunda çalışmalar yapan kamu ve sivil toplum kuruluşlarına, Türkiye genelindeki ilgili kuruluşlara ve 65 ülkeye ücretsiz olarak gönderilen “İşrak” gazetesi (Şekil 4.5), 15 günde bir Türkçe, Arapça ve Kürtçe dillerinde olmak üzere üç farklı dilde 10.000 adet çıkarılmaktadır. Gazete ayrıca, Suriyeli Yazarlar ve Edebiyatçılar Derneği’nin oluşumuna öncülük etmiştir (Bülbülzade Vakfı, 16 Ekim 2018).

Şekil 4.5: İŞRAK Gazetesi ön ve arka sayfalarından

İlkokul ve Ortaokul öğrencileri için TİKA işbirliğiyle çeşitli eğitici okuma ve boyama eğitim setleri çıkarılmış, ücretsiz dağıtılmış, dersler verilmiştir ve devam etmektedir (Şekil 4.6-4.7). Yerli edebiyatçıların kitapları Arapça dile tercüme edilerek dağıtılmış, gençlerle kitap analizi çalışmaları yapılmıştır. Bazı okullar onarılıp, tamirleri yapılmış, öğrencilere kitaplar götürülmüş, öğretmenlere maaş verilmiştir. Ayrıca müftülükle işbirliği içinde camilerde değerler ve karakter eğitimi, okuma-yazma dersleri ve okul derslerine ek dersler verilmektedir (Bülbülzade Vakfı, 16 Ekim 2018).

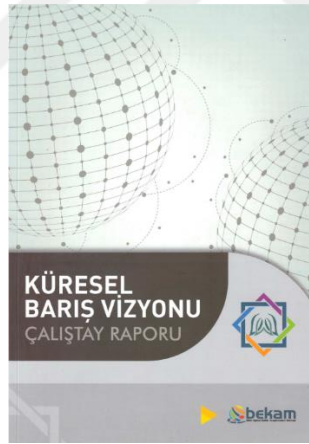

Şekil 4.6: Çocuk boyama kitabından harita görseli

Şekil 4.7: Çocuk kitabından

Uluslararası Küresel Barış Vizyonu Çalıştayı yapılmıştır. Avrupa'dan Balkanlardan, Orta Doğu'dan çeşitli kanaat önderi, yazar, siyasetçi ve bilim adamlarından 65 kişi getirilmiş, yapılan çalışmaların kitabı (Şekil 4.8) yayınlanmıştır (Bülbülzade Vakfı, 16 Ekim 2018).

Şekil 4.8: “Küresel Barış Vizyonu Çalıştay Raporu” ön kapağından

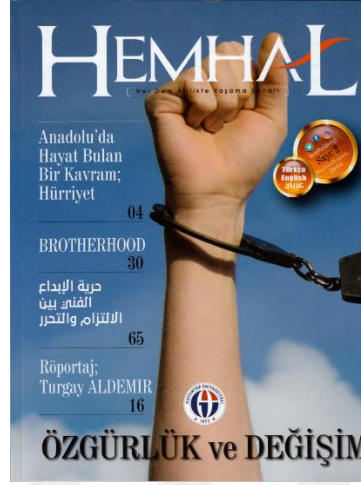
Kent Konseyinin de sosyal entegrasyon ve kültürel uyum yönünde çalışmaları bulunmaktadır. Suriyeliler için Aile Sağlığı Merkezleri açılması ve bu merkezlere Suriyeli doktor ve personelin atanması, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesi işbirliğiyle Suriyeli kadınlara açılan kurslarda Türkçe dil eğitimi, değerler eğitimi, kent oryantasyonu, aile içi iletişim gibi eğitimler verilerek kente entegrasyonlarının sağlanması, 2 adet Suriyeli Bilgi ve Eğitim Merkezi oluşturulması, ilköğretim öğrencilerine çevre bilinci

derslerinin verilmesi, 10.000 eksik derslik için yeni okullar açılması, Bilim Sanat Merkezi'nin yapılması, özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için Bağımsız Özel Eğitim Anaokulunun yapılması gibi çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Gaziantep Valiliği ve Büyükşehir Belediyesi arasında imzalanan protokol ile “Ensar Toplum Merkezi'nin” oluşturularak uzman kişiler tarafından verilen eğitim, sağlık, sosyal, psikolojik ve hukuk alanında bilgilendirme ve hizmetlerinden 1.016 Suriyeli faydalanmıştır. Büyükşehir Belediyesi bünyesinde 2 adet Suriyeli Bilgi ve Eğitim Merkezi'nin kurulması sonucu okuyan Suriyeli çocuk sayısı 30.000'den 50.087'ye yükselmiştir. GASMEK bünyesinde 6.233 Suriyeli mesleki ve sanatsal içerikli eğitimlerden, 1.246 Suriyeli Türkçe dil eğitiminden faydalanmıştır. Bunun yanında 4 meclis ve 19 çalışma grubuyla çeşitli çalıştaylar düzenlenmiş ve bazı diğer etkinlik ve faaliyetlerde bulunulmuştur. (Gonca Kılıç, 25 Nisan 2018).

Gaziantep Üniversitesi tarafından, Gaziantep'in 129 mahallesinden yapılan “Gaziantep'teki Suriyeliler” başlığıyla Türkçe-İngilizce-Arapça olmak üzere üç dilde kitap çıkarılacağı, bunun yanında Kalkınma Ajansı'ndan İKA projesi alınarak, Suriyelilerin başarılı insanların başarı hikayelerinin anlatılacağı bir belgesel filminin de seneye gösterime gireceği belirtilmiştir. Gaziantep Üniversitesi, büyük oranda Suriyeli öğrenci almış, *Göç ve Uyum* konusunda ciddi çalışmalar yapmış ve yapmaktadır. Üniversitenin diğer bölümlerinde kadınlara yönelik çalışmalarının da olduğu, tasvir çalışmalarının yürütüldüğü, yakında üniversite bünyesinde *Göç Enstitüsü'nün* kurulacağı; bu gibi yönleriyle iyi bir Üniversite modeli olabileceği söylenmiştir (M. Nuri Gültekin, 18 Eylül 2018).

“Ortak derslikler, kafeler ve genel kampüs ortamı eşitleyici ve birleştirici yerler. Öğrenciler ister istemez yemekhanede, spor salonlarında, etkinliklerde ve derslerde bir araya gelebiliyorlar. Ancak yabancı dilde eğitim verilen bölümlerde bu süreç çok daha hızlı ilerliyor. Suriye'den gelen özellikle orta sınıf aile çocuklarının çok eğitilmiş, yabancı dil hakimiyetlerinin çok iyi, dil öğrenme kapasitelerinin yüksek olduğu söylenebilir. İlk başlarda iletişim ve birbirlerine temas etmeme meselesinin, uyum kabiliyetleri diğer ülke vatandaşlarına benzemeyen Suriyeli üniversite öğrencileri tarafından aşılacak, zaman içerisinde diğer yabancılardan daha hızlı uyum sağladıkları bilgisi edinilmiştir (M. Nuri Gültekin, 18 Eylül 2018).

Öğrenci topluluğu ile çalışılarak çıkarılan “Hemhal” dergisi de yine üç ayrı dilde yazılan uluslararası diğer süreli yayındır (Şekil 4.9).

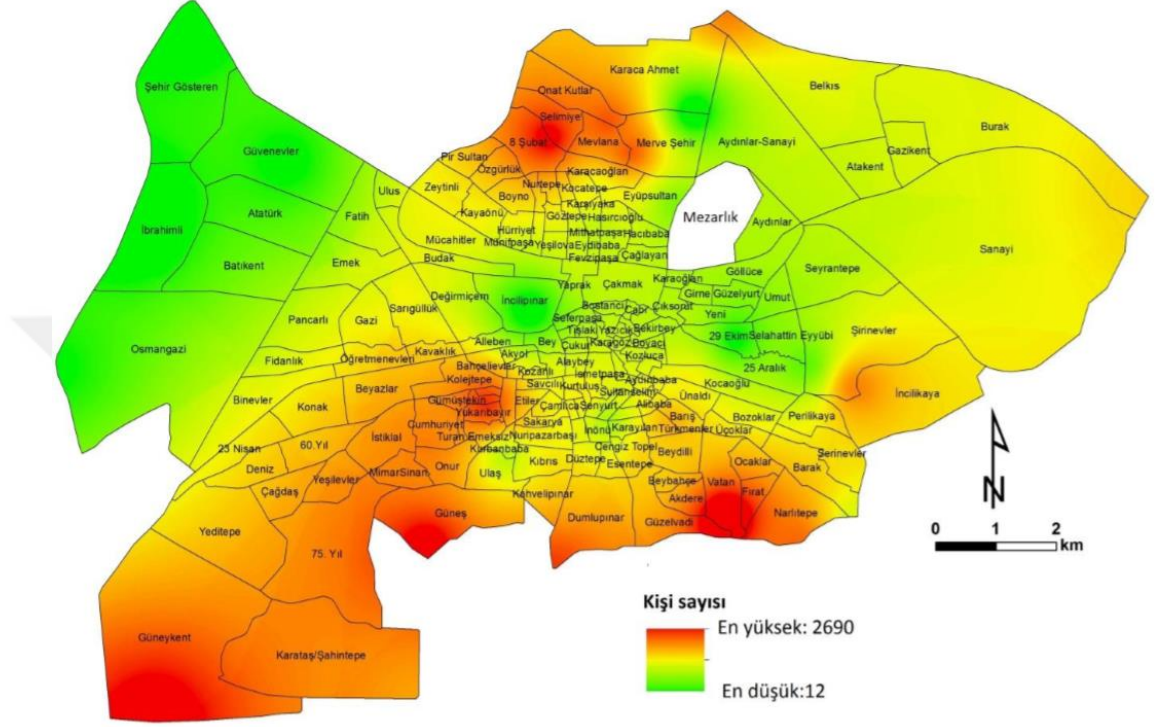

Şekil 4.9: Hemhal Dergisi ön kapağından

Gettolaşma

Kitlesel göç akınının 2012 yılında yapıldığı ve üzerinden geçen zaman düşünüldüğünde, Suriyelilerin artık kendilerine uygun yaşam bölgelerine geçtikleri ve yaşanan bölgelerde neredeyse yerleşik oldukları öngörülebilmektedir. Şahinbey ilçesinde tarihi kent merkezi, çarşılar, küçük ölçekli üretim yapan sanayi birimleri, üniversite gibi daha hareketli alanlar; Şhitkamil ilçesinde daha çok orta ve büyük ölçekli sanayi üretimi odaklı çalışma alanları ve Şahinbey ilçesine oranla daha az sayıda konut bulunmaktadır. Kent içindeki yaşama alanları incelendiğinde, en çok Suriyelinin de Şahinbey ilçesinde yaşadığı görülmektedir (GBB İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı, 3 Ekim 2018). Bu ilçeyi tercih sebepleri Suriyelilerin yoğunlukla bulunması, iş olanaklarının fazla, merkeze yakın, kiraların ucuz olmasıdır (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018). Gaziantep’in tamamına bakıldığında ise, Suriyelilerin kentin birbirine yakın noktalarında değil, belli birikmelerle kent içerisinde düzensiz dağılımlarla buldukları görülmektedir (Şekil 4.10). Bu dağılımın farklılık göstermesinin sebebi ise, Yakın Dönemde Kentleşme Politikaları” başlığında da belirtildiği gibi, şimdiye kadar şehrin farklı şekillerde ve farklı akıllarda gelişmeler göstereceği politikaların uygulanması, zaman içerisinde iç göçle oluşmuş plansız ve düzensiz gelişme göstermiş bölgelerin varlığıyla şehir halkının da kentte halihazırda

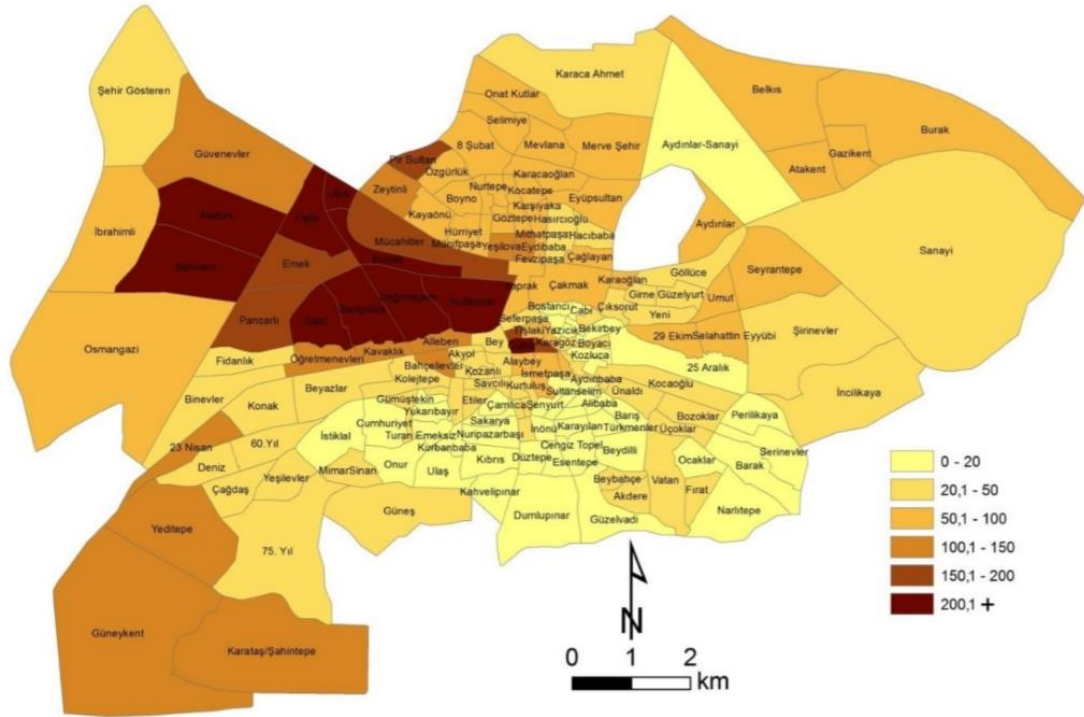
düzensiz dağılımlarla bulunmasıdır. Bu düzensiz dağılım, kendi içinde sosyal ve ekonomik yönden kabaca benzerlik gösteren tabakaların benzer alanlara yerleştiği, sınıfsal farklılıkları belirgin çizgilerle ayıran bir düzen içindedir.

Şekil 4.10: Suriyeli sığınmacıların Gaziantep şehrindeki sayısal dağılımları (Sönmez, 2016).

Ekonomik ve sosyal yönden farklılık arz eden bölgeler, Suriyelilerin de şehre dağılımına yansımıştır. Örneğin, bir kısmının planlı şekilde sonradan geliştiği, konut ve mahalle yapılarının daha nitelikli olduğu, üst gelir grubu kentlinin yer seçtiği, arazi rayiç bedellerinin metrekare başına 98 liranın (URL 27, Şekil 4.11) ve kira bedellerinin 1500 liranın üzerinde olduğu şehrin kuzeybatı yönünde bulunan İbrahimli, Batıkent, Emek gibi mahallelerde daha az yer edindikleri (%1-%9) görülmektedir. Ayrıca genelde konut yapılarının bulunmadığı, ticaret alanlarının ve kamusal alanların toplandığı, kentin merkezi ana çekirdeğinde yerleşimin daha az olduğu bilinmekte ve Suriyeli nüfusun da iş merkezlerinin ve kamusal alanların konuşlandığı bu bölgede yer seçemedikleri ve ana çekirdeği saran bölgelere dağıldıkları (GBB İmar Ve Şehircilik Daire Başkanlığı, 3 Ekim 2018) görülmektedir (Şekil 4.10). Özellikle alt gelir

grubunun bulunduğu, 350-800 lira arasında değişen kira bedellerinin olduğu, kentin kenar mahalleleri sayılan kuzeyde Karşıyaka, güneyde Güneş, Vatan, Yukarıbayır ve Cumhuriyet mahalleleri gibi nitelsiz ve sağlıksız yapılaşma bölgelerinde ve sanayi bölgelerine yakın, kentin kuzeyinde yer alan Merveşehir gibi alanlarda çok sayıda Suriyeli olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında kira bedellerinin 800-1300 TL arasında olduğu, Güneykent-Karataş bölgesi gibi daha çok orta gelir grubunun yaşadığı bölgelerde sayısal olarak yoğunluk gösterdikleri görülmektedir. Alt gelir grubu mahallelerin neredeyse tamamında, orta gelir grubu mahallelerin ise sadece birkaçında birikme göstermeleri ve arazi rayiç bedellerinin koyuluk gösterdiği üst gelir grubu mahallelerde sayıca az olmaları, alandan yapılan mülakat ve gözlemlerle birleştirildiğinde, kente gelenlerin genel ekonomik durumları hakkında fikir vermektedir. (Şekil 4.10-4.11).

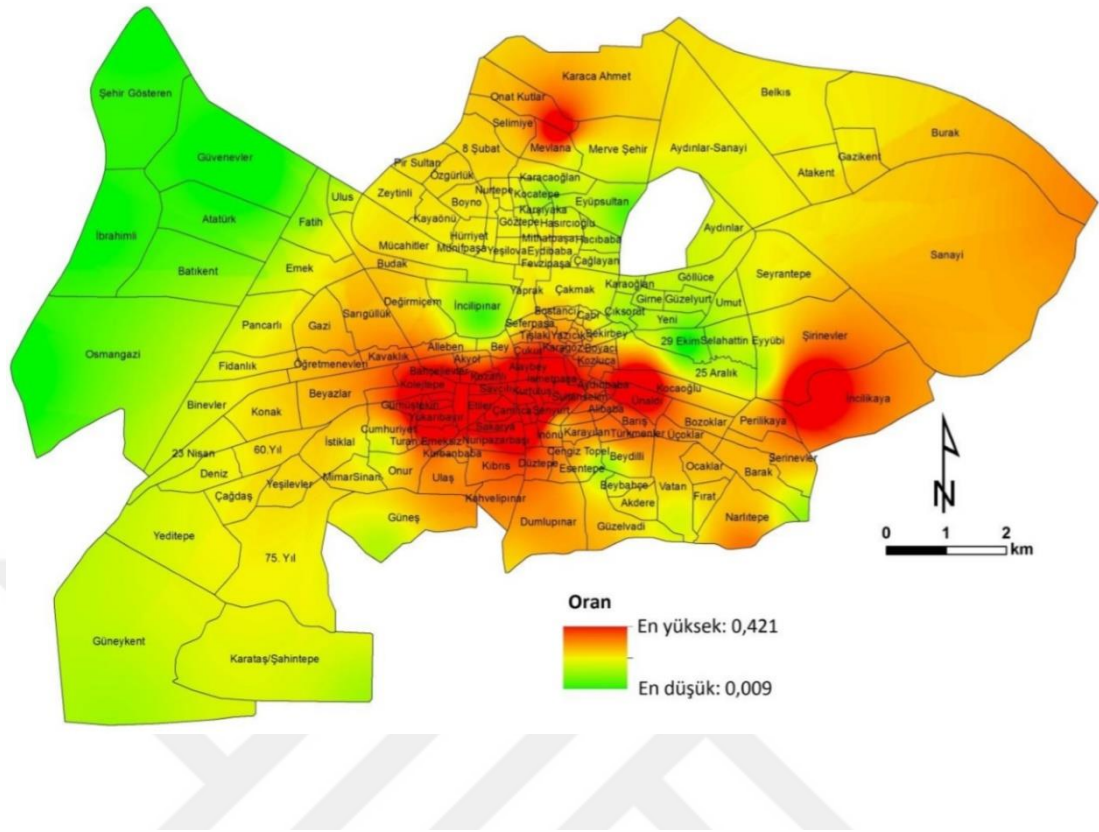

Şekil 4.11: Gaziantep şehrinin arazi rayiç bedelleri üzerinden gösterimi (dolar üzerinden m2 değeri) (Sönmez, 2016)

“Binevler, Karataş gibi yerlerde 800-1000 lira kira vererek, genelde akrabası olan 3-5 aile birleşerek yaşıyorlar. Bunun yanında, Emek’te iyi şartlarda yaşayanlar var. Yani Suriye’de üç ayrı statüde yaşayanlar burada da yaşıyorlar” (Hasan Özgür Girişgen ve Murat Güreş 30 Mayıs 2018).

Merveşehir ve Karşıyaka mahallelerinin Gaziantep otogarına çok yakın olduğu ve otogardan yolcu alan tüm şehir içi toplu taşıma araçlarının kullandığı akslarda yer aldığı düşünüldüğünde, kente gelen yabancılar için ilk izlenim rotası olan bu mahallelerin kentin kullanıcı profili yönüyle kent vizyonunu etkilediği akla gelmektedir.

Sığınmacıların bulunduğu bölgelerin birbirlerine göre azlık ve çokluk bakımından sayısal ifadesinin yanında, yerel halkının nüfusuyla orantılanmış olarak yoğunluk gösterdikleri alanlara bakıldığında durum farklılık arz etmektedir. Gaziantep şehrinde üst sınıf, üst-orta ve orta sınıfın bulunduğu alanlar, Suriyelilerin yerel halkın nüfusuna kıyasla en az bulunduğu, şehrin kuzeybatı bölgesinden güneybatı bölgesine kadar uzanan alandır. Burada en az yoğunluklu alan İbrahimli Güvenevler’dir. Merkezden itibaren doğu sınırına kadar olan bölgeler, kentlinin yoğun olarak bulunmadığı bölgelerdir. Bunun aksine Suriyeliler, kuzeyde Merveşehir’in üst kısmı olan Onat Kutlar’da, güneydoğuda organize sanayi bölgesine yakın İncilikaya ve merkezi ana çekirdeğin çevresinde birkaç komşu mahalleyi saran bölgede yerel halka kıyasla %10’un üzerinde yoğunluklarla bulunmaktadır. Bu yoğunluklu alanlar birbiri arasında kıyaslamaya gidildiğinde, Karşıyaka’da %10, Ünalı’da %29, Yukarıbayır’da %30, Cumhuriyet bölgesinde bulunan Yavuzlar Mahallesi’nde %42 civarında Suriyeli yaşamaktadır (Sönmez, 2016) (Şekil 4.12).

Şekil 4.12: Suriyeli sığınmacı sayısının Gaziantep şehrindeki mahalle nüfuslarına göre oransal dağılımı (Sönmez, 2016).

İngiltere için yapılan bir çalışma neticesinde göçmen nüfusunun yerel halka kıyasla %20'den az olduğu yerlerde yerel halkın baskın olduğu, %20-50 arasında olduğu yerlerde baskınlığın ortadan kalktığı, %50-66 arasında olduğu bölgelerde ise baskınlığın göçmenlere geçtiği, bu oranın %67'yi geçtiği durumda ise gettolaşmaya sebep olduğu sonucuna varılmakla birlikte, dikkat çeken diğer sonucunun tek bir gruptan meydana gelen alanlarda bu oran %30'u geçtiyse alanın gettolaşmış olduğudur (Peach, 2007). Gaziantep'te sığınmacı nüfusunun yerel halka kıyasla %30'ların üzerine çıktığı kenar mahalleler ve gecekondu mahalleleri bu anlamda değerlendirildiğinde daha çarpıcıdır. Çünkü bu alanlar, zaten çok fazla iç göçe maruz kalmış, Gaziantep yerel halkının dahi az sayıda olduğu, toplumsal entegrasyonun sınırlarının daralmış, eğitim ve fırsat eşitliğinden nispeten yoksun, mekansal ve sınıfsal kümelenmelerin olduğu, dış göçten önceki durumda da gettolaşma sinyali veren alanlardır. Bu bölgelerin çoğu güvenlik açısından yerel halk nezdinde endişe duyulan bölgelerdir. Mekansal ayrışmanın kentlerdeki en önemli tehditlerden biri

olduğu ve genelde göçlerle meydana geldiği bilinmektedir. Birçok ülke deneyiminde de olduğu gibi göçle gelenler dil, din, ırk, ekonomi ve kültür temelli yeni mekansal örüntüler oluşturmakta; bu mekansal ayrışma, sosyo-kültürel, politik ve ekonomik diğer ayrışmaların önünü açarak birbirini etkileyen durumlar olmakta ve siyasal risklerin doğmasına neden olmaktadır (Murdie ve Borgegard, 1998). Tarihteki büyük göç hareketlerine bakarak bunun örneklerini görmek mümkündür. Örneğin; Afrika'dan tahminen 12 milyona yakın insanın (Koser, 2007), başka bir kaynağa göre ise 15 milyon insanın (Castles ve Miller 1993: 48) köle olarak “Yeni Dünya” ya götürüldükleri 18. ve 19. yüzyıllarda gerçekleşen en büyük göç hareketine bakıldığında, kendi çapında önemli bir kitlesel göç hareketi olmasının yanında o dönemde köle olarak göçe zorlanan insanların sonraki nesilleri-özellikle Afro-Amerikanlar- arasında hala bir yankısının olması dikkat çekicidir (Koser, 2007). Göç eden insanların yoğunlaştıkları yeni bölgelerde fiziksel olarak yakın olmaları; sosyo-kültürel olarak da aynı standartlarda toplumsal yapılar oluşturmaları ve dolayısıyla içerisinde buldukları toplumdan giderek kopmalarına (Altıntaş, 2003: 22), bu alanlardaki çoğunlukla entegrasyon süreçlerinden uzak grubun sonraki nesillere aktarılmasıyla problemlerin kökleşmesine neden olmaktadır.

Şekil 4.10'da kentin kuzey ve güneydoğusunda koyuluk gösteren alanlar, sanayi bölgelerine yakın alanlardır. Bunun yanında, şehrin merkez noktası sayılabilecek geniş koyu renkli orta alan, kuzeyde Tarihi Bey Mahallesi ile güneyde Düztepe Mahallesi ve doğuda Cumhuriyet Mahallesi ile batıda neredeyse 25 Aralık'a kadar uzayan geniş bir alanla sınırlanmış olup, dikkat çekmektedir. Çünkü bu orta ana alan, Suriyelilerin kent halkına oranla orta yoğunlukta bulunduğu tarihi ve turistik Bey Mahallesi ve yüksek yoğunluklarla buldukları, tarihi Antep evleri, tarihi camileri, önemli müzeleri ve kастelleri olan, 2015 yılında Türkiye'nin en büyük sokak sağlıklaştırma çalışmasının yapıldığı Suyabatmaz, Kozluca ve Kepenek Mahallelerini (Milliyet, 2015) içine alan Gaziantep'in eski yerleşim bölgesidir (Şekil 4.13-4.14). Bu merkezi ve tarihi bölgede, Suriyeli nüfusun özellikle kent halkının nüfusuna oranla yoğunluk arz etmesi, merkezi ana alanlarının ve kamusal açık alanların kullanımını etkilemekle beraber, tarihi dokunun korunması yönünde endişelere sebep olmaktadır. Genel olarak yeme-içme işletmelerinin ve tanıtıcı faaliyetlerin yer aldığı tarihi sokakları, evleri, ana tarihi binaları, yeniden işlevlendirilmiş müzeleri olan Tarihi Bey Mahallesi ve yine tarihi eserleri yönüyle benzerlik gösteren Suyabatmaz Mahallesi gibi bölgeler özellikle

ekonomik yönden ciddi dezavantajlı sığınmacı grupların yaşadığı bölgelerdir. Bu mahallelerin, yerli ve yabancı turistlerin tarihi Antep evleri ve eski dönem mahalleleri gezilerinde ilk akla gelen yerlerden olduğu düşünüldüğünde ise, marka kent imajını etkilediği aşikardır.

Şekil 4.13: Tarihi Bey Mahallesi'nden bir sokak (GTO, 2019)

Şekil 4.14: Gaziantep'te en büyük sokak sağlıklaştırılmasının yapıldığı tarihi mahalle dokusu (Milliyet, 2015)

“Orası bir kırmızı çizgi olmak zorunda. Kültür varlıkları bu ülkenin doğal kaynakları kadar değerli. Göçmenler kendilerini buraya ait hissetmiyorsa, zorunda olduğu için burada yaşıyorlarsa, geçici olarak burada kalıyorlarsa oradaki kültür varlıklarını sahiplenmesini, iyi kullanmasını, zarar vermeden orada yaşamaya devam etmesini bekleyemezsiniz. Böyle bir bilinç seviyesine sahip olup olmadıklarını ve böyle bir sorumluluk hissedip hissetmeyeceklerini bilmiyoruz; kaldı ki kendi yurttaşlarımız bile böyle bir sorumluluk hissetmezken, bu insanlardan bekleyebilir miyiz bunu? Dünyadaki en eski yerleşimlerden biri burası. Biz zaten arzu edilen, gereken seviyenin çok

gerisindeyken, sığınmacıların bu çevrelerdeki aktivitelerine dikkat edilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (H. Özgür Girişgen, 30 Mayıs 2018).

Suriyelilerin yoğunlukla bulunduğu Merveşehir’de yapılan 20 adet mülakatta, Suriyelilerin, kentin gelir düzeyine göre kendilerine en uygun mahallelerden olması, iş imkanlarının fazla, sanayi bölgelerine yakın bir bölge olması, bu bölgelerde sayıca fazla Suriyelinin yaşaması, tanıdık ve akraba etkeni dolayısıyla buralarda yaşamayı tercih ettikleri öğrenilmiştir. Burada yaşayan bazı Suriyeli ailelerin bir kısmının birden çok aile ile bir arada tek daireyi paylaştıkları, çalışma alanlarının genel olarak yakında bulunan sanayi bölgeleri olduğu, kadınların çalışma hayatına daha az katıldığı; ancak çocuklarıyla bahçelerde mevsimlik işçi olarak çalışan kadınların da olduğu öğrenilmiştir. Birçoğu için, Türkiye’ye gelmeden önceki yaşamları ve çalışma alanları buradakiyle benzerlik gösterse de, bir kısmının daha iyi şartlarda yaşadığı ve beyaz yaka işgücünden olanların Gaziantep’e geldikten sonra mavi yaka işgücü kollarında çalıştığı öğrenilmiştir.

“Kendi ülkemde felsefe öğretmenliği yapıyordum. Burada tekstilde çalışıyorum” (i.y., 5 Ekim 2018).

Orta gelir grubunun yer seçtiği Güneykent, üniversitelere yakın konumda, yerel halktan genelde öğrenci ya da eğitimci kesimin bulunduğu; konut yapılarının rezidans, öğrenci evleri, apart bloklardan oluştuğu; yeme-içme ve eğlence mekanlarının ve tramvay hattının bulunduğu bir bölgedir. Burada yaşayan Suriyelilerle yapılan 20 adet mülakatın 10’u öğrenci gruplarıyla yapılmıştır. Mülakatlardan edinilen bilgilere göre, Suriyeli ailelerin bu bölgeyi, evlerin rahat ve geniş kullanıma uygun, çevre koşulların tüm imkan ve hizmetlere sahip olmasından, geç saatlerde rahatça dışarıya çıkabilecekleri ya da rahatça evlerine dönebilecekleri hareketli, genç bir bölge olmasından, çocuklarının eğitim hayatına daha kolay dahil olmasından ya da üniversiteye yakın olmasından, tramvay, otobüs, minibüs, taksi gibi tüm ulaşım hizmet akslarının bölgede bulunmasından, Suriyelilerin alanda fazlaca bulunmasından, akraba veya tanıdıkların bölgede yaşamasından, şehir merkezine tek vasıta ile gidilebilmesinden dolayı; öğrencilerin ise üniversitelere yakın olmasından ve çevre imkanlardan dolayı tercih ettikleri öğrenilmiştir. Bölgedeki üniversite öğrenci nüfusu ve aileler genelde daha küçük yaşama birimleri olan apart dairelerinde ya da

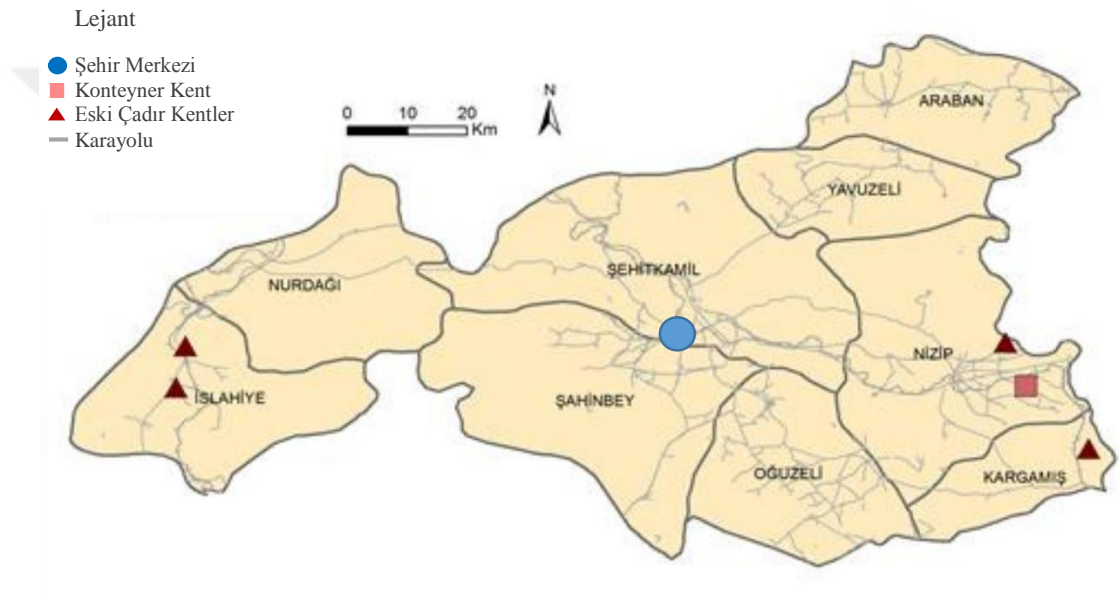
rezidanslarda yaşamaktadırlar. Birçok Suriyelinin Suriye'den birlikte geldikleri akrabaları ile birada yaşadıkları, kendilerine apartmanın herhangi bir dairesinin kiralanma bedelinin üzerinde kiralarla daire veren ev sahiplerinin olduğu bilgisini aktarmışlardır. Suriyeli aileler bölgeye geldiklerinde, Suriyeli istenmeyen apartmanların çoklukla var olduğu, yalnız bazı apartman bloklarında Suriyelilerin yaşamasına izin verildiği durumlarla karşılaşmışlardır. Edinilen bilgiler ve gözlemler, alanda mahalle bazlı mekansal ayrışmaların yanında, yer yer konut alanları özelinde de mekansal ayrışmanın olduğunu göstermektedir. Suriyelilerin kiralamalarına izin verilen bazı apartmanlarda çok sayıda Suriyeli olduğu, hatta bazı sitelerde Suriyelilerin ve yerel halkın bloklarla ayrıldığı öğrenilmiştir. Bahsi geçen durumun hala var olduğu bazı sitelerde birebir gözlemlenmiştir. Site yönetimi ve apartman sahipleri ile görüşüldüğünde yerel halk ile Suriyelilerin bir arada uyumlu yaşayamadıkları, genelde yerel halkın Suriyelileri komşu olarak istemedikleri ve Suriyelilerin de yerel halkın algısından rahatsız oldukları, kendileri gibi yaşayan Suriyeli komşularla bir arada olmayı tercih ettikleri ve yerel halkın rahatsız olması sebebiyle evleri kiralamakta güçlük çektikleri bilgisi edinilmiştir. Yerel halktan apartman sakinleri ile yapılan görüşmeler ise site yönetimini desteklemektedir.

“İlk geldiğimizde bir sıkıntı yoktu. Suriyelilerin çok olduğu apartmanlardan birine geçtik. Sonra bize ‘çok kişi aynı evde yaşıyorsunuz diye Türkler sizi apartmanda istemiyor, başka eve taşının’ diye söylediler” (i.y., 5 Ekim 2018).

“Suriyelilerin yaşamasına izin verilen apartmanlarda Türkler yaşamak istemiyor diye; bazı apartmanlar tamamen Suriyeli, bazıları tamamen Türk oldu” (Taha Abdullah, 8 Ekim 2018).

“Bazen çok iyi durumdaki bir apartman dairesini kiralyorlar; ama üç, bazen dört, bazen çok daha fazla sayıda ailenin daireyi paylaşımlı olarak kullandığını görüyorsunuz. Tek bir aile için yeterli olabilecek koşullardaki apartman daireleri bu durumda yetersiz olmaya başlıyor. Kullanıcı sayısının artması, apartmanda ve konut ünitesinde genel anlamda bir huzursuzluk oluşturmaya başlıyor. Oldukça yerleşik ve oturmuş mahallerde dahi evler satışa çıkmaya başlıyor” (Hasan Özgür Girişgen, 30 Mayıs 2018).

2011 yılıyla ülkemize giriş yapmaya başlayan Suriyeli sığınmacıların bir kısmı için çok geçmeden geçici barınma merkezleri olarak, öncelikli ihtiyaçları karşılayacak şekilde oluşturulan çadır kentler ve konteyner kentler peş peşe faaliyete geçmiştir. Ancak 2018 yılı Ağustos ayı sonu itibariyle çadır kentler tamamen boşaltılmış ve günümüzde konteyner kent olarak faaliyeti süren Nizip 2 Geçici Barınma Merkezi kalmıştır (Şekil 4.15). Barınma Merkezi Nizip ilçe merkezine yaklaşık 12 km (Şekil 4.16), şehir merkezine ise yaklaşık 58,5 km (Şekil 4.17) mesafededir.

Şekil 4.15: Geçici Barınma Merkezleri (Hançerkıran, Sandal ve Tıraş, 2016)
(yeniden derlenmiştir)

Şekil 4.16: Nizip 2 Geçici Barınma Merkezi'nin Nizip ilçe merkezine uzaklığı (URL 28)

Şekil 4.17: Nizip 2 Geçici Barınma Merkezi'nin kent merkezine uzaklığı (URL 29).

Geçici Barınma Merkezi, Fırat Nehri yakınında kurulmuş; 2 adet sosyal tesis binası, eğitim birimleri (anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise), spor alanları (halı saha, voleybol ve basketbol sahası), mescit, 2 adet Kuran kursu, camii, 10 adet muhtarlık, arıtma tesisi, su deposu, ısı merkezi, market, çamaşırhane, personel yatakhane, hastane, 112 Acil Servis Merkezi, misafir bekleme alanı, jandarma, güvenlik ve idari birim ile donatılmış bir alandır. Çocuk oyun alanı ve itfaiye gibi kamp halkının faydalanacağı diğer hizmetlerin ise yakın zamanda faaliyete geçmesi planlanmaktadır (Şekil 4.18) (Mehmet Özdeniz, 6 Ekim 2018). Sahip olduğu donatılarla Geçici Barınma Merkezi'nin genel fiziki yapısının dünya standartlarındaki diğer kamplardan daha iyi

olduğu belirtilmektedir (Murat Güreş 30 Mayıs 2018, H. Özgür Girişgen 30 Mayıs 2018, Önder Yalçın 7 Haziran 2018).

Şekil 4.18: Nizip 2 Geçici Barınma Merkezi hava fotoğrafı

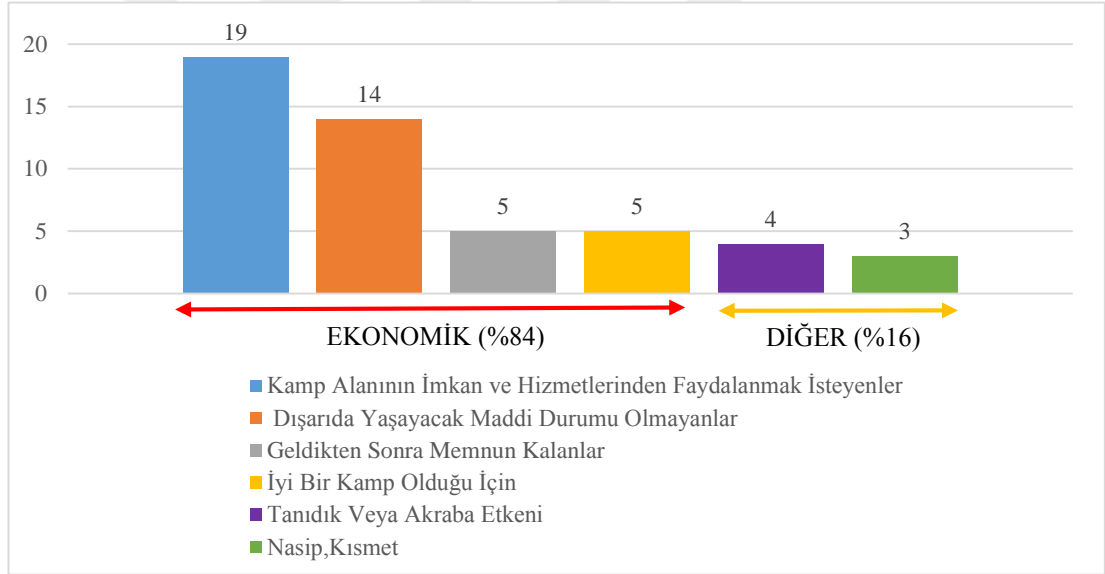
Barınma Merkezi'nde toplam 3.754 kişi bulunmaktadır. Burada yaşayanların çoğu yakın çevredeki bahçelerde mevsimlik işçi olarak, sanayi işçisi olarak ya da Nizip ilçe merkezinde çalışarak hayatlarını sürmektedir. Çok azının kent merkezinde çalıştığı bilgisi edinilmiştir (Mehmet Özdeniz, 6 Ekim 2018).

Barınma Merkezi'nin yakın çevresinde sadece bahçeler bulunmaktadır. Fırat Nehri ve bahçelerle sınırlı Merkez, şehir merkezinden uzak, etrafı tamamen çevrili, izole bir yerleşimdir. Barınma merkezinden kent merkezine direkt ulaşım bulunmamakta, ilçe merkezine ulaşım ise konteyner kent önünden kalkan minibüslerle sağlanmaktadır. Barınma Merkezi'nde dil, ırk ve etnisite gibi temel sosyo-kültürel özellikleri benzerlik gösteren büyük grupların kentten mekansal olarak ayrışarak bir arada yaşaması sonucunda; Türkçe'nin temel sözcüklerinin dahi bilinmediği, kent içine en az erişimin ve kentle en az etkileşimin sağlandığı, Suriyeli örf, adet, gelenek ve yaşama biçiminin hakim olduğu bir kamp hayatı gözlemlenmiştir.

“Mimarlar Odası olarak kamplar gibi mekansal ayrışmalara ve gettolaşmalara sebep olan tüm uygulamalara karşıyız” (H. Özgür Girişgen, 30 Mayıs 2018).

Kamplarda yaşayan Suriyelilerin kamp alanını tercih etme sebeplerine bakıldığında, 19 kişinin kamp alanının tüm imkan ve hizmetlere sahip olması, 14 kişinin ekonomik durumunun dışarıda yaşamaya elverişli olmaması, 5 kişinin kendi istekleri dışında, sınırdan direkt olarak bu alana getirilerek ve daha sonra alandan memnun kalarak gitmeyi tercih etmemesi, 5 kişinin diğer kamplardan daha iyi durumda olması, 4 kişinin kamp alanında akrabaları olması kamp alanını tercihlerini etkileyen faktörlerdir. Genellemeye gidilecek olursa, kamp alanı tercihlerinin %84’ünün ekonomik kaynaklı olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 4.5)

Tablo 4.5: Suriyelilerin Barınma Merkezinin öncelikli tercih sebepleri

Gaziantep ve Kilis’ten toplam 800’e yakın, Şanlıurfa ve Adıyaman üyeleri ile birlikte 1250 üyesi (2018) bulunan Mimarlar Odası Gaziantep Şubesi Başkanı Hasan Özgür Girişgen tarafından;

“Bizim gözlemlediğimiz kadarıyla da kamplarda yaşamayı tercih edenler; büyük oranda başka seçeneği olmayanlar; kent hayatına, bu vahşi ortama uyum sağlama ihtimali olmayanlar; oradaki olanaklarla yetinmek dışında şanssız olmayan, kentin içine giremeyecek vaziyette olanlar” (H. Özgür Girişgen, 30 Mayıs 2018)

ifadeleri alanda yaşayanların maddi kaynaklı olarak orada “yaşamak zorunda” olduğunu gösterir niteliktedir.

Kent içindeki Suriyelilerin kamp bölgelerini, özgürlük alanının sınırlı olması, kamp alanlarının şehir merkezlerine çok uzak olması, tüm imkan ve hizmetlerin kamp alanı ile sınırlı olması, konteyner yaşam birimlerinin küçük ve niteliksiz birimler olması, konteynerlerin apartman dairelerinden daha iyi konfor şartlarına sahip olmaması ve daireler gibi güvenli birimler olmaması, barınma merkezinde yapılan kontrollü giriş-çıkışların rahatsız edici olması, iş imkanlarının hemen hemen çevre bahçelerle sınırlı olup, diğer çalışma alanlarına uzak olması, çocukların eğitimlerinin, gelişim ve kariyerlerinin merkez alanlarda daha iyi olacağı ve çocukların kente daha hızlı adapte olacağı yönündeki düşünceleri ile tercih etmedikleri öğrenilmiştir.

“Kamplardaki sığınmacılar kira, elektrik, su, masrafi olmadan, ayrıca ekstra alışveriş kartları ile masrafların azaldığı, sağlık, eğitim, sosyal tesis imkanlarına doğrudan erişimin olmasıyla ekonomik yönden avantajlı olmalarına karşın; kent içindeki sığınmacılar kira, elektrik, su, ısınma giderlerinin olduğu ve market giderlerinin arttığı, ayrıca daha iyi işlerde çalışma gerekliliği olan bir bölgede yaşamaktadırlar. Tablonun böyle olmasına karşın, Suriyeliler kamp alanlarında kendilerini özgür hissetmedikleri için, kentte çok zor şartlarda yaşayan Suriyeli aileyi kampa yönlendirdiğimizde, gitmeyi tercih etmemektedirler” (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018).

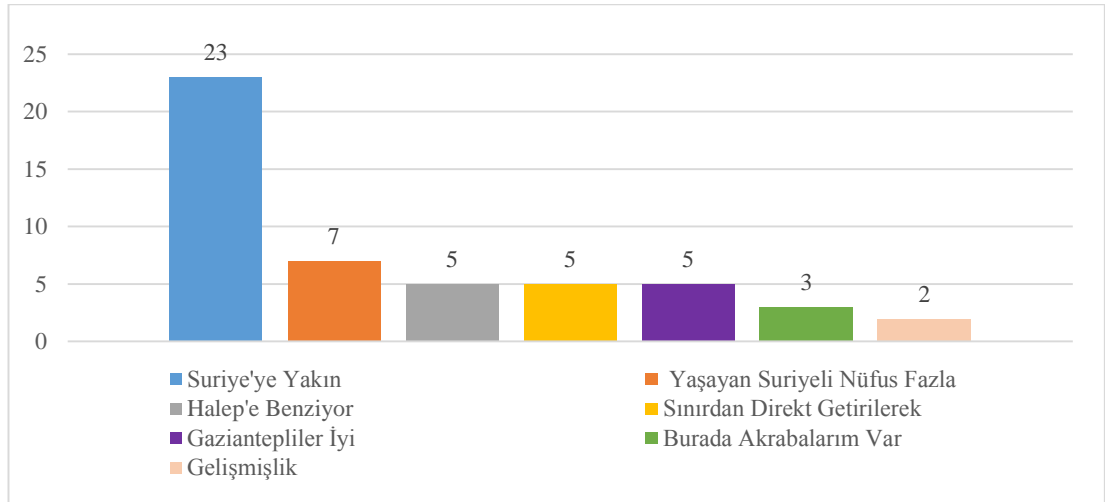
“Türkiye genelinde olduğu gibi Gaziantep’te de Suriyeli sığınmacıların küçük bir bölümü kamplarda yaşıyor; büyük bölümü kentin belirli alanlarında yaşıyorlar. Mülteci kamplarının genel bir özelliğidir, kimse uzun süre yaşamak istemez. Fiziki şartlar kabul edilebilir seviyede hatta ötesinde; ancak toplamda 7 sene oldu. Bu kadar uzun bir süre –kamplar dünya standartlarından iyi de olsa- kimse kamp koşullarında yaşamak istemez. Bu kadar izole yerleşkelerde insanların yaşamasını bekleyemezsiniz. Kapasite on katına da çıkarılsa başka çaresi kalmayan insanlar oralarda kalır. Ne kadar iyi koşullar sağlarsanız sağlayın ev gibi hissedemeyeceğimiz aşikardır” (Hasan Özgür Girişgen, 30 Mayıs 2018).

“Kamplarda belki yeşil alan, ihtiyaç olduğunda eğitim ve sağlık tesisi bulabilirsiniz; ama kamp alanında bir kültür merkezi bulmanın örneği var mıdır, bilmiyorum. Sosyal donatı alanlarının tamamının bulunmaması yönüyle kent içinden farklılık arz etmektedir”(GBB İmar Ve Şehircilik Daire Başkanlığı, 3 Ekim 2018).

“Büyük çoğunluğu şehir içinde yaşıyor. Bunun öncelikli sebebi, kampların şehir merkezlerinden uzak, izole yerlerde olması durumu” (Murat Güreş, 30 Mayıs 2018).

Kamplardaki sığınmacıların Gaziantep kentini tercih etme sebeplerini sıralayacak olursak; 23 kişi Suriye’ye yakın olduğu için, 7 kişi fazla sayıda Suriyeli yaşadığı için, 5 kişi şehri Halep’e, şehir halkını kendilerine benzettiği için, 5 kişi kendi sınırdan direkt olarak bu şehre getirildiği için, 5 kişi halkın iyi olduğunu düşündüğü için, 3 kişi akrabaları bu şehirde olduğu için, 2 kişi şehre gelişmiş olduğu için gelmiştir (Tablo 4.6).

Tablo 4.6: Barınma Merkezindeki Suriyelilerin Gaziantep şehrini öncelikli tercih sebepleri

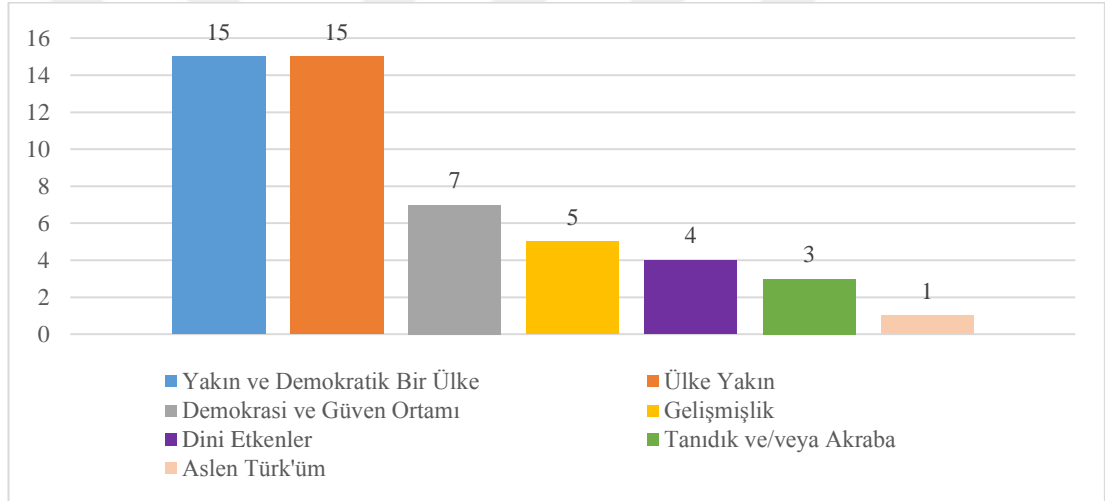

Kent tercihleri genel olarak incelendiğinde, mülakat yapılan 50 kişiden toplamda yalnızca 12 kişi şehrin gelişmiş olmasından, eskilerden gelen “Antep Halep’tir; Halep Antep’tir” benzetmesinde olduğu gibi şehrin Halep’e benzediğini düşündüğünden ve Gaziantep halkını iyi bulduğundan dolayı kenti tercih etmiştir. Diğer 38 kişi yakın

olduğu için, bölgede çok sayıda Suriyeli bulunduğu için, akrabaları bölgede yaşadığı için ya da sınırdan doğrudan bu bölgeye getirildikleri için kentte yaşamaktadır. Bu 12 kişiden de sadece 7'si kentin vizyonuna ve kent özelliklerine bakarak Gaziantep'i tercih etmiştir.

Kampta yaşayan Suriyelilerin Türkiye'yi tercih etme sebeplerini sıralayacak olursak; 15 kişi Suriye'ye yakın olduğu ve ülkeyi demokratik bulduğu için, 15 kişi yakın olduğu için, 7 kişi ülkeyi demokratik bulduğu için, 5 kişi ülkeyi gelişmiş bir ülke olarak gördüğü için, 4 kişi dini etkenlerle, 3 kişi tanıdık ve akraba etkeni ile, 1 kişi de aslen Türk olduğu için ülkeyi tercih etmiştir (Tablo 4.7).

Tablo 4.7: Barınma Merkezindeki Suriyelilerin Türkiye'yi tercih etme nedenleri

Tablo 4.7'den anlaşıldığı üzere, Suriyelilerin Türkiye'yi tercih etmelerindeki en büyük etkenler olarak, sınıra yakın olması ve ülkenin demokratik bulunması gösterilebilir. Alanda mülakat yapılmasından dolayı insanların birkaç tercihi bir arada yazdığı göz önüne alınırsa, %75 gibi oranlarda sınıra yakınlığın ülkeyi tercih etmelerinde öncelik olduğu; genellikle, kamplara getirilen grupların sınıra yakın şehirlerden buraya sığınan gruplar olmasının bu orana etkisi olduğu düşünülmektedir. Bu hususta AFAD'ın 2013 yılında yaptığı araştırma sonuçlarına göre, kamplarda yaşayan Suriyelilerin %77 oranında ülkeyi sınıra yakın olmasından, %13 oranında ülkede güven ortamının bulunmasından, %9 oranında Türkiye'de yaşam şartlarının iyi olmasından, %3 oranında ise dini sebeplerden ülkeyi tercih ettikleri (AFAD, 2013) bilgisi bu öngörüye yakındır. Ülkeyi birebir istek ve yakınlıkla tercih edenlerin birçoğu, ülkedeki elverişli

yaşam koşulları, demokrasi ve güven ortamının olduğunu düşündüklerinden dolayı ülkeyi tercih etmişlerdir. Ülkenin sınıra yakın olmasından dolayı oluşan, hemen hemen zorunlu tercihlerin arkasında ise, Türkiye'ye sınırdaki en yakın şehirlerden gelmiş olmalarının, ülkemizin uyguladığı açık kapı politikasının ve ülkenin göç yolları üzerinde olmasıyla Avrupa'ya geçişlerde transit olarak görülmesinin etkisi vardır (Murat Güreş, 30 Mayıs 2018).¹⁴

Yerel halk ile gerçekleştirilen mülakatların %90'a yakınında Suriyelilerin sosyal ve mekansal olumsuzluklara sebep olduklarının düşünülmesi ve cevapların benzer ifadeler içermesi söz konusudur. Bu olumsuz cevapların %30'unda yerel halk, Suriyelileri muhacir¹⁵ konumunda görerek hassasiyetle davranmaya çalışarak kısmen olumsuz eleştiriler yapmakta; kalan %70'lik mülakat grubunda ise bu gibi olumsuzlukların nefret söylemi ile aktarıldığı dikkat çekmektedir.

Suriyelilerin Gaziantep halkına bakışları genel olarak olumlu ya da kısmen olumludur. Suriyeliler Gaziantep yerel halkıyla kültürel yönden, uyumlu ya da kısmen uyumlu olduklarını belirtmişlerdir. Suriyelilerden gelen beklentiler ise daha çok *insani* bir takım meseleler üzerinedir. Sığınmacılar, yerel halk tarafından ötekileştirildiklerini düşünmekte; karşılıklı anlayış ve *dinlemenin* olmasını istemektedirler. Bununla birlikte, sosyal uyumu yerel halktan göremeyen, aynı zamanda yerel halktan sosyal ve mekansal olarak ayrışan ya da toplumsal kabul görmeyen Suriyeliler, nüfuslarının da fazla olması sebebiyle entegrasyon konusuna eğilmemektedirler. Tüm bu gelişmelerden hareketle yerel halkın ve Suriyelilerin uyum süreçlerine dahil olmadıkları söylenebilir.

¹⁴ BMMYK sözcüsü William Spindler'in Fransız Haber Ajansı AFP'ye yaptığı açıklama da 2015 yılının başından Ağustos ayına kadar olan sadece 8 aylık süreçte Avrupa'ya kaçak yollara giden Suriyeli sayısının 224 bine ulaştığını söylediği, alandan edinilemeyen bu arka bilgiyi destekler niteliktedir (BBC, 2015).

¹⁵ "*Muhacir*: Mekke'den Medine ye göç eden Müslümanlara denir. *Ensar*: Mekkeli Müslümanlara yardım eden Medineli Müslümanlara denir. Arapçada "yardım edenler, yardımcılar" anlamına gelmektedir (URL 30). Dış göçle gelenler ile yerel halk arasında *ensar-muhacir kardeşliği* benzetmesi birçok yayın ve süreli yayında geçmektedir.

“Buradaki insanlar bizi istemiyor. Bizi ülkelerinde istemiyor. Şehirlerinde istemiyor. Bizi komşu bile istemiyor. Hatta bizimle konuşmak ya da yanyana yürümek bile istemiyor” (i.y., 21 Ekim 2018).

“Ülkenize gidin diyorlar” (i.y., 21 Ekim 2018).

4.1.2. Sosyo-Mekansal Yapıya İlişkin Kentsel Politikalar

Krizin başında belediyelerin tesisleri, Suriyelilerin soğuktan korunacakları ve geceyi güvenli geçirecekleri alanlara çevrilerek geçici bir barınma hizmeti verilmiş, bunun yanında yeme-içme, çocuk bezi, kıyafet gibi diğer kısa vadeli hizmetler de verilmiştir (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018).

Üst ölçekli imar planları onaylanan GBB, özellikle Gaziantep’te beklenmeyen bu nüfus artışı, tabii olunan yasa, yönetmelik ve standartlardaki değişiklikler, merkezi hükümetin yeni yatırım ve projeleri gibi konular bu planları revize etme ile ilgili bir zorunluluk getirmiş ve ihtiyaçlar yeniden düzenlenmiş ve 8 yıl sonra yapılacak altyapı ve üstyapı çalışmaları bir yıl içinde hayata geçirilmek zorunda kalmıştır. (GBB İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı, 3 Ekim 2018). 8 yıl sonrası için düşünülen çözümlerden biri içme suyuna yöneliktir. Halihazırda içme suyu sıkıntısı çeken kent için yeni nüfusla birlikte 2030 sonrasında yapılması planlanan içme suyu projesi öne çekilmiş, Kahramanmaraş’tan su tedarik etmek ve 2019’da tamamlanmak üzere yaklaşık 270 milyon TL kredi kullanarak 2015 yılında Düzbağ Projesi’ne imza atılmıştır (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018 ve GBB İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı, 3 Ekim 2018). Yine bu beklenmeyen nüfus artışı nedeniyle Belediye, 2030 sonrasında yapılması planlanan metro projesini öne çekmiştir. GAZİRAY olarak isimlendirilen proje ile banliyö hattı olarak ildeki sanayi alanlarında oluşan yüksek yolcu trafiği talebinin karşılanması amaçlanmaktadır. Proje hattı Başpınar Organize Sanayi Bölgesi’nden başlayıp kent merkezinden geçerek Küçük Sanayi Bölgesi’ndeki Mustafa Yavuz mevkiinde sonlanmaktadır. GAZİRAY Projesi ilk etabının tamamlanması ile günde 100 bin yolcunun taşınması hedeflenmektedir. Ayrıca, banliyö hattının hafif raylı sistem ile entegre edilmesi öngörülmektedir. Projenin 2013 yılı itibarıyla uygulama

proje çalışmaları tamamlanmıştır (GBB İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı, 3 Ekim 2018). Şehre gelen bu yük çeşitli haberlere konu olmuştur (Şekil 4.19).

Gaziantep göç aldı nüfusu 10 yıl şaştı

Sayıları 2 milyonu bulan Suriyeli sığınmacılar nedeniyle özellikle sınır bölgemizde yaşanan nüfus patlaması buradaki kentlerin önümüzdeki 10-15 yıllık plan ve öngörülerini de etkiledi. Bu da güvenlik başta olmak üzere sosyal, çevresel, ekonomik, eğitim, alt yapı ve sağlık gibi birçok sorunu beraberinde getirdi. Örneğin TÜİK, 2012 tarihli "İllere göre nüfus ve yıllık ortalama artış hızları" istatistiğine göre; Bir milyon 799 bin 558 kişinin yaşadığı Gaziantep için 2023 projeksiyonunda öngörülen nüfus 2 milyon 257 bin 278 idi. Ancak, gelen 300 bin Suriyeli sığınmacıyla birlikte nüfus neredeyse bugün 10 yıl sonrasının rakamlarına (2 milyon 100 bini aşılıyor) ulaşmış durumda. Yine Gaziantep'in 2025 yılı projeksiyonlarında yeteceği öngörülen, mevcut su rezervlerinde de hesaplar şaştı ve kentte daha şimdiden içme suyu sıkıntısı yaşanmaya başladı. Bu örnek atık suların toplanması ve bertarafı, katı atıklar için de geçerli. Yani bu kentlerimizde yeni konut, hastane, okul yapımının yanı sıra alt yapının da acilen yenilenmesi ya da takviye edilmesi şart. İşte bu gerekçelere dayanarak hazırladıkları raporu dün Başbakan'a sunan Gaziantep Kent Konseyi'nin beklentisi de belediyelerin, İller Bankası tarafından dağıtılan Genel Bütçe Vergi Gelirleri Payı hesaplamalarında Suriyeliler'in sayısının da kent nüfusuna eklenerek illerinin Genel Bütçe Vergi Geliri payının artırılması. Kent Konseyi'nin bir başka isteği ise güvenlikle ilgili. Başta İstanbul olmak üzere birçok kentte asayiş bozan Suriyeliler'in Gaziantep'e gönderilmesinden yakınan Kent Konsey Başkanı Mehmet Aslan, bunun ciddi bir asayiş sorunu yarattığına dikkat çekerek şöyle diyor: Ocak 2015 itibarıyla, yeni misafirlerin kabulü sonlandırılmalıdır. Gaziantep'te yeni kamplar yapılmamalı, kentimize göç teşvik edilmemelidir. Kentimizde bulunan, güvenlik açısından her türlü endişe ve tehlike arz eden tüm yabancı ofisler ve merkezlerin süratle kent dışına çıkarılması sağlanmalıdır.

Şekil 4.19: Tunca Bengin 29 Aralık 2014 tarihli köşe yazısından (Tunca Bengin, Milliyet, 2014)

Anadolu'da birçok kentin nüfusu kadar bir nüfusun şehre eklenmesiyle, ulaşım, barınma, park, bahçe ve açık yeşil alanların yetersiz kalması gibi şehir içinde planlamaya yönelik ciddi baskılar oluşmuştur (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018). Bu mekansal etkiler, yaşam kalitesi ve yaşam koşullarına bazı zorluklar getirmekle birlikte, belediyenin konuyla ilgili çalışmalarını zorunlu hale getirmiştir. Bu konuda, Büyükşehir Belediyesinin uydu-kent esasına dayanan planlamaları öne çıkmış, TOKİ işbirliği ile 50.000 konut, 200-250 bin arasında nüfus hedefi ile Kuzeyşehir Projesi başlatılmıştır. Kuzeyşehir Projesi'nde amaç, kente eklenen nüfusun kent merkezinde yarattığı sıkışıklığı gidermektir. Yoğun merkezi rahatlatmak adına yapılan bu projenin kullanıcılarının, gettolaşmaya sebebiyet vermemek adına sığınmacılar ve yerel halktan oluşması planlanmıştır. Burada yapılacak konutlar, daha çok işçi kesim olmak üzere

organize sanayi bölgesi çalışanlarına yöneliktir. Ayrıca Bayramlı Kentsel Dönüşüm Alanı da benzer mantıkla kurgulanmıştır.

“Kuzeyşehir çok kaliteli ve önemli bir çözüm. Türkiye’de böyle bir projenin örneği yok” (GBB İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı, 3 Ekim 2018).

Kuveyt Otak Fonu ile, Turizm Uygulama Oteli’nin yanına Suriyeli ve yerel halktan engellilere yönelik bir rehabilitasyon merkezinin açılması, yeşil alanların genişletilmesi ve sayılarının artırılması, yeni toplum merkezleri ve mahalle merkezlerinin sayısının arttırılması yapılan diğer çalışmalardır (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018).

Şehre eklenen yeni kişilere paralel olarak toplu taşıma kullanıcısının artması ile beraber yeni toplu ulaşım araçları alınmıştır. Ancak şehre bir anda 12 bin yeni araç girişi olmuş, toplu taşıma ve araç sayısının artması şehir trafiğini baskılamaya başlamıştır. Yeni kavşakların ve yolların yapılması, yolların tek yön-çift yön olarak düzlenmesi gibi çalışmalar yapılmıştır. (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018).

Ayrıca yerel halk, Suriyelilerle birlikte kullanıcısı artan kent içi ulaşım hatlarının yetersiz kaldığını ve trafiğin arttığını belirtmiştir.

“Gaziantep’te bu kadar trafik yoktu. Suriyeliler geldikten sonra otobüslerin, minibüslerin sayısı artmaya başladı. Artık trafik gibi bir sorunumuz daha var” (i.y., 25 Ekim 2018).

Büyükşehir Belediyesi tarafından, 2015 yılında Göçmen İşleri Şube Müdürlüğü kurulmuş, bu müdürlükle birlikte Büyükşehir Belediyesinin göçle ilgili plan ve politikaları oluşturulmuştur. Merkezi hükümet kurumlarıyla, STK’larla ve BM ajanslarıyla yapılan ortak çalışmalar, bu birimin kararıyla yürütülmeye başlanmıştır (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018). Belediyenin öncülüğünde göç ve sığınmacı konularında hizmetler yürüten bazı dernek ve merkezler de bulunmaktadır. Örneğin, Ensar Toplum Merkezi, SADA Kadın Gelişim ve Dayanışma Derneği, Suriyeliler Bilgi ve Eğitim Merkezi, GBB Toplum Merkezi bunlar arasında sayılabilir (GBB, 2018).

Sosyal hayatta yaşanan değişiklikler de bazı yeni politikalara ya da ilgili politikalarda değişikliğe neden olmuştur. Daha önce eğitimin kalitesinin artırılması amacıyla okullarda tek devre uygulamasına geçilmiştir. Ancak yeni gelen çağ nüfusla artan öğrenci sayısı ile birlikte, derslikler yetersiz kalmış, bu ihtiyacı karşılamak amacıyla bazı okullara yeniden çift devre uygulaması getirilmiştir. Bu okullarda Suriyelilerin ve yerel halkın birlikte eğitim almaları sağlanmaktadır. Merkezi yönetimin eğitim seti çalışmasıyla yaptığı MUYU eğitim setinin dağıtımını, çocukların dil öğrenme pratiği kazanmaları için Gaziantep’ te de yapılmaktadır. Bunun yanında sosyal alanlar, kültür merkezleri, halk eğitim merkezleri ve diğer sosyal donatı alanlarında kapasite geliştirici adımlar atılmış ve yeni merkezler faaliyete geçirilmiştir (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018).

“Belediye olarak Suriyelilere hizmet veren okulların ilklerini 2012 ve 2013’te açtık. Kısa bir süre sonra ülkelerine döneceklerini düşünsek de çocukların eğitimden bir ay dahi uzak kalmamaları için bu okulları açtık. Bu okullar geçici eğitim merkezlerine de daha sonra bir model oldu. Daha sonra Türk vatandaşların da yaşam kalitesini düşürmemek adına bazı orta ve uzun vadeli çalışmalar yapmaya başladık. 100 kişilik merkezlerden 150 kişi faydalanacak şekilde fiziksel kapasiteyi arttırıcı, teknik personel yönüyle kapasite geliştirecek adımlar atıyoruz” (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018).

Büyükşehir Belediyesi tarafından, Koç Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi ile birlikte TÜBİTAK destekli, şehirlerde *sosyal uyum modeli* geliştirilmesine yönelik bir proje yürütüldüğü, bu çalışmanın karar verme sürecinde Valilik ile ilgili Başbakan yardımcıları, merkezi hükümetle iş birliği içinde olduğu belirtilmiştir. Bu projede yerel STK’lar, Türkiye genelinde hizmet veren uluslararası STK’lar, Kalkınma Ajansları, Suriyelilerin kurdukları STK’lar, Avrupa merkezli STK’lar, BM Ajansları, Suriyeli kanaat önderleri ile çalışılmaktadır (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018).

GBB’nin Göçmen İşleri Şube Müdürlüğü sahadan edindiği gözlemler ve sığınmacı temaslarına dayanarak, sığınmacıların büyük oranda ülkelerine geri dönmelerinin beklenmediği belirtilmiştir (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018). Benzer şekilde alanda sığınmacılarla yapılan mülakatlardan öğrenilen bilgi de, sığınmacıların büyük bir kısmının ülkelerine geri dönmeyi istediği; ancak savaşın yıkımı kısa sürede tamir

edilemez boyutlarda olduğundan bunun mümkün olamayacağı yönündedir. Geri dönmek istemeyen çok az sayıda Suriyeli, çoğunlukla burada bir yaşam sürmeye başladıklarından ve çocuklarının eğitimleri gibi konulardan ötürü dönmeyi istememektedir. Ayrıca Suriyelilerin %90'a yakını, mülakatlar sırasında vatandaşlık istediklerini belirtmişlerdir. Bu konuda Mimarlar Odası başkanı Hasan Özgür Girişgen'in yorumları çarpıcıdır:

“Suriyeli nüfusunun bir bölümünün burada kalıcı olacağını ön görüldüğü biliniyor. Ancak ne kadarının kalması ön görülüyor, nasıl bir strateji belirleniyor ve bu insanlar burada kalacaklarsa topluma entegre olmaları için eylem planı yapıldığına dair hiçbir ipucuna sahip değiliz. Türkiye’den Almanya’ya çok katı seçme koşullarıyla giden Türk göçmenlerin hala 3.-4. jenerasyonunun gelmesine rağmen, entegrasyonun Almanya için büyük bir sorun olduğunu, üstelik o insanların buradan seçilmiş, savaş ortamından oraya gitmemiş insanlar olduğunu düşünürsek; ağır tramvaylar yaşamış bir ülkenin yerleşik olarak, milyonlarla ifade edilen sayıda vatandaşlarının buraya gelmiş olduğu ve entegrasyonun ne kadar büyük bir sorun olacağını gelecek kuşaklar için tahayyül edebiliyor musunuz? Eğer bu konuda ciddi adımlar atmazsak, burada doğan kuşaklar büyüyecek ve her zaman olan şey olacak. Suç, toplumsal uyumsuzluk ve çatışmaların odak noktası olmak gibi meselelerden bizden sonraki TC yurttaşı olan Suriye kökenli vatandaşlar sorumlu olacak. Bu konuda hemen bir şeyler yapmamız lazım. Şu ana kadar hala pek azı Türkçe biliyor ve burayı evleri gibi benimsiyor. Kendilerini ait hissetmedikleri bir yere entegre olmalarını bekleyemezsiniz. Dürüst olmamız ve gerçeği görmemiz gerekiyor. Suriye’de yaşanan yıkımın boyutu o kadar büyük ki, bu insanların şu koşullar altında çok azının oraya gitmesi mümkün görünüyor. Burada iyi-kötü bir düzen kurmaya başlamış insanların, savaş yıkımına maruz kalmış bir ülkeye geri dönmelerinin birçok sebepten dolayı hiç kolay olmadığını biliyoruz. Ve hala günü kurtarmaya yönelik politikalar sergiliyoruz. Bu konuda acilen bir şey yapılması gerekiyor. Açık konuşacağım, entegrasyon konusunda iki taraftan da hiçbir adım yok... Sığınmacı değil artık potansiyel yeni yurttaşlarımız var. Kendi kültürünüzle, kendi yurttaşlık haklarınızla tanıştırmazsanız; entegre etmeye şimdiden başlamazsanız sonrasında bütün yurttta çok ciddi sıkıntılar yaşarsınız. Bir jenerasyon bile

değil 15 yıl sonra bambaşka bir profille karşı karşıya kalabiliriz. Bu bambaşka profil yurt çapında ırkçılığı, toplumsal nefreti, ayrışmayı, şiddeti ve suçu teşvik edebilecek bir potansiyel taşıyor. O sebeple işin ciddiyetine varabilmemiz için, öncelikle olan tabloyu görmemiz ve neler yapılabileceğini toplumsal mutabakat sağlayacak şekilde geniş katılımlı bir tartışma ortamı yaratarak yol haritamızı çizmemiz gerekiyor” (H. Özgür Girişgen, 30 Mayıs 2018).

GBB Göçmen İşleri Şube Müdürlüğü ve Valilik aylık toplantılar düzenlemektedir. Göç alanında çalışan tüm grupların davet edildiği, haftalık veya iki haftada toplanan BM kurumlarının yaptığı alt grup çalışma toplantıları; genel durum analizlerinin yapıldığı, muhtemel işbirliği alanlarının ve destek mekanizmalarının görüşüldüğü toplantılar olmaktadır. Bunun yanı sıra, Büyükşehir Belediyesi, Gaziantep’te bulunan Gaziantep Üniversitesi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, STK’lar, hükümet düzeyinde başbakan yardımcılarının davet edildiği toplantılar düzenlemektedir. Alan araştırması yapmak isteyen akademisyenlere ve üniversitelere sahada destek verilmektedir (Önder Yalçın, 7 Haziran 2019). Katılım konusunda, Büyükşehir Belediyesinin, çalışmalarında ilgili bazı kurum ve kuruluşlar ile davetkar ve uzlaşmacı bir tavır içinde oldukları; ancak açıklayıcı olmadıkları anlaşılmaktadır. Bununla birlikte ilçe belediyelerinin sürece dahil olmadıkları da görülmüştür.

Şehitkamil Belediyesi sığınmacı konusuyla ilgilenmediklerini, konuyla ilgili herhangi bir politikalarının olmadığını belirtmişlerdir. GBB Göçmen İşleri Şube Müdürlüğünden edinilen bilgiye göre, 2012 yılında belediyelere konuyla ilgili tüm gerekli önlemlerin alınması ve gerekli hizmetlerin sunulması ile ilgili bir genelgenin geldiği; ancak görev tanımında olmadığı ve kanun niteliğinde olmadığı için nispeten personel kapasitesi düşük olan, o alanda çalışma göstermek istemeyen veya ihtiyaç görmeyen belediyelerin çalışma yapmadığı belirtilmiştir (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018).

“Bizden Büyükşehir ve İlçe Belediyelerinin herhangi bir çalışma talebi olmadı; ancak biz onların zaten her çalışmasına dahiliz” (Cihan Ardili, 20 Eylül 2018).

“Belediye her olay için ilgili kurumları davet ediyor. Bu yönüyle davetkar olduklarını; çalışmalarda karşılıklı tartışmaya değil; görüş alışverişine yer verdiği için uzlaşmacı olduğunu düşünüyorum.” (Gonca Kılıç, 25 Nisan 2018).

“Belediye’nin katılımı esas alması sürecin iyi yönetilmesini sağladı” (Bülbülzade Vakfi, 16 Ekim 2018).

Kuzeyşehir projesi için, alan mülakatları ile görüşler alınmış, bu konuda kitapçık hazırlanmıştır. TMMOB’un ilgili bütün meslek grupları, şehir içindeki meslek örgütleri ve diğer odalar, ilçe belediyeleri, kaymakamlıklar, ilgili il müdürlükleri ve sosyologlarla birkaç çalıştay ve mülakatların yapıldığı, ilgili değerlendirmeler ve kriterlerin göz önüne alındığı belirtilmiş, plan onay aşamasına yaklaşırken tekrar davetiye gönderilerek genel katılımlı bir toplantının gerçekleştirildiği belirtilmiştir. (GBB İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı, 3 Ekim 2018). Görüşmeye çağırılan kurumlardan Mimarlar Odası Gaziantep Şubesi tarafından, bu konuda bilgilendirilmedikleri, aynı şekilde 1/100.000 ölçekli İl Çevre Düzeni Planında da açık bir bilgilendirmenin yapılmadığı belirtilmiştir. Örneğin İl Çevre Düzeni Planı’nda 2040 yılının projeksiyon nüfusu 3.991.970 kişidir. Bu nüfusun neye göre hesaplandığı bilinmemektedir. Mimarlar Odasının Suriyeliler konusunda içeriğe esas bazı bilgi notlarına ilişkin dava sürecine giden itirazları bulunmaktadır (H. Özgür Girişgen, 30 Mayıs 2018). Buradan hareketle GBB’nin bazı çalışmalarda katılımı esas aldığı; ancak açıklıkla gerçekleştiremediği görülmektedir.

4.2. Göç Sonrası Ekonomik Yapı

“Hiçbir medeni devlet yoktur ki ordu ve donanmasından evvel, iktisadını düşünmüş olmasın”

Mustafa Kemal Atatürk

Kitlesele göç akınıyla kente etkiyen ikinci ana kırılma ekonomik yapıda olmuştur. Göç sonrası ortalama bir nüfusa sahip herhangi bir şehir kadar nüfusun kente gelmesi, kentin işgücüne katılım, istihdam, turizm ve sosyo-ekonomik hayat gibi temel ekonomik verilerinde değişiklikler yaratmaktadır. Kent ekonomisinin en önemli iki kolunun sanayi ve turizm olduğu hatırlandığında; bu ekonomik girdinin doğru yönetilmesi yeni aktif nüfusun yerel ve ulusal düzeyde potansiyel olarak değerlendirilmesini, aksi şekilde ekonomik kayıp olarak görülmesini ve suça yönelimi sağlamakta; bu yönüyle kentin ve ülkenin geleceği açısından önemli olmaktadır.

4.2.1. Güncel Durum

Dış göçün Gaziantep’in ekonomik yapısına etkisine bakılırken, öncelikle Gaziantep’e gelen Suriyelilerin ekonomik yapılarına göz atmak gerekir.

Gaziantep’e göçle gelen Suriyeli sığınmacılar kategorize edilerek incelendiğinde kenti tercih eden Suriyeli sığınmacıların genel profilleri hakkında bilgi sahibi olunabilmektedir. Buna göre daha önce Suriye’de Halep şehri çevresinde yaşayan işçiler; daha çok küçük bahçe sahibi olanlar, tarım işçileri, zanaatkarlar, okuma-yazma oranının %74’ lerde karşılık bulunduğu, genelde şehirde tarım ve sanayi kollarında iş bulan, ekonomik yönden dezavantajlı, alt gelir düzeyindeki sınıftan olan sığınmacılardır. 126 mahallede yapılan detaylı alan araştırmasına göre, herhangi bir işe dair uzmanlığı ya da diploması olmayanlar Gaziantep’e gelen sığınmacıların % 87’sini oluşturmaktadır (Gültekin, 2019).

İkinci grup Suriye'deyken ülkenin üst gelir grubu içinde yer alan, sanayi ve ticaretle uğraşan, Gaziantep'te de yatırım ve sermayeleriyle yeni girişimlerde bulunan sosyo-ekonomik yönden en avantajlı gruptur (Bozarlan, 2012).

Üçüncü grup ise orta sınıftan, eğitilmiş, kültürlü, ekonomik ve toplumsal hayatta kendilerine konum edinmiş, çoğunluğunun en az bir yabancı dili akıcı konuştuğu, devlet bürokrasisinde ya da özel sektörde yer almış beyaz yaka işgücü çalışanları ve profesyonellerdir ki savaş sonrasında konum ve bağlantılarından artık söz edilemeyen, yeni yaşam yerlerinde kendi işlerini yapamayan, savaşın sınıfsal çöküşüne en çok maruz bıraktığı gruptur (Gültekin, 2019). Mülakatlardan edinilen bilgilere göre, bu insanlar yeni yaşam yerlerinde genelde alt grup ile birlikte çalışmakta ve daha önce herhangi bir mavi yaka işinde çalışmadıkları için ya tercih edilmemekte ya da çıraklıktan başlayarak ekonomik hayata en başından dahil olmaya çalışmaktadırlar. Bu profillemeye kente eklenen yeni nüfusun eğitime, ekonomiye, sosyal hayata ve daha birçok alana dahil edilebilme/edilememe gibi durumlar neticesinde bilgi ve kabiliyetlerinden faydalanmak konusunda farklılık göstermektedir.

Gaziantep halkıyla yapılan mülakatlardan anlaşıldığı kadarıyla, işletmelerde önemli oranda Suriyelinin istihdam edilmesi, ekonomik etkiler yönünden en büyük sorunlardan biri olmaktadır. Birçoğunun kayıtdışı, sigortasız ve ucuz işgücü olarak çalışması öncelikli tercih sebebidir. Özellikle bu durum, ILO'nun Türkiye ofisi bu önemli konuyu ele almış ve ihtiyaçların belirlendiği ve sonuçların değerlendirildiği bir çalıştay düzenleyerek, Suriyelilere insana yakışır iş olanakları sağlamak için sendikaların ve işveren örgütlerinin kapasitelerinin geliştirilmesine ilişkin ihtiyaç değerlendirmesi, kayıt dışı istihdamla bütüncül bir yaklaşım temelinde mücadele edilmesi, denetimin önemi ve işgücü hareketliliği konusu ve Suriyeli mültecilerinin istihdamıyla ilgili sorunların çözümü konularını kamuoyu ile paylaşmıştır (BM Türkiye Dergisi, 2017). Bu sorunlu konunun sadece birkaç Gaziantep'te işveren tarafından olumlu karşılanması ise dikkat çekicidir.

“Yerel halktan genelde Suriyeliler gelince işsiz kaldıkları yönünde şikayetler alıyoruz” (Bülbülzade Vakfı, 16 Ekim 2018).

“Daha önce ben fabrikada çalışıyordum. Herhangi bir sorunlu durumda tehdit altındaydık. Çünkü bizi çıkarıp yerimize Suriyeli alabiliyorlar. Daha önce

hakkımızı savunabiliyorduk. Sigortamız olmadığında sesimizi çıkaramıyoruz. Çalışan Suriyelilerin %80'i sigortasız çalışıyor” (Süleyman Deniz, 17 Eylül 2018).

“Bizden uyguna çalışıyorlar. Türk çalışanların çalışma alanı daralıyor. Ülkelerine geri dönenlerinden yanayım. Bayramda gidip geldiklerine göre ülkelerinde sıkıntı yok. Halk 2011'den sonra harcayacak para bulamadığı için ve bizim satın aldığımız mallara da fiyat farkı geldiğinden bir şey alamıyoruz da satamıyoruz da. Devlet alıp onlara harcıyor. Devlet bize harcarsa bizden daha iyi verim alır. Onlar yarın bir gün geri dönerler. Ben gitmelerini istiyorum” (Aykut Tekkanat, 17 Eylül 2018).

“Üç çalışanın var üçü de Suriyeli. Sigortasız çalışıyorlar. Türklerle aynı ücreti ödüyorum. Yanıma eleman almıyordum. Şimdi alıyorum. Bütün Suriyeli lokantalara da mal veriyoruz. Gelenlerin bana faydası oldu. Durumdan gayet memnunum, bunu inkar edemem” (Oktay Acer, 17 Eylül 2018).

Gaziantep'teki Esnaf ve Sanatkarlar Odası, Ticaret Odası ve Sanayi Odası verileri TÜİK verileri ile birleştirildiğinde Suriyelilerin istihdam edildiğini doğrulayan; ancak yerel halkın istihdamını engellemeyen bir durumu olduğunun ortaya çıkması ise ilginçtir.

33.036'sı aktif 100 bin üyesi olan Gaziantep Esnaf ve Sanatkarlar Odası'nda 460 kayıtlı Suriyeli iş yeri bulunmakta, kayıtsızlarla birlikte bu rakamın 1.500-2.000 arası olduğu düşünülmektedir. 15 bine yakını neredeyse tamamının kayıtdışı olduğu Suriyeli çalışanın olduğu bilinmektedir. Suriyelilerin açtıkları iş yerlerinde ise Türk vatandaşların çalışmadığı bilgisi alınmıştır. Bünyesinde meslek edindirme çalışmalarının yapıldığı ve dil eğitimi kurslarının verildiği, ayrıca Valilikle birlikte AB projeleri, SODES projelerinin yapıldığı söylenmiştir. Suriyelilerin işle ilgili her durumda ilk müracaat yeri bu odadır (M. Coşkun Kınacıgil, 24 Ekim 2018).

“Daha önce Suriyelilerin Gaziantep, Kilis gibi sınır şehirlerle zaten dirsek teması vardı. Çeşitli ilişkileri vardı” (M. Coşkun Kınacıgil, 24 Ekim 2018).

Gaziantep Ticaret Odası'na kayıtlı 1.770 Suriyeli firma bulunmakta, genel olarak tekstil, ayakkabıcılık, gıda imalatı ve ticareti, genel ticaret ve hizmet sektöründe çalışmaktadırlar. Kapasite geliştirme ve istihdamı arttırmak için BMMYK ile çalışmalar yapılmıştır. BM ve UNCR ile dil kursları ve dış ticaret kursları düzenlenmiş, GİZ ile kapasite geliştirme amaçlı eğitimler düzenlenmiştir. Yakın zamanda danışmanlık hizmetleri sunulması, bilgilendirme amaçlı kitapçık ve broşürler tasarlanması gündemi bulunmaktadır. Bunun yanında, Suriyelilerin iç piyasaya uyumlarını sağlamak amaçlı fuarlara katılımları sağlanmıştır. EBRD ile farklı çalışmalar yapılmıştır (Suphi Kord Arabo, 26 Aralık 2018).

Gaziantep Sanayi Odası Mesleki Eğitim Merkezi'nde bölgede yaşayan Suriyeli ve yerel halka eğitimler verilerek belgeler verilip istihdam edilmeleri sağlanmaktadır. İhtiyaç analizleri yapılarak ihtiyaç olunan uygun iş kollarında Suriyelilere ve yerel halka eğitimler verilmektedir. Eğitim sonunda sertifikalandırma ile ihtiyaç olunan hizmete anında eşleştirme yapılarak yerinde ve sürdürülebilir istihdam sağlanmaktadır. Organize Sanayi'nin içinde kurulan mesleki eğitim merkezinde, iş sağlığı, iş etiği, mesleki etik ve çalışma etiği, meslek dersleri, temel yaşam becerilerini artırıcı eğitimler, Türkçe dersleri gibi eğitimler verilmektedir. Bu eğitimlerden faydalanarak iş hayatına dahil olmuş toplam 4.000 kişi bulunmaktadır. Ayrıca eğitim boyunca, ulaşım ve kadınlara kreş hizmeti verilmektedir. İşe başlandıktan sonraki ilk 6 ay maaşların yarısı ve SGK primleri Sanayi Odası tarafından karşılanarak eğitim alan bireylerin aranılan eleman olmaları sağlanmaktadır (Salih Balta, 26 Aralık 2018).

Ayrıca Sanayi Odası'na kayıtlı 77 Suriyeli sanayici bulunmaktadır. Bu artı sanayi Gaziantep ekonomisini olumlu yönden ciddi oranlarda etkilemiştir.

“Ortadoğu pazarına hakim Suriyelilerin çeşitli ortaklıklara açtıkları işletmeler Gaziantep ekonomisine doğrudan 2,3'lük artı bir değer katmıştır. Ancak sanayiciler arasında, Suriyelilerin ülkelerine geri döndüğü takdirde birçok işletmenin kapanacağı söylentisi de bulunmaktadır” (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018).

SABR istatistiklerine göre, Gaziantep'teki küçük sanayi niteliği Suriyelilere istihdam olanağı sağlamıştır (SABR İstatistik Araştırmaları 2015: 10). Ancak konu hakkındaki veriler incelendiğinde, Gaziantep'in 2011 yılında, işgücüne katılım oranı %43,4,

istihdam oranı %37,2, işsizlik oranı %14,4 iken; 2013 yılında Gaziantep'te işgücüne katılım oranı %46,8'e, istihdam oranı %43,6'ya çıkmış, işsizlik oranı ise %6,9'a gerilemiştir (TUİK, 2011). Bunun yanında, TUİK işgücü verileri 2013'ten itibaren bölgesel bazlı alındığından bu oranın net olmadığını söylemek mümkün olsa da, oranlarda hemen hemen benzer bir değişikliğin olduğunu söylemek yine de mümkündür. Suriyelilerin ucuz işgücü olmasıyla işe alımlarda öncelikli pozisyonda olmaları yerel halkın işsiz bırakılması olarak algılanmış olsa da Gaziantep sanayisinin bu açığı kapattığı görülmektedir. Yerel halkın ekonomik yönden olumsuz algısının bir diğer sebebi ise sığınmacıların ülkeye girmesiyle pahalılaştan hayattır. Pahalılaştan hayat şehre gelen iç göçleri de azaltmıştır (TUİK, 2017; Önder Yalçın, 7 Haziran 2018).¹⁶

Kiraların yükselmesi sadece şehir içinde olumsuz bir durum yaratmamış, yükselen ev kiraları ve hayat pahalılığı neticesinde, Gaziantep'e gelecek doktor, öğretmen, memur ve diğer nitelikli diğer personel kenti tercih etmemeye başlamış, böylece eğitim ve sağlık kalitesinin düşmesi gibi farklı alanlarda dolaylı etkiler baş göstermiştir (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018).

Sahadaki diğer sorun ise ekonomik girdinin doğru kullanılmayarak yurtdışına kaybedildiği gerçeğidir. Nitelikli işgücünü Gaziantep'te tutacak argüman olmadığından bu insanların birçoğunun batıdaki büyük şehirlere ya da ilk aşamada gelenlerin birçoğunun Avrupa'ya gittiği bilinmektedir (Gültekin, 2019).

“Biz bu insanların insan gücünden faydalanırken, üretim kapasitelerinden ve yeteneklerinden yeterince istifade edemedik. Yetenekli ve üretken olanların bir kısmı Avrupa'nın çeşitli ülkelerine çok büyük tekliflerle gitti. Bunları burada tutamadık. Bu da devlet politikasının sağlıklı işlememesinden kaynaklıydı. Buna dönük politikalar Türkiye'de çok geç işlemeye başladı. Bu bizim saha gördüğümüz en temel sorunlardan biriydi. Bizim irtibat kurduğumuz, bir dönem birlikte çalıştığımız; ama daha sonra burada tutamadığımız, giden insanlar var: mühendisler, doktorlar, avukatlar, iş adamları, yetenekli gençlerden kendilerine çalışma alanı bulabilenler başta Avrupa olmak üzere gitti; çaresiz olanlar burada kaldılar. Burada Avrupa destekli birçok sivil

¹⁶ bkz.: Bölüm 4. Göçün Gaziantep Kentine Etkileri

toplum kuruluşu ve dernekler açıldı. Bunların teşviki ve rehberliğı ile en yetenekli, üretken ve seçkin olanlar seçilerek götürüldü. Biz bu konuya dönük çalışmalar yürüttük. Sanayici ve iş adamlarıyla bu grupları bir araya getirecek fuarlar yaptık. Sanat merkezi açtık. Suriyeli sanatçılar burada resim, hat, ses eğitimi gibi kurslar veriyorlar. Genelde Suriyeli öğrenciler geliyor bu ücretsiz kurslara. Öğrencisi olan ama sınıfa ihtiyacı olanlar gelip burada kurslarını da açabiliyor. Kurslar tamamen yeteneklerin değerlendirilmesi ve körelmemesi adına açılıyor” (Bülbülzade Vakfı, 16 Ekim 2018).

Gaziantep'te sahada aktif çalışmalar yapan ve sığınmacı konusunda alana hakimiyeti bulunan Bülbülzade Vakfı adına yapılan ilgili görüşme, bahsi geçen konu açısından dikkat çekici niteliktedir.

“Uzun süre Gaziantep'te iş imkanları ve ekonomik koşullar göreceli olarak Türkiye'nin birçok bölgesine göre daha iyi olduğu için, Gaziantep uzun bir süre çok göç alıyordu. Ancak Suriyelilerin sisteme katılması ile birlikte, hem iş imkanlarının azalması, hem hayatın pahalılaşması, hem kira bedellerinin artması, hem konut satış bedellerinin artması sebebiyle göçten kaynaklı nüfus artış hızı yavaşlamaya başladı. Geldiğimiz noktada, Gaziantep nüfus artış hızı düşmeye başladı.¹⁷ Emlak değerleri daha durağan seyrediyor. Nitelikli işgücü imkan bulamamaya ve kenti terk etmeye başladı. Suriyeli göçmenlerin buna doğrudan etkisi var mıdır, bu tartışır ama geldiğimiz noktada, nitelikli işgücünün iş bulmakta zorlandığını, koşullarının kötüleştiğini görüyoruz. Gaziantep ekonomisi kişi başına düşen ihracat miktarında Türkiye'de 6. sırada; fakat ekonomik aktiviteyi tüm alanlara yayamadığımız için genel anlamda milli gelirden alınan kişi başı payda 44-45.sıraya kadar geriledi. Bu sadece TC vatandaşları için geçerli değil, Suriyeli mülteciler içinde de en çok zor duruma düşenler; orta sınıftan gelen, iyi eğitim almış, mimarlar, tasarımcılar, edebiyatçılar gibi bu tür alanlarda kendini yetiştirmiş durumdaki Suriyeliler, Türkiye ve Gaziantep'te en çok mağdur olan kesimlerin muhtemelen başında geliyorlar. Çünkü en yoksul kesim, aslında Suriye'deki koşullarından çok farklı koşullarda yaşamıyor. En zengin kesim bir şekilde

¹⁷ Bkz. Bölüm 4: Göçün Gaziantep Kentine Etkileri

kendini kurtardı. Ama iyi eğitimli orta sınıftan insanlar en mağdur olan kesimi oluşturuyor. Bu Gaziantep'teki tüm yapıyı aslında gözler önüne seren bir durum. Gaziantep'te dinamiklerin değişmesi ile birlikte Gaziantep'e iç göç neredeyse durmuş vaziyette, nüfus artışı büyük oranda doğurganlıktan, doğal nüfus artışından kaynaklanıyor, ekonomi zayıflamaya başladı. Gaziantep en pahalı kentlerden biri haline geldi” (H. Özgür Girişgen, 30 Mayıs 2018).

“Burada çalışan bir arkadaş var. Gayet eğitimli, çok fazla dile hakimiyeti var. İlk geldiğinde lokantada çalışmış. Bir hafta, yedi gün çalıştırıyorlarmış; sadece 20 liraya. Öğle yemeğini oradan yiyerek geçinmeye çalışmış. İnsanların eline fırsat geçtiği zaman kullandılar. İnanır mısınız iş yerinin ambarını 500 lira gibi bir rakama kiraya vermiş. Onlar da 12 kişi kalmış” (M. Coşkun Kınacıgil, 24 Ekim 2018).

“Müşterilerin %2-3'ü Suriyeli. Suriye göçü bizi dolaylı yönden etkiledi. Çünkü kiralar, faturalar, alışveriş giderleri gibi birçok harcama kaleminde artışlar oldu. İnsanların alım gücü düştü. Ekonomiye ekstra katkıları da olmadı. O yüzden bir an önce gitsinler” (Sevim Özer, 12 Eylül 2018).

Küçük esnafı ilgili saptamalar ise; yukarıda söz edilen dil sorununun, toplumsal yapı kadar ekonomik yapıda da etkin olduğunu göstermektedir. Nitekim Suriyeliler tarafından açılmış olan restoran ve benzeri yeme-içme mekanlarının isimlerinin (tabelalarının) ve menülerinin sadece Arapça dilde yazılmış olduğu görülmekte, günümüzde bu durum Türkçe-Arapça tabelalara dönmüş olsa da (Şekil 4.20), hizmet veren personelin sadece Arapça konuştuğu dikkate alındığında, müşteri portföyü açısından belirgin bir ayrışma yaratmaktadır.

Şekil 4.20: Arapça tabelalardan örnekler

Kente gelen ziyaretçi açısından bakıldığında, göçü takip eden yıllarda kente gelen ziyaretçi sayısında belirgin bir düşüş yaşandığı görülmektedir. Gaziantep Havalimanı'nda 2012 yılı öncesinde var olan yolcu ve uçak sayılarındaki hızlı yükselme, Suriye'de 2011 yılında başlayan iç savaştan olumsuz etkilenmiş, 2011 yılında 13.099 olan toplam uçuş sayısı, 2012 yılında düşüş göstererek 13.014 olarak gerçekleşmiştir. Suriye'de başlayan iç savaş, Suriye'den gelerek Gaziantep Havalimanını kullanan yolcuların büyük oranda azalmasına neden olmuştur (GBB, t.y.). Otellerin doluluk oranlarında 2016 yılında baş gösteren terör eylemleri ile birlikte düşme yaşanmıştır (URL 32). Güvenlik endişesi sebebiyle turist sayısında meydana gelen azalmalar kent ekonomisini etkileyen diğer sorunlu konudur. Göç, turizm yönünde negatif bir dalgalanmaya sebep olmuş, gerilim ve artan terör olayları sebebiyle yurtdışından ve yurtiçinden gelen turist sayısında önemli azalmalar meydana gelmiş, kent ekonomisinin turizm kolu ciddi yara almıştır (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018).

“Bu durum otelimizi olumsuz etkiledi. Suriyelilerin olması turistleri ürkütüyor” (Nursena Acer, 11 Eylül 2018).

“Suriyelilerin gelmesi firmamızı olumsuz etkiledi. Ayrıca kente yerleşen Suriyeli profili yüzünden turistlerin aktivitesi azaldı. Bu durum da bizi kötü etkiledi” (Gezinomi Turizm Acentesi, 4 Ekim 2018).

Kalıcı gelenler, geçici olarak gelenler, bir süre sonra başka şehirleri tercih edenler ve transit olarak şehri geçenlerle birlikte sınırdan çok sayıda insanın aniden Gaziantep sınır şehrine yığılması, ilk zamanlar şehirde kimin nerede, ne şekilde yaşadığının belirsiz olmasıyla beraber, geçici kimliklerin uzun zaman sonra çıkarılması kent halkını ilk aşamada tedirgin etmiştir. Hala çok sayıda kayıtdışı Suriyeli bulunması bu anlamda tedirginliğin az da olsa devam etmesiyle birlikte güvenlik endişesini doğurmaktadır.

“Kapılar açılarak insanların güvenli alana gelmesi sağlandı. Şüphesiz bunu suistimal ederek, kötü niyetle geçenler olmuştur. Avrupa’ya gidenler buradan gidiyor. Orada tek tek durdurup parmak izi gibi kayıtlar alınıp içeri alınabiliyorlar. Bizim için öyle bir durum söz konusu değildi. Sınırdaki böyle bir şey kurmaya kalkışsak geride kalan insanlar ölecekti. Bu insani gerekçelerle Türkiye bunu yapmadı. Göç İdaresi’nin Hükümetin ve Belediyenin sonradan çok ciddi çalışmalarıyla kayıt işlemleri yapılmaya başlandı. Kötü niyetli insanlar gidip kayıt olmazlar. Halkta da böyle bir görüş vardı: “Devlet bu insanlara yardım etmek için üzerine düşeni yaptı. Fakat birçok terör odakları da bunu fırsat bilerek Türkiye’ye geçiş yaptı” sözlerini sahada duyuyoruz. Geldiğimiz noktada Suriyelilerin büyük bir kısmı kayıt altında ve medyaya çok yansımaya da istihbaratın ciddi çalışmaları ile potansiyel terör olayları gün yüzüne çıkmadan bertaraf ediliyor. Kayıtlı olmayanlar kötü niyetli; –zaten emniyetle karşı karşıya geldiklerinde gerekli inceleme yapılıyor- ama son 1-1,5 yıldır süren güven ortamı da bunu gösteriyor” (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018).

“İŞİD’in sınır imamının olması gerçeği zaten tehdit olarak yetti. O tarihten sonra Kilis ve Gaziantep’e saldırılar oldu. Alman ve Amerikan konsoloslugu o bölgelere gidilmemesi yönünde uyarılar yaptı. Yani Suriye meselesi büyük bir göç hareketine sebep olurken bir güvenlik sorunu da yaratmış oldu. Yerli ve yabancı sporcular bile transfer olmak istemiyordu. Hatta bir dönem Alman havayolları buradan direk uçuşlarını iptal etti” (Murat Güreş, 30 Mayıs 2018).

“2011’den sonra işlerim %100 düştü ve dükkanımı kapattım. 41 yıldır buradayım. 35 yıllık esnafım. 15 yıldır da bu çarşıdayım. İki dükkanım vardı; birini kapattım. Bakırın kilosu 26 liraydı; şimdi 50 liranın üzerinde. Böyle ufak tefek şeyler de olur ama işler de düştü. Çünkü yerli ve yabancı turistler bu bölgeye terör bölgesi olarak bakmaya başladı. Çünkü gelip görmeden daha ön yargılı oluyorlar. Bazen özellikle çay içiyoruz, sohbet ediyoruz onlarla. Burayı terör bölgesi olduğunu sandıklarını öğreniyoruz. Mesela bir dağa bomba atılmış; ancak Gaziantep’e bomba düştü haberi yapılmış. Bu sebeple korkmaya başlamışlar” (Ramazan Ceylan, 17 Eylül 2018).

“Suriyeliler nüfusun ciddi bir kısmını oluştururken alt gelir grubundan oldukları için alım güçleri zaten düşük. Gelmelerinin Türklerin alım gücünü etkilediği de aşikar. Suriyeli müşteri olmadığı gibi, Türk müşterinin oranı düşürmekle birlikte; yerli, yabancı turistlerin de azalması eklenince işlerde düşme yaşıyoruz” (Salim Akın, 12 Ekim 2018).

“Burada el işçiliği yapıyoruz. Bunlar turistlerin ilgisini çeken işler. Turist gelmiyor artık. Hepsi korku ve endişe içinde. Biz de yerli müşteri arıyoruz. Bizim aldığımız malların fiyatı artığından aldığımızı da satamıyoruz; onların da alım gücü düştüğünden alamıyor. Üzüliyor insan. Çok kişi dükkanını kapattı” (i.y., 17 Eylül 2018).

İKA tarafından, “Suriye Krizinin Ekonomik ve Sosyal Etkileri Raporu” hazırlanarak Suriye ile ilişkiler, ticaret, işgücü, konut fiyatları ve yatırımlar bağlamındaki değişimlere ve insani yardımlar, yasal statü, barınma merkezleri ve il merkezlerinde yaşayan sığınmacılara yönelik istatistiki bilgilere yer verilmiş, işgücü analizi ve veri tabanı oluşturulmuş, genç nüfusa yönelik meslek envanteri hazırlanmıştır (Cihan Ardili, 20 Eylül 2018).

Gaziantep Kent Konseyi, Gençlik Merkezi ve Kadın Merkezi ile birlikte vermiş oldukları girişimcilik eğitimine Suriyelileri de almakta, bu eğitimlerden sonra, onların çalışma hayatına katılmasında öncülük etmektedirler. Ayrıca yetiştiricilere devlet destekli tohum dağıtılması, yem desteği verilmesi, tarım gübrelerinin enerjiye dönüştürülmesi, hayvan kaçakçılığın önlenmesi adına Suriye ile sınır hattına duvar

örülmesi konuları Kent Konseyi'nin hayata geçirilen önerileridir (Gonca Kılıç, 25 Nisan 2018).

Suriyelilerin kentte yaşadığı en önemli üç problem sırasıyla, işsizlik, geçim sıkıntısı ve yüksek kiralar olarak tespit edilmiştir. Buna göre Suriyelilerin kentte yaşadıkları olumsuz durumların başta ekonomik imkansızlıklar olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca bu ekonomik imkansızlıklar ileriki dönemlerde de var olabilecek suç ve terör olaylarını tetikleyebilir.

Suriyelilerin toplumla içiçe ve entegre oldukları, Gaziantep toplumunun da çok kabullenici, benimseyici bir tavır içine girdiğini düşünmemekteyim. Ülke olarak ekonomik ve sosyal şartların giderek kötüleştiği bir dönemde, Suriyelilerin aldığı sosyal ve ekonomik yardımlar halktaki yoksullaşmanın ana unsurlarından bir tanesi olarak görülmektedir (H. Özgür Girişgen, 30 Mayıs 2018).

“Doğan çocuk, şu an 7 yaşında; 7 yaşında olan, 14 yaşında; 14 yaşında olan, 21 yaşında... Yani acilen bu insanlara meslek edindirilmesi ve Suriyelilerin istihdama dahil edilmesi gerekiyor. Yoksa suç ve suç örgütlerinin oluşması bakımından büyük sorunlar yaşanabilir.” (Murat Güreş, 30 Mayıs 2018).

4.2.2. Ekonomik Yapıya İlişkin Kentsel Politikalar

Göçün kent politikalarına önemli bir etkisi de ekonomi üzerinden olmuştur. Mekansal ölçekli konut, altyapı ve üstyapı sorunları gibi konularda şehre dahil olan yeni nüfusun belediye bütçesine dolaylı etkileri ile birlikte GBB'nin ekstra kaynak ayırmasının yanında, Suriyelilerin yerel yönetimin bütçesine doğrudan etkileri de söz konusudur.

Gaziantep'in önemli bir ekonomi kolu olan turizm, son dönemlerde yoğun tanıtım kampanyaları ile canlandırılmış, özellikle Avrupa'nın en büyük, dünyanın 3. en büyük müzesinin yapılması, eski tarihi mekanların ve antik şehirlerin ortaya çıkarılması ile ciddi bir turizm geliri elde edilmiştir. Ancak 2014'ten sonra terör olayları turizmi olumsuz yönde etkilemiş, kent ekonomisinde 3 yıllık bir turizm kaybı olmuştur.

Turizme ayrılan kaynak, kente gelen altyapı yükünü gidermek amacıyla öne çekilen Düzbağ Projesi'nde kullanılmak durumunda kalınca, turizm bağlı ekonomi iyiyden iyiye etkilenmiş; bu hususta Gaziantep Büyükşehir Belediyesi bazı adımlar atarak turizme yeni bir alan açmaya çalışmıştır. İlk olarak gastronomi turizmi canlandırılmaya çalışılmış, şehir gastronomi alanında "UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı"na girmiş, bu durum Gaziantep turizminde olumlu etkiler yaratmıştır (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018). Günümüzde, gastronominin ve tarihi ve doğal güzelliklerinin, turistlerin Gaziantep kentini tercih etmelerinde öncelikli sebepler olduğu (Gezinomi Turizm Acentesi; JOLLY Tur Turizm Acentesi; i.y., 4 Ekim 2018) göz önüne alındığında, bu düşüşün önüne geçmek amacıyla bazı festivaller düzenlenmiş, İstanbul, Ankara, İzmir gibi kentler başta olmak üzere pek çok kentte Gaziantep yemeklerinin ve yerel ürünlerinin tanıtıldığı ve pazarlandığı kanallar açılarak turizmde yeni aktiviteler hedeflemiştir. Ayrıca belediye tarafından Türk Hava Yolları gibi çeşitli büyük firmalara uçuşlarında Gaziantep'i tanıtabilecek basılı materyal verilerek, Atatürk Havaalanı, Sabiha Gökçen Havaalanı'na, Esenboğa Havaalanına Gaziantep'le ilgili bilbordlar konularak turizmin desteklenmesi sağlanmıştır. Bahar ayında tüm parklar lalelerle donatılarak, bahar şenlikleri, fıstık festivali gibi çeşitli festivaller yapılarak turistleri yeniden kente çekme yönünde çeşitli çalışmalar yapılmıştır (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018).

"Patlamalardan sonra turizm konusunda çok fazla sorun yaşamıştık. Gaziantep'in ismi terör grupları ile anılmaya başladı. Bu, marka kent olmak yönündeki politikalarımızı etkiledi. Bununla ilgili Belediye Başkanımız ulusal kanallara çıkıp Gaziantep'i anlattı. Medyada görüldüğü kadar büyük sorunlar olmadığını, emniyet güçlerinin ciddi çalıştığını ve şehirde insanlara zarar verecek durumların önceden bertaraf edildiğini birçok TV kanalına bağlanıp söyledi. Hatta bir TV kanalında DAEŞ tartışılırken Gaziantep'in DAEŞ'in karargahı olduğu ile ilgili söylemde bulunulmuştu. O programa bağlanarak onları Gaziantep'e davet etmişti" (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018).

Bununla birlikte, ulusal ve uluslararası kongreler ve organizasyonlar için Kongre ve Konser Binası'nın yapılması, Gaziantep'liler Derneği üyelerinin her yıl diğer kentlerden belirli sayıda dernek üyelerini şehre davet etmek ve şehri tanıtmakla görevlendirilmesi, Kültür Yolu, Bey Mahallesi, Şehreküstü Bölgesi, Bakırcılar Çarşısı,

Elmacı Pazarı gibi turist yoğunluğu olan yerlerde yabancı dil bilen zabıtalara görev alacağı turizm zabıta birimlerinin oluşturulması, Büyükşehir Belediyesi altında MSM'nin (Mutfak Sanatları Merkezi) açılarak Gaziantep mutfak kültürünün tanıtılması faaliyetleri, gastronomi ve kültür turizmini öne çıkaracak Ulusal TV yayınlarının yapılması, ulusal ve uluslararası düzeyde Valilik, Büyükşehir Belediyesi, Ticaret Odası, Sanayi Odası, İpekyolu Kalkınma Ajansı gibi kurum ve kuruluşlarla birlikte fuarlar ve tanıtıcı etkinliklerin düzenlenmesi, Gaziantep turizm etkinliklerinin tanıtıcı faaliyetlerinde görev alacak hizmet personellerine gerekli eğitimlerin verilmesi, "Şimdi Gaziantep'e Gitme Zamanı" başlığıyla Büyükşehir Belediyesi'nin çeşitli kampanyalar ve tanıtımlar düzenlemesi, Gaziantep Arkeoloji Müzesi'nin yeniden açılması, liseler arasında yarışmalar düzenlenerek belgesel ve sözlü tarih çalışmalarının yapılması, bilimsel, kültürel ve sanatsal faaliyetleri destekleyecek Gaziantep Kültür AŞ'nin kurulması Kent Konseyinin hayata geçen turizm önerileri turizmin yeniden canlandırılmasına katkı sağlamıştır (Gonca Kılıç, 25 Nisan 2018).

Bülbülzade Vakfı, İl Göç İdaresi, Belediyeler, AFAD ve Valilik anlaşarak, dilenen Suriyelilerden ihtiyaç sahibi olanların ihtiyaçlarının giderilmesi, ihtiyaç sahibi olmayanların sınır dışı edilmesi için bir telefon hattı oluşturmuş, Gaziantep'e gelen yabancılar nezdinde rahatsızlık hissedilen bu alana yönelik yapılan çalışma ile kentin yabancı algısındaki vizyonu onarılmaya çalışılmıştır (Bülbülzade Vakfı, 16 Ekim 2018). Özellikle, 2014 yılındaki gerilim döneminde belediyenin sığınmacı toplantılarına önem vererek, hemen hemen ayda bir istişare toplantıları düzenlediği öğrenilmiştir (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018).

Bahsi geçen tüm bu hizmetleri sunmada yerel yönetim merkezi yönetimden maddi destek almadan, belediyenin bütçesinden kaynak ayırmak durumunda kalmıştır. Bu durum sığınmacıların *mülteci* statüsünde olmamasından kaynaklı mevzuata ilişkin bir sorundur. Merkezi yönetim ve yerel yönetimler bu gibi hizmet ve imkanları sığınmacılara ulaştırmakla yükümlü olmadığından, belediye hizmet sunmada fon arayışına girmiş; her türlü hizmet için çeşitli STK'lar ve BM ajanslarıyla istişare görüşmeleri yaparak, yapılacak hizmetlere finansman sağlamaya çalışmıştır.

"Sorumluluk verilmediği için yaptığımız harcamalar, doğru harcama olmadığı ve devleti zarara uğrattığı konusunda bazı sıkıntılar yaşatabiliyor. Biz bu

noktada, özellikle STK'larla ve BM kuruluşlarıyla birlikte çalışarak, yetemediğimiz alanlarda, hem bütçe, finansman konusunda, zaman zaman teknik personel konusunda destek alıp, birçok çalışmamızı bu fonlarla yürütüyoruz” (Önder Yalçın, 7 Haziran 2018).

En çok Suriyeli sığınmacının yaşadığı Şahinbey İlçe Belediyesi, politika ve kararların belirlenmesinde katkılarının olmadığını; ancak sosyal yardımlar konusunda Sosyal Yardımlaşma Müdürlüğü eliyle yardımların olduğu, Dış İlişkiler Birimi'nin hibe bularak birkaç proje gerçekleştirdiği belirtilmiştir. Genel olarak bu süreçte katılmadıklarını, Suriyelilerle temasta olmadıklarını ve ilgili çalışmalarının bulunmadığını belirtmişlerdir (Murat Kalyenci, 18 Ekim 2018).

2012 yılında açılan market olarak kurulan Sosyal Yardımlaşma Müdürlüğü yönetmelik gereği Şahinbey İlçesi'nde yaşayan, yardıma muhtaç, engelli, yetim, dul, eşi askerde ya da cezaevinde olan gruplara yardımlar yapıldığı, daha önce asker maaşı dahi verildiği söylenmiştir. Krizin ilk zamanlarında zor durumdaki sığınmacılara başta soba, battaniye, halı gibi ev eşyası ihtiyacı ve genelde gıda paketi yardımları ile destekte bulunulduğu söylenmiş, sürecin ilerleyen zamanlarında sığınmacılar iş buldukça yardımların da azaldığı dile getirilmiştir. Ayrıca daha önce kamplara da yardımlar yapıldığı belirtilmiştir (Erdal Bozkurt, 18 Ekim 2018).

4.3. Bölüm Sonucu

Gaziantep'in 2018 yılı güncel nüfusu 2.028.563 kişi olup, 2023 yılında nüfusunun 2.248.943 olacağı öngörülmektedir. Kentteki nüfus son yıllarda yalnızca doğal nüfus artışı ile artmış, kentin verdiği göçler aldığı göçleri geçmeye başlamıştır.

Gaziantep'te toplam 429.302 kayıtlı Suriyeli yaşamaktadır. Sığınmacıların toplam nüfusunun kayıt altına alınamayanlarla birlikte 500 binin üzerinde olduğu düşünülmektedir. Suriyelilerin toplam nüfusunun yerel halkın toplam nüfusuna oranı kayıtdışı Suriyelilerle birlikte %25'e ulaşmaktadır. Gaziantep kitlesel göç akınının başladığı tarihten günümüze kadar, yaşayan, transit olarak geçen ve geçici süre yaşayıp başka bölgelere göç eden sığınmacı nüfusu ile Türkiye'de bir şekilde en fazla sığınmacıyı bulunduran kent olmuştur. Bu aktivite göz önüne alındığında kentin,

sosyo-mekansal ve ekonomik alanlarda etkileşimlerin ve ilişkilerin en çok yaşandığı kent olduğu söylenebilir.

Alan çalışmasının ilk temel bulgusu göç sonrası kentteki sosyo-mekansal yapıya ilişkindir. Günümüzde kampta 3.614 kişi yaşarken, Barınma Merkezi'nin dışında 425.688 Suriyeli yaşamaktadır (8/1000). Kamplarda yaşayan Suriyeliler için barınma daha kolay olsa da kamp dışında yaşayanların bir kısmı için ilk etapta birkaç ailenin bir arada yaşadığı daireler, boşaltılmış depolar, kentin atıl mekan ve bölgeleri yaşama bölgesi olmuştur. Birden fazla ailenin bir arada yaşadığı Suriyelilerin toplam Suriyelilere oranı %28'i bulmaktadır.

Dil engeli entegrasyon sürecinin önündeki en büyük engellerdendir. Nüfusları fazla olan Suriyeliler dil öğrenme konusunda isteksiz davranmaktadır. Kültürel yapı ve sosyal yaşama dair farklılıklar, düşünce yapısı farklılığı yerel halk tarafından uyum sürecinin önündeki diğer engeller olarak görülmektedir. Kendilerinden bu derece farklı gördükleri bir topluluğun doğurganlık hızının yüksek olmasıyla kentte daha çok hissedilebilir olacakları düşüncesi yerel halk nezdinde endişeye sebep olmaktadır.

Çağ nüfusun eğitime katılımı karşılıklı uyum sürecini hızlandırması bakımından önemlidir. Suriyelilerin 1. sınıflardan lise çağına gidildikçe eğitime katılma oranları %20'lere kadar düşmektedir. Bunun sebebi ise çoğunlukla ekonomik yetersizliklerden dolayı, okul çağındaki çocukların çeşitli iş kollarında çalıştırılmasıdır.

Suriyelileri ve yerel halkı buluşturan kent mekanlarında da birçok olumsuzluk yaşanmaktadır. Buna neden olan sebeplerin başında Suriyelilerin ortak alanları gürültülü şekilde ya da gece geç saatlere kullanmaları, yakın zamana kadar dilenen insanların bu alanlardaki varlığı ve genellikle ekonomik yönden dezavantajlı grupların sayıca çokluğundan kaynaklanabilecek suça eğilim gibi sebeplerle doğan güvenlik endişesi yatmaktadır. Günümüzde Gaziantep'te metruk yerlerde barınma olanağı bırakılmaması ile suçların azaltılmaya çalışılması ya da Suriyeli dilencilerin dilenmelerinin engellenmesi gibi çözümler getirilmesine karşın, yerel halktaki algı değişmemiştir.

Suriyelilerin gelmesiyle kente eklenmiş yeni nüfus konut talebinde ani bir artışa sebep olmuştur. Suriyelilerin bir konutu birkaç aile bir araya gelerek kiralamaları ve

konut talebindeki yoğunluk ev kiralarını %300'lere varan oranlarda aniden arttırmış ve zaman içerisinde Suriyeliler ve yerel halk tarafından kiralanamaz konutlara sebep olmuş ve bunun paralelinde kentte pahalı hayat koşullarına doğru bir dönüşüm başlamıştır. Kente gelen sığınmacılarla oluşan altyapı ve üstyapı yükünden dolayı belediyenin ekstra kaynak ayırması gerçeği yerel halk tarafından bu konudaki diğer bir problem olarak görülmektedir.

Sığınmacılar ve yerel halk arasındaki anlaşmazlıklar ve Suriye göçünün ülkeye getirdiği terör olayları ulusal ve uluslararası basına yansıyan olaylara ve güvenlik endişesine sebep olmuştur. Bu endişenin sebeplerinden biri de hala kayıt altına alınamayan Suriyelilerin olması ve şimdiye kadar kayıt altına alınanların kayıtlarının basit usul gibi güven vermeyen bir yöntemle gerçekleştirilmiş olmasıdır.

Kent içindeki Suriyelilerin Gaziantep'i tercih etme sebepleri sıralandığında şehrin yakın olması, şehirde iş imkanlarının fazla olması, tanıdık ve akraba etkeni, Gaziantep'in Halep'e benzetilmesidir.

Tüm bu gelişmeler ışığında bakıldığında, toplumsal alışkanlıklar, yaşama biçimleri ve örf-adet farklılıkları dil engeliyle birleşince yerel halkta ötekileştirme ve toplumsal ret, Suriyelilerde ise soyutlanma sorunlarının meydana geldiği anlaşılmaktadır. Bu meseleye eğilen, sosyal uyum ve entegrasyon konusunda önemli çalışmalar yürütmekte olan yerel düzeyde birçok kurum ve kuruluş bulunmaktadır. Örneğin GBM yerel halkın Suriyeliler konusunda yanlış bilgilendirilmeleri ile oluşan algıyı değiştirmek adına "Suriyelilerle İlgili Doğru Bildiğimiz Yanlıklar" isimli kitapçık ve birlik, beraberlik mesajları içeren hadis ve ayetlerin yer aldığı Ramazan imsakiyesi çıkarmak gibi bilgilendirici ve yönlendirici başka birçok icraat gerçekleştirmiştir. İKA çeşitli araştırma faaliyetleri yürütmüş, bu konuda yapılmak istenen projelere maddi destek sunmuştur. Bülbülzade Eğitim, Sağlık ve Dayanışma Vakfı alan çalışmaları yürütmüş, sanat, edebiyat, okuma-yazma gibi bazı alanlarda eğitimler vermiş, gazete çıkarmak ve radyo programı yapmak gibi haber niteliği taşıyan çeşitli görsel ve işitsel yayınlar yapmış, Suriyelilerin kentle oryantasyonunun daha hızlı sağlanabilmesi için bilgilendirici konuları içeren kitaplar çıkarmış, diğer bazı derneklerin açılmasına öncülük etmiş, çalıştaylar düzenlemiş ve belgesel programları çekmiştir. Kent Konseyi

entegrasyona yönelik daha çok mesleki ve sanatsal anlamda eğitim çalışmaları yürütmektedir. Gaziantep Üniversitesi önemli alan çalışmaları yapmaktadır.

Sosyo-mekansal bir olgu olarak ele alınan gettolaşmanın temelinde, genellikle gelenlerin kimlik ve yaşam birliği açısından mekansal tercihlerinde ekonomik zorunlulukları da etkili olmaktadır. Suriyelilerin belli alanlarda sosyo-kültürel ve ekonomik nedenlerle birikme göstermeleri, mekansal ayrışmalara; mekansal ayrışmalar yine sosyo-kültürel ve ekonomik ayrışmalara sebebiyet vererek birbirlerini etkileyen durumlar olmaktadır.

Kent içindeki yaşama alanları incelendiğinde, Suriyelilerin genel olarak alt ve orta-alt gelir düzeyindeki mahallelerde kümelendiği görülmüştür. Suriyelilerin kentteki bu dağılımlarında birinci etkenin sosyo-ekonomik faktörler olduğu söylenebilir. Bununla birlikte sığınmacıların demografik bakımdan yerel halka kıyasla yoğunluk arz ettiği bölgeler genel olarak tarihi alanların bulunduğu Gaziantep'in ana merkezinin çevresindeki alanlar ve sanayi bölgelerine yakın alanlardır. Gaziantep'teki iç göçle meydana gelmiş, gettolaşma eğiliminde olan bölgelerdeki bu verinin, bir de %30'ları geçen oranlardaki sığınmacı kümeleri ile düşünüldüğünde, gettolaştığı; gettolaşma ve mekana eşit dağılamama sorununun, toplumsal entegrasyonu sağlayamama, işsizlik, kültürel kümelenme, toplumsal ayrışma gibi parametrelerin etkisi ile ileride kent için ve ülke için siyasi sonuçlar doğurabilecek potansiyelde bir tablo çizdiği görülmektedir. Mekansal ayrışmalar mahalleler bazında olabildiği gibi site blokları ya da tekil apartmanlar gibi küçük ölçekte de olabilmektedir. Gaziantep'te bazı apartmanların Suriyelilere ayrıldığı mekansal ayrışma modellerine rastlanmıştır.

Merveşehir gibi bölgelere yerleşen Suriyelilerin daha çok geçimini sanayi ile sağlayan alt gelir sınıfından olduğu, Güneykent gibi mahallelerde yaşayan Suriyelilerin ise öğrencilerden ya da daha çok stüdyo daireler gibi apartman ünitelerinin bölgede fazlaca olmasıyla küçük birimlerde birden çok aile bir arada yaşamayı tercih eden ekonomik yönden daha çok orta ya da alt gelir grubundaki kişilerden oluştuğu görülmüştür.

Kent içinde zorlu ekonomik şartlarda yaşayan sığınmacılar dahi kamp bölgelerini, özgürlük alanının sınırlı olmasından, kent merkezi ve diğer iş olanaklarına uzak bir bölgede olmasından, konteynerlerin konforlu yaşam koşullarına elverişsiz olması gibi

nedenlerden dolayı tercih etmemektedirler. Kamp alanında yaşayanlar ile kent içinde yaşayan sığınmacılar arasında kent tercihleri yönünden bir takım farklılıklar vardır. Sığınmacıların çok azı niteliksel veya niceliksel özelliklerine bakarak kenti tercih etmişlerdir. Zira kampta yaşayan sığınmacılar yalnızca kamp alanı gibi sınırlı bir bölgeyi tercih etmişlerdir ve kent merkezindeki sosyal olanaklardan minimum ölçüde faydalanmaktadırlar.

Nizip 2 Geçici Barınma Merkezi içerisinde birçok donatıyı bulduran bir kompleks olarak tasarlanmıştır. Kent merkezinden oldukça uzak, kendi içine kapalı bir yapı olması ve yaşayanların benzer sosyo-kültürel ya da etnik gruplardan olması kamp alanını kentten sosyo-mekansal açıdan yalıtılmaktadır.

Barınma merkezinde yaşayanların burayı tercih etmelerindeki en önemli etmen, ekonomik durumlarının kent içinde yaşamaya elverişsiz olmasıdır. Barınma merkezini genel olarak kamp alanının fiziki imkan ve hizmetlerinden ve bu faydalara kent merkezinde erişebilecek maddi kaynaklarının yetersiz olmasından ve kent içinde yaşayabilecek ekonomik yeterliliğe sahip olmadıklarından tercih etmişlerdir. Kamplardaki sığınmacıların Gaziantep kentini tercih etme sebepleri ise genel olarak kentin sınıra yakın olmasından dolayıdır. Buradaki sığınmacıların Türkiye'yi tercih etme sebepleri ise ülkenin Suriye'ye yakın olmasından ve ülkenin demokratik bulunmasından kaynaklanmaktadır.

Bu problemlere bakıldığında, yerel halkın genel olarak sığınmacılar konusunda yaşadığı en büyük sıkıntıların başında sosyo-mekansal problemlerin geldiği; görüşmelerden alınan ifadelerin dilinden ise yerel halkın bu bağlamda Suriyelilere karşı nefret söylemi içinde öteleyici bir dil oluşturduğu anlaşılmaktadır. Sığınmacılar yerel halktan gördükleri ötekileştirmeye karşın karşılıklı anlayış beklemektedirler. Ancak Suriyeliler de yerel halktan genel olarak sosyal ve mekansal olarak ayrılmakta ya da yerel halk tarafından reddedilmekte, nüfuslarının fazla olmasıyla beraber entegrasyon sürecine eğilmemektedirler. Bu durumlardan hareketle genel olarak entegrasyona yönelik iki taraftan da anlamlı adımlar gözlemlenmemiştir.

Kentin böylesine büyük bir kitlesel akına hazırlıksız yakalanması ve Suriyelilerin kentte kalıcı görülmemesi ile sorunlara öncelikli olarak kısa ve orta vadeli denebilecek çözümler getirilmiştir. Örneğin göçün mekansal etkilerini yönlendiren bazı geçici

çalışmalar yapılmıştır. Geçici barınma merkezlerinin kurulması, kente gelenlerin ilk etapta belediye tesislerinde konaklamalarının sağlanması bu kısa ve orta vadedeki geçici çözümlere örnek olarak verilebilir.

GBB'nin Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı bünyesinde kurulan Göçmen İşleri Şube Müdürlüğü sosyo-kültürel, ekonomik ve mekansal odaklı konular başta olmak üzere Suriye kaynaklı dış göçün kente etkileri ile ilgili çeşitli çalışmalar, görüşmeler ve işbirlikleri yapmakta, saha verilerini toplamakta ilgili konularda STK'lar, BM ajansları gibi birçok birimle ve İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı ile istişare içinde bulunmaktadır.

GBB üst ölçekli planları 2011 yılında onaylamış olmasına karşın, göçle birlikte sisteme 500 bin kadar yeni kullanıcının girmesiyle kente 8 yıl sonrası için yapılması düşünülen bazı altyapı ve üstyapı çalışmaları bir yılda hayata geçirilmek durumunda kalmıştır. Kentte uzun süredir görülen içme suyu sıkıntısı için 2030 yılında yapılması planlanan Düzbağ projesi öne çekilerek, projenin 2019 yılında tamamlanmak üzere 2015 yılında çalışmalarına başlanmıştır. Kentin farklı projelerinde kullanılacak 270 milyon liralık kaynağı bu ani harcamaya yönlendirmesi belediyeyi farklı alanlarda zor durumda bırakmıştır. 2030 yılı sonrasında yapılması planlanan 100 bin yolcunun taşınması hedeflenen GAZİRAY metro projesi de kentte kullanıcısı artan ulaşım çözüm sunacağı düşünülmüş, ulaşım sorununa yeni toplu taşıma araçları alınmış, yeni yollar yapılmış, birçok yolun tek yön-çift yön düzenlemesi yeniden yapılmıştır. Bununla birlikte yine kullanıcısı artan açık yeşil alanların sayı ve kapasitelerinin arttırılması yoluna gidilmiştir. Kentin kullanıcı sayısının artması, kent merkezini baskılamaya başlamış ve konut talebinde ani artışlar görülmüştür. GBB kent merkezindeki yoğunluğu azaltmak ve konut talebini karşılayabilmek amacıyla uydu-kent planlama esasına dayanan gettolaşmayı nispeten önleyici olarak düşünülen Kuzeyşehir projesini TOKİ işbirliği ile hayata geçirmiştir. Bayramlı Kentsel Dönüşüm projesi de bu talebe istinaden gerçekleştirilmiştir. Ayrıca GBB tarafından Suriyeli ve yerel halka hizmet veren rehabilitasyon merkezi açılmış, diğer yeni toplum merkezleri ve mahalle merkezlerinin sayıları arttırılmıştır.

Eğitim alanında çift devre eğitim sistemine yeniden dönüş sağlanmış, sosyal donatı alanlarında da kapasite geliştirici adımlar atılmış ve sosyal uyum modeli üzerine çalışmalar yapılmıştır.

Alan çalışmasının ikinci önemli bulgusu kentin ekonomik yapısına ilişkindir. Kentte yaşayan Suriyelilerin %87'si alt gelir grubundandır. Suriye göçü sırasında kente gelenlerin de hazırlıksız ve ekonomik yönden kötü durumda oldukları akla getirildiğinde, bu sınıfın ekonomik yönden eskisinden daha kötü durumda yaşadıkları düşünölmektedir.

Birçok Suriyeli kentte yerel halktan daha düşük ücretlerle ve sigortasız olarak çalıştırılmaktadır. Suriyelilerin gelmesiyle artan ev kiralari, pahalılaşan hayat ve yerel halkın yerine istihdam edilmeleri, yerel ve merkezi yönetimin Suriyeliler için kaynak ayırması gibi nedenlerle yerel halk Suriyelileri, yaşadıkları neredeyse tüm ekonomik olumsuzlukların sebebi olarak görmektedir. Temel ekonomik veriler yerel halkın istihdamının göçten sonra arttığını gösterse de, yerel halktaki algı diğer tüm ekonomik parametrelerle birlikte negatiftir. Hatta pahalılaşan hayatla birlikte Gaziantep'e Cumhuriyet tarihinden bu yana yoğun olarak gerçekleştirilen iç göçler dahi oransal olarak düşüşe geçmiştir.

Sahadaki diğer önemli sorun, nitelikli işgücününe ilişkindir. Bu kesimi Gaziantep'te tutacak herhangi bir çalışma olmadığından Gaziantep'e gelen eğitimli ve nitelikli işgücünden olan kesim ilk aşamada batı illere veya Avrupa'ya göç etmiş, kentte daha çok daha az nitelikli ve daha az eğitimli Suriyeliler kalmıştır. Mevcut nitelikli işgücü ise gerekli yerde ve uygun şekilde kullanılmamıştır.

Diğer önemli sorunlar arasında, Suriyeliler tarafından açılan küçük işletmelerin tabela isimlerinin ya da restoran menülerinin Arapça yazılı olmasının, müşteri portföyü açısından belirgin ayrışmalar yaratması gösterilebilir. Uzun süreden beri işletme isimleri Arapça-Türkçe yazılmaya başlanmış olsa da hizmet veren personelin sadece Arapça konuştuğu düşünöldüğünde, ayrışmanın burada da devam ettiği söylenebilir.

Turizm, Gaziantep ekonomisinin önemli bir koludur ve göçü takip eden yıllarda turizmde önemli bir ekonomik kayıp yaşanmıştır. Bunun sebepleri arasında başta, göç sonrası kentte yaşanan terör olayları gelmektedir. Yaşanan terör olayları, suçla ilişkin

diğer olaylar ve ilk zamanlarda yaşanan kimlik belirsizliği kenti mekansal ve sosyo-kültürel alanda etkilediği gibi ekonomik alanda da etkilemiştir.

Suriyelilerin kentte yaşadıkları olumsuz durumların başında ekonomik imkansızlıklar gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında suça eğilimi önleyici çalışmaların başında kimlik belirlemelerinin yanında ekonomik atılımlar gelmektedir. İKA tarafından sığınmacılara ilişkin yaş, eğitim, cinsiyet gibi temel verileri esas alan ve ayrıca işgücü analizlerinin yer aldığı ayrı çalışmalar yapılmıştır. Gaziantep Kent Konseyi, Gençlik Merkezi ve Kadın Merkezi ile birlikte girişimcilik eğitimleri vermiş, ayrıca bazı suç olaylarını önleyici çalışmalar yapmıştır. Gaziantep'teki bazı meslek odalarının konuya yönelik yapılan çalışmaları dikkate değerdir. Esnaf ve Sanatkarlar Odası meslek edindirme çalışmaları yapmakta, Türkçe dil eğitimi kursları vermekte, ayrıca Valilikle birlikte AB projeleri, SODES projelerini yürütmektedir. Gaziantep Ticaret Odası kapasite geliştirme ve istihdamı arttırmak için BMMYK, BM ajansları gibi kuruluşlarla ortak bazı çalışmalar yapmakta, danışmanlık hizmeti vermekte, iç piyasaya uyum çalışmaları yürütmektedir. Gaziantep Sanayi Odası eğitim merkezleri açmıştır. Bu eğitim merkezlerinde kadın ve erkek olmak üzere isteyen tüm Suriyelilere ihtiyaç olunan alanlarda eğitimler verilerek, sertifikalandırılmaları ve ihtiyaç duyulan iş koluna yönlendirilmeleri sağlanmaktadır. Ayrıca iş yerlerine bazı maddi destekler verilerek bu merkezlerde yetişmiş daha kalifiye işgücünün istihdamı sağlanmaktadır.

Göçün kent politikalarını yönlendiren diğer etki ekonomik yapı üzerinden olmuştur. Özellikle terör olayları ile ekonominin kaybedilen turizm cephesi yeniden canlandırılmaya çalışılmıştır. Kent için öne çekilerek uygulanmak zorunda kalan mekansal projelere kullanılan kaynaklar neticesinde, turizm konusunda istenen hedeflere ulaşamamıştır. Turizme bağlı ekonomideki bu kaybı giderebilmek ve turizmi göç öncesi duruma getirebilmek adına bazı uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Başta gastronomi alanında tanıtım faaliyetleri, çeşitli organizasyonlar ve tanıtıcı görsel ve yazılı medya üzerinden reklamlar yapılmaya çalışılmıştır. Bu süreçte kent gastronomi alanında "UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'na" girmiştir. Kent Konseyi'nin önerisi ile ulusal ve uluslararası kongreler ve organizasyonlar için Kongre ve Konser Binası yapılmış, kente diğer illerden dernek üyeleri davet edilmiş, kentin tanıtımı yapılmış, diğer tanıtıcı etkinlikler yapılmış, kentte turistlerin tercih ettiği tarihi alanlarda yabancı dil bilen zabıta görevlendirilmiştir. Bülbülzade Vakfı'nın

önerisiyle kent içinde dilenen Suriyeliler için çözümler getirilmiş, böylece kent vizyonu toparlanmaya çalışılmıştır.

Finansman konusu yerel yönetimleri hizmet sağlamak yönünde zorlayan bir konudur. İlgili mevzuat gereği kaynak ayırma zorunluluğu olmayan merkezi yönetim, bu konuda yerel yönetimlere ek maddi yardım yapamamış, Sayıştay denetimine tabi GBB ise sunduğu hizmetler için çeşitli BM ajansları ve STK'lar ile işbirliği yaparak fon arayışına girmiş, yaptığı birçok hizmeti bu kuruluşlardan finanse etmiştir.

Sığınmacıların birçoğu ülkesine geri dönmeyi istemektedir. Ancak savaş yıkımının kısa vadede çözümü mümkün olmayan boyutlarda olması, Suriyelilerin uzun bir süredir Türkiye'de yaşamaları, böylelikle ülkede yeni hayatlar kurmuş olmaları gibi nedenlerle dönmeyi istemedikleri öğrenilmiştir.

Genel durum analizlerinin yapıldığı, muhtemel işbirliği alanlarının ve destek mekanizmalarının görüşüldüğü BM alt çalışma grubu toplantıları yapılmaktadır. GBB ve Gaziantep Valiliği ise, bu BM kurumlarının ve konuyla ilgili çalışmalar yapan diğer tüm kurumların davet edildiği aylık toplantılar düzenlemektedir. Kentte bulunan tüm üniversitelerin, STK'ların ve hükümet düzeyinde bazı temsilcilerin katıldığı ayrıca toplantılar da yapılmaktadır.

Şehitkamil Belediyesi konuyla ilgilenmediklerini belirtmişlerdir. En çok Suriyelinin yaşadığı Şahinbey İlçe Belediyesi tarafından, politika ve kararların belirlenmesinde katkılarının olmadığı; ancak sosyal yardımlar konusunda Sosyal Yardımlaşma Müdürlüğü eliyle Şahinbey İlçesinde yaşayan, yardıma muhtaç, engelli, yetim, dul, asker, eşi askerde ya da cezaevinde olan gruplara yardımlarının olduğu, Dış İlişkiler Birimi'nin de hibe bularak birkaç proje yaptığı belirtilmiştir.

GBB İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı Kuzeyşehir projesi için, alan mülakatları yöntemiyle görüşler almış ve kitapçık hazırlamıştır. TMMOB'un ilgili bütün meslek grupları, şehir içindeki meslek örgütleri ve diğer odalar, ilçe belediyeleri, kaymakamlıklar, ilgili il müdürlükleri ve sosyologlarla birkaç çalıştay yapılmış, üst ölçekli plan onay aşamasına yaklaşırken ilgili kurum ve kuruluşlara tekrar davetiyeler gönderilerek genel katılımlı bir toplantının gerçekleştirilmesi sağlanmıştır. Üst ölçekli planın plan notlarında Suriyelilerin gözetildiği bilgisi yer alırken, hangi bakımlardan

ve ne şekilde gözetildiği ya da plana etkilerinin ne olduğu yönünde açıklama bulunmamaktadır. Hatta projeksiyon nüfusa ve Suriyeliler konusuna dair plan notlarındaki açık olmayan içerik bilgilere ilişkin Mimarlar Odası'nın itirazlı başvuruları bulunmaktadır. Buna göre GBB'nin Suriyeliler konusunda katılımcı ve uzlaşmacı olduğu; ancak üst ölçekli planların hazırlanması sürecinde yeterince açıklayıcı olmadığı söylenebilir.

Tüm bu bilgilere bakarak; Suriyelilerin yerel halkla, yerel halkın Suriyelilerle entegrasyonu, Suriyelilerin yerleştikleri yaşam bölgeleriyle ve kentle oryantasyonu, yerel halkın bu süreçteki toplumsal kabulü/reddi, Suriyelilerin yaşam bölgelerini tercihlerinin sosyal boyutu, apartman, site ve mahalle bazlı sosyal ve çevresel tercihlerin mekansal kümelenmelere ve ayrışmalara etkisi, mekansal ayrışmaların gettolaşma ve diğer sosyal ayrışma sorunlarını getirmesi gibi sosyo-mekansal yapıyı etkileyen bazı engellerin olduğu anlaşılmaktadır.

Yerel halkla sığınmacılar toplumsal alışkanlıklar ve yaşama biçimi yönünden de bazı farklılıklara sahiptir. Dil engeli, sosyal ve kültürel yaşama dair farklılıklar, düşünce yapısı farklılığı ve toplumsal alışkanlıkların yarattığı farklılıklar, Suriyelilerin çok çocuk sahibi olması, belirgin ilişkisizlik ve sürtüşmelerin başında gelmektedir. Bu durum kentin kamusal alanlarında, mahallelerinde, apartman bloklarında ve toplu konut alanlarında yaşamı etkilemekte, sosyal yapı farklılığı ve toplumsal ayrışmalar mekanda da ayrışmaya sebep olmaktadır. Kent içinde ve kamp alanında fark etmeksizin mekansal ayrışma, ilişkisizlik yaratmakta, böylece entegrasyon sürecini engelleyen sosyal ayrışmalara sebep olmaktadır. Bu sorunların başında entegrasyon sürecini başlatacak dil etkeninin engel niteliğinde olması örnek gösterilebilir. Genel olarak apartmanlarda ayrışan ya da mahalle gibi sosyal yaşam alanlarında yerel halka oranla %40'lara varan mekansal kümelenmelerle bulunan Suriyelilerin, kitlesel göçün 7. yılına gelinmesine rağmen Türkçe dile hakimiyetlerinin neredeyse olmaması, kamp alanlarında ise Türkçeyi hiç bilmeyenlerin sayıca alana hakim olması mekana homojen yayılmama sorununun bir sonucuna örnek olması bakımından önemlidir.

Genel olarak yerel halkta Suriyelilere karşı toplumsal kabul gözlenmemiş, sosyal ve mekansal ayrışmalar göç sonrası sosyo-mekansal yapıyı önemli ölçüde etkileyen durumlar olmuştur.

Yerel yönetim tarafından sosyal uyumu kuvvetlendiren ve nispeten gettolaşmaya engel uygulamalar bulunmakta; ancak yerel halktan ve Suriyelilerden anlamlı herhangi bir adım bulunmamaktadır.

Kentte yaşanan diğer olumsuzluk ekonomiye ilişkindir. Göçle beraber yerel yönetim düzeyinde turizmde gerileme, yerel halk düzeyinde pahalılaştıran hayat, artan kiralar ve işsizlik gibi olumsuzluklar hissedilmiştir. Konu üzerinde turizmin yeniden canlandırılmaya çalışılması gibi yerel yönetimin, mesleki eğitimler vermek gibi meslek odalarının önemli bir takım adımları bulunmaktadır.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Göçü dar anlamıyla yalnızca bir nüfus hareketi olarak değil, salt demografik anlamının dışındaki ekonomik, siyasal, toplumsal, psikolojik ve mekansal tanımlamaları ile bir arada yorumlamak gerekir. Özellikle zorunlu şekilde gerçekleşen dış göç, alan ve veren toplumları makro ve mikro ölçekte etkileyen, etkileri gerçekleştiği dönemle sınırlı kalmayıp sonraki dönemlerde de hissedilen ve kendi karmaşık dinamiklerini yaratan bir olgudur. Bu yönüyle yakın tarihi süreç içerisinde dış göç algısı değişmiş, günümüzde dış göç, mekansal, ekonomik, toplumsal, kültürel, güvenlik ve politik temelli birçok meseleyi içinde barındıran çok yönlü bir hareket olarak karşımıza çıkmaktadır. Mekana eşit dağılma/mekanda ayrışma, sosyal uyum/uyumsuzluk, toplumsal bütünleşme/toplumsal ret, ekonomik girdi/ekonomik kayıp gibi birçok olgu üzerinden çeşitli yönleriyle ele alınan dış göçlerin, bu gibi sosyo-mekansal, ve ekonomik etkilerinin bulunması, göçün doğru yönetilebilmesi adına politikalar üretmeyi gerekli kılmaktadır.

Türkiye uzun yıllar dış göç konusunda hedef ülke ya da transit ülke olarak göç almıştır. 2011 yılında Suriye iç savaşıyla ortaya çıkan göç hareketi, II. Dünya Savaşı'ndan bu yana Dünya tarihinde yaşanan en büyük göç hareketi olarak değerlendirilmektedir. Suriye iç savaşı sonrası meydana gelen göçle birlikte ülkemize çok sayıda sığınmacı gelmiş, Türkiye demografik olarak dünyada en fazla Suriyeliye ev sahipliği yapan ülke olmuştur. Savaşla birlikte dünyanın birçok ülkesine “mülteci” hareketleri olurken, bu göç hareketiyle ülkemize gelen Suriyeliler geçici koruma statüsündedir.

Gaziantep şehri tarih boyunca özellikle eski bir yerleşim bölgesi olması ve ticaret yolları üzerinde bulunması nedeniyle, göç konusunda önemli bir konumda olmuş, bu önemli konumu şehrin neredeyse Cumhuriyet tarihine kadar istilalarına sebep olmuş, şehir birçok kez farklı devletler arasında el değiştirmiştir. Gaziantep'in önemli bir sanayi şehri olması sonucunda kente yoğun işgücü göçleri yaşanmıştır.

Kentin gelişmiş, iş olanaklarının fazla ve Suriye ile sınırdaki olması sonucu Gaziantep, hedef ve transit şehir olarak en fazla sığınmacıyı bulunduran kent olmuştur. Kentte kayıtlı 429.302 Suriyeli bulunmakta, kayıtsızlarla birlikte bu rakamın 500 binin üzerinde tahmin edilmektedir. Sığınmacı nüfusunun kent nüfusuna oranının %25'i bulunduğu bir kentte dış göçün etkileri, yansımaları ve sonuçları da daha net hissedilmiştir. Göçle beraber, kentin sosyo-mekansal ve ekonomik yapısı çeşitli yönlerden etkilenmiş, bu etkiler kentsel politikaları yönlendirmiştir. Bu etkilerin aynı zamanda birbirini de etkileyen, birbiri ile ilişkili olarak değişen “bütün” bir durum olduğu söylenebilir.

Göçün ana etkilerinden biri kentin **sosyo-mekansal yapısı** üzerine olmuştur. Güvenlik endişesi, Suriyeliler ve yerel halk arasındaki dil engeli, sosyal yaşama ve kültürel özelliklere dair bazı yapısal farklılıklar sosyal ayrışmalara yol açmakta ve bu ayrışmaların yol açtığı/bu ayrışmalara yol açan mekansal ayrışmalar bulunmaktadır.

Özellikle açık kapı politikasıyla ülkeye alınan sığınmacıların birçoğunun ülkeye girerken üzerlerinde kimlik kartının dahi olmayışı, ülkeye alındıktan sonra ise kayıtlarının basit usulle yapılması ile ortaya çıkan güvenlik boşluğu, kentte meydana gelen suç ve terör olayları ile birleşince yerel halkta sığınmacılara yönelik *güvenlik* endişelerinin artmasına sebep olmaktadır.

Dil engeli entegrasyon sürecinin önünü daha başındayken tıkamaktadır. Nitekim nüfusları fazla olan ve kendi aralarında dile dair belirgin bir anlaşmazlık bulunmayan Suriyeliler Türkçe dili öğrenme konusunda ataletli davranmaktadır.

Yerel halk tarafından Suriyeliler ile aralarında kültür ve düşünce yapısı farklılığının bulunmasının entegrasyonu engellediği düşünülmektedir. Suriyelilere karşı yerel halkın tavrı ekseriyetle istememe ve ötekileştirme yönünde olurken, Suriyelilerin kentte yoğun bir nüfusla bulunmasına ek olarak, çok çocuk sahibi olmaları bu negatif

durumu körüklemektedir. Nitekim yerel halk kendileri gibi olmayan bu yeni grubu halihazırdaki varlıklarıyla dahi kentte istemezken, nüfuslarının artmasıyla kentte daha çok hissedilecek olmaları ve yerel halkın nüfusunu geçebilecek olmaları kaygısı nefret söylemlerini güçlendirmektedir.

İnsanların topluca gittikleri yerlerde genel olarak kendilerine benzer profildeki insanlarla bir arada yaşamayı tercih ettikleri ve bu insanların özellikle zorunlu göçle geldikleri düşünüldüğünde kent içindeki Suriyelilerin yerel halkla sosyal ayrışmalarının sonucu olarak *mekanda da ayrışmayı* seçtikleri söylenebilir. Bu duruma Almanya'daki Türk mahalleleri, Amerika'daki Çin mahalleleri veya siyahi mahalleler gibi, Gaziantep'e iç göçle gelen, sosyo-ekonomik yönden kabaca benzerlik gösteren alt gelir grubundan insanların yer seçtiği kenar mahalleler ve sanayi iş kolunda çalışan daha çok işçi kesimin yer seçtiği sanayi mahalleleri örnek verilebilir. Bu bölgelerde yerel halkın nüfusuna kıyasla %40'ları geçen oranlarda Suriyeli nüfus yaşamaktadır. Bu durum özellikle iç göçle meydana gelmiş, halihazırda gettolaşma sinyali veren alanların *gettolaşması* sonucunu doğurmuştur. Kent merkezinin çeperini saran kenar mahallelerin, tarihi kent merkezine ve tüm kamusal alanlara yakınlığı sorunlu mekansal konular bakımından dikkat çeken diğer bir husustur. Zira tarihi mekanlar ve çevresinde, yerel halkın nüfusuna kıyasla %30'lara varan oranlarda Suriyelinin bulunması, ortak tarihi geçmişe sahip olunmayan bu grupların tarihi mekanlardaki aktiviteleri konusunda endişeye sebep olmaktadır. Suriyeli sığınmacıların oransal çoklukla bulunduğu gettolaşan böyle alanlara yeni düzenlemeler getirilmeli; özellikle tarihi alanların geleceği konusunda endişe taşıyarak, bu alanların korunması bakımından eğitilmiş yerel nüfusun bölgede etkinliği artırılmalı ya da var olan Suriyeli gruplara gerekli eğitimler verilmelidir. Ayrıca kentin merkezi ana çekirdeğine çok yakın olan kenar mahallelerinde yine fazla sayıda Suriyelinin bulunması, kamusal açık alanlardaki yoğunluklarını arttırmıştır. Kentte daha çok maddi yönden dezavantajlı sığınmacı grupların bulunması, suça eğilim potansiyellerinin olduğunu düşündürmekte, çok sayıda sığınmacının kent merkezinde olması bahsi geçen nedenlerden dolayı güvenlik endişesi yaratmakta ve yerel halk tarafından da *kentsel mekanların kullanımında ayrışmaya* gidilmektedir.

Kent içindeki ortak mekanları kullanma konusunda Suriyelilerin varlığından dahi rahatsız olan yerel halkın birçoğunun sığınmacılarla aynı apartman bloklarında

yaşamak istememesi, önemli ölçüde *barınma mekanlarında da ayrışmaya* gittiklerini göstermektedir. Suriyelilerden mekansal olarak ayrışmayı tercih eden yerel halk komşuluk ilişkilerini güçlendirememiştir. Buradan hareketle *çok kültürlülük* potansiyelinin beraberinde *kültür kaynaşmasını* getirmediği söylenebilir.

Geçici Barınma Merkezi'nin fiziki standartları diğer ülkelerdeki kamp alanlarının standartlarından iyi olsa da, kamp bölgesinde yaşam, kendi içinde, dışa kapalı ve kent merkezindeki sosyal olanaklara erişmekte güçlük yaşanan, sosyo-mekansal olarak *kentten ayrılan* bir tarzdadır. Kamp alanının sosyal örüntüsünün adeta bir Suriye mahallesini anımsattığı göz önüne alındığında; aynı etnik gruptan ve aynı kültürü paylaşan büyük kitlelerin eski yaşam örüntülerini yeni yerlere taşıdıkları, göç ettikleri yeni yerde de aynı sosyal yaşamı devam ettirdikleri söylenebilir.

Temel yapısal farklılıkların neden olduğu mekansal ayrışmalar güvenlik endişesi ile birleşerek etkileşimleri engellemiş ve *sosyal mesafelerin* artmasına sebep olmuştur. Kentte genel olarak düzensiz dağılımlarla ve mekansal kümelenmelerle yaşayan Suriyelilerin belirli alanlarda yoğunluk arz etmesi ve yerel halkın barınma alanlarında Suriyelilerden ayrışmayı tercih etmesi *mekana eşit dağılamama* sorununu ortaya çıkarmış ve bu mekansal sorun Suriyelilerin nüfuslarının fazla olmasıyla birleşerek, sosyo-kültürel etkileşimin zayıf, çift taraflı entegrasyondan, kentle oryantasyondan, toplumsal ve mekansal bütünleşmeden nispeten kendisini soyutlamış yaşamlara kapı açmıştır.

Kentin **ekonomik yapısı** Suriye göçünün etkilediği diğer ana parametre olmuştur. Sığınmacılar arasında önemli ölçüde kendini geliştirmiş ve ekonomik yönden daha iyi şartlarda olan gruplar, göç akınının ilk aşamasında batıdaki büyük şehirlere ya da Avrupa'ya göç etmiştir. Gaziantep'e yerleşen sığınmacılar genel olarak tüm sığınmacılar içerisinde ekonomik yönden daha dezavantajlı olan, başka illere geçemeyecek ekonomik durumlarıyla kentte kalmış olan gruplardır.

Suriyeliler ile yerel halk arasındaki ekonomi temelli toplumsal uyumsuzluk genelde, pahalılaşan hayat, yüksek kiralar ve istihdam gibi karşılıklı çıkarları etkileyen alanlarda yaşanmaktadır. Kitlesele göç akınıyla kente gelen büyük gruplar konut talebini arttırmış, bu duruma sığınmacıların birkaç ailenin kiralayarak bir konutta bir arada yaşamaları da eklenince kira fiyatlarında ani artışlar meydana gelmiştir. Bununla

birlikte, birçoğunun sigortasız çalıştırılması ile *ucuz işgücü* sağlayan bu kesimlerin yerel halkın *istihdamının* önünü tıkadığı düşünülmektedir. Pahalılaştan hayat ve artan kiralar nedeniyle, Cumhuriyet tarihinden bu yana nüfus artışının önemli bir kısmı iç göçle olmuş kente yapılan göçler, son yıllarda gittikçe azalmış, bu durum dolaylı olarak *nitelikli işgücünün kaybına* sebep olmuştur. Ulusal ve uluslararası basına yansıyan terör olayları ise turizmi kötü etkilemiş, *marka kent* olgusuna zarar vermiş ve kent ekonomisinde ciddi oranda kayıplara sebebiyet vermiştir.

Tüm bu gelişmelerden hareketle Suriyelilerin ve yerel halkın çift taraflı entegrasyon, sosyal ve kültürel uyum, mekansal bütünleşme, karşılıklı ekonomik fayda ya da potansiyel olma meselelerinde; dil, sosyal yaşam ve kültür farklılığı, mekansal bazı kümelenmeler ve ayrışmalar ile etkileşimlerin az olması, yerel halkta sığınmacılara karşı duyulan güvenlik endişesi, sığınmacıların pahalılaştan hayat, istihdam alanlarının daralması ve halktaki fakirleşmenin sebebi olarak görülmesi gibi olumsuzluklar ayrışmalara sebep olması yönüyle engel niteliğinde olup, Suriyelilerin büyük oranda kentte kalıcı olacaklarının düşünülmesiyle birlikte güçlü bariyerlere dönüştüğü söylenebilir.

Sosyo-mekansal ve ekonomik etkiler **kentsel politikalara** da yansımıştır. Göçün üzerinden geçen zamanla birlikte kentin mekansal düzeninde bazı değişikliklere ihtiyaç duyulmuştur. Göçle gelen yeni grupların kentte kalıcı olacağı fikri ve kente yüklenen altyapı ve üstyapı sorunu üst ölçekli planlarda bazı revizyonlara sebep olmuştur. 8 yıl sonrası için düşünülen altyapı ve üstyapı çalışmaları bir yılda hayata geçirilmek durumunda kalmıştır. Bu durum kentin öngördüğü diğer harcama kalemlerinden kismasına sebep olmuş ve yerel yönetimin bütçesine ciddi bir yük getirmiştir. İçme suyu projesi, metro projesi ve toplu konut projesi bunlardan bazılarıdır. Ayrıca yeni gelen nüfusla kent merkezinde oluşan baskıyı rahatlatmak ve gettolaşmayı önlemek adına Kuzeyşehir Projesi hayata geçirilmiştir. Günümüzde GBB'nin sığınmacı akını sonrası Mimarlar Odası ve İKA gibi ilgili kurum ve kuruluşlara danışılarak revizyonları yapılmış güncel bir üst ölçekli planı bulunmaktadır. Ancak bu planda Suriyelilerin ne ölçüde ve hangi alanlarda dikkate alındığı bilinmemektedir.

Ayrıca GBB tarafından eğitime dahil etme, dil pratiği kazandırma gibi entegrasyonu sağlayacak çeşitli çalışmalar ve STK'lar ve üniversiteler gibi kuruluşlarla ortaklaşa yürütülen projeler bulunmaktadır.

Ekonomik anlamda turizmde kaybedilen marka değerinin yeniden inşası için önemli ölçüde birçok adım atılmış, bu konuda bazı dernekler ve Valilikle ortaklaşa çalışmalar yürütülmüştür. Ancak GBB'nin Suriyelilerin kent ekonomisine entegrasyonuna dair yürütmekte olduğu herhangi bir çalışma bulunmamaktadır.

Buradan hareketle GBB'nin sosyo-mekansal ve ekonomik yapıya ilişkin bazı çalışmalar yürüttüğü, yürüttüğü çalışmalarda *katılımcı ve uzlaşmacı* bir tavır sergilediği; ancak bazı kararların alınmasında *açıklayıcı* olmadığı görülmektedir.

Kentin sosyo-mekansal ve ekonomik yapısı ile kent politikaları birarada değerlendirildiğinde, kitlesel akınların yaşanmaya başlandığı 2012'den beri Gaziantep'te genel olarak üç faz söz konusu olmuştur. Göç tarihi oldukça hareketli olan kentin göç konusunda toplumsal kabulünün güçlü olması ve dini inisiyatiflerle, Suriye göçünün yaşandığı ilk yıllarda yerel halk sığınmacıları kucaklayıcı bir tavır içine girmişse de; insanların uzun süre daha kentte kalıcı olması fikri, şehir baskısının artması, pahalılaştıran hayat gibi sorunlar zamanla *sosyo-kültürel etkileşimi zayıf, toplumsal kabulün yerini toplumsal reddin* aldığı bir sosyo-mekansal ve ekonomik yapının etkisiyle ikinci faza girilmiş, bu dönem ulusal ve uluslararası basına yansıyan haberlerin, gerilim ve çatışmanın yaşandığı dönem olmuştur. Bu konuda çalışmalar yapılmaya, bu yönde düşünmeye ve önlem alınmaya başlanmasıyla 3. faza girilmiştir. Bu son fazın ana belirleyicisi yerel yönetimin ilgili politikalarıdır. Göç başta uyum, istihdam ve barınma faktörleri olmak üzere sosyo-mekansal ve ekonomik yapıyı etkisi altına almakta, bu konularda çözümleyici rolleri esas kılmaktadır. Ancak ilk iki fazda uygulanan politikalar, sığınmacıların kalıcı olacakları düşünülmediğinden daha çok *kısa vadeli* ve yerel halkı ve sığınmacıları birleştirici ortak düzlemi olmayan, müdahale ve tedbirlerin anlamlı boyutlarda olmadığı, *günübirlik* çözümler sunan politikalar.

Kendince işleyen bir sisteme sonradan dahil olan yeni grup için var olan mecburi oryantasyon dışında, esas öznelere sığınmacı ve yerel halkın oluşturduğu iki taraftan da *entegrasyona* yönelik özde ve anlamlı herhangi bir adım bulunmamakta, yerel yönetim ve diğer kurum ve kuruluşlar dışarıdan müdahale ederek entegrasyon sürecini

sağlamaya yönelik adımlar atmaktadır. Yakın tarihi süreç içerisindeki dış göç hareketlerinden bu yana izlenen politikalar ve yurtdışında yapılan bazı uygulamalar ışığında, göç eden toplulukların toplumsal etkileşim, kültür aktarımı, birlikte yaşam, sosyal entegrasyon ve istihdam gibi alanlardaki yeni dinamizmin doğru idaresi açısından çalışmalar yapılmasının, sosyo-mekansal ve ekonomik yapı gibi konularda toplumsal düzeyde aktivitenin, bürokrasi düzeyinde uygun politikaların ülke geleceği açısından ne denli önemli olduğunu göstermektedir.

Göç alan yerel halk ile göç eden yeni halk arasında ayrışma ve reddetmelerin yerini kültürleşme ve entegrasyon meseleleri almalıdır. Göçün sosyal uyum/sosyal ayrışma, mekansal bütünleşme/mekansal ayrışma, ekonomik girdi/ekonomik zarar arasındaki oluşumlarda potansiyel güce sahip olduğu göz ardı edilmemelidir. Özellikle de bu durum savaş bitse ve güvenli bölgeler oluşturulsa dahi, Suriyelilerin büyük oranda ülkede kalıcı olacakları göz önünde bulundurularak önemli olmalıdır. Bu yeni nüfusun ülkemizde eğitim alan, çalışan, evlenmiş olan, çocuk sahibi olan, burada çocuk yetiştirmekte olan, kendisine bu ülkede idealler ve hedefler koymuş insanlarla ortak geleceği paylaşacağımız potansiyel yeni yurttaşlarımız olduğunu kabul etmek gerekir. Savaşla birlikte Suriye'den ülkemize yapılan ilk göç hareketinden bu yana 8 yıl, ilk kitlesel göç hareketinden bu yana 7 yıl geçtiği akla getirildiğinde, burada doğan bir çocuk ilkokul öğrencisi, 7 yaşında gelen bir çocuk 15 yaşında, 15 yaşında gelenin ise 23 yaşında olduğu düşünülürse; kültürümüz, dilimiz, tarihimiz, temel değerlerimiz öğretilerek bu insanların bir an önce sosyal entegrasyonlarının sağlanması, mekansal bazı politikalar geliştirilerek gettolaşmaların ve sosyo-kültürel ayrılıkların önlenmesi ve böylesi ciddi bir nüfusun ekonomiye kazandırılması önemli konular olmalıdır. Bu ana fikirle ülkemizde varlığını devam ettiren sığınmacılara artık “geçici” olarak bakılmamalı, bazı temel konularda geçicilik üzerinden yapılan eksik politikalar yerini, birlikte yaşamı inşa edecek kalıcı ve uzun vadeli politikalara bırakmalıdır. Üst düzey aktörlerin, uzun vadeli ve sürdürülebilir politikalar üretmesi, merkezi yönetimin yerel yönetimlere, yerel yönetimlerin de alt düzey uygulayıcılara sorumluluk yükleyerek yüksek katılımlı ve eş güdümlü çalışmalar yürütülmesinin desteklenmesi gerekmektedir. Suriyelilerin kendilerini geçindirecek ve yardıma ihtiyaç duymayacak ölçüde ihtiyaçlarını karşılayacak iş sahalarının yerel halkın istihdamının önüne geçmeyecek şekilde geliştirilmesi, bu bağlamda sanayi ve üretim koluna destek verilmesi önemlidir. Belediyelerin harcamalarını günlük ihtiyaçları karşılamaya

yönelik değil, uzun vadeli, kent halkının tamamını kapsayacak yatırımlar yapması ve yerel halkın ortak pastadaki payını küçültmeyecek şekilde harcamaları yönlendirmesi beklenmektedir. Ancak sorunu anlamada ve tanımlamada eksikleri olan bir sistem, daha sürecin başında sekteye uğramakta, sorunlara çözüm getirememekte, bu yönüyle kentleri, atılım yapma ve proje üretme yönünden eksik bırakmaktadır. Diğer bazı belediyeler ve büyükşehir belediyeleri ile karşılaştırıldığında ise, Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin hiç değilse sorunun farkında olduğu, çözüm için imkanlar dahilinde, hatta belki imkanlarını zorlayarak harekete geçtiği açıktır. Ancak bu kitlesel göç hareketi, Gaziantep'in günümüze kadarki olağan seyrinde değişimler, etkiler ve oluşacak sonuçlar bakımından, göç potansiyelinin farkına varmak, başat sorunları belirlemek, tehditleri ortadan kaldırmak, sosyo-mekansal ve ekonomik yapı üzerine uzun vadeli çözümler üretebilmek adına anlamlı bir hareket, önemli bir mobilizasyona ihtiyaç duymaktadır.

KAYNAKÇA

Akdemir, N. & Öngel, F. S., 2017. "Gaziantep'te Göç ve Yerellik Üzerinden Birikim Dinamikleri", *Emek Araştırma Dergisi*, 8(11), 55-74.

Akgül, A., Özkaya, Ö. & Soyupek, Y., 2015. "Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu", İzü Yayın: İstanbul.

Alacahan, O., Duman, B., 2012. "Getto Tartışmasına Bir Metropolden Bakmak", *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 55-74.

Altıntaş, H., 2003. "Türk Siyasal Sisteminde Siyasal Partiler ve Kentleşmenin Kutuplaşma Sürecine Etkileri", *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 5, 22.

Alver, K., 2007. "Siteril Hayatlar: Kentte Mekansal Ayrışma ve Güvenlikli Siteler", Hece Yayınları: Ankara.

Ataöv, A. & Osmay S., 2007. "Türkiye'de Kentsel Dönüşüme Yöntemsel Bir Yaklaşım". *ODTU Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 2, 57-82.

Ay, Y. S., 2001. "Gaziantep'te Planlamaya Genel Bakış". *Türkiye Mühendislik Haberleri Dergisi*, 415, 44- 46.

Bakırcı, M., 2015. "1761-1762 Tarihleri Arasında Ayntab'da Sosyal, Siyasî Ve İktisadî Yapı (125 Numaralı Gaziantep Şer'îye Sicili Metin Transkripsiyonu Ve Değerlendirmesi)", Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.

Başçı, E., & Kartal, B., 2014. "Türkiye'ye Yönelik Mülteci Ve Sığınmacı Hareketleri", *Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (2), s. 277.

Bozarlan, H., 2012. "Ortadoğu'nun Siyasal Sosyolojisi - Arap İsyanlarından Önce Ve Sonra" (M. I. Durmaz, Çev.), İletişim Yayınları: İstanbul.

Canatan, K., 2011. "Hollanda'da Etnik İlişkiler, Gettolaşma ve Paralel Toplum Tartışmaları", *Sosyoekonomi Dergisi*, Özel Sayı.

Çağlayan, S. 2011. “Göç Kavramı ve Kuramları”, Fatime Güneş (Ed.) Kent Sosyolojisi, Anadolu Üniversitesi, AÖF Yayınları: Eskişehir.

Çakır, İ. E., 2010. “16. Yüzyılda Ayntab Şhrinde Ailenin Demografik Yapısı (1539-1576)”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1): 2

Çınar, H., 2000. “18. Yüzyılın İlk Yarısında Ayntab Şhrinin Sosyal ve Ekonomik Durumu”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s: 18, İstanbul.

Çukurova, Ü., 1996. “Gaziantep Kentinde Sosyal Yapı (1856-1950)”, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Daşkırın, F. & Ak, D., Eylül 2015. “6306 Sayılı Kanun Kapsamında Kentsel Dönüşüm”, *Yönetim Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13(3), 265-268.

Demir, C., 2018. “Suriye’de Kara Kışa Dönen Arap Baharı: Küresel Ve Bölgesel Güçlerin Yönetimindeki Vekalet Savaşı”, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Doğan, İ., 2012. “Sosyolojik Kavramlar ve Sorunlar”, Pegem Akademi Yayıncılık: Ankara.

Ekici, S. & Tuncel, G., 2015. “Göç ve İnsan,” *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5,10-11.

Eraydın, A. 2002. “Yeni Sanayi Odakları: Yerel Kalkınmanın Yeniden Kavramsallaştırması”, *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları*, Ankara.

Gaziantep Gazetesi, 25 Mayıs 1933.

Gaziantep Turizm Analizi Projesi Ara Raporu, s:16-18.

Gaziantep Valiliği, Suriyeli Misafirler İl Koordinasyon Merkezi, 2015.

Gelir, B., 2006. “1680-1700 Tarihleri Arasında Ayntab (Gaziantep) Şhrinde Asayiş Problemleri Ve İslamosmanlı Ceza Hukuku Uygulamaları”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Gültekin, M. N., 2019. "Kent ve Yeni Sosyal Etkileşimler: Gaziantep'teki Suriyelilerin Genel Örüntüsü, Mevcut Durumu ve Muhtemel Geleceği", *GAUN Journal of Social Sciences*, (Araştırma Makalesi), 18(1), 163-175.

Göğüş, M. O., "İlk İnsanlardan Bugüne Çeşitli Yönleriyle Gaziantep": Cihan Ofset, Gaziantep", t.y., 62, s.20.

Güvenç, B., 1997. "Göç Olgusu ve Türk Toplumunu, Göç ve Toplum", 21-25, Ankara.

Işık, Ş., 2005. "Türkiye'de Kentleşme ve Kentlileşme Modelleri", *Ege Coğrafya Dergisi*, 14, 57-71.

İçduygu, A. & Sirkeci, i. (1999) Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri, Baydar O (Ed.), 75 Yılda Köylerden Şehirlere, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

İçduygu, A., 2010. "Türkiye'de Uluslararası Göçün Siyasal Arkaplanı: Küreselleşen Dünyada Ulus-Devleti İnşa Etmek ve Korumak". Barbara Pusch ve Tomas Wilkoszewski (Ed.) Türkiye'ye Uluslararası Göç, Toplumsal Koşullar, Bireysel Yaşamlar. (M. Ç. Özbattır Çev.), Kitap Yayınları: İstanbul. 20-21.

İKA & GAUN, 2011. Gaziantep İlinin İç Göç Konusunda Mevcut Durum Analizinin (Tanı Çalışmasının) Yapılması Ve Strateji Belgesinin Hazırlanması Projesi.

Kaygalak, S., 2001. "Yeni Kentsel Yoksulluk, Göç ve Yoksulluğun Mekansal Yoğunlaşması: Mersin/Demirtaş Mahallesi Örneği", *Praksis*, 2 : 124-172.

Keleş, R., 2000. "Kentleşme Politikası", İmge Kitabevi Yayınları: Ankara.

Keskinok, Ç. 2010. "Urban Planning Experience of Turkey in the 1930s." *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 27(2), 173-88.

Kılıç, O., 2012. "Toplumsal Değişme Sürecinde Kentleşme Ve Göç Olgusu Üzerine Bir Araştırma (Gaziantep Örneği)", Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.

Kıvrım, İ., 2009. "Osmanlı Mahallesinde Gündelik Hayat (17. Yüzyılda Gaziantep Örneği)", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), s: 236.

Köymen, O., 2014. “Sermaye Birikirken Osmanlı, Türkiye, Dünya”, Yordam Yayınları: İstanbul.

Kopar, M., “CHP Teftiş Raporlarına Göre II. Dünya Savaşı Yıllarında Gaziantep”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3): 1037 -1055, 2011.

Koser, K., 2007. “International Migration: A Very Short Introduction.” Oxford: Oxford University Press.

Kuban, D., 1994. “Mahalleler: Osmanlı Dönemi”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. V, s. 242, İstanbul.

Kuban, D., 2001. “Türkiye’de Kentsel Koruma Kent Tarihleri ve Koruma Yöntemleri”, Tarih Vakfı Yurt Yayınları: İstanbul.

Kültür ve Turizmde Marka Kent Gaziantep Eylem Planı (2010-2014) Raporu, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, 2010.

Murdie , R. A. & Borggard, L. E., 1998. "Immigration, Spatial Segregation and Housing Segmentation of Immigrants in Metropolitan Stockholm, 1960-95", *Urban Studies*, 35(10), 1869-1888.

On Senede Türkiye Nafiası (1923-1933) (Vekalet Teşkilatı, Demiryollar İnşaatı), İstanbul Matbaacılık ve Neşriyat Türk Anonim Şirketi, İstanbul, 12.

Oğuz, H. Ş., 2013. “Kültürlerarası İletişim Bağlamında Sığınmacılık Deneyimi: Gaziantep Örneği”, Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, s.7, Ankara.

Özcan, K., 2006. “Tanzimat’ın Kent Reformları: Türk İmar Sisteminin Kuruluş Sürecinde Erken Planlama Deneyimleri (1839–1908)”. *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, 7(2), 149-180.

Özgür, E., F., 2006. “Sosyal ve Mekansal Ayrışma Çerçevesinde Yeni Konutlaşma Eğilimleri: Kapalı Siteler, İstanbul, Çekmeköy Örneği”, Şehir Plancıları Odası.

Özlu, Y. Z., 2017. "Gaziantep'in 1923-1938 Yılları Arasında Ekonomik ve Bayındırlık Alanındaki Faaliyetleri", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(51), 331.

Öztürk, S. & Çoltu, S., 2018. "Suriyeli Mültecilerin Türkiye Ekonomisine Etkileri", *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:7, Sayı:13, s:190.

Parasız, İ. & Bildirici, M., 2002. "Modern Emek Ekonomisi", s. 139, Ezgi Kitabevi: Bursa.

SABR İstatistik Araştırmaları ve Kamu Politikaları Merkezi MDN), "Suriyeli Türk Uyumu". 2015.

Sandal, E. K. & Hançerkıran, M. & Tıraş, M., 2016. "Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler ve Gaziantep İlindeki Yansımaları", *GAUN Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2):461-483.

Sönmez, M.E., 2016. "Suriyeli Sığınmacıların Gaziantep Şehrindeki Mekansal Dağılışı ve Geleceği". TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu 13-14 Ekim 2016, Ankara.

Şahin, M. A., 2016. "Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Planlama Bütünlüğüne Etkileri: Gaziantep Şahinbey ve Şehitkamil İlçeleri Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.

Şıvgın, H., 2000. "19. Yüzyılın İlk Yarısında Ayıntap", *Ankara Üniversitesi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, (11), 503-553.

Tekeli, İ., 1980. "Türkiye'de Kent Planlamasının Tarihsel Kökleri", Gök, T.(Ed.), "Türkiye'de İmar Planlaması", ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Yayınları: Ankara.

Tekeli, İ., 1998. "Türkiye'de cumhuriyet döneminde kentsel gelişme ve kent planlaması", Sey, Y. (Ed.). 75. Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Tarih Vakfı Yayını: İstanbul.

Tümertekin, E. & Özgüç, N., 2002. "Beşeri Coğrafya, İnsan-Kültür-Mekan", Çantay Kitabevi: İstanbul.

Tümtaş, M. S., 2012. “Kent, Mekan ve Ayrışma”, Detay Yayınları: Ankara.

Tümtaş, S., & Ergun, C., 2016. “Göçün Toplumsal ve Mekansal Yapı Üzerindeki Etkileri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.21, S.4, S.1347-135.

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi (1926-1927), s. 959.

Uğur, H., 2004. “Geleneksel Şehirsal Mekanlar, Değerlendirme ve Korunmaları Bağlamında Sistemik Yaklaşım- Gaziantep Örneği”, Doktora Tezi, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Uzun, T. & Karabeyeser, M. 2018. “Gaziantep Tren Garı ve Yeniden İşlevlendirme Önerileri Üzerine Bir Değerlendirme”, -342, *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, sayı:12, s: 318.

Yaman, Y. C., 2015. “Integration And Coordination Between Regional/Urban Plans And Transportation Plans: The Case Of The Rail Transit Investments In Gaziantep”, Master Thesis, Middle East Technical University, Ankara.

Yenice, M. S., & Karadayı Yenice, T., 2018. “Gaziantep Kenti Planlama Deneyimleri Üzerine Bir Süreç Değerlendirmesi”, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17 (2), 552-562.

Yüceşahin, M. M., & Tüysüz, S., 2011. "Ankara Kentinde Sosyo-mekansal Farklılaşmanın Örüntüleri: Ampirik Bir Analiz", *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 9(2), 159-188.

İnternet Kaynakları

AFAD, 2013. https://www.afad.gov.tr/upload/Node/24384/xfiles/17a-Turkiye_deki_Suriyelilerin_Demografik_Gorunumu_Yasam_Kosullari_ve_Gelecek_Beklentilerine_Yonelik_Saha_Arastirmasi_2017.pdf, Son erişim tarihi 18 Nisan 2019.

AFAD, 2014. <https://www.afad.gov.tr/upload/Node/17962/xfiles/suriyeli->

misafirlerimiz_1_.pdf, Son erişim tarihi 20 Ekim 2018.

BBC, 2015. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/08/150806_avrupa_gocmen,
Son erişim tarihi 18 Nisan 2019.

BM Türkiye, 2017. <https://www.bmdergi.org/language/tr/sendikalarin-perspektifinden-suriyeli-multecilerin-gaziantep-ve-adanadaki-igucu-piyasasina-katilimlarinin-etkisine-iliskin-ilo-calistayi-yapildi/>, Son erişim tarihi 19 Şubat 2018

CNNTURK, 2018. <https://www.cnnturk.com/kultur-sanat/diger/cingene-kizinin-gizemli-hikayesi>, Son erişim tarihi 13 Nisan 2018.

GBB, 2018, http://gantep.bel.tr/duyuru/1335-gaziantep-buyuksehir-belediye-sinirlarinda-1_25000-olcekli-ilave-revizyon-nazim-imar-plani.html, Son erişim tarihi 2 Nisan 2018.

GBB, 2018 <https://gaziantep.bel.tr/100000-olcekli-il-cevre-duzeni-plani.pdf>, Son erişim tarihi 24 Mayıs 2019.

GBB (t.y.), “*Gaziantep 2040 İl Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu*”. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi <https://gantep.bel.tr/files/yeniduyuru/plani-aciklama-raporu6846.pdf>, Son erişim tarihi 12 Haziran 2018.

GAOSB, 2019. <http://www.gaosb.org/index.php/hakkimizda/> Son erişim tarihi 5 Nisan 2019.

GASBAŞ, 2019. Gaziantep Serbest Bölgesi, <http://www.gasbas.com.tr/>, Son erişim tarihi 2 Nisan 2018.

GBB, 2011. “*Gaziantep 1/25.000 Ölçekli Nazım İmar Planı Plan Açıklama Raporu*”, <https://gaziantep.bel.tr/s.14-18>, Son erişim tarihi 7 Şubat 2019.

GİGM, 2015. https://www.goc.gov.tr/icerik6/genel-bilgi_409_422_423_icerik, Son erişim tarihi 20 Haziran 2019.

GİGM, 2015. *Kitlemel akınlar*, https://www.goc.gov.tr/icerik3/kitlemel-akinlar_409_558_559#, Son erişim tarihi 14 Haziran 2019.

GİGM, 2016. *Geçici Korumamız Altındaki Suriyeliler*,
https://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler_409_558_560,
Son erişim tarihi 02 Temmuz 2019.

GİGM, 2019. https://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler_409_558_560.

GTO, 2019, Gaziantep Ticaret Odası fotoğraf arşivinden,
<http://www.gto.org.tr/Tarihi-Bey-Mahallesi-fotogaleri-4.html>, Son erişim tarihi 12 Nisan 2019.

IOM, 2009. Uluslararası Göç Terimleri Sözlüğü,
https://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf, Son erişim tarihi 8 Mart 2019.

İKA, 2011, Kültür ve Turizmde Marka Kent Gaziantep Eylem Planı,
<https://www.ika.org.tr/upload/yazilar/2011-DFD-Raporlari-757200.pdf>, Son erişim tarihi 21 Nisan 2019.

İl Kültür Turizm Müdürlüğü, 2019. Bakırcılar Çarşısı – Gaziantep,
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/gaziantep/gezilecekyer/bakircilar-carsisi>,
Son erişim tarihi 12 Nisan 2019.

MİLLİYET, 2014. *Gaziantep Göç Aldı Nüfusu On Yıl Şaştı*,
<http://www.milliyet.com.tr/yazarlar/tunca-bengin/gaziantep-goc-aldi-nufusu-10-yil-sasti-1991159/>, Son erişim tarihi 28 Nisan 2019.

MİLLİYET, 2015. *Şahinbey'de Tarih Yeniden Canlanıyor*,
<http://www.milliyet.com.tr/sahinbey-de-tarih-yeniden-canlaniyor-gaziantep-yerelhaber-727613/>, Son erişim tarihi 13 Nisan 2019.

MİLLİYET, 2017. *Vali Yerlikaya: "Yaklaşık 150 Bin Suriyelinin Nerede İkamet Ettiğini Bilmiyoruz"*, <http://www.milliyet.com.tr/vali-yerlikaya-yaklasik-150-bin-suriyelinin-gaziantep-yerelhaber-2399880/>, 24 Nisan 2019.

NTV, 2017. *Mülteci kime denir? Sığınmacı ve göçmen arasında fark var mı?*
<https://www.ntv.com.tr/dunya/multeci-kime-denir-siginmaci-ve-gocmen-arasinda->

fark-var-mi,A-AtjLAVQUKrVJ_GnqWCFQ, Son Erişim 17 Mayıs 2019.

NTV, 2018. *Çingene Kızı mozağının ABD'den Gaziantep'e getirilen 12 parçası ziyarete açıldı*, https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/cingene-kizi-mozaiginin-abdden-gaziantepe-getirilen-12-parcasi-ziyarete-acildi,WrjEC-qvBEKinI2_M6IWlg/S6Y9gY5LD0GbjBHVhLXWeg, Son erişim tarihi 15 Nisan 2019.

Severoğlu, B. K., 2015. *"Gaziantep'te Kentleşme Dinamikleri"*, <http://www.arkitera.com/index.php/gorus/661/superkent-gaziantep>. ARKİTERA, Son erişim tarihi 12 Nisan 2018.

TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, <http://www.kultur.gov.tr/Eklenti/906,ttstratejisi2023pdf.pdf?0>, Son erişim tarihi 21 Nisan 2019.

TMB, Türkiye Merkez Bankası Elektronik Veri Dağıtım Sistemi (EVDS), https://evds2.tcmb.gov.tr/index.php?/evds/serieMarket/collapse_26/5949/DataGroup/turkish/bie_hkfe/, Son erişim tarihi 13 Mart 2019.

TUİK, 2011. *Gaziantep'in işgücü, işsizlik, istihdam oranları*, http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, Son erişim tarihi 30 Mart 2019.

TUİK, http://www.tuik.gov.tr/VeriTabanlari.do?vt_id=26&ust_id=109, Son erişim tarihi 10 Mayıs 2019.

UNHCR, 2019. Mülteci sayısı, <https://www.unhcr.org/tr/suriye-acil-durumu>, Son erişim tarihi 20 Kasım 2018.

URL 1, <http://sozluk.gov.tr/?q=g%C3%B6%C3%A7&aranan=>, Son erişim tarihi, 11 Nisan 2019.

URL 2 , <https://www.yenisafak.com/gundem/34-bin-suriyelinin-yasadigi-5-barinma-merkezi-kapatiliyor-3387329>), Son erişim tarihi 8 Ekim 2018.

URL 3, https://www.harita.gov.tr/images/urun/il_ilce_alanlari.pdf, 12 Şubat 2019.

URL 4, https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/a0/Latrans-Turkey_location_Gaziantep.svg/1473px-Latrans-Turkey_location_Gaziantep.svg.png, Son erişim tarihi 12 Şubat 2019.

URL 5, <http://www.cografya.gen.tr/tr/gaziantep/fiziki.html>, Son erişim tarihi 8 Ekim 2018.

URL 6, <http://www.gaziantepnvi.gov.tr/tarihce>, Son erişim tarihi 10 Nisan 2019.

URL 7, <https://www.gantep.edu.tr>, Son erişim tarihi 10 Nisan 2019.

URL 8, <http://www.gaziantepsavunmasi.org/index.php?sf=2&icid=46>, Son erişim tarihi 11 Nisan 2019.

URL 9, <http://www.gaziantepturizm.gov.tr/TR-52290/genel-bilgiler.html>, Son erişim tarihi 12 Kasım 2019.

URL 10, <https://www.enerjiatlası.com/gunes-enerjisi-haritasi/gaziantep>, Son erişim tarihi 25 Mayıs 2019.

URL 11, <https://www.nufusu.com/il/gaziantep-nufusu>, Son erişim tarihi 8 Ekim 2018.

URL 12, <https://gantep.bel.tr/haber/turkiyenin-ilk-safari-parki-gaziantep-te-aciliyor-3830.html>, Son erişim tarihi 15 Nisan 2019.

URL 13, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/gaziantep/gezilecek-yer/bakircilar-carsisi>, Son erişim tarihi 15 Nisan 2019.

URL 14, <https://www.gazeteduvar.com.tr/turkiye/2018/07/24/gaziantepin-kultur-mozaigi-bey-mahallesi/>, Son erişim tarihi 16 Nisan 2019.

URL 15, <http://www.naibhamami.com/about.html>, Son erişim tarihi 20 Nisan 2019.

URL 16, <https://gantep.bel.tr/sayfa/gaziantep-kaleleri-25>, Son erişim tarihi 20 Nisan 2019.

URL 17, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gaziantep_kalesi.jpg, Son erişim

tarihi 22 Nisan 2019.

URL 18, <https://gantep.bel.tr/sayfa/muzeler-19>, Son erişim tarihi 22 Nisan 2019.

URL 19, <http://www.hurriyet.com.tr/turkiyenin-en-buyuk-kervansaray-oteli-sirehan-37265506>, Son erişim tarihi 25 Nisan 2019.

URL 20, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/gaziantep/gezilecekyer/bayazhan-gaziantep>, Son erişim tarihi 27 Nisan 2019.

URL 21,
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/gaziantep/gezilecekyer/belkiszugma-antik-kenti>, Son erişim tarihi 27 Nisan 2019.

URL 22, <https://www.haberturk.com/gaziantep-haberleri/16904464-4-altin-baklava-film-festivali-basladi>, Son erişim tarihi 30 Nisan 2019.

URL 23, <https://www.gaziantep27.net/baklava-ustalari-tezgahin-tozunu-attirdi-508413h.html>, Son erişim tarihi 7 Nisan 2019.

URL 24, <https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2016/02/20/gaziantep-unesco-listesinde-9-kent-oldu>, Son erişim tarihi 7 Nisan 2019.

URL 25, Gaziantep'te yaşayan 150 bin Suriyeli nerede?,
<https://www.guncelgazete.com/haber/gaziantep-te-yasayan-150-bin-suriyeli-nerede-haberi-8465.html>, Son erişim tarihi 27 Kasım 2018.

URL 26, <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>, Son erişim tarihi 22 Şubat 2019.

URL 27, e-devlet arazi rayiç bedeli sorgulama ekranı,
<https://www.turkiye.gov.tr/sehitkamil-belediyesi-arsa-rayic>, Son erişim tarihi 18 Mart Nisan 2019.

URL 28,
<https://www.google.com/maps/dir/Belk%C4%B1s+Merkez+Mahallesi,+Nizip+Suriyeliler+M%C3%BClteciler+Kamp%C4%B1,+Nizip%2FGaziantep/Fatih+Sultan+Mahall>

esi,+Nizip+H%C3%BCk%C3%BCmet+Kona%C4%9F%C4%B1,+Nizip%2FGaziantep/@37.0212338,37.8136667,12z/data=!4m13!4m12!1m5!1m1!1s0x1531814ceb1163d1:0x368cf8ba7a4a907a!2m2!1d37.8952191!2d37.0467609!1m5!1m1!1s0x15318fee1d0e2d35:0xc8ccd41ec1cbf737!2m2!1d37.7980358!2d37.009803

URL 29,

<https://www.google.com/maps/dir/Belk%C4%B1s+Merkez+Mahallesi,+Nizip+Suriyeliler+M%C3%BCltesi+Kamp%C4%B1,+Nizip%2FGaziantep/%C4%B0ncili+P%C4%B1nar+Mahallesi,+Gaziantep+B%C3%BCy%C3%BCk%C5%9Fehir+Belediyesi,+36017.+Sokak,+%C5%9Ehitkamil/@37.0406488,37.53>

URL 30, <http://www.fikiratlasi.com/2014/09/05/ensar-muhacir-ne-demek/>, Son erişim tarihi 2 Mayıs 2019.

URL 32, <http://www.gaziantepgunes.com/49139/Otellerin-y%C3%BCz%C3%BCg%C3%BCld%C3%BC>, Son erişim tarihi 27 Nisan 2019.

Görüşmeler

Kurum/Kuruluşlar

Acer, Nursena., Söylemez Oteli Resepsiyonisti, Kişisel Görüşme, 17 Eylül 2018.

Altınbaş, Oktay., Nizip 2 Geçici Barınma Merkezi İdari İşler Sorumlusu, 06 Ekim 2018.

Ardili, Cihan., İpekyolu Kalkınma Ajansı, Kişisel Görüşme, 20 Eylül 2018.

Balta, Salih., Gaziantep Sanayi Odası Dış İlişkiler Birim Koordinatörü, Kişisel Görüşme, 26 Aralık 2018.

Bülbülzade Eğitim, Sağlık ve Dayanışma Vakfı (i.y.), 16 Ekim 2018

JOLLY Tur Turizm Ajansı (i.y.), Kişisel Görüşme, 04 Eylül 2018.

ETS Tur Turizm Acentesi (i.y.), Kişisel Görüşme, 04 Eylül 2018.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı (i.y.), Kişisel Görüşme, 03 Ekim 2018.

Gezinomi Turizm Acentesi (i.y.), Kişisel Görüşme, 04 Eylül 2018.

Girişken, Hasan Özgür., TMMOB Mimarlar Odası Başkanı, Kişisel Görüşme, 30 Mayıs 2018.

Gültekin, Mehmet Nuri, Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölüm Başkanı, Kişisel Görüşme, 18 Eylül 2018.

Güreş, Murat., Gap Gazetesi Yazarı, Kişisel Görüşme, 30 Mayıs 2018.

Kılıç, Gonca., Kent Konseyi Çalışma Grupları Ve Meclislerden Sorumlu Koordinatör, Kişisel Görüşme, 25 Nisan 2018.

Kınacıgil, Mehmet Coşkun., Gaziantep Esnaf ve Sanatkarlar Odası Genel Sekreteri, Kişisel Görüşme, 24 Ekim 2018.

Özdeniz, Mehmet., Nizip 2 Geçici Barınma Merkezi Müdürü, Kişisel Görüşme, 6 Ekim 2018

Yalçın, Önder., Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Sağlık Ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı Göçmen İşleri Şube Müdürlüğü, Kişisel Görüşme, 07 Haziran 2018.

Gaziantep Yerel Halkı

Gaziantep'liler

Akmaz, Rıdvan (41)., Kent Merkezinde Yapılan Kişisel Görüşme, 10 Ekim 2018.

Arslan, Funda (33)., Güneykent Mahallesi'nde Yapılan Kişisel Görüşme, 21 Ekim 2018.

Çavdar, Emine Merve (24)., Kent Merkezinde Yapılan Kişisel Görüşme, 17 Eylül 2018.

Demir, Sefa (29)., Diğer Alanlarda Yapılan Kişisel Görüşme, 20 Ekim 2018.

İlgin, Osman (30)., Kent Merkezinde Yapılan Kişisel Görüşme, 20 Eylül 2018.

Korkmaz, Hasan (23)., Kent Merkezinde Yapılan Kişisel Görüşme, 17 Eylül 2018.

Uzun, Sevim (28), Güneykent Mahallesi'nde Yapılan Kişisel Görüşme, 20 Ekim 2018.

Uslu, Feyza (30)., Güneykent Mahallesi'nde Yapılan Kişisel Görüşme, 25 Ekim 2018.

Yalçın, Semra (24)., Diğer Alanlarda Yapılan Kişisel Görüşme, 17 Eylül 2018.

Yılmaz, Mehmet (30)., Diğer Alanlarda Yapılan Kişisel Görüşme, 17 Eylül 2018.

1-11 Arasında Numaralarla Kent Merkezinde Yapılan Kişisel Görüşmeler (i.y.), 17 Eylül 2018.

12-16 Arasında Numaralarla Kent Merkezinde Yapılan Kişisel Görüşmeler (i.y.), 20 Eylül 2018.

17-22 Arasında Numaralarla Kent Merkezinde Yapılan Kişisel Görüşmeler (i.y.), 21 Eylül 2018.

21-24 Arasında Numaralarla Güneykent Mahallesi'nde Yapılan Kişisel Görüşmeler (i.y.), 20 Ekim 2018.

25-31 Arasında Numaralarla Güneykent Mahallesi'nde Yapılan Kişisel Görüşmeler (i.y.), 21 Ekim 2018.

32-41 Arasında Numaralarla Güneykent Mahallesi'nde Yapılan Kişisel Görüşmeler (i.y.), 25 Ekim 2018.

42-49 Arasında Numaralarla Diğer Alanlarda Yapılan Kişisel Görüşmeler (i.y.), 17 Eylül 2018.

50 Numaralı Diğer Alanlarda Yapılan Kişisel Görüşme (i.y.), 20 Ekim 2018.

Gaziantep Esnafı

Acer, Oktay (48), Kişisel Görüşme, 17 Eylül 2018.

Akın, Salim (50)., Kişisel Görüşme, 12 Ekim 2018.

Ceylan, Ramazan (49)., Kişisel Görüşme, 17 Eylül 2018.

Deniz, Süleyman (37)., Kişisel Görüşme, 17 Eylül 2018.

Osanmaz, Hüseyin (44)., Kişisel Görüşme, 5 Ekim 2018.

Önder, Hüseyin (38)., Kişisel Görüşme, 5 Ekim 2018.

Özer, Sevim., Kişisel Görüşme, 12 Eylül 2018.

Tekkanat, Aykut., Kişisel Görüşme, 17 Eylül 2018.

51-57 Arasında Numaralarla Gaziantep Yerel Esnafları İle Yapılan Görüşmeler (i.y.),
17 Eylül 2018.

58-59 Arasında Numaralarla Gaziantep Yerel Esnafları İle Yapılan Görüşmeler (i.y.),
05 Ekim 2018.

60-64 Arasında Numaralarla Gaziantep Yerel Esnafları İle Yapılan Görüşmeler (i.y.),
12 Ekim 2018.

Suriyeliler

Kamplarda Yaşayanlar

65-114 Arasında Numaralarla Nizip 2 Geçici Barınma Merkezi'nde Yaşayan
Suriyeliler İle Yapılan Görüşmeler (i.y.), 06 Ekim 2018.

Kent Merkezinde Yaşayanlar

Abdullah, Taha (29)., Güneykent Mahallesi'nde Yaşayan Bir Suriyeli, 8 Ekim 2018.

115-134 Arasında Numaralarla Merveşehir Mahallesi'nde Yaşayan Suriyelilerle Yapılan Görüşmeler, 5 Ekim 2018

135-138 Arasında Numaralarla Güneykent Mahallesi'nde Yaşayan Suriyelilerle Yapılan Görüşmeler, 8 Ekim 2018.

139-153 Arasında Numaralarla Güneykent Mahallesi'nde Yaşayan Suriyelilerle Yapılan Görüşmeler, 21 Ekim 2018.

EKLER

EK 1: Nizip 2 Geçici Barınma Merkezi'ne Giriş İzni Belgeleri

EK 1.1: İçişleri Bakanlığı'ndan Gaziantep Valiliği İl Göç İdaresine Gönderilen Kamp Alanına Giriş İzni Belgesi

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
Uluslararası Koruma Dairesi Başkanlığı
Sayı : 55327416-000-E.25802
Konu : Yüksek Lisans Tez İzni (Esra ŞENER)
31/05/2018

GAZİANTEP VALİLİĞİNE
(İl Göç İdaresi Müdürlüğü)

İlgi : 19.04.2018 tarihli ve 99389608-000/12592 sayılı yazımız

İlgi yazı ile Esra ŞENER isimli Türk Vatandaşının ilgede kayıtlı dilekçesinde İstanbul Kültür Üniversitesi Mimarlık ABD programında tezli yüksek lisans yaptığını Tezi kapsamında "Kamplardaki Sığınmacılarla Mülakat" başlıklı mülakat soruları için Nizip Geçici Barınma Merkezinde bulunan Suriye uyruklu yabancılarla mülakat yapmak istediğini ve gerekli izinlerin verilmesini talep ettiği belirtilmiştir.

Bu kapsamda söz konusu kararın geçici barınma merkezinin bulunduğu il valiliğine resen sonuçlandırılarak olumlu değerlendirilmesi durumunda çalışmalarda 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 94 üncü maddesi ile 2014/6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği 51 inci maddesinde belirtilen gizlilik ilkelerine gerekli hassasiyetin gösterilmesi; **araştırmanın hiçbir aşamasında çalışmaya konu kişilerden ve/veya aile üyelerinden ad, soyad, telefon, e-posta adresi, ikametgah adresi ile din, mezhep, etnik grubu mensubiyet gibi hassas bilgilerin istenmemesi ve halihazırda gönderilen anket içerisinden sayılan hususlardaki bilgi taleplerinin çıkarılması; çalışmalar esnasında ses/video alınmaması hususlarında,**

Gereğini rica ederim.

Salih BIÇAK
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

*Bu belge elektronik imzalıdır. imzalı suretinin aslını görmek için <https://www.e-icisleri.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine girerek (kKahfY-el1LE0-rnEMOG-fv1L7V-XpLSEQQv) kodunu yazınız.

Telefon No: Faks No:
e-Posta: İnternet Adresi: www.icisleri.gov.tr

Bilgi için: Abdülh. Semih YILDIZ
UZMAN YARDIMCISI
Telefon No:

EK 1.2: İçişleri Bakanlığı'ndan Gaziantep Valiliği İl Göç İdaresine Gönderilen Kamp Alanına Giriş İzni Belgesi Eki

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
Uluslararası Koruma Dairesi Başkanlığı

Sayı : 55327416-000-E.25802
Konu : Yüksek Lisans Tez İzni (Esra ŞENER)

31/05/2018

GAZİANTEP VALİLİĞİNE
(İl Göç İdaresi Müdürlüğü)

İlgi : 19.04.2018 tarihli ve 99389608-000/12592 sayılı yazınız

İlgi yazı ile Esra ŞENER isimli Türk Vatandaşının ilgide kayıtlı dilekçesinde İstanbul Kültür Üniversitesi Mimarlık ABD programında tezli yüksek lisans yaptığını Tezi kapsamında "Kamplardaki Sığınmacılarla Mülakat" başlıklı mülakat soruları için Nizip Geçici Barınma Merkezinde bulunan Suriye uyruklu yabancılarla mülakat yapmak istediğini ve gerekli izinlerin verilmesini talep ettiği belirtilmiştir.

Bu kapsamda söz konusu kararın geçici barınma merkezinin bulunduğu il valiliğince resen sonuçlandırılarak olumlu değerlendirilmesi durumunda çalışmalarda 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 94 üncü maddesi ile 2014/6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği 51 inci maddesinde belirtilen gizlilik ilkelerine gerekli hassasiyetin gösterilmesi; **araştırmanın hiçbir aşamasında çalışmaya konu kişilerden ve/veya aile üyelerinden ad, soyad, telefon, e-posta adresi, ikametgah adresi ile din, mezhep, etnik grubu mensubiyet gibi hassas bilgilerin istenmemesi ve halihazırda gönderilen anket içerisinden sayılan hususlardaki bilgi taleplerinin çıkarılması; çalışmalar esnasında ses/video alınmaması hususlarında,**

Gereğini rica ederim.

Salih BIÇAK
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

31/05/2018 Uzman Yardımcısı : Abdullah Semih YILDIZ

31/05/2018 Grup Başkanı : Abdullah VERGİL

31/05/2018 Daire Başkan V. : Harun BAŞIBÜYÜK

*Bu belge elektronik imzalıdır. imzalı suretinin aslını görmek için <https://www.e-icisleri.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine girerek (kKahfY-e1t1E0-rnEMOG-fv1L7V-XpLsEQQv) kodunu yazınız.

Telefon No: Faks No:
e-Posta: İnternet Adresi: www.icisleri.gov.tr

Bilgi için: Abdullah Semih YILDIZ
UZMAN YARDIMCISI
Telefon No:

EK 1.3: Gaziantep Valiliği İl Göç İdaresi Tarafından Yazılan Kamp Alanına Giriş İzni Onayı

Sayı : 99389608-000-E.19277
Konu : Anket İzni (Esra ŞENER)

T.C.
GAZİANTEP VALİLİĞİ
İl Göç İdaresi Müdürlüğü

26/06/2018

Sayın Esra ŞENER

Tez konusu kapsamında "Kamplardaki Sığınmacılarla Mülakat" başlıklı çalışmanız için Nizip Geçici Barınma Merkezinde bulunan Suriye uyruklu yabancılarla mülakat yapmak için istediğiniz izin talebi Göç İdaresi Genel Müdürlüğünce, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 3 üncü maddesindeki tanımların dikkate alınması; 94 üncü maddesi ile 2014/6883 karar sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği 51 inci maddesinde belirtilen gizlilik ilkesine gerekli hassasiyetin gösterilmesi; araştırmanın hiçbir aşamasında çalışmaya konu kişilerden ve/veya aile üyelerinden ad, soyad, din, mezhep, telefon ve adres bilgilerinin istenmemesi, ikametgah adresi ile din, mezhep, etnik grubu mensubiyet gibi hassas bilgilerin istenmemesi ve halihazırda gönderilen anket içerisinden sayılan hususlardaki bilgi taleplerinin çıkarılması, çalışma esnasında ses/video kaydı alınmaması durumunda olumlu değerlendirilmektedir.

Bilgilerinize rica ederim.

Halil UYUMAZ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek: İzin Onayı (1 sayfa)

*Bu belge elektronik imzalıdır. imzalı suretinin aslını görmek için <https://www.e-icisleri.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine girerek (12D0kI-JWKR/0-5S1uSp-1t00Tv-jCb3eBy0) kodunu yazınız.

İncilipınar Mah. 4 Nolu Cad. No:6 Şehitkamil/ Gaziantep
Telefon No: (342)215 01 81 Faks No: (342)215 00 77
e-Posta: gaziantep@goc.gov.tr İnternet Adresi: <https://www.goc.gov.tr>

Bilgi için: Feride ŞEKER
VERİ HA. VE KONT.İŞL.
Telefon No:

EK 1.4: Gaziantep Valiliği İl Göç İdaresi Tarafından Yazılan Kamp Alanına Giriş İzni Onayı

T.C.
GAZİANTEP VALİLİĞİ
İl Göç İdaresi Müdürlüğü

Sayı : 99389608-000-E.19277
Konu : Anket İzni (Esra ŞENER)

26/06/2018

Sayın Esra ŞENER

Tez konusu kapsamında "Kamplardaki Sığınmacılarla Mülakat" başlıklı çalışmanız için Nizip Geçici Barınma Merkezinde bulunan Suriye uyruklu yabancılarla mülakat yapmak için istediğiniz izin talebi Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 3 üncü maddesindeki tanımların dikkate alınması; 94 üncü maddesi ile 2014/6883 karar sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği 51 inci maddesinde belirtilen gizlilik ilkesine gerekli hassasiyetin gösterilmesi; araştırmanın hiçbir aşamasında çalışmaya konu kişilerden ve/veya aile üyelerinden ad, soyad, din, mezhep, telefon ve adres bilgilerinin istenmemesi, ikametgah adresi ile din, mezhep, etnik grubu mensubiyet gibi hassas bilgilerin istenmemesi ve halihazırda gönderilen anket içerisinde sayılan hususlardaki bilgi taleplerinin çıkarılması, çalışma esnasında ses/video kaydı alınmaması durumunda olumlu değerlendirilmektedir.

Bilgilerinize rica ederim.

Halil UYUMAZ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek: İzin Onayı (1 sayfa)

*Bu belge elektronik imzalıdır. imzalı suretinin aslını görmek için <https://www.e-icisleri.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine girerek (12D0k1-JWKR/0-5S1uSp-1t00Tv-jCb3eBy0) kodunu yazınız.

İncilipınar Mah. 4 Nolu Cad. No:6 Şehitkamil/ Gaziantep
Telefon No: (342)215 01 81 Faks No: (342)215 00 77
e-Posta: gaziantep@goc.gov.tr İnternet Adresi: <https://www.goc.gov.tr>

Bilgi için: Feride ŞEKER
VERİ HA. VE KONT.İŞL.
Telefon No:

EK 2: Kurum ve Kuruluşlarla Yapılan Mülakatlara Ait Görüşme Formaları

EK 2.1: Büyükşehir Belediyesi-Görüşme Formu

1. Sınır bölgesi olmanız dolayısıyla Gaziantep, çok hareketli bir Suriyeli grupla sürekli etkileşim halinde. Bu bağlamda;
2. Gaziantep'teki toplam Suriyeli nüfusu (kamplar + kent içi) ne kadar?
3. Bu nüfus cinsiyet-yaş-eğitim gibi parametreler açısından nasıl bir fotoğraf veriyor?
4. Sığınmacıların kalış süreleri ne? Kent bir geçiş zonu mu yoksa kalıcı ikamet yeri olarak mı görülüyor?
5. En çok hangi ilçenizde sığınmacılar var? O bölgeyi tercih sebepleri nelerdir?
6. İkamet alanlarını basitçe kamplar ve kent içi olarak tariflersek, bu iki alandaki yaşam koşullarını benzerlik ve farklılıkları vurgulayarak kısaca açıklayabilir misiniz?
7. Gerek kamplarda gerekse kent içinde yaşayan Suriyeli sığınmacı nüfusun barınma ve alt yapı konusunda yaşadıkları ve Gaziantep ilinin yaşadığını düşündüğünüz mekânsal ve kentsel ölçekli sorunlar nelerdir?
8. Kent içinde ikamet eden sığınmacılarla kentlilerin ilişkisini Belediye olarak nasıl değerlendiriyorsunuz? Örneklerle açıklayabilir misiniz?
9. Kamplardaki sığınmacıların kenti (kent merkezini) kullanımı ve kamp dışındaki Suriyelilerin şehir merkezi içinde kalmaları Gaziantep'li tarafından nasıl karşılanıyor?
10. Yerel halkı ve sığınmacıları birleştiren ortak bir düzlemden bahsedebilir miyiz? Aynı şekilde, toplumsal entegrasyonu güçleştiren temel yapısal farklılıklar nelerdir?
11. Mevcut ekonomik göstergelerinize Suriyelilerin etkisi ne yönde oldu? Bu göstergeler ticaret + sanayi + turizm verileri açısından ne söylüyor?
12. Dış göç ve terör kent turizminde bir dalgalanmaya sebep oldu mu? Olduysa, ne yönde gerçekleşti?
13. Sığınmacılar için belediyenizde bir fikir, hizmet veya stratejik planlama birimi var mı? Bu hizmetleri sağlamak üzere Belediyenizle entegre olmuş özel kurumlar var mı?
14. Geçici ve kalıcı yerleşenler için nasıl bir yerleşme politikası izliyorsunuz?
Açılması beklenen soru başlıkları;
 - *Sığınmacıların temel hakları (barınma, beslenme, eğitim, sağlık vb.) ne ölçüde ve ne şekilde sağlanıyor?/ Nasıl ve ne tür hizmetler sunuyorsunuz?*
15. Kamplarda yaşayan ve kamp dışında yaşayan sığınmacılar hizmet alma konusunda nasıl farklılıklara sahipler?

16. Sığınmacı gruplarla temaslarınızda sizden beklentileri alıyor musunuz? Beklentiler en çok hangi yönde oluyor?
17. Hizmet sağlama dışında, Sığınmacılara yönelik kısa-orta ve uzun vadeli çalışmalarınız var mı?
Açılması beklenen soru başlıkları;
- *İlk olarak ne zaman sığınmacılara yönelik çalışmalara ihtiyaç duyuldu? Nasıl ve ne yönde çalışmalar yapıldı?*
18. Bu çalışmalara karar verme ya da uygulama süreçlerinde belediye dışında hangi kurum ve kuruluşlarla irtibattasınız? Bu ortak çalışmaları nasıl bir platformda yürütüyorsunuz? / Mimarlar Odası ve Şehir Plancıları Odası gibi meslek odalarıyla bütünleşik yürüttüğünüz mekânsal projeler; ve/veya sosyologlar ve halk bilimciler ile yürüttüğünüz projeler var mı?
Açılması beklenen diğer başlıklar;
- *Birlikte organize olduğunuz veya organize ettiğiniz başka görev paydaşlarınız var mı? Varsa kimler ve neler yapıyorlar?*
 - *Yerel yönetim ile merkezi yönetim, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, yerli halk, sığınmacılar grupları arasında fikir alışverişi veya istişare görüşmeleri oluyor mu?*
 - *Mevzuattaki açmazlar, hukuki sınırlar, finansal eksiklik bakımından yetemediğiniz durumlarda destekçi kurumlar veya sivil toplum kuruluşları hizmet veriyor mu? Nasıl/ne tür hizmetler sunuyorlar?*
19. Kamplardaki sığınmacılarla kent içindeki sığınmacıların ekonomik, toplumsal ve mekânsal olarak bir bütünün parçası olabilme yönündeki eğilimleri göz önünde bulundurulduğunda;
- *Belediyeniz tarafından yürütülmekte olan/ yürütülmesi planlanan Uyum programları var mı? Tarafları kimlerdir? Yerel halk için de uyum konusunda çalışmalar yapılıyor ve toplumsal entegrasyon çok taraflı sağlanabiliyor mu?*
20. Süreç içinde gözlemlediğiniz veya deneyimlediğiniz sorunlu konular nelerdir?
21. Yerel yönetiminizin ve yerel yönetimlerin bu alandaki rolü nasıl geliştirilmelidir? Model öneriniz var mı?
22. Yerel yönetimin sığınmacılar konusunda yapması gerekenlerin hukuki çerçevede herhangi bir tanımı veya sorumluluklarınızın belirlendiği bir yasal altyapı var mı?
23. Belediyeniz açısından sorumluluk/ zorunluluk arzeden konular/durumlar nelerdir? Bu konuda nasıl bir misyona sahipsiniz? Misyon-yetki uyumsuzluğu yaşıyor musunuz?
24. Sizce Belediye olarak kısıtlayıcılarınız veya bağlayıcılarınız (yasal ve finansal) / ve mevcut potansiyellerinizle veya hukuki çerçeveye size alan açan durumlar(yetki, kaynak, uygulama alanı..vs) nelerdir? Büyükşehir Belediyesi olmanızın bu duruma etkisi nedir?

25. Gaziantep'in bir sınır şehri olması yönüyle tampon bölge olma özelliğine sahip olduğu hatırlandığında, merkezi yönetimin iliniz özelindeki hassasiyetleri nelerdir? Bir strateji planı var mı?
26. (Varsa) Üst ölçekli planlarımız ne kadarlık bir zaman dilimini kapsıyor?
27. Göçün Gaziantep'in kent politikalarına etkisi ne oldu? Mevcut plan kararlarınızda değişikliklere gidildi mi? Hangi alanlarda neler yapıldı? Şu an gündeminizde neler var?
28. Sığınmacı akını üst ölçekli plan kararlarınızı etkiledi mi? Nasıl etkiledi? Gelecekte bu konuda hangi alanlarda neler yapılacak?
29. Marka şehir olmak yönündeki politikalarınız Göç ve Terör'den etkilendi mi? Etkilendiyse, bu sorunları bertaraf etmek üzere ne gibi yöntemler izliyorsunuz?
30. Çok hızlı gelişen bu süreçte özellikle sınırdaki Suriyeli dalgası ülkemizi açık kapı politikasına itmişti. Sizce bu yayılım ateşinde sınır geçişleri Suriye kaynaklı teröristler veya terör grupları tarafından da bir fırsat olarak görülmüş müdür? Bu yönde verileriniz var mı? Düşünceleriniz, endişeleriniz neler? Halkın bu konudaki görüşleri neler?
31. Ekleme istediğiniz diğer bir konu var mı?

EK 2.2: Şahinbey Belediyesi-Görüşme Formu

1. En çok hangi mahallenizde sığınmacılar var? O bölgeyi tercih sebepleri nelerdir?
2. İkamet alanlarını basitçe kamplar ve kent içi olarak tariflersek, bu iki alandaki yaşam koşullarını benzerlik ve farklılıkları vurgulayarak kısaca açıklayabilir misiniz?
3. Gerek kamplarda gerekse kent içinde yaşayan Suriyeli sığınmacı nüfusun barınma ve alt yapı konusunda yaşadıkları ve Gaziantep ilinin yaşadığını düşündüğünüz mekânsal ve kentsel ölçekli sorunlar nelerdir?
4. Kent içinde ikamet eden sığınmacılarla kentlilerin ilişkisini Belediye olarak nasıl değerlendiriyorsunuz? Örneklerle açıklayabilir misiniz?
5. Kamplardaki sığınmacıların kenti (kent merkezini) kullanımı ve kamp dışındaki Suriyelilerin şehir merkezi içinde kalmaları Gaziantep'li tarafından nasıl karşılanıyor?
6. Yerel halkı ve sığınmacıları birleştiren ortak bir düzlemden bahsedebilir miyiz? Aynı şekilde, toplumsal entegrasyonu güçleştiren temel yapısal farklılıklar nelerdir?
7. Mevcut ekonomik göstergelerinize Suriyelilerin etkisi ne yönde oldu? Bu göstergeler ticaret + sanayi + turizm verileri açısından ne söylüyor?
8. Dış göç ve terör kent turizmde bir dalgalanmaya sebep oldu mu? Olduysa, ne yönde gerçekleşti?
9. Sığınmacılar için belediyenizde bir fikir, hizmet veya stratejik planlama birimi var mı? Bu hizmetleri sağlamak üzere Belediyenizle entegre olmuş özel kurumlar var mı?
10. Geçici ve kalıcı yerleşenler için nasıl bir yerleşme politikası izliyorsunuz?
Açılması beklenen soru başlıkları;
 - *Sığınmacıların temel hakları (barınma, beslenme, eğitim, sağlık vb.) ne ölçüde ve ne şekilde sağlanıyor?/ Nasıl ve ne tür hizmetler sunuyorunuz?*
11. Kamplarda yaşayan ve kamp dışında yaşayan sığınmacılar hizmet alma konusunda nasıl farklılıklara sahipler?
12. Sığınmacı gruplarla temaslarınızda sizden beklentileri alıyor musunuz? Beklentiler en çok hangi yönde oluyor?
13. Hizmet sağlama dışında, Sığınmacılara yönelik kısa-orta ve uzun vadeli çalışmalarınız var mı?
Açılması beklenen soru başlıkları;
 - *İlk olarak ne zaman sığınmacılara yönelik çalışmalara ihtiyaç duyuldu? Nasıl ve ne yönde çalışmalar yapıldı?*
14. Bu çalışmalara karar verme ya da uygulama süreçlerinde belediye dışında hangi kurum ve kuruluşlarla irtibatınız? Bu ortak çalışmalarını nasıl bir platformda yürütüyorsunuz? / Mimarlar Odası ve Şehir Plancıları Odası gibi meslek odalarıyla bütünleşik yürüttüğünüz mekânsal projeler; ve/veya sosyologlar ve halk bilimciler ile yürüttüğünüz projeler var mı?

Açılması beklenen diğer başlıklar;

- *Birlikte organize olduğunuz veya organize ettiğiniz başka görev paydaşlarınız var mı? Varsa kimler ve neler yapıyorlar?*
- *Yerel yönetim ile merkezi yönetim, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, yerli halk, sığınmacılar grupları arasında fikir alışverişi veya istişare görüşmeleri oluyor mu?*
- *Mevzuattaki açmazlar, hukuki sınırlar, finansal eksiklik bakımından yetemediğiniz durumlarda destekçi kurumlar veya sivil toplum kuruluşları hizmet veriyor mu? Nasıl/ne tür hizmetler sunuyorlar?*

15. Kamplardaki sığınmacılarla kent içindeki sığınmacıların ekonomik, toplumsal ve mekansal olarak bir bütünün parçası olabilme yönündeki eğilimleri göz önünde bulundurulduğunda; Belediyeniz tarafından yürütülmekte olan/ yürütülmesi planlanan Uyum programları var mı? Tarafları kimlerdir? Yerel halk için de uyum konusunda çalışmalar yapılıyor ve toplumsal entegrasyon çok taraflı sağlanabiliyor mu?

16. Süreç içinde gözlemediğiniz veya deneyimlediğiniz sorunlu konular nelerdir?

17. Yerel yönetiminizin ve yerel yönetimlerin bu alandaki rolü nasıl geliştirilmelidir? Model öneriniz var mı?

18. Yerel yönetimin sığınmacılar konusunda yapması gerekenlerin hukuki çerçevede herhangi bir tanımı veya sorumluluklarınızın belirlendiği bir yasal altyapı var mı?

19. Belediyeniz açısından sorumluluk/ zorunluluk arzeden konular/durumlar nelerdir? Bu konuda nasıl bir misyona sahipsiniz? Misyon-yetki uyumsuzluğu yaşıyor musunuz?

20. Sizce Belediye olarak kısıtlayıcılarınız veya bağlayıcılarınız (yasal ve finansal) / ve mevcut potansiyellerinizle veya hukuki çerçeveye size alan açan durumlar(yetki, kaynak, uygulama alanı.. vs) nelerdir? Büyükşehir Belediyesi olmanızın bu duruma etkisi nedir?

21. Gaziantep'in bir sınır şehri olması yönüyle tampon bölge olma özelliğine sahip olduğu hatırlandığında, merkezi yönetimin iliniz özelindeki hassasiyetleri nelerdir? Bir strateji planı var mı?

22. (Varsa) Üst ölçekli planlarınız ne kadarlık bir zaman dilimini kapsıyor?

23. Göçün Gaziantep'in kent politikalarına etkisi ne oldu? Mevcut plan kararlarımızda değişikliklere gidildi mi? Hangi alanlarda neler yapıldı? Şu an gündeminizde neler var?

24. Sığınmacı akını üst ölçekli plan kararlarınızı etkiledi mi? Nasıl etkiledi? Gelecekte bu konuda hangi alanlarda neler yapılacak?

25. Marka şehir olmak yönündeki politikalarınız Göç ve Terör'den etkilendi mi? Etkilendiyse, bu sorunları bertaraf etmek üzere ne gibi yöntemler izliyorsunuz?

26. Eklemek istediğiniz diğer bir konu var mı?

EK 2.3: Yerel Esnaf-Görüşme Formu

1. Kendinizi ve işinizi kısaca tanıtır mısınız? Ne kadar süredir Gaziantep'te yaşıyor ve/veya çalışıyorsunuz?
2. Kaç çalışmanız var? Bunlar arasında Suriye vatandaşı bulunuyor mu? Bulunuyorsa ne oranda?
3. Sığınmacılar bünyenizde sigortalı olarak mı çalışıyorlar? Türkiye vatandaşı çalışanlarla karşılaştırıldığında ücret politikası nasıl?
4. Suriyeli çalışanlarla ilgili- Türkiye vatandaşlarına kıyasla- olumlu ya da olumsuz farklılıklar gözlemliyor musunuz?
5. Kent içindeki Suriyeli sığınmacı esnaf ve ticaret adamları ile alışverişiniz var mı? Varsa, bu alışverişi biraz açıkla mısınız?
6. Müşterileriniz arasında Suriye vatandaşları var mı? Varsa, Suriyeli müşterilerinizden ne oranda talep görüyorsunuz?
7. Göç sonrasında (2011) işlerinizde herhangi bir değişiklik oldu mu? Oldu ise nasıl bir değişiklik oldu? (örn: iş hacminde artış/düşüş, müşteri sayısında artış/düşüş, müşteri profilinde olumlu değişim/olumsuz değişim)
8. Son olarak, sığınmacıların Gaziantep ekonomisine etkisi konusunda eklemek istediğiniz bir nokta var mı?
9. Eklemek istediğiniz diğer bir konu var mı?

EK 2.4: Sivil Toplum Kuruluşları-Görüşme Formu

1. Kuruluşunuz hangi alanlarda ve ne kadar süredir faaliyet gösteriyor?
Eğitim () Sendikal Faaliyet () Sosyal Yardımlaşma () Kültür-
Sanat () Çevre Etkinlikleri () Diğer(.....)
Kuruluş tarihi:
2. Kuruluşunuzun statüsü nedir?
Yerel Düzeyde Bir Örgütlenme () Şube Düzeyinde Bir Örgütlenme ()
Türkiye genelinde bir örgütlenme () Diğer(.....)
3. Kayıtlı kaç üyeniz bulunmaktadır?
20-30 () 30-50 () 50-100() 100-200() 200-
500() 500+()
4. Üyeleriniz ağırlıklı olarak hangi meslek grubundalar?
Serbest () Tüccar () Sanayici () Esnaf () İşçi
() Çiftçi () Memur () Diğer()
5. Üyeleriniz arasında Suriye vatandaşı (sığınmacı) bulunuyor mu? Bulunuyorsa yaklaşık bir oran verebilir misiniz?
6. Sığınmacılarla ilgili olarak kuruluşunuzu ilgilendirdiğini düşündüğünüz öncelikli sorunlar nelerdir? (barınma, sosyal entegrasyon vb.)
7. (Varsa) Suriyeli sığınmacılarla ilgili yaptığımız/yapmakta olduğunuz çalışmalar nelerdir?
8. Kuruluşunuzun Suriyeli sığınmacılara yönelik çalışmalarında olumsuzluklar yaşanıyor mu? Bu olumsuzluklar, en çok hangi durumlarda ortaya çıkıyor?
9. Yerel halkın Suriyeli sığınmacılar hakkında sendikanıza talepleri oluyor mu? Varsa ne yönde oluyor?
10. Suriyeli sığınmacıların sendikanızdan talepleri oluyor mu? Varsa ne yönde oluyor?
11. Belediyenin sığınmacılarla ilgili çalışmalarını dahilinde kuruluşunuza davet (toplantı, çalıştay, ...vb.) gelmekte midir? Derneğiniz bu daveti değerlendirebiliyor mu?
12. Sığınmacılarla ilgili olarak şimdiye kadar belediye sunduğunuz çalışmalar var mıdır? Varsa nelerdir?
13. Sizce Belediye sığınmacılarla ilgili çalışmalar kapsamında katılımcı bir yaklaşım (davetkâr, uzlaşmacı, açıklayıcı, ...vb.) benimsiyor mu?
14. Eklemek istediğiniz diğer bir konu var mı?

EK 2.5: Kent İçindeki Sığınmacılar-Görüşme Formu

EK 2.5.1: Kent İçindeki Sığınmacılar-Görüşme Formu (Türkçe)

1. Eğitim durumunuz nedir?

Okuma-yazma bilmiyor () Okuma – yazma biliyor ()
İlköğretim () Lise () Lisans () Lisansüstü ()

2. Sınır geçişiniz nasıl sağlandı? Güvenli bir geçiş var mıydı? Süreci kısaca anlatır mısınız?

3. Türkiye'yi tercih etmenizdeki en önemli sebep nedir?

4. Gaziantep ilini tercih etmenizdeki en önemli sebebiniz nedir?

5. Gaziantep ilinde nerede yaşıyorsunuz? Bu bölgeyi tercih etme sebebiniz nedir?

6. Yaşadığınız bölgenin konfor şartları hakkında bilgi verir misiniz?(ulaşım, yeme-içme, sosyal imkanlar..)

7. Yaşadığınız yerin konfor şartları hakkında bilgi verir misiniz?(yüksek kira, bodrum kat, üç aile bir evdeyiz)

8. Kendi ülkenizde sürdürdüğünüz yaşamı burada da devam ettiriyor musunuz? Değişen kültürel özellikleriniz varsa neleri değiştirdiniz? (yaşama biçimi, gelenek-görenek, şehir kullanımı)

9. Yerel halk tarafından nasıl karşılanıyorsunuz?

10. Ülkemize gelmeden önce Suriye'de çalıştığınız devamlı bir işiniz var mıydı?

11. Ülkemizde ne iş yapıyorsunuz?

12. Şayet ücretli olarak çalışıyorsanız, çalıştığınız yerdeki diğer Türk çalışanlar tarafından nasıl karşılanıyorsunuz?

13. Sizce Gaziantep'e gelen turistlerin size bakışı nasıl?

14. Belediyenin veya diğer kuruluşların sizlere maddi veya ayni yardımları oluyor mu? varsa en çok hangi alanda oluyor? (barınma, gıda, eğitim alma..vb)

15. Belediyeden beklentileriniz neler?

16. Eklemek istediğiniz diğer bir konu var mı?

EK 2.5.2: Kent İçindeki Sığınmacılar-Görüşme Formu (Arapça)

1. ما هو مستواك التعليمي؟
لا استطيع القراءة والكتابة() استطيع القراءة والكتابة() التعليم الابتدائي() التعليم الثانوي() التعليم الجامعي()
الدراسات العليا()
2. كيف عبرت الحدود؟ هل كان هناك عبور آمن؟ هل يمكنك شرح العملية باختصار؟
3. ما هو أهم سبب في اختيارك تركيا؟
4. ما هو أهم سبب في اختيارك مدينة غازي عنتاب؟
5. أين تسكن في غازي عنتاب؟ ما هو سبب اختيارك لهذه المنطقة؟
6. كيف هي ظروف الراحة في منطقتك؟ (المواصلات، الأكل والشرب، المرافق الاجتماعية...)
7. كيف هي ظروف الراحة في المكان الذي تعيش فيه؟ (الإيجار المرتفع، قيو، ثلاث عائلات في بيت واحد...)
8. هل تعيش على نفس نمط حياتك الذي كنت تعيشه في بلدك؟ هل هناك تغيرات في خصائصك الثقافية؟ ما هي؟ (نمط العيش، العادات والأعراف، استخدام المدينة...)
9. كيف يعاملك السكان المحليون؟
10. هل كان لديك عمل دائم في سوريا قبل مجيئك إلى تركيا؟
11. ماذا تشغل في تركيا؟
12. إذا كنت تعمل بالأجرة، كيف يعاملك العمال الأتراك في مكان عملك؟
13. كيف هي نظرة السياح القادمين إلى غازي عنتاب لك؟
14. هل تقدم البلدية أو منظمات أخرى أي مساعدات مادية أو معنوية؟ إذا كان الأمر كذلك، فما هو أكثر مجال للمساعدات؟ (السكن، التغذية، التعليم...)
15. ما هي توقعاتك من البلدية؟
16. هل هناك موضوع آخر تريد إضافته؟

EK 2.6: Geçici Barınma Merkezinde Yaşayan Sığınmacılar-Görüşme Formu

EK 2.6.1: Geçici Barınma Merkezinde Yaşayan Sığınmacılar-Görüşme Formu (Türkçe)

1. Eğitim durumunuz nedir?
Okuma-yazma bilmiyor () Okuma – yazma biliyor ()
İlköğretim () Lise () Lisans () Lisansüstü ()
2. Türkiye’yi tercih etmenizdeki en önemli sebep nedir? Ülkenize dönmeyi veya başka bir ülkeye geçiş yapmayı düşünüyor musunuz?
3. Gaziantep ilini tercih etmenizdeki en önemli sebebiniz nedir?
4. Bu kamp alanında yaşamayı tercih etme sebebiniz nedir?
5. Sınır geçişiniz nasıl sağlandı? Güvenli bir geçiş var mıydı? Süreci kısaca anlatır mısınız?
6. Yaşadığınız bölgenin konfor şartları hakkında bilgi verir misiniz?(kent merkezine ulaşım, yeme-içme, sosyal imkanlar..)
7. Yaşadığınız konteynerın konfor şartları hakkında bilgi verir misiniz?(m2, aileme yeterli/yeterli değil, ısınma...vb)
8. Kendi ülkenizde sürdürdüğünüz yaşamı burada da devam ettiriyor musunuz? Değişen kültürel özellikleriniz varsa neleri değiştirdiniz? (yaşama biçimi, gelenek-görenek, şehir kullanımı, kamp alanı mahallemiz haline geldi...vb)
9. Yerel halk tarafından nasıl karşılanıyorsunuz? Örneklerle açıklar mısınız?
10. Ülkemize gelmeden önce Suriye’de çalıştığınız devamlı bir işiniz var mıydı?
11. Ülkemizde ne iş yapıyorsunuz?
12. Şayet ücretli olarak çalışıyorsanız, çalıştığınız yerdeki diğer Türk çalışanlar tarafından nasıl karşılanıyorsunuz?
13. Şayet işverensiz çalıştığınız yerdeki diğer Türk işverenler tarafından nasıl karşılanıyorsunuz?
14. Belediyenin veya diğer kuruluşların sizlere maddi veya ayni yardımları oluyor mu? varsa en çok hangi alanda oluyor?
15. Belediyeden beklentileriniz neler?
16. Ekleme istediğiniz diğer bir konu var mı?

EK 2.6.2: Geçici Barınma Merkezinde Yaşayan Sığınmacılar-Görüşme Formu
(Arapça)

1. ما هو مستواك التعليمي؟
- لا استطيع القراءة والكتابة () استطيع القراءة والكتابة () التعليم الابتدائي () التعليم الثانوي () التعليم الجامعي () الدراسات العليا ()
2. ما هو أهم سبب في اختيارك تركيا؟ هل تخطط للعودة إلى بلدك أو الانتقال إلى بلد آخر؟
3. ما هو أهم سبب في اختيارك مدينة غازي عنتاب؟
4. ما هو سبب اختيارك للعيش في هذا المخيم؟
5. كيف عبرت الحدود؟ هل كان هناك عبور آمن؟ هل يمكنك شرح العملية باختصار؟
6. كيف هي ظروف الراحة في منطقتك؟ (المواصلات، الأكل والشرب، المرافق الاجتماعية...)
7. كيف هي ظروف الراحة في حاويتك؟ (المساحة، هل تكفي للعائلة، التدفئة..)
8. هل تعيش على نفس نمط حياتك في بلدك؟ هل هناك تغيرات في خصائصك الثقافية؟ ما هي؟ (نمط العيش، العادات والأعراف، استخدام المدينة...)
9. كيف يعاملك السكان المحليون؟ هل يمكنك التوضيح بأمثلة؟
10. هل كان لديك عمل دائم في سوريا قبل مجيئك إلى تركيا؟
11. ماذا تشتغل في تركيا؟
12. إذا كنت تعمل كمأجور، كيف يتعامل معك المأجورون الأتراك في مكان عملك؟
13. إذا كنت صاحب العمل، كيف يتعامل معك أصحاب العمل الأتراك الآخرين في مكان عملك؟
14. هل تقدم البلدية أو المنظمات الأخرى أي مساعدات مادية أو معنوية؟ إذا كان الأمر كذلك، فما هو أكثر مجال للمساعدات؟
15. ما هي توقعاتك من البلدية؟
16. هل هناك موضوع آخر تريد إضافته؟

EK 2.7: Yerel Halk-Görüşme Formu

1. Eğitim durumunuz nedir?

Okuma-yazma bilmiyor () Okuma – yazma biliyor ()
İlköğretim () Lise () Lisans () Lisansüstü ()

2. Mesleğiniz nedir?

3. Suriye'den gerçekleşen dış göçün yaşantınıza mekansal yöndeki etkilerini değerlendirir misiniz? (Örn: park alanları yetersiz kaldı, sokakları geceleri evsizler kullanıyor...vb)

4. Suriyeli sığınmacıların tarihi mekan kullanımını değerlendirir misiniz? (Örn:tarihi yapıyı koruyolar/tarhi yapıya zarar veriyorlar, tarihi mekanları barınma amacıyla kullanıyorlar..vb)

5. Suriye'den gerçekleşen dış göçün yaşantınıza toplumsal yöndeki etkilerini değerlendirir misiniz?/ Suriyeli sığınmacıların sosyal yaşantınıza etkileri nasıl oldu? (Örn: kültür kaynaşması, tecrübe paylaşımı oldu; şehrin gece hayatı tehlikeli olmaya başladı, kentteki huzursuzluk arttı... vs.)

6. Suriyeli sığınmacılara bakışınız nedir? (Örn: yerel halk olarak görmeye başladım, topluma ayak uydurduklarını düşünüyorum/düşünmüyorum, burada kalmalılar/geri dönmeliler...vb)

7. Suriye'den gerçekleşen dış göçün yaşantınıza ekonomik yöndeki etkilerini değerlendirir misiniz? (Örn: Kırım arttı, işten çıkarıldım, çalışma ücretim düştü, ucuz işgücü bulabiliyorum, mesleki olarak daha iyi bir konuma geldim..vb)

8. Eklemek istediğiniz diğer bir konu var mı?

EK 2.8: Turizm Acenteleri-Görüşme Formu

1. Firmanız bölgede kaç yıldır faaliyetini sürdürüyor?
2. Turistlerin Gaziantep'i tercih sebeplerini sıralar mısınız?
Yeme-İçme Ve Gastronomi Kültürü () Dinlenme-Eğlence () İş-Toplantı () Tarihi ve Doğal Güzellikler () Kongre, Seminer, Panel Gibi Etkinlikler ve Diğer Kültürel Faaliyetler ()
3. Suriye göçü Gaziantep'teki turizm sektöründe bir dalgalanmaya sebep oldu mu? Cevabınız "Evet" ise; bu dalgalanmanın yönünü açıklar mısınız?
4. Göçle gelen sığınmacıların kentin profiline olan etkisi turistlerin kenti tercih etmelerinde olumsuzluklara yol açıyor mu? Cevabınız "Evet" ise; ne tür olumsuzluklar olduğunu açıklar mısınız?
5. Yurtdışından gelen turistler Gaziantep'i göç ve terör ilişkisi bakımından nasıl değerlendiriyor?
6. Sözü edilen sorun ve potansiyelleri yerel yönetimle görüşmek, istişare etmek için zemin bulabiliyor musunuz? Sizce Belediye, sektörden gelen önerileri dikkate alıyor mu? Dikkate aldığı yönündeki doneler neler? Örneklebilir misiniz?

EK 2.9: Mimarlar Odası-Görüşme Formu

1. Kayıtlı kaç üyeniz bulunuyor?
2. Suriyeli sığınmacıların kamp ve kent hayatı konusunda fikirleriniz nelerdir?
3. Kamplarda yaşayan sığınmacıların çevre şartları hakkında fikirleriniz nelerdir?
4. Kamplarda yaşayan sığınmacıların barınma alanları hakkında fikirleriniz nelerdir?
5. Kent içindeki Suriyeli sığınmacıların barınma tercihlerini sıralarsak barınma alanları hakkında neler söyleyebiliriz?
6. Gerek kamplarda gerekse kent içinde yaşayan Suriyeli sığınmacı nüfusun barınma ve alt yapı konusunda yaşadıkları ve Gaziantep ilinin yaşadığını düşündüğünüz mekânsal ve kentsel ölçekli sorunlar nelerdir?
7. Suriyeli sığınmacıların kentle mekânsal, toplumsal ve sosyo-ekonomik entegrasyonu hakkında neler söyleyebiliriz?
8. Büyükşehir Belediyesi sığınmacılar konusunda katılımcı bir yaklaşım sergiliyor mu?
9. Büyükşehir ve ilçe belediyelerinden sığınmacılar konusunda davetler alıyor musunuz? (toplantılar, istişare görüşmeleri, seminerler, çalıştaylar)
Alıyorsanız;
 - *Davetleri değerlendirebiliyor musunuz?*
 - *Ne sıklıkla görüşmeler sağlıyorsunuz?*
10. Sığınmacılar konusunda Büyükşehir ve/veya ilçe belediyeleriyle yürüttüğünüz projeler var mı? Varsa bu projeleri anlatır mısınız?

11. Sığınmacılar konusunda nasıl bir politika izlenmesi gerektiğini düşünüyorsunuz? Bu konuda bir model öneriniz var mı?

12. Sığınmacılar için geliştirdiğiniz bir yerleşim önerisi ya da üst ölçekli plan öneriniz var mı?

13. Sığınmacılar konusunda gözlemlediğiniz diğer sorunlu konular nelerdir?

EK 2.10: Diğer Meslek Odaları-Görüşme Formu

1. Kayıtlı kaç üyeniz bulunuyor?
2. Türkiye ve Suriye vatandaşlarının Gaziantep'te (odanıza kayıtlı) sayıca kaç iş yeri var? Kayıtsız işyerleri konusunda bilgileriniz var mı?
3. İş yeri çalışanlarını oransal olarak kıyaslarsak, çalışanların yüzde kaçını Suriye vatandaşıdır? Bu konuda bilginiz, çalışmalarınız var mı?
4. Suriyelilerin açtıkları iş yerlerinde Türkiye vatandaşları ne oranda çalışıyor?
5. Suriyeli sığınmacılar ve Türkiye vatandaşlarının istihdamı konusunda yerel yönetimin izlemenizi beklediği bir politika/politikalar var mı? Bu konuda Belediye ve Büyükşehir Belediyesi ile temasınız ve ortak çalışmalarınız var mı?
 - *(Varsa) Odamız, ne yönde fikirler/çalışmalar üretti?*
 - *Bu fikirler ne ölçüde değerlendirildi? Hayata geçen projeleriniz var mı?*
6. Sığınmacılar konusunda gözlemlediğiniz diğer sorunlu konular nelerdir?

EK 2.11: Kent Konseyi-Görüşme Formu

1. Suriyeli sığınmacıların kentle mekânsal, toplumsal ve sosyo-ekonomik entegrasyonu hakkında neler söyleyebiliriz?
2. Sığınmacılarla ilgili olarak kuruluşunuzu ilgilendirdiğini düşündüğünüz öncelikli sorunlar nelerdir? (barınma, sosyal entegrasyon vb.)
3. (Varsa) Suriyeli sığınmacılarla ilgili yaptığımız/yapmakta olduğunuz çalışmalar nelerdir?
4. Sığınmacı gruplarla ve/veya yerel halkla temaslarınızda sığınmacılar konusunda sizden beklentileri alıyor musunuz? Beklentiler en çok hangi yönde oluyor?
5. Bünyenizde Suriye vatandaşı çalışanınız var mı?
6. Sığınmacılarla ilgili olarak şimdiye kadar belediye sunduğunuz çalışmalar var mıdır? Varsa nelerdir?
7. Büyükşehir ve İlçe Belediyelerinin sığınmacılarla ilgili çalışmaları dahilinde kuruluşunuza davet (toplantı, çalıştay, ...vb.) gelmekte midir? Konseyiniz bu daveti değerlendirebiliyor mu?
8. Süreç içinde gözlemlediğiniz veya deneyimlediğiniz sorunlu konular nelerdir?
9. Yerel yönetimlerin bu alandaki rolü nasıl geliştirilmelidir? Model öneriniz var mı?
10. Sizce Belediye sığınmacılarla ilgili çalışmalar kapsamında katılımcı bir yaklaşım (davetkâr, uzlaşmacı, açıklayıcı, ...vb.) benimsiyor mu?
11. Eklemek istediğiniz diğer bir konu var mı?

EK 2.12: Gaziantep Üniversitesi-Görüşme Formu

1. Ne kadar Suriye vatandaşı öğrenciniz bulunuyor? Yaklaşık bir oran verebilir misiniz?

2. Suriye vatandaşı öğrencilerin Üniversite ile mekânsal, toplumsal ve sosyal entegrasyonu hakkında neler söyleyebiliriz?

Açılması beklenen diğer başlıklar:

- *Türkiyeli öğrencilerle Suriyeli öğrencileri birleştiren ortak bir düzlemden bahsedebilir miyiz? Aynı şekilde, toplumsal entegrasyonu güçleştiren temel yapısal farklılıklar nelerdir?*

3. Suriyeli öğrencilerin kampüs kullanımı hakkında neler söyleyebiliriz?

4. Sığınmacılarla ilgili olarak üniversitenizi ilgilendirdiğini düşündüğünüz öncelikli sorunlar nelerdir? (barınma, sosyal entegrasyon vb.)

5. (Varsa) Suriyeli sığınmacılarla ilgili yaptığınız/yapmakta olduğunuz çalışmalar nelerdir?

6. Üniversitenizin Suriyeli sığınmacılara yönelik çalışmalarında olumsuzluklar yaşanıyor mu? Bu olumsuzluklar, en çok hangi durumlarda ortaya çıkıyor?

7. Türkiye vatandaşı öğrencileri Suriyeli sığınmacılar hakkında üniversitenizden talepleri oluyor mu? Varsa ne yönde oluyor?

8. Suriye vatandaşı öğrencilerle temaslarınızda sizden beklentileri alıyor musunuz? Beklentiler en çok hangi yönde oluyor?

9. Hizmet sağlama dışında, Sığınmacılara yönelik kısa-orta ve uzun vadeli çalışmalarınız var mı?

Açılması beklenen soru başlıkları:

- *İlk olarak ne zaman sığınmacılara yönelik çalışmalara ihtiyaç duyuldu? Nasıl ve ne yönde çalışmalar yapıldı?*

10. Üniversitenizin ve üniversitelerin bu alandaki rolü nasıl geliştirilmelidir? Model öneriniz var mı?

11. Belediyenin sığınmacılarla ilgili çalışmalarını dahilinde kuruluşunuza davet (toplantı, çalıştay, ...vb.) gelmekte midir? Üniversiteniz bu daveti değerlendirebiliyor mu?

12. Sığınmacılarla ilgili olarak şimdiye kadar belediyelere ve/veya diğer kuruluşlara sunduğunuz çalışmalar var mıdır? Varsa nelerdir?

13. Sizce Belediye sığınmacılarla ilgili çalışmalar kapsamında katılımcı bir yaklaşım (davetkâr, uzlaşmacı, açıklayıcı, ...vb.) benimsiyor mu?

14. Süreç içinde gözlemlediğiniz veya deneyimlediğiniz sorunlu konular nelerdir?

15. Eklemek istediğiniz diğer bir konu var mı?